HASAN ÂLİ YÜCEL

KLASİKLER DİZİSİ

XLIV

ARİSTOPHANES

EŞEKARILARI, KADINLAR SAVAŞI VE DİĞER OYUNLAR

ARİSTOPHANES

EŞEKARILARI, KADINLAR SAVAŞI

VE DİĞER OYUNLAR

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

ÇEVİRENLER: SABAHATTİN EYÜBOĞLU, AZRA ERHAT

TÜRKİYE İŞ BANKASI

Kültür Yayınları

VII. BASIM

Genel Yayın: 1057

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

ARİSTOPHANES
EŞEKARILARI, KADINLAR SAVAŞI VE DİĞER OYUNLAR

ÇEVİRENLER
SABAHATTİN EYÜBOĞLU-AZRA ERHAT

Sertifika No: 29619

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM EKİM 2006, İSTANBUL
VII. BASIM EKİM 2017, İSTANBUL

ISBN 978-975-458-896-5 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
AYHAN MATBAASI
MAHMUTBEY MAH. DEVEKALDIRIMI CAD. GELİNCİK SOK. NO: 6 KAT: 3
BAĞCILAR İSTANBUL
Tel: (0212) 445 32 38 Faks: (0212) 445 05 63
Sertifika No: 22749

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

XLIV

ARİSTOPHANES

EŞEKARILARI, KADINLAR SAVAŞI

VE DİĞER OYUNLAR

ÇEVİRENLER:
SABAHATTİN EYÜBOĞLU - AZRA ERHAT

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Eşekarıları
(Yargıçlar)

Eşekarıları ne zaman oynandı, bilmiyoruz, belki de İÖ 422 yılının Lenaia şenliklerinde.

Bu komedya, Atina'nın adalet mekanizmasıyla alay eder. Atina'da hak ve hukuk düzeni bizimkine hiç benzemezdi. Meslekten yargıç ve avukat yoktu. Din ve devlet hukukuyla uğraşan Areopagos yargıçlığı bir yana, öbür bütün davaları kurayla seçilmiş yargıçlar görürdü. Böylece seçilmiş 6 000 yurttaş belli bir süre için yargıçlık görevini yerine getirirlerdi. Aristophanes'in zamanında Atinalı yurttaş sayısının 20 000'i geçmediği düşünülürse, yargıç sayısının kabarıklığı göze çarpar. Atina'da on mahkeme vardı, en önemlisi Heliaia, yani Güneş meydanında toplandığı için, bütün yargıçlara "Heliastes" deniyordu. Perikles'in zamanında, yargıçlık yapan her yurttaşa bir obolos tutarında bir ödenek verilmeye başlanmıştı. Bu tedbir, Atina'da adalet mekanizmasının bozulmasına yol açmıştır. Yargıçlık paralı olunca, işsiz güçsüz ya da yoksul Atinalılar bu işi günlük ekmeklerini çıkarmak için bir çare olarak görmeye başladılar. Her sabah yüzlerce yurttaş mahkeme kapılarında sıra bekleşiyorlardı. Yargıçlık yoluyla para kazanmak zorunda olmayan yurttaşlarsa bu işle ilgilerini kestiler, böylece yargıçlık avamın ve özellikle demagogların eline düştü.

Kleon hak ve hukuk işlerini büsbütün ele geçirmek için ödeneği üç obolosa çıkarınca, yargıçlık kazançlı bir iş oluverdi. Davaların sayısı da arttıkça arttı. Atina'da savcı da yoktu. Herhangi bir yurttaş gidip bir başkasını suçlar ve yargıca verebilirdi. Sanık yargıcın karşısına çıkar ve kendi kendini savunurdu. Bu durumda bir insanı cezaya çarptırmak çok kolaydı. 5. yüzyılın sonlarına doğru, Atina demokrasisi soysuzlaşmaya başlayınca, şehirde "sykophantes" denilen kimseler türedi. "İncir kaçakçılarını ele veren" anlamına gelen bu kelime gammazlar, curnalcılar, her fırsatta hır çıkarıp, yurttaşlarını suçlayan kimseler için kullanılır. Aristophanes komedyalarında bu tip adamlara çatmakta, onları yerin dibine batırmakta hiçbir fırsat kaçırmaz.

Eşekarıları'nın oynandığı yıllarda demagog Kleon ve savaştan yana olanlar yargıçlardan kendi siyasal çıkarları için faydalanmaktadırlar. Rasgele yurttaşlar "lakonismos" yani Spartalılarla işbirliği yapmak suçuyla suçlandırılır ve insafsız yargıçlar tarafından çoğu zaman ağır cezalara çarptırılırlardı. Bu komedyada Aristophanes, Atina halkını bu durum üzerinde aydınlatmak, uyarmak istemiştir.

Philokleon (yani Kleon dostu) adlı bir ihtiyar, bütün çağdaşları gibi duruşma düşkünüdür ve yargıç olmaya bayılır. Oğlu Bdelykleon (yani Kleon düşmanı) babasını bu kötü huyundan vazgeçirmeye çalışır, ama başaramaz. Piyes şöyle başlar: Duruşmaya yetişmek için gün doğmadan kalkan Philokleon'u oğlu eve kapatır. Philokleon dışarı çıkmak için yapmadığını bırakmaz. Bacadan kaçmaya çalışırken uşaklar tarafından yakalanır. O sırada Philokleon'un arkadaşları, yargıçlar, eşekarıları kılığında sahneye çıkarlar. Şair onları, arı gibi soktukları için eşekarılarına benzetmiştir. Ayrıca Atina'da yargıçlar kararlarını balmumundan tabletlere sivri bir kalemle yazdıklarından, arıların iğneleri bu kalem biçimindedir. Yargıçlar arkadaşlarını merak edip, onu almaya gelmişlerdir. Philokleon'un oğlu tarafından alıkonduğunu gö-

rünce öfkelenirler ve Bdelykleon'la kavgaya tutuşurlar. Ama Bdelykleon, haklarından gelir. Meseleyi bir söz yarışmasıyla çözümlemeye karar verirler. Yarışmayı da Bdelykleon kazanır: Babasına ve yargıçlara gösterir ki, demagogların elinde birer kukla gibi oynatılmaktadırlar. Ama Bdelykleon, babasını biricik zevkinden yoksun da etmek istemez, onu evde oyalamak için bir duruşma kurar: Peynir çalmış olan köpek Labes yargılanacaktır. Bütün hazırlıklar yapıldıktan sonra duruşma başlar. Duruşma piyesin en komik sahnesidir. Yargıç rolündeki Philokleon insafsız davranır, köpek için idam cezası ister. Ama avukat rolündeki Bdelykleon bir dolap çevirip, hırsızın affedilmesini sağlar. Philokleon sandıktan beraat kararı çıktığını görünce fenalık geçirir.

Burada koro parabasisi okuyarak, Atina halkının şairin *Bulutlar* komedyasını tutmamış olmasından yakınır.

İkinci bölümde Bdelykleon, babasını kötü huyundan vazgeçirmek için onu eğlendirmeye çalışır. Yiyip içmesini, kadınlarla düşüp kalkmasını sağlar. Ama Philokleon kaba ve görgüsüzdür, bir sürü çam devirir, bir kızı kaçırır, rezil olup oğlunun başına dert açar. Komedya bir sarhoşluk sahnesiyle sona erer.

Eşekarıları'nı 17. yüzyıl Fransız tiyatro yazarı Jean Racine *Les Plaideurs* adlı komedyasına örnek almıştır.

Azra Erhat

KİŞİLER

PHİLOKLEON'UN İKİ UŞAĞI
PHİLOKLEON (KLEON DOSTU)
BDELYKLEON (KLEON DÜŞMANI)
EŞEKARILARI KILIĞINDA İHTİYARLAR KOROSU
KOROBAŞI
KOROBAŞININ OĞLU
KÖPEK KILIĞINDA İKİ ADAM
BİR MİSAFİR
BİR KADIN
BİR ERKEK

Eşekarıları (Yargıçlar)

SOSİAS

Ne o? Nen var, zavallı Ksantias?

KSANTİAS

Bu gece bekçiliği canıma tak dedi artık, biraz kestireyim dedim.

SOSİAS

Yine sırtın mı kaşınıyor senin? Ne azılı bir canavar bekliyorsun burada, bilmiyor musun?

KSANTİAS

Biliyorum, biliyorum, ama yine de kestirmek istiyor canım.

SOSİAS

Sopaya razıysan kestir. Benim de gözlerimden uyku akıyor, ama tutuyorum kendimi. Hişşt! Kendine gel! Sen yoksa çektin mi kafayı?

KSANTİAS

Yok canım, ne diye kafayı çekeyim, şarabı çektim.

SOSİAS

Ben çekmedim sanki! Çekmekten yana yolumuz bir seninle. Az önce uyku bindirdi benim de kelleme, Perslerin gürzü gibi. Olmayacak bir düş gördüm.

KSANTİAS

Tuhaf şey, ben de bir düş gördüm, görülmedik bir düş, Ama sen anlat önce.

SOSİAS

Bir kartal gördüm, dev gibi bir kartal; süzülüverdi meydanın üstüne. Tunç kakılı bir kalkanı pençesiyle kaptığı gibi uçurdu göklere. Sonra baktım aynı kalkanı Kleonymos atıyor elinden yere.

KSANTİAS

Kleonymos ha? Ne var bunda şaşacak? Eşe dosta bilmece bildirmece diye sor istersen sofra başında: Kimin kalkanı uçar havaya, düşer yere, fırlar denize?

SOSİAS

Bu düş hayra alamet değil; bir bela dolaşıyor başımda.

KSANTİAS

Aldırma, korkulacak bir şey yok, yemin ederim yok.

SOSİAS

Adam silahını kalkanını atar kaçar da nasıl korkulacak bir şey olmaz? Haydi, neyse; sen ne gördün, anlat.

KSANTİAS

Benimkisi uzun, dallı budaklı: Devlet gemisiyle ilgili.

SOSİAS

Dalını budağını kısa kes de gövdeye gel!

KSANTİAS

İlk dalışımda bir koyun sürüsü gördüm, Pnyks meydanında toplanmış. Ellerinde değnek, sırtlarında aba. Sonra baktım bir canavar, açmış ağzını yummuş gözünü; nutuk çekiyor, boğazlanan bir domuz gibi sesler çıkararak...

SOSİAS

Tüh be!

KSANTİAS

Ne oluyorsun?

SOSİAS

Vazgeç, vazgeç; anlatma. Leş kokuları salıyor senin düş, boğulacağım.

KSANTİAS

Derken bu iğrenç canavar bir terazi alıyor eline, bir öküzün postunu tartıyor.

SOSİAS

Eyvahlar olsun, Yunanistan gidiyor elden! Herif milletin derisini yüzüp satacak.

KSANTİAS

Canavarın yanı başında Theoros'u gördüm; yere oturmuş, başı bir karga başı olmuş. Birden Alkibiades yanıma geldi; her sözün yarısını yutarak, dedi ki bana: "Bak, Toyos'a bak; yaysı insan, yaysı kaka!"

SOSİAS

İyi söylemiş, böylesi daha yakışıyor Theoros'a.

KSANTİAS

Tuhaf değil mi Theoros'un karga olması?

SOSİAS

Yoo! Hiç de değil.

KSANTİAS

Neden?

SOSİAS

Neden olacak: İnsan gibi yaşarken karga oluvermiş. Demek ki yakında aramızdan çıkıp leşkargalarına yem olacak.

KSANTİAS

Yamansın be! Sen bari düş yorumla her gün de, para kazan.

SOSİAS

Haydi artık, iş başına, seyircilere konumuzu anlatalım. Ama küçük bir giriş yapalım önce:

Bizden öz şiir möz şiir beklemeyin bu oyunda. Ama eşek şakası yapacak da değiliz size. Bizi beğenesiniz diye, size

avuç dolusu ceviz atmayacağız. Gülesiniz diye de Herakles'in elinden lokmasını almaya ya da Euripides'i kötülemeye niyetimiz yok! Bugünlerde alkış toplayan Kleon'a bile yüklenecek değiliz. Pek budalaca olmayan küçük bir konumuz var: Ne kafanızı patlatır, ne de gülmekten çatlatır sizi. Yukarının aşağısında, aşağının yukarısında bir şey. Şu yukarıda, damın üstünde uyuyan koca adam bizim efendimiz. Babasını eve kapadı: Dışarı çıkması yasak, bizim işimiz de onu kollamak. Babasını neden mi kapadı eve? Bir acayip derde tutulmuş babası; öyle bir dert ki, biz söylemezsek dünyada bilemezsiniz ne olduğunu. Bir deneyin isterseniz: Düşünün bakalım, ne olabilir bu dert? Amynias, Pronapes oğlu, ne diyor oradan? Kumar delisiymiş! Bak hele, kendi foyasını çıkarıyor ortaya. Ağzını tutsa daha iyi ederdi. Hayır, o değil, ama bir delilik var işin içinde... Bak bak! Sosias da "Şarap delisi" diye fısılıyor Derkylos'un kulağına. Olur mu hiç? Yaşamasını bilenler tutulur şaraba! Nikostrates'e göre de boğazına düşkünmüş. Amma da yaptın, Skambonidesli: Öyle olsa bu hallere düşer miydi hiç... Boşuna kafa yormayın, bulamayacaksınız. Bilmek istiyorsanız, susun da söyleyeyim size: Adam yargıçlık hastalığına tutulmuş, delisi olmuş bu işin. Tek düşüncesi adam yargılamak. Hem yargıçlar arasında, hem de en ön sırada oturmasa kahrından ölecek. Geceleri uyku girmiyor gözüne. Bir an dalsa hemen mahkemede buluyor kendini rüyada. Oy vermekle öylesine bozmuş ki adam, gece yatağından fırlayıp oy kupası arıyor karanlıkta. Gençler nasıl duvarlara sevdiklerinin adını yazarsa, bu da oy kupası resimleri çiziyor. Bir sabah horozu gün doğarken öttü diye mahkemeye verdi hayvanı. Horoz sanıklardan rüşvet almış da mahsus geç ötmüş; bizimki duruşmaya vaktinde yetişmesin diye. Şimdi artık akşam yemeğini yer yemez, getirin pabuçlarımı, diye bar bar bağırıp mahkemenin yolunu tutuyor, gidip orada bir

sütuna dayanıp uyuyor; gün doğarken mahkemede hazır bulunsun diye. Mumlarla mühürlerle oynamaktan, eşekarılarına dönmüş bir halde geliyor eve. Çakıl taşı tükenir de oy kupasına taşımı atamam diye o kadar çakıl topladı getirdi ki, bahçe deniz kıyısına döndü. Kısacası yargı margı derken oynattı adam. Onun için kapadık eve, kaçmasın diye de nöbet bekliyoruz ikimiz. Oğlu çok üzülüyor babasının bu haline. Önce sokaklarda yargıç kılığıyla dolaşmasına engel olmak istedi, baş edemedi. Sonra hamamlara soktu, müshiller içirtti. Nafile. Davullu dümbelekli büyücüler tuttu, büyü şenlikleri yaptırdı. Bizimki bir davulu kaptığı gibi soluğu mahkemede aldı. Bütün bunlar işe yaramayınca adamı bir gemiye bindirip Asklepios tapınağına yolladık. Ertesi sabah mahkemedeydi yine. Bunun üzerine eve kapadık. Hava deliklerinden, su oluklarından sıvışmaya kalktı. Bütün delikleri tıkadık sıkı sıkı. Ama herif bölmeyi burgu gibi delip kaçtı yine. Sonunda evin çevresine bir ağ da gerip bekçilik ediyoruz gece gündüz. Bu belalı adamın adı Philokleon, şuradaki oğlunun adı da Bdelykleon: Kendini bilen, hem de pek iyi bilen bir delikanlı.

BDELYKLEON

(Damın üstünden, uyanarak)

Hey! Ksantias, Sosias! Uyuyor musunuz?

KSANTİAS

Vay canına!

SOSİAS

Ne var?

KSANTİAS

Bdelykleon kalkmış.

BDELYKLEON

Biriniz bu yana gelsin, çabuk. Babam bacaya girdi, sıçan gibi uğraşıyor içinde. Aman gözünü aç; hamamın oluğundan kaçıvermesin. Sen de kapıyı kolla.

SOSİAS

Peki bayım.

BDELYKLEON

Hey tanrılar, nedir bu gürültü? Ne oluyor? Kim o bacadan çıkan?

PHİLOKLEON

Benim ben: Ben dumanım, tütüyorum.

BDELYKLEON

Dumansın ha? Hangi ağacın dumanı?

PHİLOKLEON

İncir ağacının.

BDELYKLEON

Öyle ya! En boğucu duman ondan çıkar. Haydi, gir içeri, çabuk! Nerede bu bacanın kapağı? İçeri, diyorum sana! Dur, şu kütükle tıkayalım bacayı. Başka bir delik ara bakalım. Ama olanlar bana oluyor: Şimdi de Dumanoğlu diyecekler bana.

KSANTİAS

Kapıyı zorluyor bu sefer.

BDELYKLEON

Aman sıkı dur; dayan var gücünle kapıya. Ben de geliyorum yardıma. Sürgüyü kolla. Takozu kemirmesin sakın içeriden.

PHİLOKLEON

(Kapının ardından)

Ne istiyorsunuz benden? Niçin mahkemeye bırakmıyorsunuz beni, reziller! Drakontides beraat mı etsin? Bunu mu istiyorsunuz?

KSANTİAS

Ederse etsin; size ne?

PHİLOKLEON

Delphoi kâhini ne dedi bana biliyor musun sen? Bir suçlu benim yargımdan yakayı kurtarırsa, hemen taş kesilecekmişim olduğum yerde.

KSANTİAS

Yaman kâhinmiş doğrusu, diyecek yok!

PHİLOKLEON

Ne olur, bırak beni, gideyim. Yalvarırım sana. Öldüğüm gündür bırakmazsan.

KSANTİAS

Dünyada bırakmam.

PHİLOKLEON

Peki. Ağları kemiririm ben de, görürsün sen.

KSANTİAS

Hangi dişlerinle kemireceksin?

PHİLOKLEON

Başıma gelen! Başıma gelen! Nasıl gebertsem bu herifi, nasıl? Bir kılıç verin bana, çabuk! Ya da getirin balmumunu, ölüm cezasını basayım şuna.

BDELYKLEON

(Aşağı inerek)

Kötü, bizimkinin niyeti yine çok kötü.

PHİLOKLEON

Yok canım, söz veriyorum sana. Mahkemeye falan değil, aybaşı panayırına gideceğim. Benim eşeği satmaya, küfeleriyle birlikte.

BDELYKLEON

Ben yapamaz mıyım bu işi?

PHİLOKLEON

Benim yapacağım gibi yapamazsın.

BDELYKLEON

Orası doğru, ben daha iyi yaparım.

PHİLOKLEON

Haydi öyleyse, gel çıkar hayvanı dışarı.

KSANTİAS

Bak, bak, ne kurnazlıklar düşünüyor!

BDELYKLEON

Evet, ama yutan kim? Çaktım dalgayı. Giriyorum içeri.

Şu eşeği alıp gideyim de bari, sevgili babam yeni dolaplar çevirmeye kalkmasın.

İçeri girip eşeği çıkarır. Philokleon eşeğin karnına asılıdır.

Eşşoğlu eşek! Ne ağlıyorsun? Seni satacağız diye mi? Haydi yürü. Ne sızlanıyorsun? Karnında sıpa mı var yoksa?

KSANTİAS

Aman, bu da ne? Eşeğin karnından bir adam sarkıyor!

BDELYKLEON

Kimmiş o? Dur bakalım hele. Sahi be! Hey, kimsin sen? İn misin, cin misin?

PHİLOKLEON

Ben kimse değilim vallahi, hiç kimse.

BDELYKLEON

Hiç kimse mi? Nereden çıktın öyleyse?

PHİLOKLEON

İtaka'dan. Çabuktüyen'in oğluyum.

BDELYKLEON

Seni gidi hiç kimse seni! Başına gelecekler var senin! *(Uşağına)*

Haydi, çıkar şunu eşeğin altından. Vay aşağılık herif! Nerelere saklanmış. Sen gel de eşek sıpası deme buna.

PHİLOKLEON

Beni rahat bırakmazsanız savaş çıkar: Savaş açarım size.

BDELYKLEON

Açarsın, ama ne için?

PHİLOKLEON

Eşeğin gölgesi için.

BDELYKLEON

Yiğitliğine diyecek yok ama, kafadan sakatsın.

PHİLOKLEON

Kafadan sakat ha? Sen daha benim kim olduğumu bilmiyorsun. Yargıç babanın kanına girmeden kadrini bilmeyeceksin.

BDELYKLEON

Haydi, gir içeri eşekle beraber.

PHİLOKLEON

İmdat, yargıçlar! Sevgili yargıdaşlarım! İmdat, Kleon! Gelin, kurtarın beni!

BDELYKLEON

(Babasını kapayarak)

Gir de içeride bağır.

(Uşağına)

Gel, sürgüle şu kapıyı; taş da yığ önüne. Loğ taşını da getir, daya.

KSANTİAS

Vay kafam! Kim düşürdü bu sıvayı başıma?

BDELYKLEON

Bir sıçan var herhalde.

KSANTİAS

Ne sıçanı canım! Baksanıza! Damda biri var. Dam üstünde yargıç var!

BDELYKLEON

Başıma gelen!
Şimdi de serçe oldu bizimki; uçacak!
Ağ nerede? Ağı getirin! Kış, kış! İçeri!
Hey Zeus! Böylesi babaya bekçilik etmek
Sınır boyunda düşman kollamaktan daha zor.

KSANTİAS

Eh, yargıcımız girdi gayrı kafese, kaçamaz.
Gidip biraz kestirsek fena olmaz.

BDELYKLEON

Sen aklını mı kaçırdın, sersem herif?
Yargıç sürüsü gelir neredeyse onu çağırmaya.

KSANTİAS

Nasıl olur? Gün daha yeni ağardı.

BDELYKLEON

Sen ne söylüyorsun? Geç bile kaldılar.

Her zaman gece yarısı gelirler, fenerlerle.
Vız vız seslenirler karanlıkta.

KSANTİAS

Biz de basarız taşı gelirlerse.

BDELYKLEON

Çıldırdın mı? Kızdırmaya gelmez morukları.
Eşekarıları gibi saldırırlar adama.
Sipsivri şişleri de var kıçlarında
Bağıra çağıra, hoplaya zıplaya
Üşüşür üstüne sokarlar seni.

KSANTİAS

Sen merak etme; kovanla yargıç gelsin isterse:
Bu taşlarla haklarından gelirim.

Ellerinde sopalar, kıçlarında şişlerle
İhtiyarlar Korosu girer.

KOROBAŞI

Yürü, Komias, daha canlı! Nedir bu uyuşukluk?
Sen eskiden tazı gibiydin, tazı.
Bak, Kharinades daha iyi yürüyor senden.
Hey, Strymodoros, yargıçların en belalısı!
Evergides, neredesin? Ya sen Phlyalı Kabes?
Hey gidi hey! Bu mu kaldı o parlak gençlikten?
Bizans önlerinde böyle miydik seninle?
Ne yapmıştık hani, bir gece nöbetinde:
Fırıncı karının dibeğini yürütmüş,
Kesip yakmıştık, çorba pişirmek için.
Ama, çabuk olalım, dostlar, çabuk!
Lakhes'i yargılayacağız, unutmayın.
Bir kovan dolusu parası varmış adamın.
Kleon efendimiz tam vaktinde gelin, dedi.
Üç günlük de öfke istedi, baldan tatlı:
Herifi gereğince cezalandırmak için.
Yürüyelim arkadaşlar, gün doğmadan yetişelim.
Fenerciler fenerleri sağa sola sallasın.
Taşlara dikkat, düşüp kol bacak kırmayın.

Koro, fener tutan çocukların ardından yola koyulur.

ÇOCUK

Hey, babalık, önüne bak, çamura basma.

KOROBAŞI

Sen bir çöp al da, fenerin fitilini temizle.

ÇOCUK

İstemez, fitili dürterim parmağımla.

KOROBAŞI

Sersem, fitil çıkarılır mı o kadar
Bu zeytinyağı kıtlığında?
Para senden çıkmıyor diye veryansın ha?

Çocuğa bir tokat atar.

ÇOCUK

Yoo, işi dayağa dökerseniz
Söndürür fenerleri, evlerimize gideriz.
Siz de ördek gibi yüzersiniz çamurda.

KOROBAŞI

Şuna bak! Ben senin babanı bile döverim.
Hay kör olası, batıyordum az kalsın çamura.
Bu yağmur dört beş gün daha yağar.
Baksanıza şu mantarlara dört bir yanda.
Ama ekinler geç kaldı bu yıl,
Hem bol yağmur istiyorlar hem poyraz.
Bu evdeki yargıç dostumuza ne oldu?
Ne diye çıkıp katılmıyor aramıza?
Hiç beklettiği olmadı kendini böyle:
Tersine, hep önden gider bağıra çağıra.
Türkü söylemeye bayılır, bu dostumuz.
Gelin, duralım da bir türküyle çağıralım şunu.
Duyar duymaz çıkarır kapıdan burnunu.

KORO

Ne oluyor? Niçin? Ne var?
Neden çıkıp ses vermez bu ihtiyar?

Pabuçlarını yitirmiş olmasın?
Bir yere mi çarptı kaldı karanlıkta?
Ayakları mı şişti?
Basurları mı kızıştı yoksa?
Odur en amansız
En katı yürekli yargıç aramızda.
Yalvardılar mı ona
Sallar başını şöyle:
Taş yumuşar, ben yumuşamam, der.
Dünkü yargıya üzüldü belki:
Sanık inandırıp bizi
Atina'yı sevdiğine,
Kurtardı paçayı elimizden.
Ceza veremedi diye
Ateşli hastadır bizimki yine.
Öyle yaman adamdır bu adam!
Kalk gel, yiğit yargıç, üzülme;
Yeni bir kodaman var yargılanacak.
Koca Trakya'yı satmış adam,
Gel de onu atmaya bak kazana.
Haydi evlat, yürü bakalım.

ÇOCUK

Baba, bir şey istesem alır mısın?

KORO

Elbette, yavrum, söyle, ne istersin?
Aşık isteyeceksin besbelli?

ÇOCUK

Yok, baba; kuru incir isterim.

KORO

İncir mi dedin? Gebersen almam!

ÇOCUK

Öyleyse ben de seninle gelmem.

KORO

Üç can besliyorum kazancımla,

Un var, odun var, et var alınacak:
Sen tutmuş kuru incir istersin!

ÇOCUK

Ya bugün mahkeme kurulmazsa,
Nereden çıkacak yemek paramız?
Yargı margı olmazsa
Neyle doyacak karnımız?

KORO

Aman, ağzını hayra aç:
O zaman aç kalırız, oğul, aç!

ÇOCUK

Anam, ey anam ne diye,
Ne diye doğurdun beni?

KORO

Seni beslemek için her gün
Başım dertlere girsin diye.

ÇOCUK

Ey zavallı yiyecek torbam:
İçin bomboş, neyleyim seni?

KORO VE ÇOCUK

Ah, neyleyim, neyleyim?
Boş kursağı neyleyim!

PHİLOKLEON

Ağlar arkasında bir delikten görünür.

Dostlar, çoktan duydum sesinizi;
Ama çıkıp gelemem ardınızdan.
Bırakmıyorlar beni mahkemeye,
Gidip yargı vermeye
Canlara kıymaya bırakmıyorlar.
Ey eli yıldırımlar saçan Zeus,
Gel yak beni, duman et beni!
Yalan et, yılan et beni!
Acı bana, kurtar beni tanrım!
Bir tavuk et, pişir beni

Yıldırım ateşinde, kızgın küllerde
Sonra tutup kanatlarımdan
Kaynar salçalara at beni!
Ya da bir çakıl taşı et de beni
Oy kupalarına at mahkemede.

KORO
Kimmiş o? Söyle dostlarına:
Kimmiş seni eve kapayan?

PHİLOKLEON
Kendi oğlum! Ama duymasın sakın:
Şurada yatmış uyuyor,
Alçak sesle konuşun.

KORO
Niçin yapıyor bunu?
Oğlun ne ister senden?

PHİLOKLEON
Yargıç olma, can yakma, diyor.
Sözünü dinlersem
Kuşsütüyle besleyecekmiş beni.
İstemem, eksik olsun kuşsütü.

KORO
Vay alçak, vay adalet düşmanı!
Gençleri kötülüyorsun diye
Kızmış olmalı sana.
O da mutlak birlik olmuştur
Devlete kundak kuranlarla.

KOROBAŞI
Haydi şimdi, bir yolunu bul da
Çık oradan, gel katıl bize,
Oğlunu uyandırmadan.

PHİLOKLEON
Dile kolay! Siz bulun bir yolunu.
Çıkabilsem durur muyum burada?
Yanıp tutuşuyorum yargı diye.

KOROBAŞI

Bir delik yok mu canım?
Del duvarı, çık dışarı,
Kılık kıyafet de değiştir
Kurnaz Odysseus gibi.

PHİLOKLEON

Her delik tıkalı: Sinek çıkamaz.
Bir başka yolunu bulun.
Burgu değilim ki ben.

KOROBAŞI

Unuttun mu nasıl askerlikte
Çaldığın şişleri saplayıp
İnivermiştin duvardan aşağıya.

PHİLOKLEON

Evet, hatırlıyorum, ama
O durum nerede, bu durum nerede?
O zaman gençtim, kolum uzundu
Gücüm kuvvetim yerindeydi.
Göz hapsinde de değildim,
Burada nöbetçiler var başımda,
İki kişi, ellerinde şişler
Kapıda bekliyorlar beni
Et çalmış kediyi bekler gibi.

KORO

Haydi, bul yine bir kolayını.
Hem de artık çabuk ol, arı kardeş:
Bak, tanyeri ağardı çoktan.

PHİLOKLEON

Ağları kemireyim öyleyse, yok başka çare.
Ey ağların koruyucusu Artemis,
Bağışla günahımı!

KORO

Gördün mü? Buldun işte:
İnsan böyle kavuşur hürriyete.
Haydi, çenene kuvvet!

PHİLOKLEON

Oldu, kemirdim; tamam!
Aman, susun, oğlum duymasın.

KORO

Korkma, arı kardeş, korkma;
Ağzını açarsa ardına düşer
Kan kustururuz ona.
Anlatırız neymiş karşı koymak.
İki tanrıçanın buyruklarına.

KOROBAŞI

Bir ip bağla beline,
Sonra sığınıp Zeus Tanrı'ya
Salıver kendini pencereden aşağıya.

PHİLOKLEON

Ya nöbetçiler görür de beni
Atarlarsa yine içeri?
Ne yaparsınız o zaman?

KOROBAŞI

Meşe odunundan katı yüreklerimizle
Koşarız senin yardımına.
Budur yapacağımız bizim;
Tutamazlar seni burada.

PHİLOKLEON

Peki, iniyorum size güvenip.
Ama bir kaza gelirse başıma,
Yas tutun, ağlayın bana:
Mahkeme yakınına gömün beni.

KOROBAŞI

Korkma, korkma, bir şey olmaz:
Haydi, koyuver kendini
Yurdun tanrıları korur seni.

PHİLOKLEON

Ey kurtların kurdu Lykos,
Sen ki hoşlanırsın benim gibi,
Sanıkların ağlaşmasından,
Cezalıların gözyaşlarından;

Sen ki, duymak için bağrışmaları
Mahkeme önünde durursun heykelinle;
Sen ki ağlayan insan görmekten
Tek haz duyan kahramansın;
Sen acı bana, kurtar bugün beni,
Kurtar kapı yoldaşını.
Ben de söz veriyorum sana:
Bundan sonra ne işer, ne yellenirim,
Heykelinin yanı başında.

BDELYKLEON

Damdan bağırır.

Hey, uşaklar, uyanın!

KSANTİAS

(Uyanarak)

Ne var? Ne oluyor?

BDELYKLEON

Sesler duyuyorum bir yanda:
İhtiyar bir delik mi buldu yine?

KSANTİAS

Delik değil, bir ip bulmuş:
Sarılıp sarkmış pencereden aşağı.

BDELYKLEON

Vay ip kaçkını, nedir bu yaptığın?
Sakın ineyim deme aşağı.
Koş ulan, al şu zeytin dalını:
Vur beline de aklı başına gelsin!

PHİLOKLEON

(Seyircilere)

İmdat!
Yargıç kurtaran yok mu içinizde?
Hepinizin bir davası vardır elbet bu yıl...
Hey, Smikythion, Tisiades, Pheredipnos!
Şimdi değil de ne zaman
Yardım edeceksiniz bana?
Kodese tıkıldıktan sonra mı?

KOROBAŞI

(Koroya)
Ne bekliyoruz bütün öfkemizi boşaltmak için;
Yuvamıza saldıranlara karşı?

KORO

Evet, zamanıdır, tam zamanı,
Çıkarıp şişleri adam sokmanın.
Kuşanın cüppeleri, yargıçlar, ileri!
Kleon'a da ulaştırın haberi:
O da gelsin katılsın savaşa
Bir devlet düşmanına karşı.
Böylesi adama ölüm gerek:
Mahkemeleri kaldırmak istiyor dünyadan!

BDELYKLEON

(Koroya)
Durun, yiğitlerim, durun biraz:
Bırakın bağırmayı da beni dinleyin.

KOROBAŞI

Biz dinlemeyiz, bağırırız istediğimiz kadar.

BDELYKLEON

Boşuna! Ne yapsanız bırakmam onu.

KOROBAŞI

Korkunç bir şey bu yaptığın senin:
Zorbalığın ta kendisi!

KORO

Ey yüce devlet,
Ey Theoros, tanrıların düşmanı!
Ve siz ey başımıza geçen
Bütün parlak nutukçular!

KSANTİAS

Aman, Herakles yardımcımız olsun!
Şişleri var, şişleri, baksanıza!

BDELYKLEON

Var, evet: Bunlarla şişlediler mahkemede
Gorgias'ın öğrencisi Philippos'u.

KORO

Sen de şişleneceksin, sen de!
Haydi, davranın yargıçlar,
Çıksın kınlarından kılıçlar,
Azgın bir öfkeyle doldurup yürekleri
Saldıralım üstüne!.. İleri!
Görsün ne demekmiş, ne demek
Eşekarılarını ürkütmek!

KSANTİAS

Tanrılar! Savaş var galiba, felaket!
Bu sivri şişlere gelemem ben.

KORO

(Bdelykleon'a)
Bırak babanı, diyoruz sana.
Yoksa pişman olursun
Kaplumbağa gibi kabuklu doğmadığına.

PHİLOKLEON

Saldırın yoldaşlarım, kudurmuş arılarım!
Kiminiz kıçlarına sokun şişleri
Kiminiz suratlarına,
Kiminiz parmaklarına!

Kurtulmaya çalışır.

BDELYKLEON

Köleleri çağırır.

Hey, yardıma koşun!
Midas, Phryks, Masyntias, gelin buraya!

Köleler gelir.

Yakalayın şu adamı, kaçırmayın sakın:
Yoksa bağlatırım sizi, yemek de vermem.
(Koroya)
Vızlayın vızlayabildiğiniz kadar:
Vız gelir bana!

Eve girer.

KORO

(Ksantias'a)

Ya bırakır gidersin
Ya da şişi kıçına yersin!

PHİLOKLEON

Ey Kekrops, yarı adam, yarı yılan ejderha!
Bırakma beni bu barbarların elinde,
Ben ki anasını ağlatmışım onların.

KORO

Yaşlı başlı insanlara işkence ediliyor ha?
İşkence değildir de nedir bu?
Şu nankör uşaklara bakın:
İhtiyar efendilerini kapamışlar içeri,
Unutmuşlar gördükleri iyilikleri:
Giydikleri külahları, takkeleri;
Karda kışta sarındıkları pılı pırtıları.
Umurlarında değil, heriflerin:
Ha kuş kafeste,
Ha efendileri hapiste.

PHİLOKLEON

(Ksantias'a)
Bırakmayacak mısın beni, pis herif?
Unuttun mu, üzümlerimi çaldığın gün,
Nasıl zeytin ağacına bağlattırıp
Bir güzel dövmüştüm seni, gebertesiye.
Unuttun mu iyiliklerimi, nankör herif?
(İki köle arasında çırpınarak)
Bırak ulan! Bırakın beni!
Oğlum çıkagelir şimdi!

KORO

Haydi yallah, yağlayın tabanları!
Yoksa yanarsınız kuru kuru!
Bizim astığımız astık,
Kestiğimiz kestik!

BDELYKLEON

Vur, Ksantias, vur!
Şu eşekarılarını buradan savuştur!

KSANTİAS

Vurmasına vuruyorum durmadan!

BDELYKLEON

(Öteki uşağa)

Sen de vur ulan!

Bir duman salıversene şunlara, bir duman!

UŞAKLAR

Savulun, defolun buradan!

BDELYKLEON

Basın sopayı yılmadan:

Olmazsa, bir şiir okuyun Eskinos'tan.

KSANTİAS

Yargıçların kaçtığını görür.

Nasıl da biliyordum bu heriflerin

Önümüzde dikiş tutturamayacaklarını!

BDELYKLEON

Siz zor kaçırırdınız onları buradan

Karınlarında şair Philokles'in mısraları olsaydı!

KORO

Nedir bu, nedir?

Yoksul sınıfın zorbalığı değil de nedir?

Başımıza geçmek istiyor bu adamlar,

Sinsi sinsi!

Seni alçak herif, seni!

Seni kirpi saçlı, süpürge sakallı seni!

Demek sen, koca devletin kanunlarını hiçe sayıp

Zorbalıktan yana gitmek istiyorsun?

BDELYKLEON

Böyle bağırıp çağıracağımıza

Oturup doğru dürüst konuşsak,

Nedir alıp veremediğimiz?

Karşılıklı tartışıp anlaşsak?

KORO

Seninle anlaşmak ha?

Senin gibi bir halk düşmanıyla?

Bir kralcı, bir Brasidasçıyla?
Şu püsküllü kafayla,
Makas görmemiş palabıyıklarla?

BDELYKLEON

Ey ulu tanrılar! Nedir bu benim çektiğim?
Kurtarın beni bu belalı babadan!

KOROBAŞI

Sen dur hele! Bu çektiklerin maydanoz
Çekeceğin ısırganlar yanında!
Hele savcı bir yüklensin sana,
Vatan haini desin de, gör gününü!

BDELYKLEON

Haydi, tanrılar aşkına, çekin gidin:
Bütün gün pençeleşecek miyiz sizinle?

KORO

Bir yere gitmeyiz buradan.
Senin zorun, başımıza zorba kesilmek.
Bizim işimiz de seninle pençeleşmek.

BDELYKLEON

İşte bu! Sizin işiniz gücünüz bu:
Dört bir yanda zorbalık görmek
Şunu bunu vatan haini diye damgalamak.
Nedir bu zorbalık dediğiniz?
Kırk yıldır adını bile duymamıştım;
Oysa şimdi çarşıda pazarda
Zorbalıktan başka laf edilmiyor:
Tuzlu balıktan ucuza satılıyor zorbalık.
Canın sardalya yemek istedi, değil mi?
Uskumru istemem diyemiyorsun balıkçıya;
Yoksa zorba damgasını yediğin gündür.
Biraz kırmızı soğan istemeye gör:
Zerzevatçı kadın kötü kötü bakar sana:
Senin gönlünde zorbalık var, der:
Kırmızı soğancıları istemiyormuş Atina.

KSANTİAS

Dün akşam bir kadınla buluştum,
Gel seninle ata binelim dedim.
Kadın bir kızdı, bir kızdı:
Hippias binici demek ya?
Hippias'tan yana oluyormuşum
Binelim demekle: Zorbalık istiyormuşum Atina'da.

BDELYKLEON

Evet, herkesin ağzında hep bu sakız.
Ben de şimdi babamı bu hastalıktan,
Bu yargı margı oy moy hastalığından kurtarmak
Doğru dürüst yaşatmak
Kuşsütü, kuru üzümle beslemek istiyorum diye
Vatan hainleriyle işbirliği edip
Zorbalık isteyen bir adam sayılıyorum.

PHİLOKLEON

Sayılırsın elbet! Benim istediğim yargıçlık
Kuşsütü, kuru üzüm değil.
Benim kızartmalarda, ızgaralarda gözüm yok:
Benim istediğim çömlekte, hafif ateşte,
Sin sin pişen bir davacık, buğulama bir yargıcık.

BDELYKLEON

Tabii... İliklerine işlemiş bu keyif,
Ama biraz susar beni dinlersen,
Anlatırım sana mahkemede yediğin naneleri.

PHİLOKLEON

Neymiş o yediğim naneler mahkemede?

BDELYKLEON

Daha ne olacak? El âlemin maskarası oldun.
Tapındığın adamlar bile gülüyorlar sana.
Bir köle oldun da farkında değilsin.

PHİLOKLEON

Köle oldum ha? Tam tersine:
Herkesin efendisi oldum yargıç olmakla.

BDELYKLEON

Haydi canım sen de! Uşağısın sen
Efendisiyim dediğin adamların.
Söyler misin nedir kazancın
Yunanistan'a ettiğin hizmetlerden?

PHİLOKLEON

Sonsuz bir kazanç! Bırak anlatayım
Yargıçlar da hakem olsun aramızda.

BDELYKLEON

Kabul, anlat.
(Uşaklara)
Bırakın gelsin.

PHİLOKLEON

Önce bir kılıç verin bana:
Bahsi kaybedersem öldüreceğim kendimi.

BDELYKLEON

Ya sonunda kabul etmezsen
Buradakilerin vereceği yargıyı?

PHİLOKLEON

O zaman içeceğim şarap boğazımdan geçmesin!

KORO

Haydi, yoldaşımız, göster kendini,
Yepyeni parlak sözler bulup
Göster bu adama ki...

BDELYKLEON

Peki, tamam. Ama her dediğini yazacağım
Unutulmasın diye. Kalem kâğıt getirin.

KORO

Göster ondan başka türlü konuştuğunu.
Bu duruşmanın önemi büyüktür senin için.
Herkesin de öğrenmiş bulunduğu üzere
Davayı kesin olarak kazanacak
Ya da kesin olarak kaybedeceksin.
Hasmın sonuçtan umutlu görünüyor
Biz her ne kadar kazanmanı dilesek de.

PHİLOKLEON

(Bdelykleon'a)
Nasıl da kabarıyorsun kim bilir
Sana böyle umut verildikçe.
Peki, ya gerçekten kazanırsa davayı,
O zaman ne olur halimiz, dostlar?

KORO

O zaman yandı bütün yaşlılar,
Hiçbir işe yaramaz olurlar
Yargı torbası, oy tulumu
Diye bağırırlar bize sokaklarda.

KOROBAŞI

Haydi, şanını koru yargıçlığın:
Bir kılıç gibi kullan dilini.

PHİLOKLEON

Her girişten ve önsözden önce
Şurasını belirtmek zorundayım ki
Bizim egemenliğimiz bütün egemenliklerin üstündedir.
Yaşadığımız çağda hangi mutluluk
Bir yargıcın mutluluğundan daha mutludur?
Hangi yaratık ondan daha keyifli yaşar?
Hangi yaratıktan korkulur, ondan daha çok,
Kocamış, beli bükülmüş olduğu halde?
Ben daha yatağımdan kalkmadan
Bir sürü insan bekleşir mahkeme kapılarında.
Anlı şanlı adamlar da vardır aralarında.
Yanlarından geçerken, hemen yapışır elime
Devlet malı çalmış kolu uzunlardan biri,
Başlar yalvarıp yakarmaya:
"Gel etme, acı bana, yargıç baba;
Senin başına da gelmiştir bu işler
Orduda ya da başka bir işte
Sen de birkaç para aşırmışındır elbet
Arkadaşlara yiyecek alırken pazardan."
Kim yalvarırdı bana böyle, yargıç olmasam?

BDELYKLEON

Peki, yalvarmaları yazdık. Başka?

PHİLOKLEON

Bunlarla öfkem biraz yatışır,
Ama dışarıda verdiğim sözleri tutmam içeride.
Suçlular türlü diller dökmek zorundadırlar
Pençemden kurtulabilmek için.
Bir yargıçtan çok kime dalkavukluk edilir?
Kimi fakirliğini anlata anlata bitiremez
Kimi Ezop masalları anlatır.
Kimi beni güldürüp öfkemi yatıştırmak için
Soytarılıklar, maskaralıklar yapar.
Bütün bunlar işe yaramadı mı
Kimi de tutar kız erkek çocuklarının elinden
Getirir hepsini mahkemeye.
Çocuklar boyunlarını büküp ağlaşırlar önümde;
Sonra baba çocukları adına yalvarır bana
Bir tanrıdan günahlarını bağışlamasını ister gibi.
"Kuzuların sesini seversen,
Bu oğlancığın sesi de dokunur sana" der.
Dişi domuz yavrularını seversem
O zaman da kız çocuklarını ağlatır.
Biz de birazcık gevşetiriz artık
Öfkemizin gergin tellerini.
Az güç müdür bu? Para nedir bunun yanında?

BDELYKLEON

Parayı hiçe sayıyorsunuz, bunu da yazalım.
Şimdi söyle, Yunanistan'ın baş tacı olmaktan
Neler geçiyor eline?

PHİLOKLEON

Gençler yurttaşlık muayenesine gelince
İstediğim yerlerine bakabilirim.
Oyuncu Oiargos suçlu olarak geldi mi karşıma
Niobe'nin en güzel parçalarını okumadan

Zor kurtulur elimden.
İyi bir kavalcı beraat etmek istiyorsa
Yargıçların çıkışına kavalıyla katılmak zorundadır.
Zengin bir baba öldü diyelim,
Ölürken de biricik kızına bir koca seçti.
Biz adamın vasiyetini sepete atar,
Kızı bize yaranmasını bilene veririz.
Kimseye hesap da vermeyiz, az şey mi bu?

BDELYKLEON

Az şey değil doğru, diyeceğim yok buna:
Ama bir vasiyetin ırzına geçmek doğru mu bilmem.

PHİLOKLEON

Bundan başka, halk kurultayları
Önemli bir işte bocaladılar mı,
Yargıçlara yollarlar suçluları.
O zaman Evathlos kakavanı gelir önümüze
Bırakıp kaçtığı kalkan üstüne yeminler eder,
Size bağlı kalıp halk için savaşacağım diye.
Yargıçların her davadan sonra dinlenmesini istemeyen
Halk kurultayında lafını dinletemez.
Kleon, o yaman söz bezirgânı bile
Diş geçiremez bize; tam tersine,
Sırtımızı okşar, sineklerimizi kovar.
Sen yargıç babanı küçümseyedur,
Theoros, o koskoca şarlatan,
Alır eline süngeri, bandırır çanağa
Pabuçlarımızı boyar bizim.
Anlıyor musun şimdi, neymiş
Elimden almak istediğin haklar?
Bunlara mı kölelik diyorsun sen?

BDELYKLEON

Konuş konuşabildiğin kadar!
Er geç çıkacak meydana yüce tahtının
Bir oturak bile olmadığı.

PHİLOKLEON

İşin en hoş tarafını unutuyordum:
Yargıçlık ücretimle eve dönünce
Çoluk çocuk ne tatlı karşılar beni.
Önce kızım ayaklarımı yıkar, kokularla ovar:
Sevgili babacağım diye yaltaklanır,
Tatlı diller döker para koparmak için.
Derken karım çörek getirir bana,
Türlü cilvelerle oturur yanıma:
Ye, ne olur biraz ye, diye yalvarır,
İşte en çok da bu sevindirir beni.
Onun bunun gözüne bakmak zorunda kalmam
Yiyecek versinler diye bana,
Ne sana muhtaç olurum, ne uşağına.
İkinci çöreği nasıl isteyeceğim diye düşünmem.
Anladın mı ne kaygılardan koruyor beni
Ne oklara kalkan oluyor yargıçlığım?
Bana şarap verme istersen
Uzun kulaklı testim sağ olsun!

Hırkasının altından bir testi çıkarır.

Bir eğdim mi şöyle şarıl şarıl akar mübarek!
Sen ne söylüyorsun? Benim gücümün
Zeus'unkinden aşağı kalmadığı şundan belli ki
"Mahkeme gürlüyor, yıldırım saçıyor" derler.
Gerçekten de saçtım mı yıldırımları
Titrer zangır zangır önümde
Paralı pullu, kerliferli adamlar,
Sen de korkarsın benden, evet, sen de,
Ama ben ölürüm de korkmam senden!

KORO

Böyle açık, böyle akıllıca sözler
Duymadık kimselerden.

PHİLOKLEON

Duymamışsınızdır elbet, ama oğlum

Köpeksiz köyde sanıyordu kendini;
Bilmiyordu önümde dikiş tutturamayacağını.

KORO

Nasıl saydı döktü her şeyi bir bir,
Koltuklarımız kabardı dinledikçe.
Öyle hoşlandık ki sözlerinden,
Mutlu Adalar'da sandık kendimizi.

PHİLOKLEON

Nasıl kıvranıyor bakın, aklı başından gitti.
(Bdelykleon'a)
Bugün kırbacı tattıracağım sana.

KORO

Ara da bul bakalım şimdi
Bu işten kurtulmanın yolunu.
Bizim gönlümüzce söz etmeyen
Zor kurtulur öfkemizden.

KOROBAŞI

Söyleyecek lafın kalmadıysa
Git, bir değirmentaşı getir:
Olsa olsa onunla kırabilirsin öfkemi.

BDELYKLEON

Kolay iş değil doğrusu benimkisi:
Komedya şairlerinin aklı yetmez
Memleketi bu belalı hastalıktan kurtarmaya.
Bununla beraber, ey Kronos oğlu, Zeus babamız...

PHİLOKLEON

Sus! Sen o baba lafını bırak artık.
Benim neden köle olduğumu açıklayamazsan,
Kurbanlık bil kendini
Benim et payımı vermeseler bile.

BDELYKLEON

Dur, babacığım, biraz yatış da dinle:
Önce say parmaklarınla, çakıllarla değil,
Atina'ya dışarıdan gelen paraları say,

Sonra içeriden, çarşıdan pazardan,
Limandan şuradan buradan gelen vergileri,
Hacizleri, para cezalarını, yüzde birleri.
Bütün bunlar iki bin torba altın eder.
Şimdi yargıçların yıllık kazancını hesapla:
Atina'da en çok altı bin yargıç olduğuna göre
Hepsine yüz elli torba düşüyor demektir.

PHİLOKLEON

Demek devlet gelirinin onda biri bile değil
Bütün yargıçların aldığı para?

BDELYKLEON

Değil ya, ne sandın?

PHİLOKLEON

Nereye gidiyor öyleyse bunca para?

BDELYKLEON

Ben Atina için çalışıyorum,
Halk uğruna savaşıyorum, diyenler yok mu?
Onlara gidiyor paralar.
Çünkü sen bu güzel laflara kanıp
Başa getiriyorsun onları.
Bu adamlar öteki şehirlerden de
Ellişer torba altın koparıyorlar:
Ya bu parayı verirsiniz,
Ya da sizi yakar yıkarım, diyerek.
Sense kendi krallığının artıklarıyla
Zar zor geçinmektesin.
Birleşmiş devletler bakıyorlar ki,
Atina halkı yemeden de yaşıyor nasıl olsa
Sana da metelik vermiyorlar.
Oysa baştakilere neler vermiyorlar:
Ne tuzlu balıklar, ne şaraplar,
Ne halılar, ne peynirler, ne ballar,
Ne susamlar, ne kuştüyü yastıklar,
Ne gerdanlıklar, ne çanak çömlekler.

Ne kâseler, ne giysiler, ne çelenkler,
Bolluk içinde göbek yapıyor hepsi.
Oysa bir diş sarımsak bile vermiyor sana
Sözde senin buyruğunda yaşayanlar:
Bir diş sarmısak, balık çorbana katmaya.
Sen ki neler çekmedin karada, denizlerde.

PHİLOKLEON

Orası doğru, bak. Üç diş sarmısak için
Dün adam yolladım Eukharides'in evine.
Evet, ama köleliğimi nereden çıkardın?
Onu ispat et bakalım, lafı uzatmadan.

BDELYKLEON

Kölelik değil de nedir seninki?
Bu adamlar, paralı dalkavuklarıyla baş tacı,
Sen aldığın üç metelikle yetiniyorsun,
Sen ki denizde tayfa, karada piyade olmuş
Kale duvarları aşmakta kullanılmışsın.
Bu da yetmiyormuş gibi buyruk altındasın:
İşte beni asıl ifrit eden de bu.
Evine döner dönmez, enayi bir züppe,
Khaireas'ın oğlu olacak o kerata,
Bacaklarını şöyle gere gere,
Kız gibi orasını burasını sallaya sallaya
Gelip emirler veriyor sana
Yarın erkenden mahkemeye, diye:
Ama o, savcı olarak, geç de kalsa
Bir drahmisini alıyor her zaman.
Yardımcı diye ahbabını da alıyor yanına;
Bir sana bir bana paylaşıyorlar rüşvetleri.
Onlar iki hızarcı gibi davayı biçedursunlar
Sen, dalaverenin farkında bile olmadan,
Ağzını açıp, hava alıyorsun para yerine.

PHİLOKLEON

Bana yapıyorlar bunu ha? Ne diyorsun?

Allak bullak ettin beni! Öyle mi dersin?
Gitgide çeliyorsun aklımı...

BDELYKLEON

Kendin de düşünsene biraz canım:
Sen neden zengin değilsin, herkes neden yoksul?
Bu sözde halk dostları afsunluyor seni:
Ta Pontos'tan Sardenya'ya kadar
Bunca şehir var senin emrinde:
Ne geçiyor eline birkaç metelikten başka?
Bu parayı bile yünden yağ süzer gibi
Damla damla veriyorlar, ölmemen için.
Yoksul kalmanı istiyorlar senin,
Niçin mi istiyorlar, bak söyleyeyim sana:
Seni besleyenlere bağlı kalman için,
Islığı çaldılar mı aç kurt gibi atılasın diye
Onların düşmanları üstüne.
Halkın rahat etmesini isteseler, ettirirlerdi kolayca.
Binlerce şehir var vergi veren bize:
Her şehri yirmi insana bakmaya zorlasalar
Yirmi bin yurttaşımız bolluk içinde yaşar,
Ballı börekler, kaymaklı çörekler yer,
Bu memleketin ve Maraton zaferinin tadını çıkarırdı.
Ama şimdi zeytin toplayan ırgatlar gibi
Para dağıtan kâhyanın ardından yürüyorsunuz hep.

PHİLOKLEON

Amanın, bir şeyler oluyor bana,
Bir ağırlık geliyor elime koluma.
Kılıcımı tutamaz oluyorum

Kılıç elinden düşer.

Sesim soluğum kesilecek...

BDELYKLEON

Korkuya kapıldılar mı ne sözler vermezler size,
Ne topraklar, ne buğdaylar, neler!
Ne verdiler şimdiye dek? Hiçbir şey.

Eskiden yüzde birkaç verdiler vermesine,
Ama ne zorla! Yurttaşlığına dil uzattılar.
Bir kilo arpayı vermemek için.
(Daha hızlı)
İşte bundan ötürü, bundan
Çıkarmıyorum seni kapıdan.
Ben besliyorum ki seni
Allı pullu laflarla
Kafanı çelmesinler.
Kuşsütü, kuru üzüm
Ne istersen yedireceğim sana,
Oy mamasından başka.

KOROBAŞI

İki tarafı dinlemeden yargı verme:
Bilge adammış bu sözü söyleyen
(Bdelykleon'a)
Sen haklı çıktın bu işte, çok haklı hem de.
O kadar ki alaşağı ediyorum öfkemi, sopalarımı.
(Philekleon'a)
Haydi, yaşımız başımız bir madem, sen de...

İLK YARIM KORO

Hak ver, hak ver bu sözlere;
Akla karşı koyma, anlayışlı ol.
Keşke benim de olaydı
Böyle bir akıl verenim!
Tanrı koruyor seni besbelli
İyiliğini istiyor senin;
Bırak artık, uzun etme.

BDELYKLEON

Evet, kendim besleyeceğim onu,
Yaşına uygun her dileğini
Getireceğim yerine:
Düğünçorbası mı ister,
Yumuşak hırkalar, kürkler mi,

Orasını burasını, belini melini
Ovuşturacak bir cariye mi...
Ama susuyor bakın,
Tek laf çıkmıyor ağzından:
Hiç beğenmiyorum bu halini.

İKİNCİ YARIM KORO

Kızıyor kendi kendine;
Ettiği deliliklere pişman.
Aklı yeni geldi başına,
Anlıyor hata ettiğini
Seni dinlememekle.
Artık sözünden çıkmaz herhalde;
Aklı varsa dinlemez
Senden başkasını bundan böyle.

PHİLOKLEON

Ah, ah! Yazıklar olsun!

BDELYKLEON

Hoppala! Ne sızlanıyorsun yine?

PHİLOKLEON

Boşuna bana verdiğin güzel sözler:
"Yüreğim orada benim, orada olmak dileğim."
Biri çıkar bağırır:
"Oyunu vermeyen kim? Kalksın ayağa!"
Ah, bir tek insan kalırsa dünyada
Oy vermek için,
Ben olmak isterim o insan
Oy kupalarının başında, ayakta.
"Yetiş, ey ruhum! Neredesin, ruhum?
Bırak, ey karanlık orman..."
Tanrılar, yargıçlıktan vazgeçmektense,
Kleon'u suçüstü yakalamaya razıyım.

BDELYKLEON

Haydi, baba, tanrılar aşkına,
Gel artık sözüme.

PHİLOKLEON

Hangi sözüne? Her dediğine peki,
Bir dediğine hayır.

BDELYKLEON

Hangisine? Söyle.

PHİLOKLEON

Yargıçlığıma karışma! Bundan yana:
"Hades'e gitsem de boyun eğmem sana!"

BDELYKLEON

Yargıçlığı bu kadar seviyorsun madem,
Gitme oraya da burada kal,
Bu evdekilere yargıçlık et.

PHİLOKLEON

Ne demek? Nasıl yargıçlık ederim burada?

BDELYKLEON

Tıpkı orada ettiğin gibi.
Hizmetçi kız habersiz girdi mi odana
Basarsın para cezasını.
Bu değil mi orada da yaptığın?
Hem burada kendi aklına uyarsın:
Güneş erken doğdu mu, erken başlarsın işe.
Kar yağdı mı, ocak başında kurarsın mahkemeyi.
Yağmur yağdı mı, yallah içeri.
Gün ortasında uyanırsan,
Kapamazlar suratına yargıçlar kapısını.

PHİLOKLEON

İşte, bunu beğendim doğrusu.

BDELYKLEON

Üstelik bir söylevci fazla konuştu mu,
Aç karnına dinlemek zorunda kalmazsın
Savcısına mavcısına küfretmezsin boşuna.

PHİLOKLEON

Peki ama, o zaman nasıl,
Bir yandan geviş getirip
Bir yandan yargı verebilirim!

BDELYKLEON

Yargıların daha doğru olur o zaman,
Halk ne diyor haklı olarak:
Yalancı tanıklar konuşurken
Yargıçlar geviş getirdi mi
Ara da bul haklıyı haksızı.

PHİLOKLEON

Peki, aklım erdi bu dediğine.
Ama bir şeyin sözünü etmiyorsun:
Yargıç gündeliğimi kim verecek?

BDELYKLEON

Ben.

PHİLOKLEON

Güzel. Ama kendi elime sayacaksın paramı:
Bir başkasıyla paylaştırmak yok.
Kötü bir kazık attı bana.
Benimle paylaşmak üzere
Bir drahmi aldı da geçen gün,
Neden dersen, Lysistratos,
Gitti balık pazarında harcadı.
Bana da balık pulu verdi para yerine,
Ağzıma koymamla tükürmem bir oldu.
Leş gibi kokan pulları
Ve hemen mahkemeye verdim serseriyi.

BDELYKLEON

Ne dedi mahkemede?

PHİLOKLEON

Ne diyecek? Benim midem horoz midesiymiş,
Hemen sindirirmişim yediğim parayı.

BDELYKLEON

Gördün mü ne büyük kazancın olacak?

PHİLOKLEON

Az kazanç değil doğrusu!
Haydi, deneyelim bakalım söylediğini.

BDELYKLEON

Sen dur; ben gider getiririm her şeyi.
Eve girer.

PHİLOKLEON

(Kendi kendine)
İşe bak! Kâhinler doğru söylemiş meğer.
Gün gelecek, Atinalıların davaları
Evlerinin önünde görülecek, demişler;
Minnacık mahkemeler olacakmış
Herkesin kapısı önünde...

BDELYKLEON

Birçok eşya taşıyan iki hizmetçiyle girer.
İşte! Var mı başka diyeceğin?
Ne lazımsa getirdim sana,
Üstelik bir oturak da getirdim:
Sıkışırsan işeyesin diye.
Yanı başında asılı duracak çiviye.

PHİLOKLEON

Bak, bunu iyi düşünmüşsün işte,
Bir ihtiyarın arayıp da bulamadığı şey
Mesane darlığına karşı.

BDELYKLEON

(Bir mangalla bir tencereyi önüne sürerek)
Evet ya! Bak, ateşin de var,
Mercimek ezmesi de üstünde:
Canın çektikçe yersin.

PHİLOKLEON

Buna da diyecek yok doğrusu.
Hasta da olsam paramı alacağım demektir:
Yan yatar mercimeğimi yerim.
Bu horoz da ne oluyor peki?

BDELYKLEON

Kafesteki horozu duvara asar.
Duruşma sırasında uyuyacak olursan,
Ötüp uyandırsın seni diye.

PHİLOKLEON
Hepsi iyi de, bir şey eksik.
BDELYKLEON
Nedir o?
PHİLOKLEON
Lykos Efendimizin heykeli.
Ah, o da olsa yok mu!
BDELYKLEON
(Bir kurt heykeli uzatarak)
Al, o da var, Efendi'nin ta kendisi.
PHİLOKLEON
Ah sultanım, yüce kahramanım...
Ama ne de korkunçmuş suratın!
BDELYKLEON
Tıpkı Kleon'un suratı.
PHİLOKLEON
Bu kahramanın da kılıcı yok, Kleon gibi.
BDELYKLEON
Hemen oturuma başlamak istersen
Bir dava getiriverereyim sana.
PHİLOKLEON
Çağır gelsin, ben oturdum çoktan.
BDELYKLEON
(Kendi kendine)
Nasıl bir dava getirsem önce?
Evdekiler ne suç işledi bugünlerde...
(Yüksek sesle)
Trakyalı kölenin davası:
Bu köle tencereyi ateşte unutup...
PHİLOKLEON
Aman, aman, dur! Çıldırdın mı sen?
Hiç barosuz marosuz duruşma olur mu?
Bir demir çubuk olacak
Yargıçla suçlu arasında:
Mahkemede o görülür her şeyden önce.

BDELYKLEON

Sahi! Onu unutmuşuz işte...

PHİLOKLEON

(Yerinden kalkarak)

Peki, durun; onu da ben getireyim içeriden.

Eve girer.

BDELYKLEON

Olur şey değil! Ne korkunç bağlılıktır bu,
Belli bir yere, şuna buna!

HİZMETÇİ

(Evden çıkarken)

Hay leşini kargalar yesin senin!
Böylesi köpeği ne diye beslerler anlamam!

BDELYKLEON

Ne var? Ne oluyor?

HİZMETÇİ

Bu Amiral olacak köpek mutfağa girdi:
Güzelim Sicilya peynirini yedi bitirdi!

BDELYKLEON

Hah! İşte babama bir dava çıktı!
Sen savcı ol, Amiral'e yüklen!

HİZMETÇİ

Yoo! Ben yapamam, neme lazım!
Ama öteki köpek savcılık ederim diyor
Bir dava açılacak olursa...

BDELYKLEON

Git, getir iki köpeği de buraya.

HİZMETÇİ

Şimdi getiririm ikisini de.

Eve girer.

BDELYKLEON

(Bulduğu bir çubukla dönen Philokleon'a)

Bu da nesi?

PHİLOKLEON

Domuz ahırının sırığı.

BDELYKLEON

Domuz çobanlığına mı kalkacaksın şimdi de?

PHİLOKLEON

Yok canım sen de!
Niyetim domuzuna yargıçlık etmek!

Oturur.

Haydi, getir bakalım suçluyu:
Vereceğim cezayı biliyorum şimdiden.

BDELYKLEON

Aman dur, suç belgelerini getireyim.

Eve girer.

PHİLOKLEON

Sabırsızlanır.

Eyvah! Uzatacak işi!
Öldürecek beni sabırsızlıktan:
Ben ölüm cezasını verdim çoktan:
Şuraya bir çizgi çizdim mi tamam!

BDELYKLEON

Evden yazılı belgelerle döner.

İşte, getirdim hepsini.

PHİLOKLEON

Çağır artık suçluyu.

BDELYKLEON

Şimdi.

Getirdiği kartonlardan okur:

İş bu belgede yazılı...

PHİLOKLEON

Yerinden sıçrar.

Hay kargalar belamı versin!
Oy kupasını unuttum içeride!

BDELYKLEON

Dur yahu! Nereye koşuyorsun?

PHİLOKLEON

Oy kupasını getirmeye.

BDELYKLEON
Vazgeç! Al şu hunileri.
Masanın üstüne iki huni koyar.

PHİLOKLEON
Peki, bunlar da olur,
Olur ama kum saatimiz de yok.

BDELYKLEON
(Oturağı göstererek)
Var ya işte!
Bundan iyi saat mi olur?

PHİLOKLEON
Her şeyin bir kolayını buluyorsun,
Köylüler gibi!

BDELYKLEON
Ama ateş getirsinler içerden,
Birkaç defne dalı biraz da buhur:
Tanrılara dua etmeliyiz her şeyden önce.
Köleler gerekeni getirmek üzere çıkarlar.

KOROBAŞI
Bu törenlerde, bu dualarda
En iyi dileklerimle katılıyorum ikinize
Çünkü savaşmalar, tartışmalardan sonra
Anlaştınız açık yürekle
Haydi, Tanrılar bizimle olsun.

KORO
Ey geleceği gören yüce Apollon!
İzin ver de uğurlu olsun
Bu adamın kurduğu mahkeme
Kendi kapısının önünde.

BDELYKLEON
Ey tanrım benim, kapı komşum,
Sokağımın, evimin tanrısı!
Hoş gör babam için kutladığımız
Bu yepyeni töreni

Kurtar onu kötü huyundan
Meşe gibi katı yüreğinden
Ekşiliğinden acılığından;
Biraz bal karıştır içine.
İnsanlara hoş davransın bundan sonra;
Çatandan çok çatılana acısın.
Yalvarmalar gözlerini yaşartsın,
Söküp atsın içinden
Öfkesinin ısırganlarını.

KORO

Dualarına katılıyoruz biz de,
Güzel başladın söze.
Hepbir ağızdan kutluyoruz seni
Bu yeni görevinde.
Çünkü biz bağlandık sana
Görünce bir halk dostu olduğunu
Bütün gençlerden fazla.

Hizmetçi, köpek kılığına girmiş iki kişi getirir: Maskelerin biri Lakhes'i öteki Kleon'u andırır.

BDELYKLEON

Dışarıda kalan yargıç varsa girsin;
Duruşma başladı mı kimse giremez.

PHİLOKLEON

Suçlanan hangisi bunların?

BDELYKLEON

Şu beriki.

PHİLOKLEON

(Kendi kendine)
Görür şimdi göreceğini!

BDELYKLEON

Dinleyin şimdi; suçlandırmayı okuyorum:
Davacı Kydathenalı Köpek verdiği dilekçede
Aiksoneli Labes'in tek başına
Sicilya peynirini yiyip bitirdiğini

İleri sürmüş bulunmaktadır.
Bunun cezasıysa boynuna halka vurulup
İncir ağacına bağlanmaktır.

PHİLOKLEON
Yoo, bu suçu işlemişse gerçekten
Doğru köpek cennetine gider.

BDELYKLEON
Suçlandıran Labes burada
Önünüze getirilmiş bulunmaktadır.

PHİLOKLEON
Vay alçak vay! Nasıl da belli suratından
Hırsızın biri olduğu!
Köpek sırıtıp dişlerini gösterir.
Dişlerini gösterip beni kandıracak aklı sıra!
Davacı Kydathenalı Köpek nerede?

KÖPEK
Hav! Hav!

BDELYKLEON
İşte burada.

PHİLOKLEON
Al sana bir Labes daha!

BDELYKLEON
İyi havlıyor doğrusu.

PHİLOKLEON
Kazan diplerini de iyi yalar!

BDELYKLEON
Susalım! Oturalım!
(Köpeğe)
Sen çık yukarı ve suçla.
Köpek bir sıranın üstüne çıkar.

PHİLOKLEON
Ben de çorbamı içeyim bari bu arada.

KÖPEK
Sayın yargıçlar, önünüzdeki suçludan

Niçin davacı olduğumu dinlediniz
Bana ve bütün hayvanlara karşı
En büyük kötülüğü işlemiş durumdadır.
Koca Sicilya peyniriyle bir köşeye çekilip
Yedikçe yedi karanlıkta sinsi sinsi.

PHİLOKLEON

Belli, baksana! Nasıl geğiriyor münasebetsiz;
Leş gibi peynir kokuttu ortalığı.

KÖPEK

Payımı isteyince de zırnık vermedi bana.
Ben, ben köpeğiniz parsadan pay almazsam
Nasıl köpeklik ederim size?

PHİLOKLEON

Bana da pay vermedi, bana da:
Yandı demektir, fırında mercimek gibi.

BDELYKLEON

Ama, tanrılar aşkına, yargını verme baba
İki yanı dinlemezden önce.

Labes çığlıklar koparır.

PHİLOKLEON

Evet, ama suç ortada, delikanlı:
Bar bar bağırıyor baksana.

KÖPEK

Cezasız bırakmayın sakın bu hınzırı.
Köpeklerin en bencili, en doymazıdır bu bay.
Bunca kentimizi besleyecek Sicilya peynirini
Sömürge etti kendine, tek başına yedi.

PHİLOKLEON

Bir çentik olsun vermedi bana da.

KÖPEK

Verin öyleyse hak ettiği cezayı.
Bir çöplükte iki horoz olamaz.
Boşuna havlamış olmayayım ben de,
Yoksa havlamam artık bundan sonra.

PHİLOKLEON

Vay vay! Suça boğuldu gitti adam:
Hırsız değil, hırsızlığın ta kendisi
Öyle değil mi, horozum, sen söyle.
Bak, öyle diye göz kırpıyor bana.
Hey, oturakçıbaşı, neredesin?
Gel şu oturağı ver bana.

BDELYKLEON

Kalk kendin al, ben tanıkları çağırıyorum:
Philokleon oturağı alır.
Labes lehinde tanıklık edecekler gelsin:
Havaneli, çanak, peynir rendesi,
Izgara, çömlek ve diğer bütün tanıklar!
Çağrılan nesneler insan kılığında gelirler.
(Philokleon'a)
Sen hâlâ işiyorsun, otur yerine.

PHİLOKLEON

(Oturup suçluyu göstererek)
Bu adam altını kirletecek gibi gelir bana!

BDELYKLEON

Nedir bu senin zulmün davalılara?
Ne diye diş bilersin adamlara?
(Suçluya)
Çık şuraya, savun kendini.
Ne susar durursun? Konuşsana.

PHİLOKLEON

Söyleyecek sözü yok gibime gelir.

BDELYKLEON

Var, var, ama onun Thukhydides gibi
Dili tutulmuş olmalı yargıçlar karşısında.
Sen çekil oradan, ben savunacağım seni.
Baylar, kolay iş değildir doğrusu
İftiraya uğramış köpeği savunmak;
Yine de alıyorum bu işi üstüme.
Bu köpek iyi bir köpektir: Kurtlarla savaşır.

PHİLOKLEON
Hırsız, devlet düşmanı bir köpek.

BDELYKLEON
Zeus bilir ki hayır:
Yine de en iyisidir bugünkü köpeklerin.
Sürü sürü koyunlara bekçilik eder.

PHİLOKLEON
Neye yarar, peyniri yedikten sonra?

BDELYKLEON
Daha neye yarayacak? Cenkleşmiyor mu
Seni, yerini yurdunu korumak için
Bir şeyler çalmışsa ne çıkar, hoş gör:
Çalgı çalmasını bilmiyor ne yapsın!

PHİLOKLEON
Yazı yazmasını da bilmeseydi keşke:
Yanlış bildirilerle kandıramazdı milleti.

BDELYKLEON
Dinle, belalı adam, tanıklarımı dinle.
Rende, çık şuraya, konuş yüksek sesle.
İşlere bakan sendin değil mi?

Oyuncu Rende ilerler.

Açıkça cevap ver soracağıma:
Erler için sana verileni rendelemedin mi?
Evet, diyor, bakan.

PHİLOKLEON
Yalan söylüyor tabii.

BDELYKLEON
Bre zalim! Başı dertte olanlara acı.
Bu Labes balık artıklarıyla geçinir,
Bir an da yerinde durmaz, dolaşır durur.
Ötekiyse tembel köpeğin biridir.
Evden çıkmaz, her şeyden pay ister,
Vermedin mi de ısırır.

PHİLOKLEON
Aman, ne oluyor yine bana;

Elim ayağım kesiliyor.
Bir şeyler yumuşatıyor içimi:
Hak vereceğim neredeyse ona.

BDELYKLEON
Haydi, yalvarırım sana baba;
Acı bu zavallıya, kurtar onu.
Çocuklar nerede?
Küçük köpekleri taklit eden çocuklar evden çıkıp bağrışır, ağlaşırlar.
Gelin, zavallıcıklar, ağlayın, yalvarın!

PHİLOKLEON
Yeter, yeter, yeter artık, in aşağı!

BDELYKLEON
İniyorum, ama belki de aldatıyorsun beni
Çoklarını aldattığın gibi, yine de iniyorum.

PHİLOKLEON
Bir yandan gözyaşlarını siler, bir yandan da kendini tutmak için mercimek yemeğinden yer.
Hay kargalar yesin bu mercimeği!
Ondan oluyor bana ne oluyorsa
Yaş getiriyor gözlerimden, yedikçe.

BDELYKLEON
Beraat demiyor musunuz hâlâ?

PHİLOKLEON
Dur bakalım hele.

BDELYKLEON
Haydi, babacığım, bir gayret!
Al şu çakıl taşını, kapa gözünü,
At ikinci kupanın içine, bitsin bu iş.

PHİLOKLEON
(Kalkarak)
Yoo, benim o kupayla işim yok.

BDELYKLEON
Gel etme, ben götüreyim seni,

Buradan, bak, daha kestirme…

Elinden tutar, masanın çevresinde dolaştırır ve ikinci kupanın önünde durur.

PHİLOKLEON

Hah, bu birinci kupa, değil mi?

BDELYKLEON

Evet, birinci kupa bu.

PHİLOKLEON

Oyunu atar.

Tamam öyleyse, oyum gitti içine.

BDELYKLEON

(Kendi kendine)

Düştü kupaya!

İstemeden bastı beraatı.

(Philokleon'a)

Haydi, boşaltalım kupaları.

PHİLOKLEON

Evet, görelim bakalım sonucu.

BDELYKLEON

Ne çıkarsa bahtımıza artık.

Kupaları boşaltır.

Labes, kurtuldun!

Philokleon, baygınlık geçirir.

Baba! Ne oluyorsun!

Eyvah! Su yok mu?

Bir köle su getirir. Bdelykleon, babasını ayıltmaya çalışır.

Kalk, baba!

PHİLOKLEON

(Kendine gelerek)

Beraat mı etti gerçekten?

BDELYKLEON

Tanrılara yemin ederim ki evet.

PHİLOKLEON

(Yıkılarak)

Ben artık yokum öyleyse.

BDELYKLEON

Korkma, be adam, sapasağlamsın;
Kalk, dur ayakta.

Babasını ayağa kaldırır.

PHİLOKLEON

Kalkar da nasıl dayanırım buna?
Bir beraat çıkıyor benim elimden!
Ne olacak şimdi benim halim?
Ey tanrılar, bağışlayın günahımı!
Ben istemeden, bana karşı oldu olan!

BDELYKLEON

Evet, ama üzülme, baba; ben bakarım sana;
Her yerlere götürürüm seni:
Yemeklere, şenliklere, tiyatrolara:
Keyif içinde geçirirsin günlerini.
Politikacıların oyuncağı da olmazsın.
Haydi artık, girelim evimize.

PHİLOKLEON

Eh, öyle istiyorsunuz madem…

KOROBAŞI

Gidin, nerede sevinç varsa oraya gidin!
Ve siz sayısız kalabalıklar, çıkarmayın aklınızdan
Size söyleyeceğim sözleri: Küpe olsun kulaklarınıza.
Çünkü şair seyircilere çatmak istiyor şimdi.
Bir haksızlık etmişsiniz kendisine
Şimdiye dek nice hizmetler etmiş size
Başka şairlerin adı arkasında gizlenerek,
Başkalarının karnına girip bir hayli güldürmüş sizi.
Sonra kendi adıyla çıkıp ortaya
Kendi bahtını denemiş karşınızda:
Bırakıp başkalarının atlarını

Kendi şiirinin atlarına binmiş.
Aranızda şanlar, şerefler kazandıktan sonra
Atina'da kimselerin kazanmadığı kadar,
Hiç de burnu büyümemiş, böbürlenmemiş.
Meydanlara çıkıp gençleri tavlamamış,
Sahneyi oyuncak etmelerine razı olmamış
Eski gözdeleriyle uğraşan âşıkların:
Saygı nedir bildiği için sanatına
Aracı kadınlara döndürmemiş şiir perisini.
Ve ilk korolarını kurduğu zaman
Sıradan insanlar değilmiş saldırdıkları:
En büyüklere çatmış, bir Herakles hışmıyla.
Keskin dişli canavarın ta kendisi üstüne atılmış
Gözleri alev saçan Kynna kancığına aldırmadan.
Dilleri dışarıda, yüzleri iğrenç
Yüzlerce dalkavuk dolanıyormuş çevresinde.
Azgın seller gibiymiş canavarın sesi,
Kötü kokuyormuş fok balıkları gibi,
Önü Lamia'nın önü, kıçı devenin kıçı gibiymiş,
Böylesi bir canavar karşısında yılmamış şairimiz,
Sindirmemiş, susturmamış onu korkutmalar
Sizler için savaşıyormuş hâlâ sahnede.
Anlattığına göre, o canavardan sonra, geçen yıl da,
Sizlere sıcak soğuk terler döktüren
Nice baş belalarıyla uğraşmış durmuş:
Bu ifritler babalarınızın, dedelerinizin
Gırtlağına sarılıyorlarmış geceleri.
Rahatını sevenlerinizin yataklarına eğilip
Türlü yalanlar dolanlar, korkutmalarla
Para sızdırıyorlarmış sizlerden.
O kadar ki kiminiz fırlayıp yataktan
Başvuracak yer arıyormuşunuz gece yarısı.
Bunlara karşı sizi korumak,
Memleketi bunlardan kurtarmak isteyen

Böyle bir savunucu bulmuşken kendinize
Tutmadınız, bıraktınız onu geçen yıl:
Oysa yepyeni düşünceler getirmişti size.
Anlamayıp körlettiniz bu düşünceleri.
Dionysos'un tapınağına yüz sürerek
Yeminler ediyor ki bugüne dek sizler
O dizelerden iyisini duymadınız komedyada.
Yüzünüz kızarmalı anlamadığınız için o zaman.
Şairimize gelince, bilenler bildi onun değerini:
Umutları yıkılmasına yıkıldı,
Ama yine de geldi düşmanların üstesinden.
(Daha çabuk)
Bari bundan böyle, siz ey tuhaf insanlar,
Şairler çıkıp önünüze
Yeni şeyler söylediler mi size
Sevin, tutun onları.
Alın düşüncelerini, ayvalar gibi,
Saklayın dolaplarınızda:
Böylece üstünüz başınız
Sanat kokar bütün yıl.

BİRİNCİ YARIM KORO

Biz ne yamandık eskiden korolarda,
Ne yiğittik savaşlarda!
Üstümüze insan yoktu bir zamanlar.
Nerede o günler şimdi!
Ak kuğu tüylerine döndü saçlarımız.
Ama kalan gücümle de
Germeliyim göğsümü yiğitçe
Çünkü ben bu saçlarla
Yine de yaya bırakırım
Nice saçları kıvrım kıvrım
Cılız delikanlıları.
Aranızdan biri, sevgili seyirciler,
Benim bu garip biçimime bakıp da

Merak ederse niçin eşekarısına benzediğimi,
Şuramdaki mızrağın ne demek olduğunu,
Bunun nedenini öğrenir benden kolayca
Okuması yazması yoksa bile.
Bizler, kıçımızdaki bu eklentiyle,
Attika'nın en safkanlı ırkındanız,
O ırk ki savundu bu yurdu yiğitçe,
Barbarlar gelip şehri yakınca
Nice kovanlarımızı dumana boğunca.
İşte o zaman bizler fırladık dışarı,
Mızrağımız, kalkanımızla yürüdük üstlerine.
Öfkeden kudurmuş, omuz omuza,
Dudaklarımız kan içinde ısırmaktan
Gök görülmez olmuştu ok yağmurundan.
Sonunda, tanrıların yardımıyla,
Püskürttük düşmanı, akşama doğru:
Zaten savaştan önce, uğurlu baykuş
Geçivermişti ordumuzun üstünden.
Sonra düştük ardına barbarların,
Tonbalıkları gibi şişleyip sırtlarından;
Kaçıyorlardı, yüzleri gözleri delik deşik…
İşte onun için, bütün barbarların gözünde
Attikalı bir arıdan daha babayiğidi yoktur.

İKİNCİ YARIM KORO

Elbette ya, biz yamandık o zaman;
Korku nedir bilmezdik.
Bindik kadırgalara, kovaladık düşmanı.
Çünkü o zamanlar bizim kaygımız
İyi nutuk çekmek, onu bunu ele vermek değil,
İyi kürek çekmesini bilmekti.
Böylelikle nice kentler alıp Medlerden
Biz getirdik memlekete bunca altını:
Bu altınlar işte gençlerin çalıp çırptığı.
Her yanımızdan bakarsanız bize

Görürsünüz nasıl bütün huyumuz suyumuzla
Eşekarılarına benzediğimizi.
Önce, bir kızdırdılar mı bizi
Bizden daha öfkeli, daha belalı hayvan yoktur.
Sonra biz hep eşekarıları gibi yaşarız:
Onlar gibi bölük bölük yuvalarımızda
Sürüyle toplanıp yargılarız:
Kimimiz başyargıcın yanında,
Kimimiz Onbirlerin yanında, kimimiz Odeon'da.
Sıra sıra duvarlara yapışır otururuz
Başlarımız öne düşmüş kurtlar gibi iç içe.
Ne yazık ki sahte arılar da vardır aramızda:
Bunların iğneleri falan yoktur;
Yerlerinden kıpırdamaz, suya sabuna dokunmaz
Bizim bunca zahmetle topladığımızı yerler.
Bizim en ağırımıza giden nedir bak:
Askerlik etmemiş, yurdu savunmak için
Eli mızrak, kürek ve nasır tutmamış birinin
Gelip bizim rızkımızdan çöplenmesi.
Bence, bundan böyle yurttaşlar arasında
Süngüsü olmayan er maaşı almamalı.

Philokleon, ardına düşen oğlunun ısrarlarından kurtulmak için, canı sıkılmış bir halde çıkar: Arkasında bir kölenin bir elinde yün yelek, bir elinde ayakkabılar vardır.

PHİLOKLEON

Hayır, hayır! Dünyada çıkarmam bu hırkayı:
Beni o kurtardı yalnız savaşlarda,
Acı poyrazlar saldırırken üstüme.

BDELYKLEON

(Yün yeleği uzatarak)
İyilik de yaramıyor ki sana!

PHİLOKLEON

İstemem, işime gelmiyor bu kılık benim.

Geçen gün yemek yerken lekelendi,
Dünyanın parasını verdim lekeciye.

BDELYKLEON

Canım, madem razı oldun sana bakmama
Biraz sözümü dinle hiç olmazsa.

PHİLOKLEON

Ne yapmamı istiyorsun?

BDELYKLEON

(Yeni yeleği uzatarak)
Çıkar sırtındakini, giy şunu:
At omuzlarına herkes gibi.

Yeleğini zorla çıkarır.

PHİLOKLEON

Sen gel de evlat büyüt: Boğsunlar böyle seni.

BDELYKLEON

Haydi, al şunu sırtına, uzun etme!

PHİLOKLEON

İstemem, istemem diyorum sana.

BDELYKLEON

Haydi, haydi!

PHİLOKLEON

Bunu giydirmektense fırına sok beni daha iyi.

BDELYKLEON

Dur, ben giydireyim sana şunu.

PHİLOKLEON

(Çaresiz razı olarak)
Yanıma bir maşa ver bari.

BDELYKLEON

Ne yapacaksın maşayı?

PHİLOKLEON

Pişince kendimi çıkarırım içinden.

BDELYKLEON

Haydi, şimdi çıkar o àyağındakileri de
Şu Lakonia pabuçlarını giy.

PHİLOKLEON

Ben mi? Sen ne söylüyorsun be?
Ben düşman pençelerine sokar mıyım kendimi?

BDELYKLEON

Haydi, bas şu ayağını Lakonia toprağına!

PHİLOKLEON

Düşman topraklarına da bastırdın beni.

BDELYKLEON

Ötekini de.

PHİLOKLEON

Olmaz, öteki ayağımı sokmam bu pabuca:
Bir parmağı Spartalıların can düşmanıdır.

BDELYKLEON

Sokacaksın, çaresiz.

PHİLOKLEON

Yazık değil mi bu ihtiyar halimle bana:
Ayaklarım buz kesemez artık bunlar içinde!

BDELYKLEON

Haydi, sok ayağını da bitsin bu iş.
Şimdi zenginler gibi yürü bakalım şöyle,
Ağır ağır, eğile büküle...

PHİLOKLEON

Böyle mi? Haydi, bak bana da söyle öyleyse:
Hangi zengine benziyorum bu yürüyüşle?

BDELYKLEON

Ne zengini? Üstüne sarmısak sarılmış
Bir kan çıbanına benziyorsun!

PHİLOKLEON

Olur şey değil! Bunların içinde gerçekten
Kıçını sallayacağı geliyor insanın!

BDELYKLEON

Şimdi artık deneyelim bakalım seni:
Okumuş yazmış aydın kişiler arasında
Ciddi bir şeyler konuşabilir misin?

PHİLOKLEON
Elbette.

BDELYKLEON
Nasıl bir şeyler, söyle.

PHİLOKLEON
Birçok şeyler: Şeyi anlatırım mesela:
Lamia'nın, teslim olacakken, nasıl yellendiğini,
Yahut da Kardopion'un,
Anasıyla konuşurken, nasıl...

BDELYKLEON
Yok canım, masal demiyorum; insanlarla ilgili,
Herkesin yaşadığı hayattan bir şeyler...

PHİLOKLEON
Ha, öylesi orta malı hikâye olarak şu var:
Bir varmış bir yokmuş, bir fareyle bir gelincik...

BDELYKLEON
Aman ne bayağılık, ne ilkellik,
Teogenes'in lağımcıya dediği gibi, azarlarken.
Farelerin, gelinciklerin işi ne kibarlar arasında?

PHİLOKLEON
Ne anlatmalı peki?

BDELYKLEON
Büyük şeyler, yüksek işler. Ben, diyeceksin,
Androkles ve Klisthenes'le elçi olduğum sırada...

PHİLOKLEON
Ben hiç elçi yollanmadım ki bir yere.
Yalnız Paros'ta öylesi bir iş gördüm iki meteliğe.

BDELYKLEON
O zaman şeyi anlatırsın mesela
Ephoudion'un nasıl, geçkin yaşı ve ak saçlarıyla
Askondas'a karşı girdiği yarışı kazandığını;
Ne sağlam kemikli, tunç bilekli, kalkan göğüslü olduğunu.

PHİLOKLEON
Haydi canım sen de! Saçmalıyorsun:
Yarışta kalkan kullanılmaz bir kere.

BDELYKLEON

Evet, ama kibarlar arasında öyle konuşulur.
Başka şeye geçelim: İçkiye çağrıldın diyelim.
Gençlikteki kahramanlıklarını anlatacaksın tabii içince:
Hangisini anlatırsın?

PHİLOKLEON

Ha bak, benim en büyük kahramanlığım şudur:
Bir gün Ergasion'un asma sırıklarını aşırdım...

BDELYKLEON

Ölür müsün, öldürür müsün! Asma sırıkları!..
Bir yabandomuzunu, bir tavşanı kovaladım de bari
Ya da girdiğin bir meşale yarışını anlat:
Bir yiğitlik yanı olsun işin.

PHİLOKLEON

Gördüğüm en yiğitçe iş nedir bilir misin?
Toyluk çağımda koşucu Phayllos'la kapışmıştım:
Koştum mahkemeye: İki oyla alt ettim herifi.

BDELYKLEON

Yeter. Şimdi yat şuraya da, kibar yerde
Nasıl yenir içilir onu öğren.

PHİLOKLEON

Nasıl yatılırmış peki? Anlat bakalım.

BDELYKLEON

Kibarca.

PHİLOKLEON

(Upuzun yere yatarak)
Böyle mi yatayım?

BDELYKLEON

Sakın ha!

PHİLOKLEON

Ya nasıl öyleyse?

BDELYKLEON

Dizlerini şöyle uzatıver önce
Sonra bir cambaz kıvraklığıyla kayıver

Örtülerin üstüne. Sonra başla hemen
Gördüğün bir tunç vazoyu övmeye.
Biraz tavana bak, güzel halıları seyret.
Su getirdiler, ellerimizi yıkamak için.
Sofra kuruldu; yiyoruz, güzelce ağzımızı silip
İçki törenlerine başlıyoruz...

PHİLOKLEON
Anlamadım: Yemek mi yiyoruz, düş mü görüyoruz?

BDELYKLEON
Flavtacı kız başladı çalmaya yavaştan.
Şölende Theoros, Eskhinos, Phanos, Kleon var
Kleon'un yanı başında da bir yabancı, Akestor'un oğlu.
Böylesi davetliler arasında bir türkü söylemen gerekse...

PHİLOKLEON
Söylerim.

BDELYKLEON
Sahi söyler misin?

PHİLOKLEON
Hem de nasıl! Dağ köylüleri gibi.

BDELYKLEON
Göster bakalım kendini. Ben Kleon'um diyelim;
Harmodios türküsünü söylemeye başlıyorum,
Sen de gel bakalım arkadan...
Türküye başlar.
"Atina'da bir adam var..."

PHİLOKLEON
Başka bir havadan devam eder.
"Canlar yakar, çalar çırpar."

BDELYKLEON
Sen zor söylersin bunu, yakar seni,
Sürer seni bu memleketten,

PHİLOKLEON
Ben de bir başka türkü söylerim o zaman:
"Ey yükselmeye doymayan insan!
Bu gidişle ne devlet kalır, ne vatan."

BDELYKLEON

Evet ama, yanı başındaki Theoros
Sarılıp Kleon'un ellerine:
"Ey dost, Admetos'u hatırla:
Dost ol yiğit insanlarla."
diyecek olursa, nasıl bağlarsın türküyü?

PHİLOKLEON

Tatlıya bağlamam, derim ki yüksek perdeden
"Ben tilkilikten hoşlanmam
Kurtla da kuzuyla da dost olmam."

BDELYKLEON

Şimdi sıra Eskhinos'ta; Sellos'un oğlu:
Seçkin adamdır, sanattan anlar; şöyle der:
"Gel sevgilim, gel gidelim;
Tesalya bahçelerinde
Günümüzü gün edelim."

PHİLOKLEON

(Kendi havasıyla)
"Bir olduk mu seninle ben
Dünya gelir peşimizden."

BDELYKLEON

Aferin, bu işi iyi kıvırdın doğrusu.
Şimdi kalk, Philoktemon'a, yemeğe gidelim.
Hey Kroisos, oğlum, iki kişilik yemek hazırla.
Biraz sarhoş olmak da istiyoruz bu akşam.

PHİLOKLEON

Yoo, sarhoş olmak iyi bir şey değil.
Şarap içilen yerde kapılar kırılır,
Yumruklar savrulur, taşlar atılır,
Ve iş paraya dayanır sonunda.

BDELYKLEON

Kibarlar arasında hiç de öyle olmaz:
Ya çattığın adamla aranı bulurlar,
Ya da sen hoş bir fıkra anlatıp,
İşi şakaya vurup güldürürsün milleti

PHİLOKLEON

Öyleyse bir sürü hoş fıkra öğrenmeli insan
Şarap içip paradan olmak istemiyorsa.

BDELYKLEON

Haydi artık, düşelim yola, geç kaldık.
Yemek sepetini taşıyan köleyle çıkarlar.

KORO

İnsan hep kurnaz bilir kendini,
Kimse budala olduğuna inanmaz.
Gelgelelim, Aminyas'tan kurnazı yoktur,
Ayvayla, narla yetinmez,
İlle de Leagoras'la yemek ister.
Neden dersen, Antiphon'dan bile
Daha açgözlü bir adamdır.
İşte bu adam elçi gitti Tesalya'ya,
Yapayalnız yaşadı orada,
Kendisi gibi züğürtler arasında.
Ey sen, mutlu Automenes, kutlarız seni
Yaman sanatçı oğullar yetiştirdiğin için.
Önce o eşsiz çalgıcı oğlun,
O herkesin sevdiği büyük usta.
Sonra oyuncu oğlun, ki gerçekten
Ne kadar övülse azdır sanatı.
Ve nihayet Ariphrades, en zorlusu.
Babasının yeminle anlattığına göre
Hiç kimselerden ders almaksızın
Türlü diller öğrenmiş batakhanelerde...

Kimi dedikoduculara göre ben,
Kleon'a boyun eğmişim sonunda,
Üstüme saldırıp türlü kötülükler edince bana.
Benim derim yüzülürken rahatı yerinde olanlar
Bağrışmalarıma gülüyorlardı uzaktan.
Bekliyorlardı ki canım iyice yansın da

Sunturlu küfürler savurayım herife.
Bunu görünce sustum ben de
İçimi gizleyip maymunluk ettim biraz.
Görsün bakalım şimdi Kleon
Kolaymıymış beni yıldırmak.

HİZMETÇİ

İnleyerek, kemiklerini ovuşturarak girer.

Ah, ne mutlu size kaplumbağalar!
Ne yaman bir akıl var ki sizde
Tuğla döşeyip sırtınıza, böğrünüze
Dayaklardan kurtarmışsınız kendinizi.
Ben bittim, ben öldüm sopa yemekten!

KORO

Ne oldu, ihtiyar yumurcak?
Yaramazlık edip dayak mı yedin babandan?

HİZMETÇİ

Bizim moruk belaların belasıymış meğer!
Ondan kötü sarhoş olan çıkmadı sofrada.
Oysa Hippylos, Antiphon, Lysistratos, Theophrastos
Hatta Phrynikhos güruhu bile oradaydı.
Bütün bunların en azgını bizimkiydi.
Yükünü tutar tutmaz başladı tepinmeye
Hoplayıp zıplayıp yellenmeye,
Arpasına doymuş bir sıpa gibi tıpkı.
Ve başladı beni dövmeye, bir delikanlı gücüyle:
Nah! Al sana! Al bir daha! diye bağırarak.
Lysistratos dayanamadı bunu görünce:
"İhtiyar, dedi, yularını koparmış bir eşek misin?
Yoksa zengin olmuş Frikyalı bir köle mi?"
Bizimki de ağzını bozup onu
Kanatları yolunmuş bir boz çekirgeye,
Anadan doğma soyunmuş Sthenelos'a benzetti.
Tabii alkışlayan alkışlayana,
Bir Theophrastos oldu alkışlamayan,
Yüzünü buruşturmakla kaldı kibarca

İhtiyar çattı hemen Theophrastos'a:
"Bana baksana sen, nedir o surat öyle?
Çok mu üstün görüyorsun kendini yoksa?
Parası olanlara kul köle oluyorsun ama..."
Herkese sataştı durdu böyle kabaca,
Saçma sapan hikâyeler de anlattı üstelik.
Şimdi körkütük dönüyor, onu bunu döverek.
İşte bakın, geliyor sallana sallana.
Ben kaçıp gideyim dayak yemeden.

Hizmetçi eve girer. Philokleon körkütük girer. Elinde bir meşale, yanında çıplak bir flavtacı kız ve dövüp sövdüğü kimseler vardır. Türkü söyler:

PHİLOKLEON
"Kaldır ışığı, kaldır,
Güveyiye yaklaştır..."
(Ardından gelenlere dönerek)
Ulan, ne takılırsınız peşime?
Çekilin gidin, keratalar!
Birinizi yakalarsam, karışmam,
Meşalede kızartır yerim!

SOFRADAKİLERDEN BİRİ
Yarın hesabını verirsin bize
Bu yaptığın kepazeliklerin.
Hep birden mahkemeye vereceğiz seni.

PHİLOKLEON
Hah! Hah! Hah! Mahkemeye vereceklermiş!
Benim umurumda değil artık mahkemeler.
Yargıçlık margıçlık sizlerin olsun.
(Çalgıcı kızı göstererek)
Benim işim bununla artık:
Yerin dibine batsın oy kupaları!
(Ardına takılanlardan birine)
Savul git! Yargıç mısın nesin. Alarga!

Kalabalık iki yandan çıkar, Philokleon çalgıcı kızı evine doğru götürür.

Gel, çık yukarı, altın böceğim benim!
Gel, tut şu elimi, güven bana.
Biraz okşadın mı beni adam olurum.
Gördün mü ne ustalıkla kurtardım seni
Öteki sarhoşların elinden,
Baştan çıkarmak istiyorlardı seni.
Sen de şimdi cömert davran bana.
Fazla yüz vermezsin, biliyorum;
İflahımı keser, kepaze de edersin beni
Birçoklarını ettiğin gibi.
Oysa, gönlümü hoş edersen şimdi
Oğlum ölür ölmez satın alırım seni,
Kölelikten kurtulur, odama gelirsin,
Dişi domuzcuğum olursun benim.
Ama malım mülküm elimde değil henüz.
Genç olduğum için, baskı altındayım:
Belalı bir oğlum var, gözü hep üstümde.
Üstelik pinti mi pinti, nekes mi nekes:
Çöp verse ikiye böler de verir adama.
Beni de çok sever, üstüme titrer,
Biricik babasıyım, ölürsem ne yapar?
İşte geliyor, ikimizi arıyor galiba.
Aman, al meşaleyi, bir heykelmişin gibi dur,
Ben de gidip alay edeyim onunla biraz
İçip adam olmamdan önce
Onun benimle alay ettiği gibi.

Çalgıcı kız dediğini yapar.

BDELYKLEON

(Bir koşu gelerek)
Hey, bana bak, koca bunak!
Şimdi de azıtmış, bir yosmaya tutulmuşsun ha?
Ben gösteririm şimdi sana tutulmayı!

PHİLOKLEON

Sana sirkeli bir dava versem yer misin?

BDELYKLEON

Şu utanmazlığa bakın hele,
Sen çalgıcı kızı sofradan kaçır
Sonra gel alay et benimle!

PHİLOKLEON

Ne çalgıcı kızı? Ne saçmalıyorsun,
Şarap küpüne dalıp çıkmış sıpa gibi?

BDELYKLEON

Tanrıdan korkmaz, şu yosma işte!

PHİLOKLEON

Ne yosması? O meşale be,
Agorada tanrılar için yanan meşale!

BDELYKLEON

Meşale ha?

PHİLOKLEON

Meşale tabii; heykelin elinde.

BDELYKLEON

Şu kara saçlar ne oluyor peki?

PHİLOKLEON

Yanmış kara sakız onlar, akıyor.

BDELYKLEON

Göğsü ne diye kalkıp iniyor?

PHİLOKLEON

Canlı gibi yapılmış da ondan.

BDELYKLEON

Seni canı çıkası, seni!
(Kadına)
Sen gel benimle.

Elinden tutup çeker.

PHİLOKLEON

Hey, hey, nereye götürüyorsun kızı?

BDELYKLEON

Aldım, kaçırıyorum senden;
Morukların harcı değil böylesine sataşmak!

Kızı eve sokar.

PHİLOKLEON

Sen bana baksana biraz:
Ben olimpiyatlarda hakem olduğum sırada
Ephoudion Askondas'la güreşe çıktı.
Yaşına rağmen çok iyi savaştı,
Bir yumrukta genç rakibini serdi yere.
Onun için ayağını denk al sen de şimdi,
Ağzını burnunu dağıtmamı istemiyorsan.

BDELYKLEON

Doğrusu, tam da olimpiyatlık adamsın!

Bir ekmekçi kadın boş bir sepetle ve tanık diye getirdiği Kherephon'la girer.

KADIN

(Kherephon'a)
Gel, tanrılar aşkına, tanığım ol.
İşte bu adam yaptı bana yapacağını.
Meşalesiyle yürüdü üstüme, dövdü beni,
Bütün ekmeklerimi döktü çamura.

BDELYKLEON

(Babasına)
Bak ne yapmışsın? Ne işler açtın başımıza.
Şarap yüzünden düş bakalım mahkemelere.

PHİLOKLEON

Yok a canım! Güzel hikâyeler anlatır,
Barışırım şimdi bu hatun kişiyle.

KADIN

Yoo, öyle yağma yok! Bana Myrthia derler,
Sen Ankylion'un kızını kafese koyamazsın.

PHİLOKLEON

Dur, be kadınım, bir dinle şu hikâyeyi de...

KADIN

Sen o masalı başkalarına anlat.

PHİLOKLEON

Ezop bir akşam ziyafetten dönüyormuş.

Yolda saygısız, ağzı bozuk bir kancık
Çıkmış karşısına başlamış hav hav havlamaya.
"A be kancık" demiş Ezop, "şu dilini satsan da
Biraz ekmek alsan, akıllılık etmez misin?"

KADIN

Benimle alay ha? Kim olursan ol,
Mahkemelere vereceğim seni,
Cayır cayır alacağım paralarımı.
Nah, tanığım Kherephon da burda işte.

PHİLOKLEON

Bırak bunları da şu güzel hikâyeyi dinle
Lasos bir gün Simonides'le kapışmış...

KADIN

(Kherephon'a)
Yalan mı, komşu?

PHİLOKLEON

Doğrusu, Kherephon, sende de
Böylesi bir kadına tanıklık edecek surat var!
Bete benze bak kadında, balmumuna dönmüş:
Euripides'in ayaklarına sarılan İno sanki.

Kadınla Kherephon çıkarlar. Bir tanıkla yara bere içinde bir adam gelir.

BDELYKLEON

(Philokleon'a)
Al sana bir davacı daha,
Tanığıyla birlikte hem de.

ADAM

Ah, neydi bu başıma gelen!
(Philokleon'a)
Sen görürsün, ihtiyar, saldırı davası açıyorum.

BDELYKLEON

Saldırı davası mı? Aman, sakın ha!
Ne zarar ziyan istiyorsan vereyim,
Üstelik dua de edeyim sana.

PHİLOKLEON

Sen bırak, ben barışırım onunla.
Vurdum sana evet, taş da attım, saklamıyorum.
(Tatlılıkla)
Gel şöyle yanıma, anlaşalım seninle.
Benim vereceğime razı olur musun, dostça,
Yoksa kendin mi bir şey istersin?

ADAM

Ver ne vereceksen, razıyım;
Mahkemelere, davalara düşkün değilim.

PHİLOKLEON

Bir yokmuş, bir Sibarisli varmış,
Attan düşmüş kafasını yarmış.
Neden dersen, attan anlamazmış.
Bir dostu demiş ki ona:
"Herkes ne işten anlarsa o işi yapmalı."
Kıssadan hisse:
Ben hekimlikten anlamam, koş Pittalos'a git.

BDELYKLEON

Senden ne beklenirdi başka?

ADAM

(Tanığa)
Duydun değil mi söylediklerini? Unutma.
Çıkmak üzeredir.

PHİLOKLEON

Dur, sıvışma da dinle:
Sibaris'te bir kadın bir kirpiyi yaralamış.

ADAM

(Tanığa)
Bunu da aklında tut!

PHİLOKLEON

(Devam ederek)
Kirpi gitmiş, bir tanık bulmuş kendine.
Sibarisli kadın: "Behey sersem, demiş kirpiye:
Tanık yerine bir sargı bezi arasaydın ya!"

ADAM

Sen bunları başyargıca anlatırsın.

Tanıkla çıkar.

BDELYKLEON

Yoo, yetti artık; dışarısı yasak sana!
Gel atayım seni içeri de...

Babasını sırtlar.

PHİLOKLEON

Ne yapıyorsun?

BDELYKLEON

Ne yapacağım? İçeri götürüyorum seni.
Davacılar tanık bulamaz olacak bu gidişle.

PHİLOKLEON

Delphoylular bir gün Ezop'a...

BDELYKLEON

Sırtıma anlat.

PHİLOKLEON

Sen tapınaktan bir vazo çaldın, demişler.
O da demiş ki, günün birinde, bir bokböceği...

BDELYKLEON

Şimdi senin de, bokböceğinin de...

Evden içeri sokar.

KORO

Ne mutlu bu ihtiyara, ne mutlu!
Kurtuldu katılığından, yobazlığından.
Değiştirdi kafasını, rotasını,
Zevklere, keyiflere yollandı pupa yelken.
İster misin cayıversin birden?
Can çıkar, huy çıkmaz derler;
Ama değişenler de olmuyor değil,
Uyup bir başka insanın düşüncesine.
Bizler ve bütün aklı başındakiler,
Ne kadar övsek azdır Philokleon'un oğlunu,
Baba sevgisi ve akıllılığından ötürü.

Kimsenin davranışı onunki kadar
Coşturmadı, sevindirmedi beni.
Ne söylediyse doğru söyledi bu genç adam
Daha güzel bir hayata çevirmek isterken
Varlığını borçlu olduğu insanı.

Philokleon ve oğlu evden çıkarlar. Philokleon, Euripides'in bir tragedyasını alaya almak üzere, alnında tek gözü olan bir dev, bir Kyklops kılığında Polyphemos olarak girer.

HİZMETÇİ

(Evden çıkarken)
Dionysos, sen bilirsin!
Nedir bu bizim başımıza gelenler?
Bizim ihtiyar içip çalgı dinleyince biraz,
Çileden çıktı, deliye döndü keyfinden.
Bütün gece durmadan hora tepti evde
Theshis'in katıldığı eski bayramlardaki gibi.
Onca hiçmiş günün tragedyacıları,
Dans yarışmasına çağırıyor hepsini!

PHİLOKLEON

Euripides'ten bir mısra okur.

"Kimdir bu oturan konak kapılarında?"

HİZMETÇİ

Bak geliyor yine, belalar belası!

PHİLOKLEON

Açın meydanı, kutsal dans başlıyor!

HİZMETÇİ

Dans değil, çılgınlık başlıyor düpedüz.

PHİLOKLEON

Bir yel esiyor içimden, büküyor beni;
Burun deliklerim gerilip uğulduyor;
Belkemiğim titriyor zangır zangır.

HİZMETÇİ

Sen bir müshil al da yat, bir müshil!

PHİLOKLEON

Phrynikhos şöyle eğilir yere, bir horoz gibi...

HİZMETÇİ

Bir deli gibi taşlayacaklar seni!

PHİLOKLEON

Sonra bir kaldırır bacağını göklere doğru.

HİZMETÇİ

Kıçın görünecek nerdeyse, kıçın!

PHİLOKLEON

Sen kendi kıçını kolla, sersem!
Şu mafsallarımın kıvraklığına bak:
Uçacağım nerdeyse, görmüyor musun?

HİZMETÇİ

Görmez olur muyum? Kaçırmak üzeresin.

PHİLOKLEON

Haydi şimdi; gelsin yarışmacılar karşıma!
Varsa bir dans ustası, çıksın ortaya;
Alsın boyunun ölçüsünü! Yok mu gelen?

HİZMETÇİ

(Yengeç kılığında cüce bir dansörü göstererek)
Bir kişi var yalnız; işte şu.

PHİLOKLEON

Kim bu zavallı zibidi?

HİZMETÇİ

Yengecikos'un küçük oğlu.

PHİLOKLEON

Benimle nasıl yarışır bu zavallı?
Değil bacak, parmakla gelirim hakkından,
Doğru dürüst adım bile atamıyor.

İkinci bir dansör çıkagelir.

HİZMETÇİ

Al sana bir tragedya oyuncusu daha:
O da Yengecikos oğullarından.

PHİLOKLEON
Bir lokma daha desene: Doyduk gitti!
Bir üçüncü dansör girer.

HİZMETÇİ
Sıkı dur, bir tane daha geliyor,
Etti sana üç Yengecikos!

PHİLOKLEON
Bu da nesi? Karides mi, örümcek mi?

HİZMETÇİ
Ailenin süt kuzusu, tragedya yazarı!

PHİLOKLEON
Ne mutlu bir babaymış şu Yengecikos,
Bak ne yaman oyuncular çıkarıyor sahneye!
Dur, inip bir boy ölçüşelim şunlarla.
(Hizmetçiye)
Sen bir güzel salça hazırla bari,
Haşlar yeriz belki bu yaratıkları!
Orkestranın ortasına yürür.

KOROBAŞI
Haydi, bizler açılıp yer verelim şimdi:
Rahatça tepinsinler ortada.
Koro iki yana çekilir ve oyun havaları söyler. Philokleon'la Yengecikoslar çılgınca bir dansa başlarlar. Philokleon ötekilerin yaptıklarını kabaca taklit eder.

KORO
Haydi, ey denizin ünlü evlatları,
Hoplayın çiçeksiz, meyvesiz kumlarda!
Dönsün fırıl fırıl ayaklarınız;
Basın çifteleri Phrynikhos gibi.
Seyirciler görünce sizi bacak havada,
Vay, vay, vay! diye bağrışsınlar.
Dön sahnede, fırdön, pırdön, vurdön;
Kaldır, göklere değsin bacağın!

Kasırga ol, döngeç ol, hortum ol!
Sultanı geliyor çünkü denizlerin,
Oğulcuklarını görmeye, hora teperken
Haydi, alın götürün bizi dışarı,
Bu kanatlı, bu rüzgârlı adımlarla
Komedya korolarının bir sahneden
Oynaya oynaya ilk çıkışıdır bu.

Kuşlar

Kuşlar Atina'da 414 yılının Büyük Dionysia bayramında oynanmış ve ikinciliği kazanmıştır. Aristophanes bu komedyayı kendi adıyla değil, Kallistratos adıyla oynatmıştır. 421 yılında oynanan *Barış*'la *Kuşlar* arasında geçen altı yıllık süre içinde Aristophanes hiçbir oyun yazmamış, yazmışsa da oynatmamış olacak ki, kayıtlarda adına hiç rastlanmıyor.

Kuşlar bir hayal dünyasında geçer: İki Atinalı, Pisthetairos (yani "arkadaşına güvenen") ile Euelpides (yani "umutlu") ömürlerini mahkemelerde geçiren Atinalılardan bıkmışlardır. Kavgasız, davasız, rahat bir hayat sürdürebilecekleri bir yer aramaya çıkarlar. İki kuşun peşine takılarak bir koruluğa varırlar. Burada eskiden insanken sonradan hüthüt kuşu olan Tereus oturmaktadır. İki arkadaş Tereus'a bundan böyle kuşlarla birlikte yaşamaya karar verdiklerini bildirirler. Tereus bu kararı sevinçle karşılar ve yeni gelenleri selamlamaları için bütün kuşları çağırır. Kuşlar korosu bir araya gelir, ama önce bu iki insandan kuşkulanarak onları gagalamaya kalkışırlar. Tereus onları yatıştırır. Pisthetairos da bir nutuk çekerek, Zeus gökler krallığını ele geçirmeden önce egemenliğin kuşların elinde olduğunu bildirir. Kuşlar şimdi de yeryüzü ile gökyüzü arasında büyük bir şehir kurmalılar, böylece insanlarla tanrılar arasında alışverişi önlemeli ve Olympos tanrılarının yerine geçmelidirler.

"Parabasis"te kuşlar korosu dünyanın kuruluşunu anlatır ve kanatlı olmanın faydalarını, üstünlüklerini sayıp döker.

Yeni şehri kurmak için hazırlıklara başlanır. Şehre bir isim aranır ve "Nephelokohygia" (yani "Havakukukuşya") adında karar kılınır. Tam o sırada bir sürü adam gelip şehrin kuruluşundan faydalanmak isterler: Yeni şehir için şiirler düzen yoksul bir şair, kehanetler savuran aç ve sefil bir tanrı sözcüsü, bir şehircilik projesi çizmiş mimar Meton, bir kanun satıcısı vb. Hepsi yeni kurulacak olan şehirde boğaz tokluğuna çalışmak isterler. Pisthetairos hepsini kovar. Derken bir haberci gelip surların kurulduğunu bildirir.

Ama birdenbire duyulur ki, tanrının biri bekçileri aldatıp Havakukukuşya'dan geçmiştir. Suçlu tanrı sonunda yakalanır: Bu tanrılar tanrısı Zeus'un habercisi İris'tir. Zeus, İris'i insanların tanrılara kurban kesmelerini buyurmak için yeryüzüne göndermektedir. Pisthetairos İris'e seslenerek, eski tanrıların artık gözden düştüklerini, bundan böyle insanların tanrı diye kuşlara tapınacaklarını bildirir. O sırada insanların Havakukukuşya'ya gönderdikleri bir heyet, Pisthetairos'a bir altın taç getirir. Yakında bir sürü insanın gelip kendisinden kanat isteyeceklerini de haber verir. Az sonra, babasının mirasına bir an önce konmak için kuşların kanunlarından faydalanmak isteyen bir delikanlı gelir, onun arkasından bulutlarda yaşayan şair Kinesias, sonunda da davalara daha çabuk ulaşılabilmek için kanatlı olmak isteyen bir curnalcı çıkagelir. Pisthetairos hepsini birden kovar.

İnsan dostu Prometheus da yeni kente gelir. Tanrılardan gizli, Pisthetairos'a gökte olup bitenleri anlatmaya gelmiştir. Havakukukuşya kurulalı beri, insanların tanrılara kestikleri kurbanların korku ve dumanları artık göklere yükselmez olmuş, bu yüzden tanrılar aç kalmışlardır. Zeus'un Pisthetairos'a gönderdiği bir heyet birazdan gelecektir. Prometheus Pisthetairos'un tanrılarla ancak şu şartlar altında anlaşmasını salık verir: Tanrılar egemenliği kuşlara bırakmalı ve Krallık'ı Pisthetairos'a karı olarak vermelidirler.

Poseidon, Herakles ve Triballos adlı yabancı bir tanrıdan meydana gelen heyet gelir. Pisthetairos Herakles'in oburluğundan ve Triballos'un aptallığından faydalanarak, istediğini elde eder: Taç giyip Krallık'la evlenir.

Aristophanes'in *Kuşlar*'ı bir fantazya, bir ütopyadır. Atina demokrasisi bir yandan demagoglar, bir yandan da savaşlar yüzünden çökmeye yüz tutunca, Atina'da birçok ütopik eser yazılmaya başlanır. Eski Atina'nın erdemlerini canlandıran, kusurlarını taşımayan ideal devlet tipleri tasarlanıp canlandırılır. Bu ütopyaların en dikkati çekeni Platon'un *Devlet*'idir. Ama Aristophanes de komedya türünün çerçeveleri içinde kalarak, kendine göre bir devlet ütopyası kurmuştur.

Kuşlar'da yergi Aristophanes'in öbür komedyalarına oranla daha azdır, zamanın olaylarına hemen de hiç değinmez. Bu nokta üstünde duranlar ve bundan çeşitli yorumlar çıkaranlar oldu. Daha İlkçağ'da, *Kuşlar*'ın oynandığı yıllarda Syrakosios adlı bir devlet adamının kişilerle doğrudan doğruya alay etmeyi yasak ettiği ileri sürüldü. Ama bu görüş doğru olmasa gerek. Aristophanes bu komedyasında, her zaman yaptığı gibi, yurttaşlarına adlarıyla saldırır, örneğin Gorgias ve Sokrates gibi iki çok tanınmış filozofla alay eder. *Kuşlar*'da kişiye saldırı öteki komedyalarda olduğu kadar serttir, böyle olduğuna göre de bu komedyayla ötekiler arasındaki ayrılığı başka yönlerde aramalı. *Kuşlar*'da Aristophanes'in tutum ve davranışı değişmiştir: Taşkın hayal gücünü bir zamanlar yalnız gerçeğin açığa vurulması, daha doğrusu gerçeğin değiştirilmesi uğruna kullanan şair artık savaştan bıkmış, yapıcılıktan yorulmuş gibidir. Kendi hayalinde yaşattığı bir ülküyü öyle alacalı renklerle canlandırır ki, yurttaşları buna imrensin ve onu gerçekleştirmek isteğini duysunlar. *Kuşlar*'ın oynandığı yıllarda Atina için ölüm kalım savaşı başlamıştı. 415 yılında filosu Sicilya'da savaşmaya gitmişti. Son bir çabayla şehir-devleti, varını yoğunu bu savaşa kapatmış, yine göz kamaştırıcı büyük bir

donanma meydana getirmiş ve seçkin yurttaşlarının hepsini bu sefere göndermişti. Tarihçi Thukydides bize bu donanmanın Pire limanından denize açılmasını anlatır: Bütün Atina halkı Pire'de toplanmış, yıllardır beklediği zaferi kazanmaya giden oğullarını uğurlamaktadır. Ordunun başında Atina komutanlarının en ünlüsü Alkibiades vardır. Halk coşkunluk içindedir: Atina bu kez Sparta'yı uzak ülkelerde vurarak, hem Peloponez savaşına son verecek, hem de yıllardan beri uğrunda savaştığı egemenliği elde edecektir. Ne var ki, Sicilya seferi uğurlu başlamadı: Donanmanın hareketinden birkaç gün önce Atina'da büyük dinsel skandal oldu. Bir sabah Atinalılar kalkınca şehirde yollar boyunca dizili olan Hermes heykellerinin hep kırılmış olduklarını gördüler. Dine karşı işlenmiş büyük bir suçtu bu! Bu işi sarhoş birkaç soylunun yaptığı söylentisi dolaştı. Aralarında Alkibiades'in bulunduğu da sanılıyordu. Araştırma ve soruşturmalar sonuç vermedi, ama dedikodular aldı yürüdü, bu olay devlet dinine ve tanrılarına karşı yönelmiş bir ayaklanma olarak yorumlandı ve suçluları arandı. Sicilya seferi başladığı sırada sinirler gergindi. Atinalılar bir dönüm noktası yaşadıklarını seziyorlardı. Filozoflar ve özellikle o zamanlar çok tutunan sofistler devlet dinine boyuna saldırıyorlardı. Gelenekçi tutumun, birkaç yıl sonra Sokrates'i idama götürecek tepkisi artık başlamıştı. Atina, nedenini daha iyice bilmediği bir korku ve kuşku içindeydi. Şehir-devlet rasgele yurttaşlarını Hermes suikastına katılmış olmakla suçlandırdı. Gammazlık, curnalcılık almış yürümüştü. Alkibiades yargıçlar önünde savunmasını yapabilmek için komutanı olduğu Sicilya seferinden geri çağrıldı. Değerlerin hepsi altüst olmuş, Atina pusulayı şaşırmıştı.

Bu durumda, değil Aristophanes, hiçbir komedya yazarı saldırılarını Atina'ya yöneltemezdi. Aristophanes bundan böyle Atina devletiyle ve Atina'nın genel politikasıyla alay etmez, tek tek kişilere saldırır. *Barış*'la *Kuşlar* arasında Aris-

tophanes'in başka piyes yazıp yazmadığını bilmiyoruz. Ne var ki, bu iki eser arasında Aristophanes'in sanatı çok olgunlaşmıştır. Ayrıca tutumu da değişmiştir: İnsanlardan daha akıllı oldukları için kuşların yanına sığınan Pisthetairos ile Euelpides gibi, Aristophanes de başka bir dünyaya kaçmak ister. Atina'nın düzenini düzeltmek için ona doğrudan doğruya saldırmaktan vazgeçer ve özlediği dünyayı canlı bir tablo halinde çizip yurttaşlarına örnek olarak verir. *Kadınlar Savaşı*'nda barışı elde etmek için son çabası da boşa çıkınca, hayal ve fantezi dünyasına sığınır.

Aristophanes'in bu dünyası öyle zengin, öyle şiirlidir ki, içinde gezmeye doyum olmaz. *Kuşlar* şairin bugün en çok sevilen bir komedyasıdır. Dil, ölçü ve uyum bakımından belki de en üstünü, en başarılısıdır. Bizim için okunması, anlaşılması daha kolaydır. Çünkü bu komedya politik olaylar ve kişilerle o kadar uğraşmaz. Ama bu cıvıl cıvıl oyunda şairin nice bezgin, üzgün ve kırılmış olduğu sezilir, bir zamanlar iyimser ve yapıcıyken, artık yorulup kendini karamsarlığa bıraktığı apaçık görülür. *Kuşlar* bize usta, olgun ve çok büyük bir şairi tanıtıyorsa da, ilk komedyalarının genç, atılgan, coşkun, gözü pek ve taşı gediğine koymasını bilen Aristophanes'ini aratmaktadır.

Azra Erhat

KİŞİLER

Umutlugil
Güvendost
Hüthüt
Hüthüt'ün uşağı
Kuşlar korosu
Rahip
Ozan
Kehanet sözcüsü
Meton
Müfettiş
Kanuncu
Haberciler
İris
Delikanli
Kinesias
Curnalci
Prometheus
Poseidon
Barbar tanri
Herakles
Bir Atinali
Bir Atinali

Kuşlar

UMUTLUGİL

(Alakarga'ya)

Dosdoğru mu gidelim dersin karşı ağaçtan yana?

GÜVENDOST

(Kuzgun'a)

Hay geberesi kuş!

(Umutlugil'e)

Gak gak, geriye diye tutturmuş.

UMUTLUGİL

Nedir bu çektiğimiz, kardeş, dağda bayırda?
Boşu boşuna gebereceğiz bu yollarda.

GÜVENDOST

Vay başıma gelen! Demek bir kuzgunun peşinde
Yüz fersahtan fazla yol yapmışım.

UMUTLUGİL

Vay benim de başıma! Bir alakarga peşinde
Taban tepmişim ölesiye.

GÜVENDOST

Neresi burası yahu? Nerdeyiz?

UMUTLUGİL

Memleket ne yanda kaldı, bulabilir misin?

GÜVENDOST

Nerde... Eşkıyalar bile bulamaz.

UMUTLUGİL

Buldum belamı...

GÜVENDOST

Belayı bırak da yolunu bul, ahbap.

UMUTLUGİL

İyi oyun oynadı bize Philokrates,
Pazarda kuş satan deli.
Yemin billah ne demişti bize:
Bu kuşlar Tereus'a götürecekti bizi sözde,
Hüthüt kuşu olmuş Tereus'a.
Bir lira aldı bu pis kuzgun için,
Üç lira da alakarga için.
Isırmaktan başka bildikleri yok.
(Alakarga'ya)
Ne açıp durursun öyle gaganı?
Kayalıklardan aşağı mı sürükleyeceksin bizi?
Yol yok diyorum sana buralarda.

GÜVENDOST

Yok ya, keçiyolu bile yok.

UMUTLUGİL

Ya senin kuzgun, o ne diyor yol üstüne?

GÜVENDOST

Başka türlü bir gak ediyor şimdi.

UMUTLUGİL

Ne diyor bakalım, nerdeymiş yol?

GÜVENDOST

Ne diyecek, parmaklarımı yiyip duruyor yalnız.

UMUTLUGİL

Ne iştir bu! Cehenneme gitmeye razı olduk,
Onun bile yolunu bulamıyoruz bir türlü.
Bizimkisi bir delilik, seyirciler, bir delilik!
Herkes Atinalı olmaya can atar, Sakas gibi,
Bizse almış başımızı gidiyoruz,
Biz ki soyumuz sopumuz Atinalı'yız,

Yurttaşlık hakkımıza toz konduran yok,
Konumuz komşumuzla yaşayabiliriz,
Gurbete gidiyoruz kendi ayağımızla.
Yurdumuzu sevmiyoruz da ondan mı? Hayır.
Kim sevmez bu güzelim, bu mutlu şehri?
Dilediğin kadar para harcayabilirsin.
Bol bol vergiler, cezalar ödersin.
Cırcırböcekleri bir iki ay öter dalda,
Atinalılarsa ömür boyu öttürürler adamı.
Duruşmalarda, kovuşturmalarda.
İşte ondan ötürü düştük biz bu yollara.
Elimizde sepetimiz, çömleğimiz, mersin dallarımız,
Yeni bir yurt kurmaya gidiyoruz gurbet ellerde.
Gürültüsüz, dırıltısız bir yer bulup,
Rahat bir ömür süreceğiz orda.
İlk işimiz Tereus'u bulmak, hüthüt kuşunu,
Ona soracağız bakalım, görmüş mü uçtuğu yerlerde
Bizim aradığımız gibi bir yurt.

GÜVENDOST

Hey baksana…

UMUTLUGİL

Ne oluyor yine?

UMUTLUGİL

Benim kuzgun yukarda bir yerlere gaklıyor.

UMUTLUGİL

Hele hele! Benimkinin de gagası havada,
Bir şeyler göstermek istiyor sanki.
Bir gürültü edelim de çıksınlar ortaya.
Burda bir yerde kuşlar olsa gerek.

GÜVENDOST

Hadi öyleyse, dizinle vur şu kayaya.

UMUTLUGİL

Asıl sen kafanla vur bakalım,
Daha çok ses çıkarır.

GÜVENDOST

Peki, peki, bir taş at öyleyse.

UMUTLUGİL

Peki öyle yapalım. Hey ulan, hey nerdesin?

GÜVENDOST

Dur be, kendine gel. Kuşa ulan denir mi hiç?
Hüthüt diye bağır.

UMUTLUGİL

Hüthüüüt... Bir taş daha mı atayım? Hey Hüthüüüt.

Birden kayalıkta bir kapı açılır, kuş kılığında bir oyuncu çıkar.

HÜTHÜT'ÜN UŞAĞI

Kim bu adamlar? Kim çağırıyor efendimi?

GÜVENDOST

Aman tanrılar korusun! Gaga değil, mağara mübarek.

Bu sırada kuzgunla alakarga iki yolcunun elinden kaçıverirler.

HÜTHÜT'ÜN UŞAĞI

Vay vay, kuşçuymuş bunlar!

UMUTLUGİL

Korkma, korkma, dur anlaşalım.

HÜTHÜT'ÜN UŞAĞI

Öleceksiniz ikiniz de.

UMUTLUGİL

Biz insan değiliz ki.

HÜTHÜT'ÜN UŞAĞI

Nesiniz öyleyse?

UMUTLUGİL

Ben mi? Ben bokluca bülbülüyüm, bir Afrika kuşu.

HÜTHÜT'ÜN UŞAĞI

Atma.

UMUTLUGİL

Atmıyorum. İnanmazsan, gel donuma bak.

HÜTHÜT'ÜN UŞAĞI

Ya öbürü, o ne kuşu?

(Güvendost'a)
Gel şöyle bakalım.

GÜVENDOST
Ben sallankuyruk, bir Karadeniz kuşu.

UMUTLUGİL
Peki ama sen ne kuşusun, tanrılar aşkına?

HÜTHÜT'ÜN UŞAĞI
Ben bir esir kuşum.

UMUTLUGİL
Ne oldu, bir horoza mı yenildin?

HÜTHÜT'ÜN UŞAĞI
Hayır efendim, hüthüt kuş olunca,
Benim de kuş olmamı diledi tanrıdan,
Uşaksız kalmasın diye.

UMUTLUGİL
Uşak kuşun nesine gerek?

HÜTHÜT'ÜN UŞAĞI
O istiyor işte, ne de olsa insandı bir zaman.
Birden canı hamsi ister,
Al bir kap, koş hamsi aramaya,
Derken ille de lapa isterim der,
Ama çanak çömlek ne gezer burda,
O zaman da git çanak çömlek aramaya.

UMUTLUGİL
Bu seninki kuş değil, koşucu.
Haydi, ahbap, sen yine koş da,
Şu efendini çağır dışarı...

HÜTHÜT'ÜN UŞAĞI
Hiç olur mu! O kestiriyor şimdi,
Bir sürü mersincik, tatarcık yedi yattı.

UMUTLUGİL
Sen yine de git kaldır.

HÜTHÜT'ÜN UŞAĞI
Kızacak biliyorum,

Ama hatırınız için gidip deneyeyim.

Çıkar.

GÜVENDOST

Hay geberesi kuş, ödümü kopardı.

UMUTLUGİL

Ama sorma, benim alakarga da kaçtı... korkusundan.

GÜVENDOST

O değil, sen korktun da kaçırdın, sersem.

UMUTLUGİL

Ya sen?
Sen korkudan yere yatıp kaçırmadın mı kuzgunu?

GÜVENDOST

Yoo, ben kaçırmadım kuzgunu.

UMUTLUGİL

Hani nerde öyleyse?

GÜVENDOST

Kendiliğinden uçtu gitti.

UMUTLUGİL

Sen kaçırmadın ha? Yiğit adamsın doğrusu.

HÜTHÜT

(İçerden)
Aç şu ormanı da çıkalım içinden.

Tüyleri dökülmüş olarak çıkar.

UMUTLUGİL

Aman Herakles, bu ne biçim yaratık böyle?
Bu ne biçim kuş tüyü? Tepesinde de bir sorguç.

HÜTHÜT

Kimmiş beni arayanlar?

UMUTLUGİL

Tanrılar seni epey hırpalamışa benzer.

HÜTHÜT

Tüylerime gülüyorsun galiba.
İnsan kuşa döndü mü böyle olur.

UMUTLUGİL

Sana gülmüyoruz canım.

HÜTHÜT

Ya neye gülüyorsunuz?

UMUTLUGİL

Gagan bir tuhaf da...

HÜTHÜT

Ne yaparsın, Sophokles soktu beni bu hale
Tereus tragedyasında.

UMUTLUGİL

Sen Tereus'sun demek. Kuş değil misin sen?

HÜTHÜT

Kuşum.

UMUTLUGİL

Tüylerin nerede öyleyse?

HÜTHÜT

Tüylerim döküldü.

UMUTLUGİL

Neden? Bir hastalıktan mı?

HÜTHÜT

Hayır, biz kuşlar kışın tüy dökeriz,
Yazın yenisi çıkar.
Sizler kimsiniz bakalım?

UMUTLUGİL

Biz mi? İki insan.

HÜTHÜT

Hangi memlekettensiniz?

UMUTLUGİL

Güzel gemilerin geldiği memleketten.

HÜTHÜT

Yargıç margıç olmayasınız?

UMUTLUGİL

Hayır, tam tersi, yargıç düşmanıyız.

HÜTHÜT

Ya demek öyleleri var sizde,
Kökü kurumamış demek.

UMUTLUGİL

Eh ara sıra bulunuyor tek tük.

HÜTHÜT

Peki, sizi buraya hangi rüzgâr attı?

UMUTLUGİL

Sana bir şey danışmaya geldik.

HÜTHÜT

Ne danışmaya?

UMUTLUGİL

Sen insandın önce bizler gibi,
Senin de alacakların vardı bizler gibi,
Sen de borç ödemekten hoşlanmazdın bizler gibi,
Sonra post değiştirdin, kuş oldun,
Ovalar, denizler üstünde dolandın,
İnsan ne düşünür, kuş ne düşünür bilirsin.
Onun için başvurmaya geldik sana:
Yaşanacak bir yer söyle bize,
Yumuşacık halı gibi bir yurt,
Serilip yatalım üstüne.

HÜTHÜT

Atina'dan daha büyük bir yer mi arıyorsunuz?

UMUTLUGİL

Daha büyük olmasın daha rahat olsun.

HÜTHÜT

Soylu kişilerin oturduğu bir yer mi yani?

UMUTLUGİL

Yok canım, ne münasebet!
Soylunun her türlüsünden tiksinirim,
Adından bile.

HÜTHÜT

Ne biçim bir memleket istiyorsunuz?

UMUTLUGİL

Nasıl anlatayım sana: Bir memleket istiyorum ki,
En büyük kaygılar şu cinsten olsun orda:

Gün doğarken bir dost kapına gelsin,
Tanrı aşkına desin, erkenden yıkan da gel bize,
Çoluğun çocuğunla birlikte.
Düğünüm var da ziyafet çekiyorum.
Sakın gelmezlik etmeyesin, darılırım,
En iyi günümde gelmezsen, kara günümde de gelme.

HÜTHÜT

Amma da belalı yer arıyorsun!
(Güvendost'a)
Sen ne diyorsun?

GÜVENDOST

Ben de öyle bir yer istiyorum.

HÜTHÜT

Ama söyle, nasıl bir yer?

GÜVENDOST

Öyle bir yer ki, güzel bir delikanlının babası
Gelsin, şöyle azarlasın beni:
Senden beklemezdim bunu, serseri desin,
Oğlumu hamamdan çıkarken görmüşsün,
Ne kucaklamışın, ne yanağını okşamışın, ne öpmüşün.
Yuf sana, bense baba dostu bilirdim seni.

HÜTHÜT

Vah zavallıcık! Senin aradığın da az dert değil.
Peki, aradığınız gibi mutlu bir şehir var,
Kızıldeniz kıyılarında.

UMUTLUGİL

Ama deniz kıyısında olmasın,
Günün birinde bakarsın bir gemi gelir Atina'dan,
Sabah sabah çat kapı, mahkemeye çağırırlar adamı.
Karada, içerlek bir yer yok mu bildiğin?

HÜTHÜT

Elis bölgesinde Cüzam'a gitsenize.

UMUTLUGİL

Ha? Böyle bir memleket bilmiyorum,

Ama cüzam hastalığını hiç sevmem.
Neden dersen, şair Melanthios da cüzamlıdır.

HÜTHÜT

Peki öyleyse, Şaşılar köyüne gidin, güzel yerdir.

UMUTLUGİL

Aman aman, bir çuval altın verseler gitmem.
Neden dersen, Opontios da şaşıdır.
Peki, siz kuşların hayatı nasıl şey?
Hoş bir hayat mı? Anlatsana biraz.

HÜTHÜT

Eh, pek fena değildir.
En iyi tarafı para mara yoktur bizde.

UMUTLUGİL

Az şey değil, bizim canımıza okuyan da para.

HÜTHÜT

Sabah akşam bahçelerde dolaşırız,
Mersincik, haşhaş, susam, nane mane yeriz.

UMUTLUGİL

Desene, balayı yaşıyorsunuz ömür boyu.

GÜVENDOST

Ah, ah, neler tasarlıyorum sizin için.
Neler yapmazdı kuşlar, beni dinleseler!

HÜTHÜT

Peki, ne yapardık dinlesek?

GÜVENDOST

Ne mi yapardınız? Önce böyle ağzınızı açıp
Uçuşmazdınız öteye beriye.
Hiç yakışmıyor size bu. Sor bak Atinalılara
Orda burda gezen serseri kişilere ne derler?
Uçarı derler, kuş beyinli derler,
Konduğu dalda durmaz derler.

HÜTHÜT

Öyle derler sahi, peki ama ne yapmalı?

GÜVENDOST

Bir kent kurun kendinize.

HÜTHÜT

Nasıl kent kurarız, biz kuşuz.

GÜVENDOST

Tanrılar aşkına, bu söylediğin de söz mü senin!
Bak şu aşağılara...

HÜTHÜT

Baktım.

GÜVENDOST

Bak şu yukarılara...

HÜTHÜT

Baktım.

GÜVENDOST

Bir de dört bir yanına bak...

HÜTHÜT

Hay Zeus, nedir senin zorun?
Boynum kopacak nerdeyse.

GÜVENDOST

Ne gördün?

HÜTHÜT

Bulutlar, gökler gördüm.

GÜVENDOST

Bütün bu boşluk kuşların dolayı değil mi?

HÜTHÜT

Dolayı mı? O da ne demek?

GÜVENDOST

Yer yurt demek. Havanın da dolayı vardır,
Çünkü o da döner, dört bir yana dolanır.
Bu dolayı kuşattınız mı sağlam duvarlarla,
Hava o zaman kent olur,
Siz de içine oturdunuz mu, kuşkent.
İnsanlar böcek kalır yanınızda,
Tanrılarıysa öldürebilirsiniz açlıktan...

HÜTHÜT

Nasıl?

GÜVENDOST

Hava nerde? Gökle yer arasında.
Biz Apollon tapınağına nasıl gideriz?
Boiotia'lılar yol verir de öyle.
İnsanlar tanrılara kurban pişirdiler mi,
Duman nereden geçecek? Sizin kentten, bulutlardan
Geçit vermezsiniz dumanlara
Tanrılar bir baç ödemedikçe.

HÜTHÜT

Hüüüüt... Hüüüüt... Yaşa!
Toprak tanrıya, ökselere, ağlara, kapanlara yemin ederim.
Bundan daha ince bir buluş duymadım.
Öteki kuşlar olur derse,
Ben hazırım seninle bu şehri kurmaya.

GÜVENDOST

Peki, kim anlatacak onlara bu işi?

HÜTHÜT

Kendim.
Eskiden yabaniydi bu kuşlar,
Ben adam gibi konuşmasını öğrettim onlara,
Kaç zamandır bir arada yaşıyoruz.

GÜVENDOST

Hepsini nasıl bir araya toplamalı?

HÜTHÜT

Orası kolay.
Şimdi koruya giderim,
Benim bülbülü uyandırırım,
Birlikte çağırırız onları.
Sesimizi duyar duymaz koşar gelir hepsi.

GÜVENDOST

Aman hiç durma öyleyse, canım kuş!
Ne olur git koruya da,
Uyandırıver bülbülü.

HÜTHÜT

(Fundalıkta)

Uyan garip bülbülüm uyan,
Çöz tanrısal dilini,
Dök yüreğindeki acıları,
Anlat o kutsal ağıtlarınla
Oğlumuz İtys'ün başına gelenleri.
Kızıl boynundan su gibi aksın
Oğlumuzun adını inleyen sesin,
Sık fundalıklardan göklere yükselsin.
Apollon, altın saçlı tanrı
Duyup bu acı yankıları,
Alsın fildişi çalgısını,
Karşılık versin sana,
Tanrı koroları kursun yukarda,
Ve ölümsüz dudaklarından çıkan ezgiler
Karışsın sesine mutlu yüceliklerde.

Bülbülü andıran bir flüt sesi duyulur.

UMUTLUGİL

Hey Zeus, şu minnacık kuşun sesine bak!
Bal peteğine döndürdü koca koruyu.

GÜVENDOST

Şşşşt...

UMUTLUGİL

Ne var?

GÜVENDOST

Sussana...

UMUTLUGİL

Niçin?

GÜVENDOST

Hüthüt ötmeye başlıyor yeniden.

HÜTHÜT

Hüpüp... Hüpüp... Hüpüp... Hüpüp...
Huuu... Huuu... Huuu...
Gelin, kanatlı kardeşler, gelin!
Gelin yeni ekilmiş tarlaları gagalayanlar!

Arpa buğday taneleri ile geçinen
Cins cins, cıvıl cıvıl kuşlar,
Bir çığlık atıp tüy gibi havalanan sürüler,
Evleklerde kaynaşıp duran,
İncecikten ötüşen kuşlar!
Tiü tiü tiü tiü tiü...
Gelin, sizler de gelin
Bahçelerde, yeşil dallarda
Hoplayıp zıplayan kuşlar!
Siz de gelin dağ kuşları,
Yabani zeytin, kocayemiş yiyenler,
Koşun gelin sesime!
Tiü tiü tiü tiü...
Siz de gelin bataklıkkuşları,
Sivrisinek avcıları,
Islak çimenlerde,
Güzelim Marathon çayırında yaşayan kuşlar!
Sen de keklik, kınalı keklik!
Siz de gelin engin deniz kuşları!
Gelin, duyulmadık sözler duymaya gelin,
Biz kuşlar, bütün çevik boyunlular
Toplanıyoruz burada.
Yaşlı başlı, cin fikirli bir insan çıkageldi,
Yepyeni bir tasarı getirdi bize.
Gelin hepiniz oy vermeye.
Gelin, gelin, gelin.
Torotorotorotorotiks
Çikabau çikabau çikabau
Torotorotorolililiks.

GÜVENDOST

Kuş muş görüyor musun ortada?

UMUTLUGİL

Ağzımı açmış havaya bakıyorum,
Ama tek bir kuş gördüğüm yok.

GÜVENDOST

Desene hüthüt kuşu boşuna girdi koruya.
Kuluçkaya mı yattı yoksa?

BİR KUŞ

Torotinks, torotinks.

GÜVENDOST

Ha bak, bu gelen bir kuş işte.

UMUTLUGİL

Amma da kuş ha! Ne kuşu bu?
Tavus kuşu mu yoksa?

GÜVENDOST

Hüthüt'e soralım.

Hüthüt çıkagelir.

Bu ne kuşu, söylesene.

HÜTHÜT

Bu kuş bir başka kuş,
Yaman bir bataklık kuşu.

UMUTLUGİL

Vay babam vay! Tüyleri kızıl kızıl!

HÜTHÜT

Kızıl olacak elbet, adı kızılkanat.

UMUTLUGİL

He he baksana.

GÜVENDOST

Ne var?

UMUTLUGİL

Bir kuş daha…

GÜVENDOST

Bu da garip bir kuş olmalı yaban ellerden gelen.
Amma da çalımlı çıkıyor tepeye!
Şair midir nedir?

HÜTHÜT

Buna Arap kuşu derler.

UMUTLUGİL

Arap kuşu mu? Olur şey değil!
Arap olur da devesiz nasıl gelir?

GÜVENDOST

Bir sorguçlu kuş daha. Bu daha nesi?
(Hüthüt'e)
Demek senden başka sorguçlu kuş da var?

HÜTHÜT

O sorgucunu şair Philokles'ten almış sayılır,
Ama hüthütoğlu değil, türedioğludur.

UMUTLUGİL

Türedi kuş ha? Onun için tüyleri yolunmuş demek.

GÜVENDOST

Parası olanı yolarlar tabii,
Bir yandan dalkavuklar, bir yandan yosmalar.

UMUTLUGİL

Al sana alaca bulaca bir kuş daha,
Bu da ne kuşu acaba?

HÜTHÜT

Buna doymaz kuş derler.

UMUTLUGİL

Kleonymos'un akrabasıdır öyleyse.

GÜVENDOST

Ama öyle olsa ibiği düşük olurdu.

UMUTLUGİL

Şu kuşlara bak, hepsinin başı püsküllü,
Dövüşe mi geliyor bu püsküllü belalar?

HÜTHÜT

Bunlar Karyalılar gibidir, püskül sallamadan edemezler.

GÜVENDOST

Hayda! Korkunç bir sürü geliyor.

UMUTLUGİL

Vay canına, kara bulut gibi!
Eyvah, sardılar iki yanımızı.

GÜVENDOST

Al sana bir keklik.

UMUTLUGİL

Bu da bir...

GÜVENDOST

Bu da bir bağırtlak.

UMUTLUGİL

Bu da bir koca martı. Martının arkasındaki ne?

HÜTHÜT

O mu? O bir berber kuşu.

UMUTLUGİL

Kuş da berber olur mu?

GÜVENDOST

Neden olmasın, bizim Sporgilos kargası berber değil mi?

UMUTLUGİL

Bak bak bir baykuş.

GÜVENDOST

Yok canım, baykuşun ne işi var burada,
Atina'ya mı çevirecek burasını?

HÜTHÜT

Alın size bir sürü kuş daha:
Saksağan, kumru, tarlakuşu, yarasa,
Puhu, güvercin, atmaca, şahin,
Kuku, ispinoz, yeşil ördek, saka,
Karabatak, sığırcık, sülün, mavi karga.

GÜVENDOST

Kuş doldu ortalık.

UMUTLUGİL

Karatavuklara bak.

GÜVENDOST

Cıvıl cıvıl hepsi. Amma da ötüşüyorlar,
Üstümüze doğru koşup.

UMUTLUGİL

Sakın saldırmasınlar bize.

GÜVENDOST

Gagalarını açmış bize bakıyorlar.

UMUTLUGİL

Bana da öyle geliyor.

KOROBAŞI
Kikikim... kikikikimmiş bizi çağıran?
Sen nerden geldin buraya?
HÜTHÜT
Ben çoktandır buradayım.
Kuşlarlayım her zaman.
KOROBAŞI
Ne ne ne nedir bize söyleyeceğin?
HÜTHÜT
Güzel bir şey, hoş bir şey, yeni bir şey,
Kuş halkına yararlı bir şey.
İki akıllı adam geldi aramıza.
KOROBAŞI
Kimmiş, kimmiş, neymiş, neymiş, n'olmuş, n'olmuş?
HÜTHÜT
İki insan geldi diyorum size,
İki yaşlı başlı insanoğlu,
Bir büyük yapının temellerini atmaya.
KOROBAŞI
Yediği halta bak şunun!
Bu senin işlediğin suç,
Bugüne dek eşi görülmemiş korkunç bir suç!
Neler söylüyorsun sen?
HÜTHÜT
Korkulacak bir şey yok söylediklerimde.
KOROBAŞI
Sen ne yaptığını biliyor musun?
HÜTHÜT
Bizleri seven, bizlerle birleşmek isteyen
İki insanı aldım aramıza.
KOROBAŞI
Demek yaptın yapacağını.
HÜTHÜT
Yaptığıma pişman değilim.

KOROBAŞI

Nasıl sokarsın aramıza, nasıl, nasıl?

HÜTHÜT

Ben nasıl girdiysem öyle.

KORO

Eyvahlar olsun!
Satıldık, yıkıldık!
Bizimle tarlaları çayırları paylaşan,
Aramızda yaşayan biri
Çiğnedi bütün yasaları,
Bozdu bütün yeminleri,
Tuzağa düşürdü bizi,
Oldum olası düşmanımız
Bir soya sattı bizi.

KOROBAŞI

Onunla hesabımızı sonra görürüz,
Şimdilik bu iki ihtiyarı temizleyelim.

GÜVENDOST

Hapı yuttuk.

UMUTLUGİL

Hep senin yüzünden. Ne diye getirdin beni buraya?

GÜVENDOST

Yanımda olasın diye.

UMUTLUGİL

Hayır, beni ağlatıp seyretmek için.

GÜVENDOST

Ağlayamazsın ki, gözlerini oyacaklar.

KORO

Haydi, ileri, açın kanatları,
Saldıralım, kuşatalım,
Dört bir yandan düşmanı!
Görsün bu iki insanoğlu gününü.
Didik didik yem olsunlar bize.
Ne kuytu ormanlara kaçabilirler,

Ne köpüklü denizlere,
Ne de bulutlara göklere.

KOROBAŞI

Haydi, paramparça edelim şunları,
Sağ kanadın komutanı ilerlesin.

UMUTLUGİL

Ne yapsam, nerelere kaçsam?

GÜVENDOST

Dur olduğun yerde.

UMUTLUGİL

Didik didik mi etsinler beni?

GÜVENDOST

Nasıl kurtulabilirsin ellerinden?

UMUTLUGİL

Ben ne bileyim nasıl?

GÜVENDOST

Bence dövüşmekten başka çare yok.
Alalım ellerimize şu çömlekleri.

UMUTLUGİL

Çömlekler ne işe yarar?

GÜVENDOST

Hiç değilse Atina'nın kuşu baykuş çömleğe yanaşmaz.

UMUTLUGİL

Ya şu koca pençeli kuşlardan nasıl sakınmalı?

GÜVENDOST

Bir şiş al, geldiler mi sokarsın.

UMUTLUGİL

Gözlerimi nasıl koruyacağım?

GÜVENDOST

Şu çanağı al ya da şu tabağı.

UMUTLUGİL

Yamansın doğrusu, bunu iyi düşündün.
Böyle savunmayı Nikias da beceremezdi.

KOROBAŞI

Ööööö ölmek var, dönmek yok.

Basalım gagayı,
Didikleyelim. Gugukluyalım,
Keselim, biçelim,
Önce şu çömleği paralayalım.

HÜTHÜT

Zalim kuşlar, nedir bu yaptığınız?
Size kötülük etmemiş bu iki insanı,
Üstelik de karımın yurttaşlarını
Paramparça mı edeceksiniz?

KOROBAŞI

Kurtlara acınır da insanoğullarına acınmaz.
Kim etmiş onların bize ettiğini?

HÜTHÜT

Bunlar doğuştan düşman olsalar da bize,
Bugün dostça geliyorlar aramıza.
Güzel bir öğüt vermek bütün kaygıları.

KOROBAŞI

Nasıl olur da atalarımızın düşmanları
Bize iyi bir öğüt verebilir?

HÜTHÜT

En akıllı kişiler nice bilgilerini düşmanlarına borçludurlar.
Düşmanı bilmek güvenlik sağlar.
Bir dost bize nasıl korunacağımızı öğretmez.
Oysa bir düşman bilgi edinmeye zorlar bizi.
Yüksek duvarlar örmesini, büyük gemiler yapmasını
Dostlarından değil düşmanlarından öğrenir şehirler.
Onlardır öğreten herkese nasıl koruyacağını
Evini, malını mülkünü, çocuklarını.

KOROBAŞI

Benim aklım yatıyor doğrusu
Bir düşmandan çok şey öğrenileceğine.
Gelin konuşturup dinleyelim şunları.

GÜVENDOST

(Umutlugil'e)

Ha şöyle, sözüme geldiniz.
Benim sizden istediğim de buydu.

KOROBAŞI

Senden neyi esirgedik şimdiye dek?

GÜVENDOST

Yan bakmıyorlar artık bize,
Bırakalım çanağı çömleği yere,
Şiş elde dolaşalım
Bizim ordugâhın çevresinde,
Büyük çömlekten uzaklaşmayalım,
Çünkü kaçmak yok artık.

UMUTLUGİL

Güzel, ama ya öldürürlerse bizi,
Nereye gömülürüz?

GÜVENDOST

Şehitliğe tabii,
Cenaze masrafları da devletten,
Öldük deriz kahramanca,
Kuşkentte düşmanla savaşırken.

KOROBAŞI

Herkes yerine,
Silahlar yere,
Öfkeler baş aşağı,
Yiğitlik çantaya!
Soralım bu adamlar
Nerden niçin gelmişler.
Ey Hüthüt dinle beni.

HÜTHÜT

Nedir sormak istediğiniz?

KOROBAŞI

Kim bu yabancılar, nerden gelmişler?

HÜTHÜT

İki Yunanlı, akıl ülkesinden.

KOROBAŞI

Hangi rüzgâr atmış onları

Kuşların memleketine?
Nedir aradıkları?

HÜTHÜT
Bizi sevmiş özlemişler,
Bizi görmek,
Bizimle yaşamak,
Bizimle bir olmak istemişler.

KOROBAŞI
Olur şey değil, ne diyorlar peki?

HÜTHÜT
Neler, neler, duyulmadık şeyler!

KOROBAŞI
Burada kalmak, bizimle yaşamak
Ne kazandırır onlara?
Nedir umdukları,
Dostlarına yararlı,
Düşmanlarına zararlı olmak mı?

HÜTHÜT
Zengin edecekler bizi,
Alabildiğine zengin.
Ne görüyorsak bu dünyada,
Sağda solda, orda burda
Bizimmiş hepsi.

KOROBAŞI
Deli mi bu adamlar?

HÜTHÜT
İnanılmayacak kadar akıllı.

KOROBAŞI
Akıl var mı bu sözlerde?

HÜTHÜT
Akıldan ötesi bile var.
Tilki gibi kurnaz bunlar.
Sanat, marifet, zekâ,
Hepsi bunlarda.

KOROBAŞI

Konuşsun, söyle de konuşsun.
Öyle coşturdu ki beni söylediklerin,
Uçasım geliyor havalara.

HÜTHÜT

(İki hizmetçiye)
Ey kuş, gel buraya, sen de gel,
Alın götürün şu silahları,
Asın ocağın başına,
Barışımız mutlu olsun!
(Güvendost'a)
Sen de anlat bakalım şimdi
Niçin buraya topladın bizi?

GÜVENDOST

Aman Apollon göstermesin, ağzımı açmam.
Yahut da söz versinler bana,
Bıçakçının karısı gibi,
Beni ısırmayacaklarına,
Yolmayacaklarına,
Orama burama dokunmayacaklarına.

UMUTLUGİL

Nerene demek istiyorsun? Şurana mı?

GÜVENDOST

Hayır, hayır, orama değil, gözlerime.

KOROBAŞI

Söz veriyorum.

GÜVENDOST

Yemin et öyleyse.

KOROBAŞI

Yemin ederim, ama bir şartla:
Bütün hakemler, seyirciler
Bizden yana olacak bu oyunda.

GÜVENDOST

Olurlar, olurlar.

KOROBAŞI

Yeminimi bozarsam bile,
Birinciliği isterim yine,
Bir oy fazlasıyla da olsa.

HÜTHÜT

Dinleyin millet!
Askerler çekilsin gitsin evlerine,
Biz sonucu yazarız tahtaya.

KORO

İnsanoğluna güvenilmez,
Kalleşlik etmeden durmaz,
Yine de söyle dinleyelim.
Senin bildiğin bir şey söylersin de bana,
Gücüm kuvvetim artar.
Neyse düşündüğünü söyle hepimize,
Bir kazanç varsa bu işte,
Hepimiz birden kazanacağız.
Söyle ne maksatla geldin buralara, çekinme,
Sözleşmeyi bozmayız, güven bize.

GÜVENDOST

Dolmuş taşıyorum, can atıyorum konuşmaya.
Sözümün hamuru kıvamına geldi,
Getirin çelengi, koyun başıma, su dökün ellerime.

UMUTLUGİL

Ne oluyoruz? Şölen mi var?

GÜVENDOST

Hayır, söyleyecek söz arıyorum, oturaklı, dokunaklı bir söz.
Yürekleri, kafaları sarsacak bir söz.
(Kuşlara)
Ah, nasıl yanıyorum siz kuşlara!
Sizler ki neydiniz bir zamanlar! Birer kraldınız.

KOROBAŞI

Kral mı dedin? Nerenin kralı?

GÜVENDOST

Gördüğünüz her yerin, her şeyin,
Benim, onun, bunun, Zeus'un bile kralı.
Sizin soyunuz, Titanlardan bile eskidir.
Kronos'tan da, Dünya'dan da.

KOROBAŞI

Dünya'dan mı?

GÜVENDOST

Evet, Apollon'a yemin ederim, Dünya'dan da eski.

KOROBAŞI

Böylesini duymadım şimdiye kadar.

GÜVENDOST

Sizin merakınız, kültürünüz yok da ondan.
Ezop'u okusanız bilirdiniz ki,
Tarlakuşu kuşların en eskisidir,
Ve dünyadan önce yaratılmıştır.
Babası hastalıktan ölmüş,
Ne dünya, ne de toprak olmadığı için,
Beş gün mezarsız kalmış babası.
Bakmış hiçbir yere gömemiyor, ne yapsın,
Yarmış kendi kafasını, gömmüş içine.

UMUTLUGİL

Desene tarlakuşunun babası Tarlabaşı'nda yatıyor.

GÜVENDOST

Madem kuşlar dünyadan da, tanrılardan da eskidir,
Krallık herkesten önce onlara düşer.

UMUTLUGİL

Evet, evet ya, onun için gagaları bilemeye bakın:
Zeus tahtını gönül rızasıyla vermez elbet kuşlara.

GÜVENDOST

Bin bir tanıt vardır kuşların insanlara tanrılardan önce krallık ettiğine,
Örneğin horoz Dariuslardan Megabazoslardan önce krallık etmiştir Perslere,
Bundan ötürü de Pers kuşu derler horoza.

UMUTLUGİL

Desene Büyük Kral gibi dolaşır,
Başında tacıyla tek başına, çalımlı çalımlı.

GÜVENDOST

O kadar güçlü, o kadar belalı imiş ki eskiden,
Bugün bile bir öttü mü sabaha karşı,
Bütün işçiler kalkar ayağa, çilingirler,
Çömlekçiler, kürekçiler, kunduracılar, hamamcılar,
Değirmenciler, marangozlar, çalgıcılar, kalkancılar,
Hepsi, hepsi, koşarlar iş başına alacakaranlıkta.

UMUTLUGİL

Sen onu bana sor:
Frikya yününden güzelim bir hırkamdan oldum
Onun yüzünden. Bir isim günü şölene çağrılmıştım,
Yemekten önce içkiyi biraz fazla kaçırmış uyumuşum.
Daha yemek bile yenmeden horoz başlamaz mı ötmeye,
Ben de sabah oldu diye fırladım dışarı, Halimus yolunu tuttum.
Surlardan dışarı yeni çıkmıştım ki, bir serseri yürüdü üstüme,
Bir sopa indirdi sırtıma, düştüm yere, başladım imdat diye bağırmaya,
O zaman serseri hırkamı kaptığı gibi sıvıştı gitti.

GÜVENDOST

Bir zamanlar da çaylak krallık etmiş Yunanlılara.

KOROBAŞI

Yunanlılara ha?

GÜVENDOST

Yunanlılar onun için hâlâ bugün bile
Çaylağı görür görmez yere yatarlar,
Kral olduğu zamanlardaki gibi.

UMUTLUGİL

Evet ya sorma, ben de bir gün çaylak görüp yere yattım.
Ağzımı açmış havaya bakıyordum,

Biricik meteliğimi de ağzıma koymuştum,
Az kalsın boğulacaktım yutarken,
Eve meteliksiz döndüm bu yüzden.

GÜVENDOST

Mısır'da ve bütün Fenikye'de gugukkuşu kralmış
Guguk, guguk diye bağırmaya başladı mı,
Bütün Fenikyeliler ekinleri biçmeye koşarlarmış.

UMUTLUGİL

Desene onun için sünnet olanlara
Guguk, koş tarlaya guguk, diye bağırırlar.

GÜVENDOST

Kuşlar öyle önemliymiş ki eskiden,
Agamemnon, Menelaos, hangi kral olursa olsun,
Bir kuş taşırmış asasının üstünde,
Ve aldığı her armağana ortak olurmuş bu kuş.

UMUTLUGİL

Ya, bunu bilmiyordum doğrusu,
Tragedyalarda Priamos'u kuşla görüp şaşardım.
Rüşvet yiyen büyüklerin kuşları yaşarmış desene.

GÜVENDOST

Çok daha garibi var bu işin: tanrılar tanrısı Zeus
Başında kartalsız edemez, kızı Athena da
Puhukuşuyla dolaşır, Apollon'sa bir atmaca taşır elinde.

UMUTLUGİL

Doğru bütün bunlar, ama ne diye tanrılar taşır bu kuşları?

GÜVENDOST

Şunun için: Kurban kesilence tanrılara bağırsaklar sunulur ya,
Oysa bu bağırsakları Zeus'tan bile önce kuşlar yer.
Bir zamanlar tanrılara yemin edilmezmiş,
Yalnız kuşlara yemin edermiş insanlar.

UMUTLUGİL

Desene Lampon onun için kaza yemin eder bir dalavere yapacağı zaman.

GÜVENDOST

İşte kuşlar eskiden böyle yüce, böyle kutsalmış.
Oysa bugün sayan var mı sizi?
Soytarılar, köleler gibisiniz,
Boyuna taş atarlar size,
Delilere taş atar gibi.
Tapınaklarda bile rahat yok size,
Her yerde ne tuzaklar kurarlar size,
Ne ökseler, ne ağlar, ne kapanlar, ne sapanlar!
Yakaladılar mı, sürüyle satarlar sizi,
Alanlar etinizi budunuzu yoklar hayâsızca
Bu yetmiyormuş gibi,
Keser kızartırlar sizi,
Sirkeler, yağlar, peynirler, kekiklerle,
Türlü salçalar dökerler üstünüze kaynar kaynar,
Birer mumyaya döndürürler sizi.

KORO

Ah insanoğlu, ne acıklı şeyler anlatıyorsun bize!
Nasıl olmuş da zavallı babalarımız
Bunca şanı şerefi kaçırmışlar ellerinden?
Her şeyden yoksun bırakmışlar bizi.
Ama kader seni yolluyor bize,
Bizi ve çocuklarımızı koruyasın diye.
Öğret bize nasıl kazanırız eski krallığımızı,
Onsuz yaşamak haram olsun bize.

GÜVENDOST

Önce bütün kuşlar bir şehirde oturmalı,
Çepeçevre kuşatmalı havayı, gökleri,
Babil'deki gibi sağlam ve yüksek
Duvarlar örmeli tuğladan.

UMUTLUGİL

Ne yaman kale olur amma, devler gelemez hakkından.

GÜVENDOST

Surlar böylece kuruldu mu, bir elçi yollarız Zeus'a,

Aldığı krallığa versin diye geriye.
Hemen boyun eğip vermezse,
Açarız kutsal savaşı:
Tanrılara yasak ederiz kuşlar ülkesinden geçip
Aşağıda Semele'ler Avrupa'lar, Alkmene'lerle sevişmeyi.
Yine de geçmeye kalkarlarsa,
Kilit vururuz erkekliklerine.
İnsanlara gelince, onlara da bir haberci yollar,
Bundan böyle önce kuşlara kurban keseceksiniz deriz,
Sonra tanrılara.
Her tanrıya karşılık bir kuş seçmeli,
Biri Aphrodite'ye kurban mı kesecek,
Önce bibilkuşuna darı saçacak.
Poseidon'a bir koyun mu keseceksin,
Önce ördeğe yulaf vereceksin.
Herakles'e bir boğa mı kesilecek,
Önce akbabayı ballı çörekle doyuracan.
Tanrıların kralına bir koç mu kurban edilecek,
Önce çalıkuşuna bir baba sinek sunulur.

UMUTLUGİL

Baba sinek mi, işte bu kurban pek hoşuma gitti,
Zeus da istediği kadar yıldırımlarına binsin.

HÜTHÜT

Ama biz kanatlılara, havada uçanlara
İnsanlar nasıl tanrı der, düpedüz kuş diyecek yerde.

GÜVENDOST

Lafa bak! A kardeş, Hermes tanrı değil mi?
Onun da birçok tanrılar gibi kanatları yok mu, uçmuyor mu?
Zafer tanrıçasının da iki yaldızlı kanadı yok mu?
Aşkın da kanatları var ve Homeros İris'ten bahsederken,
Utangaç bir kumruya benzetir onu.

HÜTHÜT

Ama ya Zeus kızarsa, ya kanatlı yıldırımlar yağdırırsa üstümüze?

KOROBAŞI

Ya kafasız insanoğulları bizleri hiçe sayarsa,
Olympos'ta oturanlardan başka tanrı tanımazlarsa?

GÜVENDOST

O zaman biz de onların tarlalarına bir sürü serçe yollarız,
Bu serçeler bir tek tohum bırakmazlar tarlalarında.
O zaman Demeter gelsin de buğday dağıtsın aç insanlara.
Dünyada dağıtmaz, dağıtır mı hiç,
Bir yolunu bulup boş lafla doyurmaya kalkar insanları.

GÜVENDOST

Derken bir sürü karga salarız üstlerine,
Bu kargalar çifte koşulu sığırların da,
Çayırlarda otlayan koyunların da
Üstlerine saldırırlar, gözlerini oyarlar.
Ondan sonra hekim geçinen Apollon
Gelsin de iyi etsin gözlerini,
Bunun için para almıyor mu bizden?

UMUTLUGİL

Aman dur, benim öküzlerimi bir satayım da, sonra yap bu işi.

GÜVENDOST

Ya bir de insanlar sizi tanrı sayarlar,
Her iyiliğin kaynağı bilirlerse,
Size toprağın, göğün, denizin sahibi derlerse,
Neler sunmazlar size...

KOROBAŞI

Neler sunarlar, söyle bakalım.

GÜVENDOST

Önce çekirgeler çiçekli bağlara saldırmazlar,
Bir alay yarasa ve baykuş önler bu yağmayı,
Sonra sinekler, kurtlar rahat bırakırlar incir ağaçlarını,
Bir sürü turna kuşu gelir temizler her şeyi.

KOROBAŞI

Peki ama bu insanları nasıl zengin edeceğiz?
Bunların derdi günü zengin olmak.

GÜVENDOST

Bunlar zaten kuşlara fal bakmaya gelmiyorlar mı,
Kuşlar da onlara gizli madenleri nerde bulacaklarını,
Onlarla nerelerde nasıl kazançlı işler yapacaklarını söylerler,
Böylece bir tek bezirgân da denizlerde boğulmaz artık.

KOROBAŞI

Nasıl boğulmaz?

GÜVENDOST

Yol falına baktıracak her adama bir kuş ne yapacağını söyler:
"Bugün yola çıkma, hava bozulacak!" - "Bugün yola çık, işler yolunda gidecek!"

UMUTLUGİL

Ya öyle mi, öyleyse ben bari bir gemi alayım da kaptan olayım.
Ne diye duruyorum buralarda?

GÜVENDOST

Eskilerin gömüp bıraktıkları altınları da kuşlar yoluyla bulacaklar ancak,
Çünkü kuşlar onların nerde olduklarını bilirler.
Demezler mi, paranın nerde olduğunu kimseye sorma, kuşa sor.

UMUTLUGİL

Ha, o zaman ben gemiyi sattım gitti,
Kazma kürek alıp gömü aramaya giderim, daha iyi.

KOROBAŞI

Peki ya insanların sağlığı kuşlar bunu nasıl verecektir insanlara?
Sağlık tanrılardan gelme bir nimet olduğuna göre.

GÜVENDOST

İşlerin yolunda gitmesi insan için sağlığın ta kendisi değil mi?

UMUTLUGİL

İşleri kötü giden bir adamın rahatı yerinde denemez doğrusu.

KOROBAŞI

Uzun ömür tanrılara vergi olduğuna göre,
İnsanlar nasıl elde edebilecek bunu?
İster misin insanlar çocukken ölsün bundan sonra.

GÜVENDOST

Ölmek mi, yoo, aksine kuşlar insanların hayatına 300 yıl daha eklerler.

KOROBAŞI

Nerden bulacaklar bu 300 yılı?

GÜVENDOST

Nerden olacak, kendilerinden:
Alakarganın insandan beş kat daha fazla yaşadığını biliyor musun?

UMUTLUGİL

Desene kuşların krallığında yaşamak
Zeus'un buyruğunda yaşamaktan daha kârlı.

GÜVENDOST

Hem de nasıl!
Tanrılarımıza altın kapılı
Mermer tapınaklar yapmak zorunda kalmayacağız,
Çünkü onlar çalılıklarda, meşeliklerde yaşayacaklar,
En kodamanlarının tapınağı olsa olsa zeytin ağacı olacak.
Kurban kesmek için ne Delphoi'ye gitmek gerekecek, ne de Amon tapınağına,
Kocayemiş ya da zeytin ağaçları arasında
Bir avuç arpa ya da buğday dolu ellerimizi
Havaya kaldırıp yalvardık mı,
Yeni tanrılarımız dileklerimizi şıp diye yerine getirirler.

KOROBAŞI

Meğer sen ne sevimli bir adammışsın,
Oysa ben seni belalı bir moruk sanmıştım demin.
Bundan böyle hiçbir sözünden çıkmam.

KORO

Akıllıca sözlerin coşturdu beni.
Ant içerim, tanrıların elinden
Bir an önce tacımı tahtımı kurtaracağıma,
Elverir ki sen sözünde durasın,
Tanrılara karşı benimle birlik olasın.

KOROBAŞI

Akıl senden, üst tarafı bizden.

HÜTHÜT

Kaybedecek vaktimiz yok,
Yerimizde saymayalım,
Hemen işe girişmemiz gerek,
Önce gelin bizim eve gidelim.
Kusura bakmayın, benimki bir kuş evi,
Samandan, çerden çöpten bir yuva.
Ama adınızı sorabilir miyim daha önce?

GÜVENDOST

Elbette, benim adım Güvendost,
Bu da Umutlugil, Atina'nın Kuşuçmaz mahallesinden.

HÜTHÜT

İkiniz de hoş geldiniz!

GÜVENDOST

Hoş bulduk.

HÜTHÜT

Buyrun, girin.

GÜVENDOST

Sen gir, biz arkandan geliriz.

HÜTHÜT

Buyrun uçun benimle.

GÜVENDOST

Eyvah, gördün mü başıma geleni,
Arkadaş, dönsene geriye,
Senin gibi uçamıyoruz ki biz.
Nasıl yaşayacağız bir arada?

HÜTHÜT

Yaşarız pekâlâ.

GÜVENDOST

O kadar kolay değil, Ezop'un masalını hatırla,
Kartalla tilki anlaşır, ama başlarına da gelmedik kalmaz.

HÜTHÜT

Sen hiç korkma, bir kök var bizde,
Yedin mi kanatlanırsın.

GÜVENDOST

Peki öyleyse girelim.
(Hizmetçilere)
Ksanthias, Manodoros, getirin şu çantalarınızı.

KOROBAŞI

Hey Hüthüt bre, baksana.

HÜTHÜT

Ne var, hayrola?

KOROBAŞI

Sen bu iki misafiri evine götür, ağırla,
Ama eşin bülbülü bize bırak,
Gelsin o güzelim sesini bizimkine katsın da,
Hoş vakit geçirelim burada.

GÜVENDOST

Ha bak bunu esirgeyemezsin bizden,
Çıkart o büyülü kuşu yuvasından,
Gelsin de güzel yüzünü görelim.

HÜTHÜT

İstiyor musunuz; peki, baş üstüne.
Çık gel dostum, çık gel,
Gel de görün misafirlerimize.

Bülbül flüt çalan bir genç kız kılığında çıkar.

GÜVENDOST

Aman bu ne güzel kuş,
Ne tatlı, ne sevimli bir yaratık bu!
Ben bu kuşla sevişmeye varım.

UMUTLUGİL

Gelinler gibi giyinmiş, takmış takıştırmış.
Bir güzel öpmek isterdim doğrusu.

GÜVENDOST

Ne öpmesi, kafasına baksana şişten beter.

UMUTLUGİL

Ne olur, gagasını kaldırır öperim.

HÜTHÜT

Haydi gidelim.

GÜVENDOST

Haydi hayırlısı.

Çıkarlar. Koro dans ederek orkestranın ortasına doğru ilerler ve giriş türküsünü okuduktan sonra Korobaşı parabasis denilen uzun mısralı parçaya başlar.

KORO

Ey bülbül, güzel kuş,
Esmer sevgilim, can yoldaşım,
Sesini sesime katanım benim,
Hoş geldin, sevindirdin beni,
Tatlı dillerin bir şenlik bana.
Karıştır kavalıma bahar cıvıltılarını,
Başla söylemeye şu mısraları:

KOROBAŞI

Ey sizler, cılız insanoğulları, uçarı yapraklara, aldatıcı düşlere benzeyenler!..
Siz ki bir avuç çamur, dağılıp giden bir dumansınız,
Kanadınız yok uçmaya, zavallı ölümlü varlıklar!
Biz kuşları dinleyin, ölümsüz kuşları, hep genç kalan, göklerde dolaşanları,
Mezar çamur nedir bilmeyenleri, düşünceleri aydınlıkta yüzenleri.
Bizden öğrenin yaratılışın sırlarını, havaları, yıldızları bizden öğrenin,

Anlatalım size nedir Khaos, nedir Khaos'tan çıkan Karanlık,
Nasıl yaratıldı soy soy kuşlar, kuşların ardından tanrılar, ırmaklar,
Bizden öğrenince bütün bunları, kaldırın atın Prodikos'u ve felsefesini.
Her şeyin başında Khaos vardı, Karanlık vardı,
Kara Erebos ve Tartaros dolduruyordu Evren'i.
Hava yoktu, Toprak yoktu, Gök yoktu.
Derken kara kanatlı Gece bir yumurta yumurtladı bembeyaz.
Erebos'un geniş göğsüne koydu yumurtasını,
İşte bu yumurtadan Sevgi doğdu.
Sevgi altın kanatlarıyla deldi karanlığı,
Dünyaları dolaşan rüzgârlardan hafifti bu sevgi,
Erebos'un göğsünde kanatlı Khaos'la birleşip,
Kuşların soyunu getirdi dünyaya.
Sevgi her şeyi birbirine katmazdan önce ne Olympos vardı, ne ölümsüz tanrılar;
Bu katışmalardan Gök doğdu, Deniz doğdu, Kara doğdu ve bütün tanrılar doğdu.
Demek ki ölümsüzlerden önce geliyor kuşlar.
Biz kuşlar Sevgi'den doğmuşuz besbelli,
Onun için hep sevişenlerden yanayız.
Nice güzel delikanlıları büyülemiş, sevgi doldurmuşuz sevgisiz yüreklerine
Bir bıldırcın, bir tavuk, bir kaz, bir horozla.
İnsanoğlu neler neler borçludur bize!
Bizden öğrenir baharı, yazı, güzü, kışı.
Çiftçi turnaların güneye gitmesini bekler,
Tarlasına tohum ekmezden önce.
Turnalar gitti mi dümenci dümeni bırakıp uyur,
Eşkıya bir gocuk hazırlar kendine, el âlemi soyarken kendi üşemesin diye.

Güzel günlerin müjdesini çaylak verir,
Bu müjdeyle kırpılır koyunların yünü,
Yaz urbaları kırlangıca göre biçilir.
Amon, Delphoi, Dodone, Apollon kâhinleri bizdendir.
Düğünü, seferi, alışverişi, her şeyi
Bize danışarak yapar insanoğulları,
Gelecek üstüne her bilgi kuştan sorulur,
Kuştur her şeyin alameti insanoğullarına,
Kuş olur hapşırığınız, öksürüğünüz,
Eşeğiniz kuş, köleniz kuş, her şeyiniz kuş olur.
Kâhin Apollon biz değiliz de kimdir sizin için?
Bizleri birer tanrı sayarsanız,
Rüzgârlarınız, mevsimleriniz,
Kışınız, yazınız bizden sorulur.
Üstelik biz Zeus gibi
Göklerde oturacak da değiliz.
Alçakgönülle aranızda yaşayacağız sizin,
Kuşsütü, kuru üzümle besleyeceğiz
Çoluğunuzu çocuğunuzu,
Ömrünüz bolluk içinde geçecek,
Güle söyleye, bol bol yiye içe yaşayacaksınız.
Öylesine mutlu olacaksınız ki bizimle,
Bıkıp usanacaksınız mutluluktan.

KORO

Canım peri, ormanların perisi,
Tio tio tio tio si
Renk renk sesler çıkaran peri,
Dağlarda, bayırlarda,
Pırıl pırıl çayırlarda,
Tio tio tio tio si
Yemyeşil kayın ağaçlarının tepesinde,
Tio tio tio tio si
Pan'ın seslerine kattım sesimi
Tio tio tio tio si

Ana tanrıçanın korolarıyla
Hora teptim yaylalarda
To to to to to si
Arı olup ozanlar gibi
Peteklerde uğuldadım
Bala çevirdim türkülerimi
Tio tio tio tio si.

KOROBAŞI

(Seyircilere)
Mutlu yaşamak isteyen varsa içinizde,
Gelsin yaşasın bizimle.
Ayıp günah yoktur bizde,
Ne yaparsanız yapın, hoş görür kuşlar.
Sizde bir suçtur babasını dövmek,
Bizdeyse gider döversin babanı
Ve dersin ki ona:
Sıkıysa kaldır ibiğini.
Damgalı köleler bizim aramızda
Çilkuşu sayılır olsa olsa.
Frikyalı yabancılar garip kuşlardır aramızda.
Karyalı bir köle de olsan,
Soylu bir kanarya yaparız seni.
Savaştan kaçsan bile,
Keklik der, hoş görürüz seni.
Keklikoğlu keklik deriz
Kekliğin şanındandır pır edip tüymek.

KORO

Meriç kıyılarında
Tio tio tio tinks
Beyaz beyaz kuğular
Çırparak kanatlarını
Tio tio tio tinks
Bağrışırlar Apollon'a.
Yükselir keskin çığlıkları

Göklere doğru,
O zaman siner, sus pus olur
Alaca bulaca vahşi hayvanlar,
Bir garip sessizlik iner sulara
To to to to to to to to to tinks
Yankılarla dolar Olympos,
Tanrılar ürperir tatlı tatlı
Ve Musa'lar karşılık verir bu seslere
Tio tio tio tinks.

KOROBAŞI

Ne güzel şey kanatlı olmak!
Düşünün seyirciler sizin de kanatlarınız olsa,
Bir tragedyada sıkıldınız mı,
Pır uçarsınız evinize,
Yer içer tekrar dönersiniz.
Göbeklinin biri sıkıştı mı,
Altına kaçırmadan uçar gider,
Bir güzel rahatlayıp döner.
Birinin karısında gözünüz mü var,
Baktınız kocası oturmuş senatörlerin arasında,
Pır gidersiniz evine,
Sevişir koklaşır dönersiniz.
Kapılara kanat yapan Diitrephes bile
Bakın nasıl zengin oldu yükseldi,
Bir şey değilken adam oldu,
Atlara bindi horozlar gibi
Dolaşıyor ortalıkta.

Güvendost'la Umutlugil kanatlı olarak sahneye dönerler.

GÜVENDOST

İşte oldu.

UMUTLUGİL

Aman bu ne bak!
Bu kadar gülünç şey görülmemiş.

GÜVENDOST

Ne gülüyorsun be?

UMUTLUGİL

Kanatlarına gülüyorum.
Neye benziyorsun biliyor musun bu kanatlarla?

GÜVENDOST

Beni bilmem ama sen boyalı bir kaza benziyorsun.

UMUTLUGİL

Sen de tüyleri yolunmuş bir karatavuğa.

GÜVENDOST

Doğrusu benzedik benzeyeceğimize.
Aiskhylos'un dediği gibi:
Bu kanatlar bizim ataların kanatları.

KOROBAŞI

Peki ne yapacağız şimdi?

GÜVENDOST

Önce şehrimize bir ad bulmalı,
Anlı şanlı, cafcaflı bir ad,
Sonra kurban kesmeli tanrılara.

UMUTLUGİL

Evet öyle yapmalı.

HÜTHÜT

Nasıl bir ad bulalım?

GÜVENDOST

İster misin Lakedaymonyalılardan alalım
Şehrimizin adını, Isparta diyelim?

UMUTLUGİL

Aman ne diyorsun Isparta kayış demek aslında,
Kamış hadi neyse, ama kayış istemem.

GÜVENDOST

Peki ne diyelim öyleyse?

UMUTLUGİL

Havalardan kuşlardan alalım adını.

GÜVENDOST

Havakukukuşya diyelim mi?

KOROBAŞI

Aman ne güzel isim!
Bundan cafcaflısı can sağlığı.

UMUTLUGİL

Tamam tamam, bulutlar arasında saklı bir kuşkent
Atina zenginleri hazinelerini bu kentte mi saklar yoksa?

GÜVENDOST

Yok yok, bizimkisi Trakya'daki Phlegra ovasını benzer,
Hani şu tanrıların devleri lafla yendikleri ova.

KOROBAŞI

Ey bizim ulu, bizim parlak kentimiz!
Tanrın kim olacak senin,
Kimin adına kurbanlar keseceğiz sende?

UMUTLUGİL

Bu şerefi Athena'ya versek nasıl olur?

GÜVENDOST

Olur mu, hiç düzenli bir şehirde
Bir kadın kılıç kalkan kuşanır da,
Kleisthenes yün örer mi erkekliğini unutup?

KOROBAŞI

Peki, kalenin burcunda kim oturacak?

GÜVENDOST

Bir kuş oturacak tabii.

KOROBAŞI

Bizim aramızdan bir kuş mu?

GÜVENDOST

İran'dan gelme bir kuş.
Ares'in en yaman oğulları İran'dan gelir.

UMUTLUGİL

Sevsinler Ares'in kuş evladını!

GÜVENDOST

Taş üstünde oturmak ona yaraşır.
Hadi artık, uç bakalım havalara,

Git taş getir, harç getir,
Soyun, başla çalışmaya.
Çık merdivenden, düş tepe aşağı,
Sağa sola nöbetçiler dik,
Ateşler yak dört bir yanda hiç sönmeyen,
Bir çan al eline, koş oraya buraya,
Sonra yat bir yere dinlen,
Aşağıdan yukarı, yukardan aşağı elçiler yolla,
Uç git sonra gel yanıma.

UMUTLUGİL

Sen de otur burda, keyfine bak.
Gider.

GÜVENDOST

Hadi git, dostum, dediğimi yap,
Sensiz olmaz bu işler,
Ben bir rahip çağırayım da kurban işlerine bakayım.
Hey evlat, getir bana şu sepetle leğeni!

KORO

Anlaştık, beraberiz artık,
Ne istersen yapacağız,
Birlikte dua edeceğiz tanrılara,
Birlikte kurban keseceğiz sunaklarda!
Haydi, haydi anlatsın dünyayı
Apollon'a yükselen seslerimiz,
Khairis bile kötü kavalıyla katılsın bize!

GÜVENDOST

(Karga kılığında kavalcıya)
Kes artık, kes şu kavalı!
Bu da nesi, üstüme iyilik sağlık!
Çok acayip şeyler gördüm bu dünyada,
Ama böylesini görmedim doğrusu:
Başına tasma geçirmiş bir karga!
(İçeriye giren Rahip'e)
Rahip, görevini yap, kurban kes yeni tanrılara!

RAHİP

Keseceğim, ama kutsal sepet nerde?
Önce kuşların ocak tanrısına dua edelim,
Sonra kuşların atası atmacaya,
Sonra bütün kuşlara,
Tanrı ve tanrıça bütün Olymposlulara!

GÜVENDOST

Ey yüce şahin, Sunion tanrısı,
Selam sana, denizlerin kralı!

RAHİP

Selam sana Delphoi ve Delos'un kuğusu,
Ve sana ey bıldırcın Leto'nun kuşu,
Ve sana Artemis'in sakakuşu!

GÜVENDOST

Demek Artemis saka oluyor bundan böyle!

RAHİP

Selam sana keklik, Frikyalı tanrı!
Selam sana devekuşu tanrılar, insanlar anası!

GÜVENDOST

Ey kutsal devekuşu, ey Kybele,
Göbekli kişilerin anası!

RAHİP

Ey tanrılar, koruyun Havakukukuşya'yı... ve Khios yurttaşlarını...

GÜVENDOST

Bu Khios'lular da her yere sokarlar burunlarını.

RAHİP

Selam size de kahraman kuşlar ve kahraman civcivler,
Sülün, tavus, balıkçıl, leylek, selam size, arıkuşu,
Darı kuşu, sarı kuş, kara kuş, selam sizlere...

GÜVENDOST

Yetti be mübarek yetti artık!
Kartalları, akbabaları da çağırırsan yandık,
Kime yeter senin keseceğin kurban?

O kadarcık et atmacaya bile yetmez.
Çık git burdan çelenklerinle.
Ben kendim yaparım bu kurban işini.

Rahip çıkar.

KORO

(Güvendost kurban kesmek için ellerini yıkarken)
Biz de yeniden başlayalım duaya,
Ama yeterince yiyecek yok madem,
Bir tek tanrıya başvuralım.
Çünkü bu zavallı kurbanın
Boynuzdan ve kıldan başka şeyi yok.

GÜVENDOST

Keselim kurbanımızı kanatlı tanrılara...

Bu arada güle oynaya bir ozan çıkagelir.

OZAN

Ötün, kuşlar, ötün, Havakukukuşya'ya şiirler düzün!

GÜVENDOST

Bu da nesi? Sen nerden çıktın, kimsin?

OZAN

Ben baldan tatlı türküler söylerim,
Musa'ların kulu kölesiyim Homeros gibi.

GÜVENDOST

Kölenin bu kadar uzun saçlısı görülmemiş.

OZAN

Biraz saygılı olun, lütfen!
Homeros böyle anlatır şairleri.

GÜVENDOST

Tevekkeli değil, bir deri bir kemik kalmışın.
Peki ama, Bay Ozan, ne işin var burda senin?
Başına bela mı aramaya geldin?

OZAN

Havakukukuşya'ya şiirler düzdüm,
Ağır, hafif, uzun, kısa şiirler,
Simonides'in bol bol yaptığı cinsten.

GÜVENDOST

Bizim için şiirler mi yazdın, ne zaman?

OZAN

Çoktan, ben bu şehri çocukluğumdan beri övmüşümdür.

GÜVENDOST

Daha kurbanını yeni kestik be,
Adını şimdi koduk bu yeni doğmuş çocuğun.

OZAN

Musa'ların sesi kanatlıdır,
Yarar geçer havaları şimşekler gibi.
Sen ey kutsal baba,
Etna'nın yüce kurucusu,
Beni hor görme,
Kadrimi bil,
Cömert elini uzat bana.

GÜVENDOST

Bu tanrının belası ozan rahat vermeyecek bize,
Sadakasını verip def etmezsek.
Hey, kurban kasabı,
Senin hem hırkan var, hem gocuğun,
Ver şuna gocuğunu da kurtulalım.
(Ozan'a)
Hadi al şunu, soğuktan donmuşa benziyorsun.

OZAN

Şiirimin perisi bu armağanı kabul ediyor,
Ama sen de kulak ver
Pindaros'un şu yüce mısralarına.

GÜVENDOST

Bu adamdan kurtuluş yok.

OZAN

Göçebe İskitler arasında
Dolaşır serseri serseri
Sırtında giyeceği olmayan.

GÜVENDOST

Anlaşıldı, bir de hırka istiyor.

(Kasap'a)
Hadi, hırkanı da ver,
Ozanlara yardım etmek sevaptır.
(Ozan'a)
Al şunu da çek arabanı.

OZAN
Gidiyorum, giderken de şiirler düzeceğim,
Kentinizi öven şiirler.
Ey altın tahtlarda oturan Musa,
Kutla bu soğuktan titreyen kenti,
Gittim o kente ki şimşekler bol,
Buzlar içinde engin ovaları...
Ları ları tarlaları...

GÜVENDOST
Evet, yalan değil, soğuk olmasına soğuk,
Ama bizde ne hırka bıraktın ne gocuk.
Olur şey değil, dünyada aklıma gelmezdi,
Bu herif nerden haber aldı bizim kenti?
(Hizmetçi'ye)
Al şu ibriği de uğurlu suları dökelim dört bir yana.
Herkes dilini tutsun artık.

BİR KEHANET OKUYUCUSU
(Elinde bir papyrus'la)
Sakın tekeyi hemen kesmeye kalkma!

GÜVENDOST
Sen kimsin, nesin?

KEHANET OKUYUCUSU
Ben mi? Ben kâhin sözlerini okurum.

GÜVENDOST
Canımıza okuyacaksın desene.

KEHANET OKUYUCUSU
Mutsuz insan, hor görme tanrı işlerini.
Unutma ki kâhin Bakis Havakukukuşya'dan söz ediyor düpedüz.

GÜVENDOST

Şehir kurulmazdan önce söylemek yok muydu bunu?

KEHANET OKUYUCUSU

Tanrılardan izin gelmemişti.

GÜVENDOST

Aman oku okuyacağını da dinleyelim.

KEHANET OKUYUCUSU

Akbabalarla kurtlar yurt kurunca
Sikyon'la Korinthos arasında...

GÜVENDOST

Korinthos'tan bana ne!

KEHANET OKUYUCUSU

Bakis havayı anlatıyor bununla.

Kehanet okumaya devam eder.

Pandora'ya bir koç kes önce,
Sonra bir temiz urbayla yeni pabuçlar ver
Sözümü insanlara ilk ulaştırana.

GÜVENDOST

Pabuç sözü de var mı gerçekten?

KEHANET OKUYUCUSU

Papyrus'u uzatır.

Al kitabı kendin oku:
"Dediklerimi yerine getirirsen, tanrısal delikanlı,
Göklerdeki kartal olursun, getirmezsen,
Ne kartal olursun, ne kumru, ne saksağan."

GÜVENDOST

Yok canım bu da var mı?

KEHANET OKUYUCUSU

Al kitabı kendin oku.

GÜVENDOST

Bu kâhinin dedikleri uymuyor
Apollon'un bana yazdırdıklarına.
O der ki:
"Bir sahte kâhin çıkar da,

Töreninizi bozar, bağırsak kapmaya yeltenirse,
Basın tekmeyi kıçına."

KEHANET OKUYUCUSU
Bırak şimdi bu şakaları.

GÜVENDOST
Bir papyrus uzatır.
Al kitabı kendin oku:
"Bir kartal da olsa basın tekmeyi,
obur Lampon, hırsız Diopithes de olsa."

KEHANET OKUYUCUSU
Bu da mı var kitapta?

GÜVENDOST
Al kitabı kendin oku!
Hadi git, cehennem ol buradan!

KEHANET OKUYUCUSU
Vay benim başıma gelen!

GÜVENDOST
Hadi yallah, git başkalarına anlat bu masalları.
Okuyucu tabana kuvvet kaçar, ünlü
müneccim Meton toprak ölçme aletleriyle girer.

METON
Geldim işte yurdunuza, sizlere...

GÜVENDOST
Al bir tane daha!
Sen ne diye geldin, ne işin var burada?
Nedir o ayağındaki koca takunyalar?

METON
Ben havayı arşınlamaya geldim,
Göğünüzü fersahlara bölmeye.

GÜVENDOST
Peki ama, tanrı kulu, kimsin, nesin sen?

METON
Ben dillere destan Meton'um yahu!
Koca Yunanistan'da tanımayan yoktur beni.

GÜVENDOST

Ya o taşıdığın aletler ne?

METON

Hava cetvelleri.
Önce şunu bil ki gök dediğin koca bir kümbettir,
Tepesine şu eğri cetveli koyup,
Pergeli de üstüne dayadın mı...
Anlıyor musun?

GÜVENDOST

Yoo, hiçbir şey anlamadım.

METON

O zaman bir düz cetvel alırım,
Yuvarlağı bir dörtgen içine yerleştiririm,
Ortasını bulur, meydanı oraya kurarım.
Bu meydandan dümdüz sokaklar çıkar,
Yuvarlak bir yıldızdan çıkan ışınlar gibi.
Bu adam ikinci bir Thales! Sen bana baksana Meton.

METON

Ne var, söyle.

GÜVENDOST

Sayın bilgin, ben senin dostunum, bilesin.
Sözümü dinle de usulca git burdan.

METON

Neden gideyim? Korkacak nem var?

GÜVENDOST

Sparta gibi burada da
Yabancıların başı dertte,
Kovalıyor, tartaklıyorlar hepsini,
Dayaktan geçilmiyor bütün kentte.

METON

Neden? Devrim mevrim mi var?

GÜVENDOST

Yok canım.

METON

Peki ne var öyleyse?

GÜVENDOST

Biz hep toplanıp bir karar verdik:
Sahtekârları kapı dışarı ediyoruz.

METON

Öyleyse ben de sıvışayım bari.

GÜVENDOST

Dayaktan kurtulabilir misin, bilmem.
Bak, sopa ha indi ha inecek kafana,
Na, indi bile...

Döver.

METON

Eyvah, başıma gelen!

GÜVENDOST

Duymadın mı deminden beri söylediklerimi!
Hadi hadi al öçeklerini de
Başka yerleri ölçmeye git.

Meton kaçar, bir müfettiş girer.

MÜFETTİŞ

Yabancı işlerine bakan görevliler nerde?

GÜVENDOST

Bu Sardanapal da kim?

MÜFETTİŞ

Ben baklayla kura çektim de geldim buraya.
Müfettiş oldum Havakukukuşya'ya.

GÜVENDOST

Müfettiş ha! Kim yolladı seni buraya?

MÜFETTİŞ

Teleas'ın buyruğuyla geldim.

GÜVENDOST

Paranı versek de buradan tüysen, nasıl olur?

MÜFETTİŞ

İyi olur, benim de başka işim vardı zaten,
Pharnakes üstüne nutuk çekecektim kurultayda.

GÜVENDOST

Al git öyleyse ücretini!

Döver.

MÜFETTİŞ

Bu da ne demek?

GÜVENDOST

Pharnakes üstüne bir nutuk.

MÜFETTİŞ

Bir müfettişi dövmek ha! Tanık olsun herkes!

GÜVENDOST

Daha duruyor musun burada?
Al git takım taklavatını.
Sen gel de kızma bu işe:
Daha şehir kurulmadan müfettiş yolluyorlar.

Müfettiş kaçar, bir yerde saklanır. Bir kanuncu gelir.

KANUNCU

Kanuncu metni okur.

Herhangi bir Havakukukuşya yurttaşı
Bir Atina yurttaşına kötülük edecek olursa...

GÜVENDOST

Bu kanun bezirgânı da kim?

KANUNCU

Ben bir kanun satıcısıyım,
Yepyeni kanunlar çıkarıyorum satışa.

GÜVENDOST

Ne dedin, ne dedin?

KANUNCU

Havakukukuşyalılar Sopakentlilerle aynı ölçüleri,
Aynı tartıları, aynı kanunları uygulayacaklardır...

GÜVENDOST

Sana bir sopa uygulayayım da gör.

KANUNCU

Deli misin, nesin?

GÜVENDOST

Alır gider misin kanunlarını?
Yoksa kanun namına tepelerim seni.

Döver, Kanuncu kaçar.

MÜFETTİŞ

(Geri dönerek)
Yandın, Güvendost, suçüstü yakalandın,
Nisan ayında adam dövdün.

GÜVENDOST

Hoppala! Sen hâlâ burada mısın?

KANUNCU

Geri dönerek kanun okur:
"Her kim ki yargıçları kovar,
gereğince karşılamaz..."

GÜVENDOST

Vay başıma gelen! Sen de hâlâ buradasın ha?
Kovalar.

MÜFETTİŞ

Hapı yuttun, 10 000 drahmi ceza kestireceğim sana.

GÜVENDOST

Ben de 10 000 parça ederim senin yazacaklarını.

MÜFETTİŞ

Unuttun mu ne gelmişti başına bir akşam
Kanun yazıtına işediğin zaman?

GÜVENDOST

Seni namussuz! Yakalayın şu keratayı!
Müfettiş kaçar.

GÜVENDOST

Ne kaçıyorsun? Dursana!
Hadi gidelim burdan bir an önce,
Koçumuzu kurban edelim tanrılara.
Hepsi çıkar, koçu ve kurban avadanlıklarını götürürler.

KORO

Bundan böyle biz bakacağız her şeye,
Bizden sorulacak her şey,
Kurbanlar bize sunulacak artık,
Adaklar, dualar bize.

Çünkü biziz yukarıdan dünyayı gören,
Biziz koruyan büyüten bütün meyveleri.
İster toprakta olsun, ister ağaçta
Öldüren türlü türlü böcekleri,
O böcekler ki kemirgen dişleriyle
Saldırırlar yeşeren tohuma, tomurcuğa.
Biz olmasak yangın yerine döner
Güzelim kokulu bahçeler.
Sürüngen, kemirgen canlı kalmaz
Kanatlarımızın geçtiği yerde.

KOROBAŞI

İnsanlar şöyle bildiriler yayımlıyor bugünlerde:
"Meloslu Diagoras'ı, tanrılara karşı koyan ozanı
Kim öldürür getirirse, bir kese altın alacak.
Her kim ölmüş zorbalardan birini öldürür ise,
Kendisine bir torba altın verilecek, bilmiş olun!"
Biz de onlar gibi şunları bildirmek istiyoruz bugün:
"Kuş avcısı Philokrates'in ölüsünü getirene bir,
Dirisini getirene dört kese altın verilecek.
Çünkü bu adam ispinozları bir ipe dizip,
Yedisini birden bir tek meteliğe satar;
Ardıçkuşlarını yağlı görünsün diye şişirir;
Karatavukların tüylerini burunlarına sokar;
Güvercinleri yakalayıp kafeslere koyar,
Sonra onları ağlara bağlayıp yem diye kullanır."
Şimdi, ey insanlar, dinleyin, bizden size haber:
Evinde kuş besleyen kim varsa, bıraksın kuşları.
Yoksa biz onu yakalar, besler ve yem diye kullanırız.

KORO

Ne mutlu kanatlı soyuna kuşların!
Biz ne kışın donmaktan korkarız,
Ne de yazın yanmaktan,
Soyunup dökünmeyiz sıcak diye,
Gideriz çiçekli çayırlara,
Gireriz sık yapraklı fundalıklara,

Öterken ağustosböceği cinler gibi
Güneşten, türküden sarhoş,
Ateş, alev yanan günlerde.
Kışın sığınıp mağaralara
Oynaşırım dağ perileriyle.
Baharda meyvelerini yeriz
Gelinler gibi beyaz mersinlerin,
Kharitlerin bahçelerinde.

KOROBAŞI

Yargıçlara bir sözümüz var ozan yarışmaları için:
Neler, neler vereceğiz onlara bizi kandırırlarsa,
Aleksandros'un aldıkları hiç kalacak bunlar yanında
Bir yargıç neyi sever her şeyden çok?
Üstüne puhukuşu basılı paraları değil mi?
Puhukuşları evlerinde yuva kuracak yargıçların,
Keselerine yumurtlayıp civcivler çıkaracak.
Yargıç evleri birer tapınağa benzeyecek çünkü,
Kartal kanatlı damlar yapacağız evlerine.
Ey yargıçlar, avlanması zor yerlere düşerseniz,
Şahin pençeleri veririz size adam avlanmak için.
Bir yere yemeğe gittiniz mi, kuş kursağı takarız size,
Ama bir de kazandırmazsanız bizi yarışmalarda,
Heykeller gibi şemsiyeler takının başlarınıza:
Çünkü beyaz urbalarınızı giyeceğiniz gün,
Bütün kuşlar gelir donatır üstünüzü başınızı.

GÜVENDOST

Kuşlar, kurbanı kesebiliriz artık.
Ama durun, surlardan bir haber gelmedi:
Ne oldu, ne bitti, bir öğrensek...
Hah, biri geliyor soluk soluğa,
Olympos'tan akan çaylar gibi.

Haberci koşarak gelir.

HABERCİ

Nerde? Ne ne ne nerde? Nerde?
Başbuğumuz Güvendost nerde?

GÜVENDOST

Burdayım.

HABERCİ

Surların bitti.

GÜVENDOST

Ağzına sağlık.

HABERCİ

Böyle iş, böyle güzel iş görülmemiş!
Öyle kalın duvarlar örüldü ki,
Palavracı Proksenides'le Theogenes
Atlar koşulu arabalarıyla
Gelip geçebilirler üstlerinden
Birbirine sürtünmeden.

GÜVENDOST

Vay babam vay!

HABERCİ

Yüksekliğine gelince ölçtüm,
Herodotos nasıl ehramları ölçtüyse,
Yüz kulaçtan biraz eksik.

GÜVENDOST

Vay anam vay! Boyuna bosuna kurban!
Hangi babayiğitler başardı bu işi?

HABERCİ

Kuşlar tabii, başka kim olacak?
Ne Mısırlı tuğlacı vardı,
Ne dülger, ne marangoz, kendileri.
Her işi kendileri yaptı, şaştım kaldım.
Evet, otuz bin kadar turna geldi Libya'dan,
Temel taşlarını kursaklarında getirdiler.
Sutavukları tıkır tıkır yonttu taşları,
On binlerce leylek tuğla taşıdı,
Suyu derekuşları getirip boşalttı havadan.

GÜVENDOST

Harcı kim getirdi?

HABERCİ
Balıkçıllar teknelerle.
GÜVENDOST
Peki, ama harcı nasıl kodular tekneye?
HABERCİ
Yaman bir çare buldular buna:
Kazlar kürek gibi daldırıp ayaklarını,
Pat pat atıverdiler harcı teknelere.
GÜVENDOST
Kazın ayağı neymiş meğer!
HABERCİ
Hele ördekleri görmeyin, ördekleri:
Göğüslerinde taşıdılar tuğlaları.
Ya kırlangıçlar, sıvacı yamakları gibi,
Sırtlarında mala, gagalarında harç,
Vızır vızır işlediler havada.
GÜVENDOST
Paralı işçilere paydos desene!
Sonra? Ağaç işlerini kim yaptı?
HABERCİ
Ağaçkakanlar ne güne duruyor:
Kapıları biçimine sokuverdiler.
Öyle takırdıyordu ki gagaları,
Tersanede sanırdın kendini.
Şimdi artık her yere kapalı, sürgülü,
Dört bir yana nöbetçiler dizili,
Kol gezenler var çıngıraklı,
Burçlarda gözcüler, fenerler...
Ama ben gidip bir yıkanayım;
Sen artık ne yapacaksan yap.

Çıkar, Güvendost afallayıp kalmıştır.

KOROBAŞI
Hey, neye daldın öyle? Şaştın değil mi?
Surların bu kadar çabuk yapıldığına?

GÜVENDOST

Şaştım doğrusu, şaşacak kadar da var;
Bir masala benziyor bütün bunlar...
Ama bak, bir haberci daha geliyor;
Şuna bak, ne de cakalı geliş var!

İKİNCİ HABERCİ

Ah ah! Ah ah! Ah ah!

GÜVENDOST

Ne var, hayır ola?

HABERCİ

Yüz karası, yüz karası başımıza gelen!
Az önce Zeusgillerden bir tanrı
Uçup geçti kapılarımızın havasından,
Nöbetçi alakargalardan kurtularak.

GÜVENDOST

Rezalet! Bu ne saygısızlık! Hangi tanrı bu?

HABERCİ

Bilmiyoruz, ama kanatlıydı, onu biliyoruz

GÜVENDOST

Hemen bir arayıcılar kolu çıkarmadınız mı ardından?

HABERCİ

Otuz bin şahin çıkardık, oklu yaylı.
Bütün keskin pençeliler havada tetikte:
Kerkenezler, akdoğanlar, akbabalar,
Baykuşlar, kartallar, martallar, hepsi.
Öyle bir havalandılar ki yel gibi,
Kanat sesleriyle doldu gökler.
Tanrı uzaklarda olmasa gerek:
Buralarda bir yerde olacak.

GÜVENDOST

Haydi öyleyse, gelsin sapanlar, yaylar, oklar.
Koşun, gelin hep buraya, atın, vurun!
Bana da bir sapan getirin.

KORO

Bir savaştır başladı, görülmedik bir savaş

Biz kuşlarla tanrılar arasında.
Haydi, hep birlikte koruyalım havalarımızı,
Bulutların sardığı Erebos'un sardığı havalarımızı!
Hiçbir tanrı giremesin ülkemize bize sormadan.

KOROBAŞI

Herkes dört açsın gözünü, kulağını!
Bakın, bakın, bir ses var yukarılarda,
Bir tanrı süzülüyor gibi havalarda...

İris bir genç kız olarak görünür sahnenin üstünde. Başında bir gökkuşağıyla havada yüzer. Geçip gitmek isterken makinelerle aşağıya iner ve durur.

GÜVENDOST

Hey! Hey! Dur bakalım! Nereye, nereye böyle?
Uslu dur, kımıldayayım deme, dur yerinde!
Kimsin, nesin? Nerden gelip nereye gidersin?

İRİS

Olmypos tanrıları arasından geliyorum.

GÜVENDOST

Adın ne senin? Yelkenli misin, kuşaklı mısın?

İRİS

Ben İris'im, rüzgâr kanatlı İris.

GÜVENDOST

Salamis'ten misin, Paralis'ten mi?

İRİS

Ne demek istiyorsun?

GÜVENDOST

Erkek yok mu aranızda bu kızı dizginleyecek?

İRİS

Dizginlemek mi? O da ne demek?

GÜVENDOST

Seni inletecek demek, hem de nasıl!

İRİS

Anlamadım, saçma sapan laflar bunlar!

GÜVENDOST

Sürtük! Nerden nasıl girdin kapılarımızdan?

İRİS

Kapılarınız mı? Kapı da ne demek?

GÜVENDOST

Bak hele, anlamamazlıktan geliyor mahsus!
Alakargalara başvurdun mu, söylesene?
Leyleklerden giriş belgesi aldın mı?

İRİS

O da ne demek? Nedir bu saçma laflar?

GÜVENDOST

Ne olduğunu anladın ya.

İRİS

Senin aklından bir zorun olmasın?

GÜVENDOST

Hiçbir kuştan hiçbir mühürlü kâğıt almadın mı?

İRİS

Kâğıt, mühür ne oluyor be yahu?

GÜVENDOST

Demek sen başkalarının göklerinde
Gizli gizli uçuyorsun böyle?

İRİS

Göklerde değil de nerde uçacak tanrılar?

GÜVENDOST

Ben orasını bilmem, ama burdan uçamazlar.
Onun için şu anda sen suçlu durumdasın.
Hak ettiğin ceza da yakalanıp öldürülmektir.

İRİS

Eee, yavaş gel! Ben ölümsüzüm.

GÜVENDOST

Biz istersek ölümsüzleri de öldürürüz.
Dünyalar bizim buyruğumuz altındayken,
Siz tanrılar dilediğiniz gibi yaşayamazsınız artık.
Madem biz sizden daha güçlüyüz,

Bize boyun eğmek zorundasınız.
Şimdi söyle bakalım bana:
Sen böyle yelkeni açmış nerelere gidiyorsun?

İRİS

Babamın buyruğuyla insanlara gidiyordum,
Olmpos tanrılarına kurban kesmeleri gerek!
Sunaklarda öküzler, koyunlar kesilmeli,
Sokaklar kızarmış et dumanlarıyla dolmalı.

GÜVENDOST

Kime, kime? Hangi tanrılara?

İRİS

Hangi tanrılara olacak? Gökteki bizlere.

GÜVENDOST

Ya, sizler tanrısınız demek.

İRİS

Biz değiliz de kim?

GÜVENDOST

İnsanların tanrıları kuşlardır artık.
Zeus'un izniyle bundan böyle insanlar
Zeus'a değil, kuşlara kurban kesecekler.

İRİS

Ey çılgınlar çılgını, aklını başına topla,
Tanrıların korkunç öfkesini çekme üstüne.
Zeus Dike'yi bir yolladı mı buraya,
Soyunu sopunu yok eder,
Evini barkını yakar yıldırımlarıyla.

GÜVENDOST

Bırak bu korkutmaları, aşağıdan al biraz!
Senin karşında Lydialı, Frikyalı bir köle yok.
Şunu bil ki Zeus kafamı kızdırırsa,
Ateş alev bir sürü kartal yollarım,
Yerle bir ederim sarayını köşkünü.
Pars postları giyen dev kuşlarım var ya benim,
Yüzlercesini birden salarım göklere

Bir teki bile hırpalamıştı onu vaktiyle.
Ve sen İris, sen de canımı sıkarsan,
Bacağından tutar, kuşağını yırtarım senin,
Bu ihtiyarlığımla üç kez haklarım seni.

İRİS

Vay geberesi bunak! Bu ne saygısız laflar!

GÜVENDOST

Hadi yallah, yıkıl karşımdan!

İRİS

Gidip babama söyleyeyim de gör gününü!

GÜVENDOST

Hadi, hadi aç yelkenleri,
Git başka enayileri tavla!

İris havaya uçar.

KORO

Zeus soyundan tanrılara
Bizim ülkeden geçmek yasak!
Bir ölümlü kurban yakarsa onlara,
Dumanların buradan geçmesi yasak!

GÜVENDOST

Yahu, ben insanlara bir elçi göndermiştim,
Neden hâlâ gelmedi acaba?

Elçi elinde bir altın çelenkle çıkagelir.

ELÇİ

Ey Güvendost, yüce Güvendost, mutlu Güvendost!
Yüce bilge, çağımızın şanı şerefi,
Büyük zekâ, mutlu deha, en büyük… en yüce...
Aman durdursana beni!

GÜVENDOST

Hadi dur da, söyle söyleyeceğini.

ELÇİ

Bütün halklar sana hayran, bütün insanlar
Şu altın çelengi yolladılar sana!

GÜVENDOST

Kabul, ama nerden geliyor bu hayranlık?

ELÇİ

Ey sen ki yüce bir kent kurdun havalarda,
Bilemezsin nasıl yüceltiyor seni insanlar,
Herkes nasıl hayran bu kurduğun devlete.
Sen Havakukukuşya'yı kurmazdan önce,
Sparta diyor başka şey demiyordu millet,
Bir Sparta modası sarmıştı dünyayı,
Saçlar kesilmez, karınlar doymaz olmuştu,
Sokrates gibi yıkanmadan yaşıyordu herkes,
Eli sopalı olmayanı dinlemiyordu kimse.
Bugünse geçti modası bunların,
Kuş diyor başka bir şey demiyor millet,
Kuşlar gibi yaşamaya özeniyor herkes:
Erkenden kalkıp yem peşine düşüyorlar,
Mahkeme kapılarını gagalıyorlar sabah sabah,
Yargılarla doyuruyorlar karınlarını.
Bir kuş modasıdır aldı yürüdü,
Herkes bir kuş adı seçiyor kendine:
Topal meyhaneci keklik oluyor,
Menippos kırlangıç diyor kendine,
Opuntios karga, Philokles tarlakuşu,
Theogenes kaz, Lykurgos leylek,
Khairephon yarasa, Syrakosios saksağan.
Midias'a gelince, onun adı bıldırcın
Kafasına değnek yiyor diye.
Kuş modası öyle sarmış ki ortalığı,
Bütün türküler kuşlarla dolu,
Bülbülden, kumrudan, güvercinden geçilmiyor içlerinde.
Sözler ya kanatlı olacak, ya tüylü.
İşte durum bu bizim oralarda.
Şunu da söyleyeyim ki çok gelecek var buraya,
Kanat ve pençe isteyen on binlerce insan.
Onun için buraya gelecek göçmenlere
Bir hayli kanat ve pençe hazırlaman gerek.

GÜVENDOST

Hadi getirin ne kadar kanat pençe varsa,
Biz de sıvayalım kolları,
Dolduralım sepetleri, zembilleri.
Manes, sen şöyle kapıda dur,
Ben karşılarım gelecekleri.

KORO

Bizim kentimiz yakında
En kalabalık kenti olacak dünyanın.
Uğurlu kıdemli olsun kentimiz,
Sevenleri, gelenleri çok olsun!

GÜVENDOST

(Köleye)
Haydi getir sepetleri!

KORO

Bu kent neler vermeyecek, neler
İçinde yaşayacaklara,
Bütün güzellikler burda olacak,
Aklı burada, Sevgi burda,
Güler yüzlü Barış burda.

GÜVENDOST

Nerde bu sepetler? Çabuk olsanıza!

KORO

Gelsin kanat dolu sepetler!
Bas kırbacı uşağına,
Eşek bile bundan yavaş olamaz.

GÜVENDOST

Doğru, bu bizim Manes uyuşuğun biri.

Dövmek ister. Manes kaçar.

KORO

Şimdi diz bakalım kanatları sırasıyla:
Önce güzel öten kuş kanatları,
Sonra yırtıcı kuş kanatları,
Sonra da deniz kuşu kanatları.

Adamına göre verilsin kanat isteyenlere.

Manes bir sepet kanatla girer.

GÜVENDOST

Ulan çabuk ol, yerleştir şunları!
Nedir bu uyuşukluk, bu tembellik?

Döver, Manes kaçar. Baba katili bir delikanlı girer.

DELİKANLI

Ah neden, neden bir kartal değilim
Geniş kanatlı,
Kısır denizlerin göklerinde uçan bir kartal?

GÜVENDOST

Bizim elçi doğru haber getirmiş besbelli:
Baksana kanattan, kartaldan dem vuran biri geldi.

DELİKANLI

Aman, ne güzel, uçmak ne güzel şey!
Bitiyorum kuşların sürdükleri hayata.
Uçmak uçmak istiyorum kuşlar gibi,
Sizin yasaların altında yaşamak istiyorum.

GÜVENDOST

Hangi yasalarımız? Bizde yasa tümen tümen.

DELİKANLI

Bütün yasalarınız güzel, ama bir tanesi tam bana göre:
Sizde babasını gagalamak, boğazlamak yasak değilmiş.

GÜVENDOST

Doğrudur, bizde erkek sayılır
Daha civcivken babasını gagalayan.

DELİKANLI

Tamam, ben de onun için geldim buraya:
Babasını boğazlayıp malına konmak isteyenlerdenim.

GÜVENDOST

Ya öyle mi? Ama bizim leyleklerin bir yasası vardır çok eski:
Yavru leylek babasından uçmayı öğrendi mi,
Beslemek zorundadır babasını.

DELİKANLI

Hoppalaa! Ben buraya bunun için mi geldim?
Babamı beslemek zorunda mı kalacağım üstelik?

GÜVENDOST

Yok be kardeş, korkma, merak etme.
Madem buraya kadar geldin,
Öksüz kuş sayarız seni,
Kanatlar, uçururuz seni bedava,
Ama bak yavrum, sana bir öğüt vereyim,
Çocukken bana da verirlerdi bu öğüdü:
Babanı dövmeyeceksin, anladın mı?
Al şu kanatları *(bir kalkan verir)*, al şu mahmuzları *(bir kılıç verir)*,
Şu ibiği de kafana geçirip *(bir tolga koyar)* asker ol!
Git savaşa, para kazan, karnını doyur.
Babanı da bırak, güzel güzel yaşasın.
Canın dövüşmek istiyor madem,
Doğru Trakya'ya git, dövüş dövüşebildiğin kadar.

DELİKANLI

Dionysos senden razı olsun,
İyi bir öğüt verdin bana. Hemen gidiyorum.

GÜVENDOST

Ha şöyle, aferin sana!

Delikanlı gider, Dithyrambos şairi Kinesias girer.

KİNESİAS

Açmış kanatlarımı Olympos'a gidiyorum,
Şiirin rüzgârlarıyla bir o yana uçuyorum, bir bu yana!

GÜVENDOST

Hoppala, buna kanat yetiştirmek de mesele.

KİNESİAS

Bilinmez yolları çıkıyorum korkusuzca!

GÜVENDOST

Yaşa be Kinesias, hoş geldin!
Bu ne yürüyüş böyle sallana serpile?

KİNESİAS

Bir kuş olsam,
Bülbüller gibi ötsem!

GÜVENDOST

Bırak ötmeyi de ne istiyorsun söyle?

KİNESİAS

Kanat istiyorum, havalarda uçmak istiyorum,
Yepyeni, bembeyaz bulutlar istiyorum şiirlerimde.

GÜVENDOST

Senin şiirlerine bulut mu lazım?

KİNESİAS

Elbette, bizim sanatımız göklerde, bulutlardadır.
Şiirleri şiir yapan nedir?
Havalı, sisli, bulutlu, fırtınalı, rüzgârlı şeyler.
Bak bir şiir okuyayım sana da dinle.

GÜVENDOST

Aman, vazgeç, istemem!

KİNESİAS

Yoo, söyleyeyim de dinle, rüzgârları anlatayım sana:
Biçim biçim kanatlar,
Kanat kanat biçimler,
Havalarda uçuşan
Uzun boyunlu kuşlar.

GÜVENDOST

Hoppala!

KİNESİAS

Sıçrayıp havalara
Uçup gitsem rüzgârdan rüzgâra!

GÜVENDOST

Şimdi senin rüzgârına da…

Kanatlarla ağzını tıkar.

KİNESİAS

(Kurtularak)
Kâh giderim lodosa...

GÜVENDOST

Ağzını tıkar.

Senin lodosuna da...

KİNESİAS

Kâh giderim poyraza...

GÜVENDOST

(Aynı oyun)

Senin poyrazına da...

KİNESİAS

Süzülüp dipsiz göklerde...

GÜVENDOST

(Aynı oyun)

Senin göklerine de...

KİNESİAS

Aman bu ne güzel oyun böyle,
Kanat takıyorsun nefesime!

GÜVENDOST

(Kanatlarla peşine düşerek)

Memnunsun değil mi, kerata,
Kanatla tokat yemekten?

KİNESİAS

Böyle mi karşılıyorsun beni,
Benim gibi ünlü bir destan şairini!

GÜVENDOST

Peki kal bari bizimle de
Kargalarla türkü söyle.

KİNESİAS

İstediğin kadar alay et benimle,
Kanatlanmadıkça bir yere gitmem buradan.

Çıkar. Bir curnalcı girer.

CURNALCI

(Güvendost'un elindeki karlangıç kanatlarını göstererek)

Bu fakir kuşlar da kim, alaca kanatlı,
Serseri kırlangıç mı ne?

GÜVENDOST

(Kinesias'ın ardından)
Aman çek git, baş belası herif!
Curnalcı'yı görür.
Al sana bir dırdırcı daha!

CURNALCI

Kuşlar, kuşlar, alaca kanatlı!

GÜVENDOST

Bu da kırlargıç olmak istiyor galiba.

CURNALCI

Kanat dağıtan kim burda?

GÜVENDOST

Benim, ne istiyorsun?

CURNALCI

Kanat istiyorum, kanat, uçmak için.

GÜVENDOST

Koşulara mı gitmek istiyorsun?

CURNALCI

Yok canım, ben curnalcıyım.

GÜVENDOST

Güzel meslek doğrusu.

CURNALCI

Çamur atar, para kazanırım.
Kanatlarım olmalı ki,
Vızır vızır gideyim o yana bu yana.

GÜVENDOST

Kanatlarla daha mı kolay çamur atarsın?

CURNALCI

Yok a canım, ben hep adalara gider gelirim;
Kanatlarım olursa,
Korsanlara kaptırmam
Topladığım paraları.

GÜVENDOST

Pis iş bu senin yaptığın!

Yakışır mı, senin gibi genç bir adama
Zavallı yabancıları curnal etmek?

CURNALCI

Ne iş yapabilirim başka?
Gidip toprak kazamam ya.

GÜVENDOST

Onu bunu mahkemelere düşürerek para kazanmak
Güzel bir şey mi sanki?

CURNALCI

Hadi hadi, bana öğüt değil, kanat lazım.

GÜVENDOST

Verdim ya işte, bunca laf ettim sana.

CURNALCI

O da ne demek, lafla kanat takılır mı adama?

GÜVENDOST

Herkes lafla havalanmıyor mu Atina'da?

CURNALCI

Herkes mi?

GÜVENDOST

Berber dükkânlarında duymuyor musun
Babalar nasıl söz ediyor oğullarından:
"Falan öğretmen benim oğluma kanat verdi,
Uça uça gidiyor okula, koşulara!"
Bir başkasının oğlu tiyatroda kanatlanır:
"Oğlum öyle bir tiyatro adamı oldu ki,
Her oyunda uçup göklere yükseliyor."

CURNALCI

Bunun için mi sözleri kanatla bir tutuyorsun?

GÜVENDOST

Evet tabii, söz insan düşüncesinin kanadıdır.
İnsanı sözdür yücelere çıkaran.
Ben de sana akıllıca söz etmekle
Kanat takmış oluyorum kafana,
Daha temiz bir iş bulman için kendine.

CURNALCI

Benim başka meslek aradığım yok.

GÜVENDOST

Neden istemiyorsun?

Prometheus başında bir takke, elinde bir şemsiyeyle girer.

PROMETHEUS

Aman yandık! Yandık Zeus görürse bizi!
Güvendost, nerede bu Güvendost?

GÜVENDOST

Hey! Bu da nesi? Bu acayip kılık da ne?

PROMETHEUS

Aman, tanrı manrı olmasın sakın arkamda?

GÜVENDOST

Yok, tanrı manrı yok. Aman sen kimsin?

PROMETHEUS

Günün hangi saatindeyiz?

GÜVENDOST

Hangi saatinde mi? Öğleden biraz sonra.
Ama sen kimsin?

PROMETHEUS

Günün hangi sularındayız?

GÜVENDOST

Hangi sularında mı? İkindi sularında.
Ama sen kim olduğunu söyle.

PROMETHEUS

Öküzler daha tarlada mı, döndüler mi?

GÜVENDOST

Eee! Sıktın artık be!

PROMETHEUS

Zeus ne yapıyor? Bulutları dağıtıyor mu, topluyor mu?

GÜVENDOST

Hey Zeus belanı versin senin!

PROMETHEUS

Dur, göstereyim bari kendimi.

GÜVENDOST

(Tanıyarak)
Vay! Sevgili Prometheus!

PROMETHEUS

Sus! Aman bağırma!

GÜVENDOST

Niçin? Ne var?

PROMETHEUS

Sus, adımı söyleme sakın!
Zeus beni burada görürse yandım.
Yukarıda olup bitenleri sana anlatmamı istersen,
Şu güneşliği al, başımın üstüne tut,
Tut ki tanrılardan gören olmasın yukarıdan.

GÜVENDOST

Bak hele bak! Ne yaman bir buluş!
Tam Prometheus'a uygun doğrusu.
Haydi gir altına da rahatça konuş.

PROMETHEUS

Dinle, dinle.

GÜVENDOST

Dinliyorum, söyle.

PROMETHEUS

Zeus'a olanlar oldu.

GÜVENDOST

Rahatı mı kaçtı? Ne zamandan beri?

PROMETHEUS

Siz havalara el koyalı beri,
Tanrılara kurban kesen kalmadı.
O gün bu gündür yukarılara
Bir çekimlik kızartma dumanı geldiği yok.
Oruç tutar olduk kurbansızlıktan.
Barbar tanrılar başladılar homurdanmaya,
Açlıktan İllyrialılar gibi zırlamaya,
Dağlardan inip Zeus'la savaşacaklar,
Bir yolunu bulup bağırsak piyasasını açmazsa.

GÜVENDOST

Demek başka tanrılar var sizden yukarıda?
Üstelik de barbar tanrılar.

PROMETHEUS

Tabii, Eksekestides'in tanrısı onlardan işte.

GÜVENDOST

Peki kimlerdir bu barbar tanrılar?

PROMETHEUS

Kimler olacak, Trakyalı Triballoslar.

GÜVENDOST

Desene onu niçin Trakya işkembecileri ünlüdür?

PROMETHEUS

Elbette ya! Ama bak, haberin olsun:
Yukarıdan elçiler gelecek buraya,
Zeus'tan ve Triballoslardan,
Bir anlaşmaya varmak isteyecekler seninle.
Sakın anlaşayım deme Zeus geri vermedikçe
Kuşlardan aldığı yüce tanrılık sopasını,
Ve senin Egemen Sultan'la evlenmene razı olmadıkça.

GÜVENDOST

Egemen Sultan da kim?

PROMETHEUS

Güzeller güzeli bir kız, odur yöneten
Zeus'un yıldırımlarını, türlü işlerini.
Üstün akıllar, iyi yasalar, ölçüler ondan gelir,
Yargı, vergi işlerine de o bakar.

GÜVENDOST

Zeus'un kâhyası gibi bir şey.

PROMETHEUS

Evet öyle. Onu aldın mı, her şeyi aldın demektir.
Sana bu sırrı açıklamak için geldim.
Bilirsin ben hep insanlardan yanayım.

GÜVENDOST

Bilmez olur muyum? Sen olmasan,
İnsanlar kızartma nedir bilmeyeceklerdi.

PROMETHEUS

Tanrılarla hiç aram olmadığını da bilirsin.

GÜVENDOST

Bilirim. Tanrılar hep diş biler sana.

PROMETHEUS

Tam Atinalı Timon gibiyim yukarıda.
Ama artık dönmem gerek yerime.
Ver şu güneşliği de Zeus görmesin beni.
Bununla da kibar Atina yosmalarına dönüyorum.

GÜVENDOST

Şu iskemleyi de al da tam benze bari.

Prometheus gider.

KORO

Öbür dünyada, Afrika kıyılarında
Bir göl vardır, Kocaayaklıların yakınlarında,
İşte orada ruhları çağırır Sokrates,
Ömründe hiç yıkanmamış olan Sokrates.
Peisandros da bir ruh çağırır orada,
Sağlığında kendisini bırakıp gitmiş bir ruhu.
Bir hecin devesi getirmiş kurban diye,
Kesmiş boğazını, Odysseus gibi, bırakmış,
Bir de bakmış Khairephon bir yarasa kılığında
Çıkageliyor aşağıdan devenin kanını emmeye.

Poseidon, Herakles ve bir barbar tanrı girerler.

POSEİDON

İşte burası aradığımız Havakukukuşya.
(Barbar tanrıya)
Hey! O ne biçim duruş öyle?
Sağ yanına atsana şu üstündekini!
Yalnız kumandan Lespodias kapar sol yanını,
Bacağındaki yarayı göstermemek için.
Ey demokrasi! Nerelere götüreceksin bizi?
Tanrıların oybirliğiyle seçtiği elçiye bakın!
Toparla kendini biraz be! Baş belası!

Tanrıların bundan kabasını görmedim.
Herakles, söyle bakalım, ne yapacağız şimdi?

HERAKLES

Ben söyledim ne yapacağımı: Boğacığım sadece
Kim ise o tanrılara set çeken adam.

POSEİDON

Evet ama iki gözüm, bu değil ki işimiz:
Uzlaşmak için elçi diye yolladılar bizi.

HERAKLES

Ben onu bunu bilmem: Boğacağım!

GÜVENDOST

Evden çıkar. Arkasından köleler bir sürü mutfak takımları, bir de masa getirirler; masanın üstünde pişirilmeye hazır kuşlar vardır.

Peynir rendesini getirin bana, sarmısak da getirin.
Peyniri verin bana, ateşi besleyin.

POSEİDON

İnsanoğlu, biz üç tanrı günaydın deriz sana.

GÜVENDOST

İşim var, sarmısak rendeliyorum.

HERAKLES

Aman bu etler ne eti böyle?

GÜVENDOST

Asi kuşların etleri bunlar: kesildi başları,
Kuşların demokrasisine başkadırdıkları için.

HERAKLES

Demek önce sarmısak dökeceksin üstlerine?

GÜVENDOST

Oooo! Günaydın Herakles! Hangi rüzgâr attı böyle?

HERAKLES

Tanrılar elçi olarak yolladı bizi,
Savaşa bir son vermek için...

GÜVENDOST

(Sözünü keserek)
Zeytinyağı yok bu şişede be!

HERAKLES

Yağlı olmalı etler tabii, bol yağlı.

POSEİDON

Tanrıların bir kazancı olamaz bu savaştan,
Tanrılarla dost olmak sizin için de kârlı:
Bol bol yağmur yağar bataklıklarınıza,
Martılar gibi mutlu yaşarsınız hep.
Bütün bunlar için tam yetkiyle geldik.

GÜVENDOST

Bakın bu savaşı açan biz değiliz;
Ama barışmak isterseniz, barışırız yine de:
Haklarımızı çiğnetmemek şartıyla tabii.
Bizim ilk haklı isteğimiz şu olacak:
Zeus kuşlardan aldığı krallık asasını geri versin.
Bunda anlaşırsak, elçileri yemeğe çağırabilirim.

HERAKLES

Bence tamam, ben anlaştım, oldu bitti.

POSEİDON

Ne demek? Nasıl anlaşırsın? Vay sersem!
Ulan, babanın elinden krallığı alıyor be!

GÜVENDOST

Aman sen de! O kadar büyütme bu işi,
Biz kuşlar göklerin başına geçersek,
Siz tanrıların gücü azalır mı sanki?
Bugün bulutların altında insanlar
Gizli gizli küfür ediyorlar sizlere,
Oysa kuşların devletiyle birlik oldunuz mu,
İnsanlar Zeus'a leşkargası desinler bakalım,
Bizim karga süzülür bunu diyenin üstüne,
Bir gaga vuruşta çıkarıverir gözünü.

POSEİDON

Poseidon canımı alsın, iyi laflar bunlar!

HERAKLES

Bana da sorarsan haklı bu adam.

GÜVENDOST

(Barbar tanrıya)
Sen ne dersin?

BARBAR TANRI

Da Atheuhaka...

HERAKLES

Bak, o da doğrudur diyor kendi diliyle.

GÜVENDOST

Bir başka yardımımız da olabilir size:
Adamın biri tanrılara bir kurban adar da,
Sonra, tanrılar beklemesini bilir deyip,
Kurban kesmeyi hep gelecek yıla bırıkarsa,
Kuşlar bu cimri herifi imana getirebilirler.

POSEİDON

Nasıl yaparlar bu işi?

GÜVENDOST

Herif paracıklarını sayarken,
Ya da hamamda yan gelip yatarken,
Bizim atmaca sessizce iniverir kesesine,
İki koyunluk parayı alıp götürür tanrıya.

HERAKLES

Bence verelim kralık asasını gitsin!

POSEİDON

Barbar tanrıya da sor bakalım.

HERAKLES

(Barbar tanrıyı sopasıyla korkutarak)
Hey, herifçioğlu! He de bakalım sen de.

BARBAR TANRI

Sen var sopa, sen yok bana bana!

HERAKLES

Tamam, o da sen haklısın diyor bana.

POSEİDON

Eh, ikiniz peki diyorsunuz madem, ben de peki.
(Güvendost'a)
Haydi, bu iş oldu, asayı verdik.

GÜVENDOST

Elini alnına vurur.

Aman, Zeus canımı alsın benim!
Az kalsın unutuyordum asıl diyeceğimi:
Hera Zeus'ta kalsın bir diyeceğimiz yok,
Ama Egemen Sultan'ın benimle evlenmesi gerek.

POSEİDON

Anlaşıldı, sen barış istemiyorsun. Biz dönelim.

GÜVENDOST

Güle güle!.. Hey, bana bak, aşçıbaşı,
Salçaya birazcık şeker katmalı.

HERAKLES

Hey Poseidon, nereye be mübarek?
Bir kadın yüzünden mi savaşacağız?

POSEİDON

Zavallı Herakles, kafesliyorlar seni!
Kendi bindiğin dalı kestiriyorlar sana.
Çünkü Zeus varını yoğunu verip ölürse,
Olanlar sana olur, yoksul kalırsın:
Zeus'un tek mirasçısı sensin.

GÜVENDOST

Vah zavallı! Asıl Poseidon yutturuyor sana!
Şöyle yanıma gel de bir şey söyleyeyim sana:
Amcan maval okuyor sana, zavallı Herakles.
Kanunlara göre babanın mallarından
Bir tek atom bile kalmayacak sana,
Çünkü sen piçsin, öz evlat değilsin.

HERAKLES

Ben piç ha? Neler söylüyorsun?

GÜVENDOST

Elbette, Zeus canımı alsın yalan diyorsam:
Sen yabancı bir kadından doğdun.
Athena'nın öz kardeşleri olsa,
Mirasçı olabilir miydi kız evlatken?

HERAKLES

Evet ama ben piç de olsam, babam
Malını mülkünü bana bırakabilir, isterse.

GÜVENDOST

Bırakmaz, kanunlar elverişli değil buna.
İlkin bu seni kışkırtan Poseidon
Çıkar karşına Zeus'un öz kardeşiyim diye.
Dur, Salon'un kanununu ezberden okuyayım:
"Ölenin meşru çocukları varsa,
Piçin hiçbir akrabalık hakkı olamaz,
Meşru çocukları yoksa, malı mülkü
Kendinin ve karısının yakınlarına kalır."

HERAKLES

Demek bana babamdan hiçbir şey kalmayacak ha?

GÜVENDOST

Kalmayacak tabii.
Sana hiç nüfus kâğıdı çıkarttı mı baban?

HERAKLES

Çıkartmadı sahi, ben de hep şaşıyordum buna.

GÜVENDOST

Ne öyle alık alık bakıyorsun göklere?
Olan olmuş, ne kadar kızsan boşuna.
Gel, bizimle kal, kral yapalım seni,
Kuşsütü, kuru üzümle besleyelim.

HERAKLES

İstediğin kızı ben veriyorum sana.
Bu istediğinde haklı görüyorum seni.

GÜVENDOST

Ya sen Poseidon, sen ne diyorsun?

POSEİDON

Ben bu işe oyumu vermem.

GÜVENDOST

Her şey barbar tanrıya bağlı.
Söyle bakalım, Triballos, ne diyorsun?

BARBAR TANRI
Ben der güzel kız yürüdü kırlangıç gibi.
HERAKLES
Tamam, verilsin diyor.
POSEİDON
Hayır, hayır, hiç de öyle demiyor,
Kırlangıçlar gibi yürürse verilsin diyor,
Oysa kırlangıçlar yürümez.
GÜVENDOST
Kırlangıç dedi ya, sen ona bak,
Kuş oldu demek.
POSEİDON
İkiniz anlaştınız madem,
Bana susmak düşer.
HERAKLES
Her istediğini vereceğiz sana.
Gel göğe gidelim,
Kızı da asayı da al gel.
GÜVENDOST
Kesilmiş kuşları gösterir.
Bakın, düğün için bir hayli yiyecek de var.
HERAKLES
İsterseniz ben burda kalayım, siz gidin.
Ben etleri pişiririm siz gelene kadar.
POSEİDON
Etleri pişirirsin ha, seni obur seni!
Hadi kalk bizimle.
HERAKLES
Peki gidelim, ama kalsam ne hoş olurdu!
GÜVENDOST
Hey kuşlar, bir gelin rubası getirin bana.
Ruba gelir. Hepsi çıkar.
KORO
Biz kuşlar neler gördük, neler!
Atina'da bir yer var, acayip bir meydan,

İnsanlar dilleriyle geçinir bu meydanda,
Dil alırlar dil satarlar,
Ona buna söz atarlar, çamur atarlar.
Ne Philipposlar, ne Gorgiaslar, ne sözünü bilmezler!
Kendi dillerini tutmasını bilmez,
Başkalarının dillerini keser yerler.

BİR HABERCİ

Mutlu kuşlar, ne mutlu, ne mutlu size!
Dünyalar hayran sizin üstün gücünüze.
Şanlı kralınız geliyor kutlu sarayına,
Geliyor, geliyor, ışıklar saçarak geliyor!
Yıldızlar sönük kalır onun yanında,
Güneş bile boy ölçüşemez onunla.
Bir peri kızını takmış koluna,
Zeus'un asasını almış eline.
Çevresini bahar kokuları sarmış,
Püfür püfür esen yeller
Buhur dumanları savuruyor havalarda.
İşte, işte geliyor, ey Musa'lar,
Kutsal türkülerle karşılayın onu!

Güvendost başında bir taç, kolunda Basileia ilerler.

KORO

Açılın, yol verin, uçuşun
Bu mutlular mutlusu insanın çevresinde.
Ne güzel, ne güzel bir sahne bu!
Büyük kral, bu düğün en büyük düğün.
Gelin, güveyi türküleri söyleyelim.

KOROBAŞI

Kuşlara gün doğdu bugün!
Kutlayalım bu şanlı düğünü.
Gelin güveyi türküleri söyleyelim!

KORO

Moiralar da böyle kutlamıştı bir gün
Zeus'la Hera'nın düğünlerini

Hey mutlu gelin!
Hey kutlu güveyi!
Eros, atlın kanatlı Eros
Böyle seslenirdi
Sürerken tanrısal düğün arabasını
Hey mutlu gelin!
Hey mutlu güveyi!

GÜVENDOST

Güzel sözler, güzel sesler bunlar!
Duydukça içim açılıyor.
Ama yeri göğü sarsan
Gümbürtülerim de var benim,
Şimşeklerim, yıldırımlarım da var,
Onları da övün.

KORO

Ey altın ışıklar
Pırıl pırıl yanan gökler
Tanrılar tanrısının
Kızıl okları!
Ey yağmur yüklü
Derin gümbürtüler,
Yeri göğü sarsan şimşekler!
Senin artık, ey mutlu güveyi, bütün bunlar senin!
Ulu Zeus'un nesi var nesi yok senin
Krallar kralı, tanrılar tanrısı,
Ey mutlu gelin!
Ey mutlu güveyi!

GÜVENDOST

Uçuşun kuşlar uçuşun!
Yürüyün gelinle güveyinin ardından,
Gelin göklerdeki gelin odasına!
Ey benim ışıl ışıl gelinim
Ver elini bana
Sarıl kanatlarıma,

Yüksel benimle,
Uç göklere benimle!

Uçar gibi dans ederek çıkarlar.

KORO

Alalai İo Paian Alalai
Yaşa, bin yaşa!
Ne mutlu krallar kralına,
Ne mutlu tanrılar tanrısına!

Giriş

Atina, sahne edebiyatına iki tür bağışlamıştır: tragedya ve komedya. Tragedya, konuları zaman ve mekân dışında, genel insan değerlerini canlandıran efsaneden aldığı içindir ki, çerçeveleri aşabilmiş, dünya edebiyatının malı olmuştur.

Komedya, ablası tragedya kadar büyük bir başarıdır. Fakat o, zaman çerçevesi içinde günlük olay ve gerçekleri canlandırdığından, tragedya gibi ölmez bir tür olamamıştır. Komedya, Atina'nın hayatı ile sıkı sıkıya ilgilidir. Onu anlamamız, tadına varabilmemiz için Yunan tarihinin bir parçasını iyice tanımamız gerek. Komedyayı 5. yüzyıl sonu Atinasının büyük, küçük politik ve sosyal olaylarını, devlet mekanizmasını, başta gelen politika adamlarını, fikir hareketlerini bilerek okumalıyız; ancak o zaman komedyanın da tragedya gibi dünya tiyatrosunda bir temel taşı olduğunu anlarız.

Atina'da iki komedya türü doğmuş ve gelişmiştir: eski komediya, yeni komedya. Aralarındaki benzerlik yalnız addadır. Menandros'un 4. yüzyılın ikinci yarısında, daha birkaç şairle birlikte yarattığı yeni komedya, Roma'ya Plautus ve Terentius ile geçmiş, Batı'da, Molière ve Shakespeare'i etkilemiştir; izleri zamanımızın komedisinde bile görülebilir. Eski komedyaya gelince: Ondan bize ne kaldı? Dünyada eşi görülmemiş sağlıklı bir neşenin sınırsız bir özgürlüğün ürünü olan komedya en ufak bir iz bırakmadan yok olup gitti. Bu kitapta, Aristophanes'ten çevirdiğimiz oyunları okuyun-

ca göreceksiniz ki, özgürlüğü bayrak edinen çağdaş demokrasilerin hiçbiri, eski Atina komedyasındaki eleştiri ve taşlamaların en hafifine bile göz yumacak kadar hür ve geniş görüşlü değildir. Atina'nın 5. yüzyıl demokrasisinden bugüne, Batı dünyası, özgürlüğü, yasalarla, kurallarla kalıp ve çerçeveler içine almıştır. Aristophanes'in, her kurumu, her insanı hedef tutan taşlaması zamanımızda düşünülemez bile. Eski komedya, tarihte tektir, bir daha canlanamaz. Onun havasını fazla özleyecek olan insan, Paris'e gidince şansonyelere bir uğrasın. Cumhurbaşkanından en ufak vatandaşa kadar herkesi alaya almayı marifet bilen bu sanatçıların fıkır fıkır "esprit"lerinde komedyanın ruhundan bazı kırıntılar bulabilir.

Komedya Nedir?

Tragedya gibi komedya da, tanrı Dionysos dininin bir parçasıdır. Şu farkla ki, tragedyanın Dionysos ayini olarak nasıl doğup geliştiğini az çok bildiğimiz halde, komedya üstüne bilgilerimiz daha azdır. Komedyanın kaynaklarında birçok öğeler aramalıdır: Komedya, başlangıçta birbirleriyle ilgisiz, küçük oyunlardan meydana gelmişken, tragedyanın etkisiyle değişmiş, her oyunda bir tek olayı ele alıp canlandırmak yoluna gitmiştir. Tragedyanın üç büyük ozanı, Aiskhylos, Sophokles ve Euripides, bu türün birbirinden epey farklı gelişme aşamalarını simgelerler. Oysa, komedya şairlerinden elimizde yalnız Aristophanes'in eserleri kalmıştır. İskenderiye tarihçileri, 365 komedya yazarının adlarını sayarlar. Biz bunlardan ancak Epikharmos, Magnes, Kratinos, Krates, Eupolis ve Aristophanes'in isimlerini biliyoruz. 44 komedyasından ancak 11 tanesi elimize geçen Aristophanes de, eski komedyanın gelişmesinde son aşama sayılabilir.

İlkçağ da komedyanın nasıl geliştiğini iyice bilmiyordu. Nedenini Aristoteles şöyle açıklar: "Başlangıçta bu türe önem verilmediğinden, kaynakları pek belli değildir." Ko-

medya, Atina'nın resmî bayramlarına geç girmiş, tragedyadan epey sonra bir agon, yani yarışma konusu olmuştur. Tragedya temsilleri 5. yüzyılla başladığı halde, ilk zamanları Kır Dionysia'larında özel girişimlerle meydana getirilen "komos" alayları ancak 50 yıl sonra komedya haline geldiler; bu tür de önce Lenaia, sonra Büyük Dionysia bayramlarına kabul olundu.

Komedya, daha doğrusu "komoidia", "komos şarkısı" yahut "komos alayında söylenen şarkı" demektir. Etimolojisi tragedyanınkinden daha açıktır, çünkü "komos"un ne olduğunu biliriz. Tamamlayıcı bilgi olarak da Aristoteles, "Komedya, phallos şarkılarını söyleyenlerden doğdu" diyor.

Komos, Attika'nın kent ve köylerinde yapılan bir alaydır. Dionysos bayramlarında halk bol şarap içtikten sonra, acayip kılıklarla sokaklarda dolaşır, başta flüt çalan bir adamın arkasından, alay halinde açık saçık türküler söyleyerek, kaba ve müstehcen hareketlerle çılgınca oynayarak, yolda ona buna sataşıp kentin ileri gelenlerini alaya alarak yürürdü. Bu töre, Avrupa ve Amerika'nın karnaval alaylarında bugün de yaşar. Komos'ta, Attika komedyasının en önemli iki öğesini buluyoruz: koro ve taşlama.

Her fırsatta düzenlenen bu "komos"lara tanrı Dionysos şerefine kır Dionysia'larında yapılan "pompe"leri de katacak olursak, Aristoteles'in yukarıda söylediği az çok aydınlanmış olur. Pompe alayları da "komos"lara benzer, şu farkla ki, dince saptanmış bir düzene göre yapılır. Aristophanes'in *Kömürcüler* komedyasında, bu "pompe"ler için canlı bir örnek vardır. Bu alaylarda, başlarında sunular dolu sepetler taşıyan kızlar önde yürür, arkalarında bir sepet incir, bir testi şarap, bir bağ kütüğü ve bir teke taşıyan adamlar gelir. Alayın sonunda da bir incir dalına asılmış deriden veya tahtadan bir veya birkaç "phallos" görülür. Phallos, yani erkek uzvu, hayvan ve bitki âleminde bereketin ve tanrı Dionysos'un simgesidir. Alay yürürken "phallos"la simgelenen

Phales adlı bir tanrısal varlığa ve tanrı Dionysos'a övgüler okur. Yolda kaba saba, müstehcen şakalar yapılır. Bu müstehcen unsur, komedyanın hem kıyafetlerinde, hem de genel havasında görülür.

Fakat komedyanın edebî tür olarak gelişmesinde başka etkiler de sezilir. Çok eski zamanlardan beri Dor şehirlerinde ve bilhassa Megara'da ortaoyunu oynayan tuluat kumpanyaları varmış. Taklidin esas olduğu bu oyunlarda hırsız, edepsiz köleler meyve çalar, kavga eder, birbirini dövermiş; yabancı şive ile konuşan hekimler, fazla obur oldukları için ziyafetlerde daima aç kalan Herakles'ler sahneye konurmuş. Megara ortaoyununun tipleri eğri büğrü, koca kafalı, göbekli, komik tiplerdir. Aristophanes, Dor komedyasını, seyircileri ucuz çarelerle güldüren kaba bir oyun diye vasıflandırır. Fakat şüphesiz ki bu oyunun esas unsurlarından olan taklit ve efsane parodileri Attika komedyasını da hele başlangıcında etkilemiştir. Epikharmos adlı bir şair, Dor oyununa, 6. yüzyılda edebî bir çeşni vermiştir. Üstün bir dialog sanatı ile yazılmış 400-500 mısralık kısa komedyaları, Epikharmos'a, Sicilya ve Yunanistan'ın Dor şehirlerinde büyük bir ün kazandırmıştı. Bunları çok beğenen Platon, Epikharmos için, "komedyanın babası" derdi. Tek tük mısraları elimize geçen Epikharmos, Attika komedyasını etkilemiş olabilir. Fakat 5. yüzyıl sonunda Atina'da doğan komedya, Megara ortaoyunu veya komos gibi unsurları bir bütün haline getirerek, yepyeni edebî bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tragedya gibi komedyanın da yalnız Atina'da doğup gelişmesini mümkün kılan bir özelliği vardır. Bu özelliğin dış unsuru koro, iç unsuru da Aristoteles'in anladığı manada politika, devlet fikri, toplum duygusudur. Tragedya, devlet dinine hizmet için, efsane ve masal hazinesini sözlü, şarkılı, oyunlu bir temsil halinde değerlendirmiştir. Komedya baştan başa politikadır. Taşlama ve eleştiri, kişiler ve konuşma-

lar, koronun şarkı ve raksları hep bir amaca yöneliktir. Komedya şairi, komik kişileri veya olayları yalnız seyircileri güldürmek için sahneye koymaz; günlük hayatın komik bir cephesini veya uydurma bir olayı vatandaşlarına bir şey yaptırmak veya yaptırmamak amacıyla canlandırır. Komedya, politika alanında bir silahtır. Yazarı, sanatının bütün olanaklarını bu hedefe varmak için kullanır, hatta oyunun hayal perdesi altında asıl amacı örtülmesin, gizlenmesin, unutulmasın diye de bir ara seyircilerle karşı karşıya gelerek, onlara kendi adına seslenir. O anda, hayal oyunu durur ve koro, şairin o gün, o saatte toplu halde tiyatroda bulunan Atina vatandaşlarına söyleyeceklerini söyler. Koro ilkin şairin adına, sonra kendi adına konuşur ve halka dert yanar, isteklerini bildirir. Komedyayı ikiye bölen bu parçaya "parabasis" denir. Parabasis, komedyanın temel direğidir. Prabasis daha önce hiçbir türde görülmediği gibi, sonra bir daha da eşine rastlanmaz.

Kömürcüler'in "parabasis"i bu söylediklerimize örnek olabilir. Burada Aristophanes, komedya şairinin ödevini anlatır ve bu ödevi görmüş olmakla övünür. Parabasis başlayınca, oyuncular sahneden çıkar, koro orkestra da seyircilere doğru ilerler ve "anapaistos" denilen yürüyüş vezninde yazılmış uzun mısralarla halka seslenir.

Komedya Temsilleri

İÖ 440 yılından beri Atina'da yılda iki kez komedya temsili olurdu: Lenaia (ocak-şubat) ve Büyük Dionysia (mart-nisan) bayramlarında. Lenaia'daki komedya temsilleri daha eskidir. Yalnız tragedya yarışmalarının yapıldığı Büyük Dionysia bayramlarına sonradan komedya yarışmaları da katılmıştır.

Büyük Dionysia yarışmalarına beş komedya alınırdı. İÖ 183 yılından sonra bu sayı altıya çıkarıldı. Fakat Aristophanes'in zamanında, belki Peloponez savaşının

gerektirdiği harcamalar yüzünden yarışmaya yalnız üç koro girerdi.

Tragedya "agon"larında, yani yarışmalarında olduğu gibi komedya şairleri de oyunlarını belli bir zamanda, bayramı düzenleyen devlet memuruna vermek zorundaydılar. Buna bir koro istemek denirdi. Arkhon denilen bu memur, zengin vatandaşlar arasında komedyayı sahneye koyma masraflarını görecek bir vatandaş seçerdi. Komedya şairleri eserlerini "arkhon"a yılın başında teslim etmek zorundaydılar. Burada hiç anlayamadığımız bir nokta şudur: Zamanımıza kadar korunan komedyaların hepsi son derece günceldir, hatta oynandıkları zamandan biraz önceki olaylara değinirler. Örneğin Aristophanes'in *Barış* komedyası 421'de imzalanan Nikias barışından birkaç gün önce oynanmıştır. Atina ile Sparta arasındaki barış görüşmeleri kışın başlamış ve bahara kadar süregelmiştir. Aristophanes ise, komedyasında, ancak bu görüşmelerde belli olan bazı olaylara değinir. Acaba şair komedyasının tam metnini vermeden "arkhon"dan bir koro isteyebilir de metni son dakikada mı tamamlardı? Bunu iyice bilmiyoruz.

Yarışmalarda şairin başlıca ödevi, koronun ve aktörlerin öğreticisi olmak, yani rejisörlük yapmaktı. Komedya yarışmalarına birden fazla oyunla girilebilirdi. Şair, isterse, rejisörlük görevini başka bir adama verebilirdi. Aristophanes birçok komedyalarını başka kimselerin adıyla oynatmıştır. Bu yüzden kamu kayıtlarında bu komedyalar, "korodidaskalos"un yani rejisörün adı ile geçerdi. Aristophanes'in kendi eserlerini neden kendi adıyla oynatmadığına şaşarız bugün. Kendisi, bir komedyasında, başlangıçta gerekli deneylerden geçmiş olmadığı için seyircilerin karşısına çıkmayı göze alamadığını söyler. Fakat olgunluk çağında, Atina'nın en ünlü komedya yazarı olduğu bir zamanda bile komedyalarını başkalarına oynatmıştır. Acaba rejisörlüğe yeteneği yoktu da ondan mı?

Aristophanes

Komedyalarının dışında Aristophanes hakkında ne biliriz diye düşünüyorum da, bir şey bulamıyorum. Doğum tarihi belli değil. İÖ 445 veya 444 olsa gerek, ölüm tarihi de bilinmiyor. Babasının adı Philippos imiş; Araros, Philippos, Nikostratos isminde üç oğlu olmuş. Atinalı'ymış. Pandionis soyundan ve Kydathenaia mahallesinden. 44 tane komedya yazmış, ilk komedyasını 427'de, son komedyasını 388'de oynatmış. Elimize 11 tane komedyası tamam olarak geçmiştir. Bunları oynanış sırasıyla sayalım: *Kömürcüler* (425 Lenaia bayramında Kallistratos'un adıyla oynanıp, birincilik kazanmış), *Atlılar* (424 Lenaia bayramında oynanıp, birincilik kazanmış), *Bulutlar* (423 Büyük Dionysia bayramında Philonides adıyla oynanmış, üçüncü gelmiş), *Eşekarıları* (422 Lenaia bayramında oynanmış), *Barış* (421 Büyük Dionysia bayramında birincilik kazanmış), *Kuşlar* (414 Büyük Dionysia bayramında Kallistratos adıyla oynanmış ve ikincilik almış), *Kadınlar Savaşı* (411 Lenaia bayramında oynanmış), *Thesmophoriazusai* (411 Büyük Dionysia bayramında oynanmış), *Kurbağalar* (405 Lenaia bayramında birincilik kazanmış), *Ekklesiazusai* (392 Lenaia bayramında oynanmış) ve *Ploutos* (388'de oynanmış).

Aristophanes üzerine çağdaşlarının söylediklerini bir araya toplarsak, zamanında çok beğenildiği sonucuna varırız. Syrakusai hükümdarı Dionysios, Platon'a, Atina'nın yasalarını hangi kitaptan öğrenebileceğini sormuş, filozof da ona Aristophanes'in komedyalarını okumasını salık vermiş. Pers kralı Sparta ile Atina arasında savaşı kimin kazanacağını kestirebilmek için büyük şairin hangi tarafta olduğunu öğrenmek istemiş. Aristophanes, Yunan dünyasının dışında da takdir edildiğini *Kömürcüler*'in "parabasis"inde övünerek anlatır. Gene Platon, *Şölen* dialoğunda, Aristophanes'in ağzından aşk üzerine hoş bir teori nakleder. Komedya şairine göre, insan, bir zamanlar kadın ve erkek olarak iki cinsi bir

vücutta taşırdı, sonradan ayrılan bu iki vücut parçaları birbirlerini arar dururlar ve ancak aşk ile birleştikçe rahat ederler. Aristophanes'in *Bulutlar*'da çizdiği Sokrates portresi gerçeğe hiç uygun değildi; buna rağmen ne Sokrates, ne de Platon ona kızmışlardı. Ancak temsil sonunda Sokrates yerinden kalkıp gerçek Sokrates ile komedyadaki Sokrates'i karşılaştırabilmeleri için halka kendini göstermiş diye anlatılır. Aristophanes için yazılmış bir üstyazıda (epigram) şöyle deniyor: "Yıkılmayacak bir tapınak arayınca kendilerine, Kharitler, Aristophanes'in ruhunu buldular." Bu üstyazı da Platon'a atfedilir.

Aristophanes, komedyalarının "parabasis"inde kendini şöyle anlatır: Daima Atina'nın iyiliği için çalışmıştır. İktidarı, vatandaşlarını aldatarak ele geçiren Kleon'a karşı cesurca savaşmaktan çekinmemiş, Atinalılara her fırsatta doğru yolu göstermiştir. Kaba saba şakalara, manasız komik tiplere ve gülünç vakalara başvurmadan komedyayı yüksek bir sanat seviyesine ulaştırmıştır. Şair bu hizmetleri için halkı kendisini alkışlamaya davet eder.

Ne kadar övünse yeridir. Seleflerinden hemen hiçbir eser kalmadığı halde, Aristophanes'in komedyayı adeta yarattığı izlenimine varırız. Aristophanes, Atina'nın bunalım geçirdiği bir zamanda yaşamıştır. Faaliyeti, Peloponez savaşının, yani iki büyük Yunan şehri arasında kardeş kavgasının sürüp gittiği yıllara rastlar. Atina ile Sparta, tarihte bir defa olmak üzere Doğu'dan gelen düşmana karşı birleştikten sonra, Atina içerde ve dışarda egemenliğini kurmuş, Perikles'in yönetimi altında büyük bir şehir-devlet haline gelmiş, Ege adaları ve Anadolu kıyı kentleri ile birleşerek, Delos Deniz Birliği'ni kurmuştur. Atina'nın bundan sonraki emeli, Yunan dünyasını kendi yönetimi altında birleştirmek, Yunanistan'da tek bir devlet kurmaktı. Bu büyük proje ufak tefek ırk ayrılıkları ve ideoloji farkları yüzünden gerçekleşemedi. Yunanistan'da en küçük şehir-devlet bile hegemonyasını kay-

betmeye razı değildi. Peloponez'de yerleşmiş Dor kavimleri, oligarşiden yana idiler; bir kral veya asilzade zümresinin idaresinden kurtulamıyorlardı. Bu politika zamanla yıpranmasına, yıkılmasına sebep oldu. Yunan birliği ancak çok sonra ve yabancı idare altında, yeni Roma devletinin çerçeveleri içinde kurulabildi.

Aristophanes, Atina'nın var gücüyle bu emeli gerçekleştirmek için çalıştığı bir dönemde yaşadı. Fakat Perikles ölmüştü, devletin başına geçenler yalnız kendi çıkarlarını düşünen kimselerdi. Kleon, Hyperbolos, Kleophon gibi demagogların veya Alkibiades gibi şımarık soyluların politikası kötü bir politikadır. Sparta'ya karşı düşmanlığı körükleyerek, Atina halkını savaş için bir sürü masrafa sokarlar. Bu politika ile Atina savaş ortaklarını da yitirir; Delos hazinesi Akropolis'te Athena tapınağına getirildikten sonra, Atina emperyalist yöntemlerle keyfî idareye başlar. Gururundan artık kabına sığamaz olmuştur.

Aristophanes, emperyalist ve savaşçı demokrasinin karşısındadır. Vatandaşlarını demagogların elinden kurtarmak, barışa ve kardeş Yunan devletleriyle anlaşma, müttefik şehirlerle eşitlik yoluna yöneltmek için canla başla çalışmıştır. Bu hedefle Atina'nın bütün nizam ve kurumlarını komedyalarında ele alarak, iyi ve kötü taraflarını göstermiş, vatandaşlarını her türlü kusurlarını düzeltmeye davet etmiştir. Aristophanes'in yapıcılık gücü bizi şaşırtır. Belki şair olarak Aiskhylos'tan, Sophokles'ten, Euripides'ten daha büyüktür. Ama sanatını günlük meseleleri çözmek, vatandaşlarının dertlerine deva bulmak için Atina'nın hizmetine verdiğinden, komedyaları bugün ne yaşayan dillere kolayca çevrilip oynanabilir, ne de Yunanca bilenler tarafından rahatça okunup anlaşılabilir. Oysa, Aristophanes kadar kuvvetli, canlı, verimli bir komedi şairi dünyaya bir daha gelmemiştir.

Aristophanes, Platon'un ideal devletinde görmek istediği rehber şairin ta kendisidir. Eseri bugün sanatçıda aradığımız

yol gösterici mesajlarla dolup taşar; onunki mesaj bile değil, doğrudan doğruya seslenmedir. Topluma bir şey söylemek isteyen sanatçıların hepsi Aristophanes'ten ders alabilirler. Fakat zamanımızın hiçbir sanatçısı Aristophanes kadar özgür ve yürekli olamaz, çünkü hiçbir çağdaş devlet, sanatçıya fikirlerini bu kadar açık şekilde söylemek hakkını vermez.

Atina'da da bu özgürlüğe dizgin vurmak isteyenler oldu. Kleon, Aristophanes'e, *Babilliler* komedyasından dolayı dava açtı, onu, temsilde hazır bulunan yabancı elçiler önünde, Atina devletini küçük düşürmek, yani bizim deyimlerimizle "hükümetin manevî şahsiyetine hakaret etmek"le suçlandırdı. Sonuç ne oldu biliyor musunuz? Aristophanes davayı kazandı ve bir yıl sonra oynattığı *Kömürcüler* komedyasında, Kleon'a para cezasını kusturmuş olduğunu müjdeledi. Kleon'a saldırılarını artırdıkça artırdı; Atina halkının şefi, gözdesi Kleon da sesini çıkaramadı. *Atlılar*'da kendini, halkı yıkıma sürükleyen, yalancı, düzenbaz, aşağılık bir köle kıyafetinde seyretmek zorunda kaldı. Aristophanes kimseyi esirgemez, Demos'u bile alegorik bir kişi olarak fena halde alaya alır. Atina halkı kendisini bütün kusurları ve zaafları ile gülünç bir kılıkta sahnede gördüğü zaman, şairi taşlamaya kalkışmamış, komedyasına birincilik vermiştir. Buna demokrasi mi, özgürlük mü, sanata saygı mı ne derseniz deyin.

Ancak bütün çabalarının boşa gidip yurdunun savaşla büsbütün yıprandığını, demokrasinin çöktüğünü, bağımsızlığın bile elden gittiğini gördüğü zamandır ki, şair, vatandaşlarına doğrudan doğruya seslenmekten vazgeçer, hayal ürünü konulara sığınıp Atina'ya gerçekleştiremediği ideal devletlerin tasvirini çizer ve vatandaşlarının yorgun, bezgin ruhlarını avutmaya çalışır. Atinalıların, vatanlarını çok sevdiklerine dair misaller var elimizde. Atina mahkemesinin idama mahkûm ettiği Sokrates, dostlarının yardımıyla kolayca kaçabilirdi. Ama vatanın kanunlarına karşı gelmemek için kaçmaya razı olmaz, seve seve ölüme gider. Bu vatan saygısı ve

sevgisi, komedyalarında yermediği kurum, rezil etmediği insan bırakmayan Aristophanes'te aynı canlılıkla yaşar.

Aristophanes'in sanatını anlatmak güçtür. Şiirlerinde lirizm ile eleştiri, eşine az rastlanır bir uyumla birleşmiştir. Aristophanes, dil bakımından büyük bir yaratıcıdır. Yunanca, yeni yeni kelime kuruluşlarına elverişli bir dildi. Bu olanaktan Aristophanes sonuna dek faydalanmıştır. Komedyalarında has isimlerin hepsi kendi komik buluşlarıdır: Dikaiopolis (adil şehir), Lysistrata (orduları terhis eden), Philokleon (Kleon dostu), Bdelykleon (Kleon düşmanı), Pisthetairos (arkadaşına güvenen), Euelpides (umutlu), Pheidippides (atları koruyan). Şehir ve yer isimleri de böyle uydurmadır: Nephelokohygia (Havakukukuşya), Onoupokas (eşek kırpıcı), Phrontisterion (fikirhane). Aristophanes bu dil oyunlarını cambazlığa kadar götürür. *Kadınlar Savaşı*'nın son sahnesinde herkes ziyafete giderken, koro, yenecek olan bir yemeğin adını söyler. Bu kelime, tam 72 hecelikdir. Kelime oyunları da çoktur Aristophanes'te. Bazen pek açık olan bu oyunları çevirilerde elden geldiğince yansıtmaya çalıştık veya bir notla açıkladık.

Etkili komik bir unsur diye kullandığı bu kelime oyunlarından başka, Aristophanes, taklitten de faydalanır. Atinalı olmayan kişileri kendi lehçeleri, şiveleri ile konuşturarak, komik sahneler yaratır.

Fakat dilin ancak Aiskhylos ile kıyaslanabilecek bir ustası olduğu halde, komedyalarındaki asıl komiklik olayın kuruluşundan gelmektedir. Kendisinden önce, birbirinden ayrı komik sahnelerden ibaret olan komedyayı, tek bir olayın gelişmesi üzerine kurmuş olmak Aristophanes'in bir başarısıdır. Yunan tiyatrosu, kuruluşu bakımından modern Batı tiyatrosuna benzemez. Ne tragedyada, ne de komedyada İlkçağ seyircisi bir olayın mantık silsilesi içinde gelişip sonunda sona ermesini beklemezdi. Hele "parabasis"le iki ayrı parçaya bölünen komedya, sürükleyici bir yükseliş izle-

mez. Aristophanes'in ilk komedyalarında her şey birinci bölümde olup biter, "parabasis"ten sonraki bölüm çoğu zaman bir sonucu, bir durumu gösterir. Örneğin *Barış*'ta, barış yeryüzüne indirildikten sonraki hali veya *Kuşlar*'da Havakukukuşya'nın kurulmasından doğan durumlar. Fakat bazı komedyalarda vaka sonuna kadar gelişir: *Kadınlar Savaşı*'nda kadınların barış için savaşması ancak son sahnede sonucun elde edilmesi ile biter. *Bayram Kadınları* ve *Ploutos* da öyledir. Bu yolda Aristophanes'in tragedyadan örnek alarak komedyayı klasik bir kuruluşa kavuşturduğuna hiç şüphe yok.

Aristophanes'in kişileri hep Atinalı'dır. Şair, takma adlar veya kendi isimleri ile memleketinin bütün sınıflarını parti başkanından köylüsüne kadar sahneye koymuştur. Bu kişiler birir tip, modern anlamda birer karakter değildir. Hiçbiri, Atina'nın yaşam koşulları ve gerçekleri dışında yaşamaz, bağımsız bir kimlik taşımaz. İnsan, Aristophanes'in gözünde Atina vatandaşı, Aristoteles'in deyimiyle "zoon politikon"dur. Aristophanes, insanı vatandaş olarak faaliyetinde, devletle olan alışverişinde gösterir, onun dışındaki hayatı ile pek ilgilenmez. Bu çerçeve içinde kaldığı halde, Aristophanes bize Atina'nın günlük yaşamını bütün gerçeği ile canlandırmıştır. Şehirlisi, köylüsü, askeri, kölesi, tüccarı, rahibi, hâkimi, züppesi, devlet reisi, komutanı, hatta sınıf sınıf kadınları bile gözümüzün önünde canlanmaktadır. Aristophanes, Atina'nın toplumsal gerçeklerini bize tanıtmak bakımından elimizde bulunan tek kaynaktır.

Komedyaları çok kişiliktir. Tiyatroda kalabalık sahnelere ilk defa onda rastlıyoruz. Aristophanes için realizmden bahsetmek belki garip kaçar, ama o, gerçeğe bağlılığı, sahneye tragedyada olduğu gibi, iki üç kişi koymaya değil, toplum sahnelerini canlandırmaya kadar götürmüştür. Bunu daha ilkel sayılabilecek yöntemlerle yapar, fakat onun sayesinde Atina'daki bir meclis veya bir mahkeme sahnesine,

pazarda bir alışveriş sahnesine şahit oluruz. Bu sahnelerden örnek olarak *Kadınlar Savaşı*'ndaki kadınların toplantısını alabiliriz.

Üç komedyanın kahramanları kadınlardır. Aristophanes, kadınları çok mu seviyordu? Onları da şarap düşkünü, süs düşkünü ve hayli ahlaksız olarak gösterir; ama kadınlar, Aristophanes'in, Atinalı erkeklerden ümidi kestikten sonra sığındığı bir âlemdir. Kadınların devlet idaresini ele almaları, seyircileri ancak güldürecek bir fantezidir, fakat Aristophanes, Atina kadınlarını vatandaş olarak iyice tartmış olacak ki, Atinalılara yol göstermek için yazdığı en ciddi nutku Lysistrata'nın ağzından söyletiyor. Lysistrata gerçektir, barış için savaşında şairin kendisini temsil eder. Üstelik de kadınlığını unutmuş değildir. En sevimli kişisini kadın olarak seçmesi, Aristophanes'in, kadınlardan bir şeyler beklediğini gösterir.

Zamanımızın okuyucusu, Aristophanes'in komedyalarını kaba, açık saçık hatta müstehcen bulacaktır. Eski komedyanın bu yönünü biz ancak iki noktayı her zaman göz önünde tutmakla anlayabiliriz. İlkçağ'da, tektanrılı dinlerin insana aşıladıkları utanma duygusu yoktur; bizim ayıp dediğimiz, o çağın insanları için en doğal şeydir. İkincisi bizim müstehcen saydığımız cinsiyet de, onlar için, utanılacak, gizlenecek bir konu değildir. Komedya, yukarıda belirttiğimiz gibi, phallos alaylarından doğmuştur. Sahnede kişilerin kocaman bir erkek uzvu taşımaları ve cinsiyet üzerine müstehcen şakalar yapmaları doğrudan doğruya bereket tanrısı Dionysos'un kültü ile ilgilidir. Bizi utandıran bu unsur, Atina'da komedyanın gereklerinden sayılır. Kaldı ki Atina'daki bazı cinsî sapıklıklara ve ahlaksızlığa karşı Aristophanes herkesten fazla cephe almıştır. Fakat bunlara karşı da siyaset sahasında yaptığı gibi tam bir özgürlükle savaşır, yani her şeyi korkmadan, çekinmeden açık açık göstererek ve söyleyerek.

Aristophanes ve Barış

Barışı sağlamak, vatandaşlarını barışa yöneltmek için Aristophanes kadar uğraşan, didinen bir şair daha var mıdır, bilmem. Pers savaşlarını kazanmış, içerde tarihin en parlak demokrasisini, dışarda zamanın en ileri fikrinin sağladığı deniz egemenliğini kurmuş Atina'da uygarlığın her alanında eli nereye değerse, orada canlılık ve yaratıcılık kaynakları fışkıran, başarılarına, zekâsına, olgunluğuna ve talihine güvenen, alnının teriyle kurduğu demokrasi içinde Hellen birliğini sağlamak gibi büyük bir fikrin peşinde koşan, başta Sparta olmak üzere Yunan şehirlerinin bencil, dar görüşlü, geri fikirli direnmesini kırmak için hayatına mal olacak bir savaşa giriştikten sonra, ihtirasları kızışıp sergüzeşte doyamaz olan özgür, canlı, atılgan, gözü pek Atina halkını barışa yöneltmek kolay bir iş değildi.

Aristophanes, komedyalarının hepsinde, savaşın aleyhinde bulunmuş, üçünde de esas konu olarak barışı almıştı. *Kömürcüler*, *Barış*, *Kadınlar Savaşı*, Atina savaş ve barış tarihinin üç önemli aşamasıdır.

425 Lenaia bayramında *Kömürcüler* oynandığı zaman siyasal durum şuydu: 431 baharında Atina'nın eski dostu Plataiai'nin, Boiotia'lıların bir baskınına uğramasıyla Peloponez savaşı başlamıştı. 425'e kadar varan altı yıl içinde, Atina büyük yıkımlara karşı koymak zorunda kaldı. Attika'nın istilası yüzünden bütün köy ve kasaba halkının Atina surları içine alınması; bu sırada (430'da) nüfusun üçte birini imha eden korkunç bir veba salgını, Perikles'in ölümüyle (429'da) demokrasinin başıboş kalıp aşırı halkçı partinin ve Kleon gibi türedi demagogların eline düşmesi, bu partinin itişiyle Atina'yı kökünden yıkacak olan Doğu ve Batı'ya sergüzeşt seferlerinin başlaması.

Bu durumda Aristophanes, barışın savunmasını ele aldı. Akharnai kasabasının bir vatandaşı, Dikaiopolis (adı, "adil şehir" anlamına gelir) Atina meclisini barış yapmaya kandı-

ramadığı için, Sparta ile kendisi ve ailesi için özel bir mütareke imzalar. Akharnai vatandaşlarından katışık bir koro (bu demos halkının çoğu kömürcüydü), Dikaiopolis'in bu davranışını önce nefretle karşılar, sonra onun bütün Yunan şehirleriyle serbestçe alışveriş edip karnını doyurduğunu, bolluk ve mutluluk içinde yaşadığını görünce imrenir, haklı olduğunu kabul eder. Dikaiopolis, onların aracılığıyla Atina halkına, savaşın birkaç sorumsuz kodamanın işine yaradığını, Hellas içinde ticareti yasaklayan ve Attika halkını aç bırakan Megara emirnamesinin, Perikles'in metresi Aspasia'yı memnun etmek için çıkarıldığını söyler. Bu komedya ile Aristophanes, barışa kavuşan bir vatandaşın yiyip içip gönül eğlendirmesini sahneye koymakla, Atina halkını imrendirerek barışa kandırmak ister. Bu ilk ve biraz kaba komedyasıyla yarışmada birinciliği kazanmışsa da, barışı sağlamak yolunda hiçbir başarı elde edememiştir.

421'de, şair, daha geniş bir kavrayış ve daha yüksek bir sanat eseri olan *Barış*'la, barışın savunmasını bir daha denedi. *Barış*, 421 yılının mart ayına düşen Büyük Dionysia bayramında, Atina ile Sparta arasında o bir yıldan beri süregelen savaşa son verecek olan Nikias barışının arifesinde oynanmıştır.

Bu dört yıl içinde Sparta ile Atina arasındaki savaş büsbütün kızışmıştı. İlk zamanları Atina saldırıdadır. 425 yılında Atina, Pylos'u elde edip Sphakteria adasına yerleşen Sparta garnizonunu esir aldıktan sonra, başı dönmüş, Aristophanes *Atlılar*'da Kleon'un demosa ne kadar kötü hizmet ettiğini gösterdiği halde, demagogun büyük fetih planlarını gerçekleştirmeye yelteniyordu. 422'de, Thebai'ye karşı büyük bir saldırı yenilgi ile sonuçlandı. Bu sırada Sparta generali Brasidas, Atina'nın Trakya'daki en önemli üssü olan Amphipolis'i hücumla aldı, Amphipolis ile daha birçok müttefik şehir kaybolmuş oldu. Bu darbe 423'te bir senelik bir mütareke imzalanmasına sebep olmuş, süre bitince, Kleon, Amp-

hipolis'i ve Trakya'yı geri almak için bir ordu ile yola çıkmıştır. Fakat Amphipolis savaşı Atina kuvvetlerinin yenilmesi, Kleon ile Brasidas'ın ölmesiyle sonuçlanmıştır. Barışa engel olan iki komutan öldükten sonra, Sparta'da da Atina'da da barıştan yana olan partiler başa geçti. Müzakereler başladı, müttefik veya tarafsız şehirlerin olumsuz tutumu yüzünden aylarca uzayıp giden konuşmalardan sonra, 25 Elapheboli-on (8 Nisan) 421'de Nikias barışı imzalandı.

Barış komedyasının kahramanı Trygaios (Trygaios, "bağ bozucu" demektir), Dikaiopolis gibi avamdan bir kişidir. O da savaş yüzünden Athmoneia "demos"undaki bağlarını bırakmış, Atina'nın işsiz, yoksul insanları arasına katılmıştır. On üç yıldan beri Atina'nın çektiklerini gören Trygaios artık dayanamaz, Hellen'leri kurtarmak için yeryüzünde her girişimin sonuçsuz kalacağını bildiği için olacak, göğe çıkıp tanrılardan hesap sormaya karar verir.

Ezop'un, "Osurgan ile Kartal" masalından yararlanarak, Etna osurganı denilen cinsten bir domuzlan böceği besler. *Barış* komedyası böyle başlar, Trygaios'un Atina tiyatrolarında kullanılagelen makinelerle kocaman bir böcek biçimindeki taslak üstünde havaya uçurulması, Hermes'le karşılaşması ve barışı mağaradan çıkarıp yeryüzüne indirmesi, sonra da bereket tanrıçası Opora ile evlenip tarlalarına, bağlarına dönmesi ve bütün Attika köylülerinin bolluğa kavuşması, komedyada canlandırılmıştır.

Aristophanes'in bu ikinci çabası da sonuç vermemiştir. Çünkü Nikias barışı uzun ömürlü olmamış ve Atina sürüklendiği Sicilya seferinden büsbütün bitkin çıkmıştır. Aristophanes, 411 yılında, *Kadınlar Savaşı* komedyasıyla yurttaşlarını bir daha barışa çağırır, ama sözcüleri bu kez artık laf anlamayan erkekler değil, barışı gerçekten özleyen kadınlardır. Hellen kadınları, Lysistrata'nın kılavuzluğunda Atina akropolüne baskın yaparlar ve kocaları barışmadıkça, evlerine dönmeyeceklerine ant içerler. Kadınlar savaşı yönetmeye ya-

rayan devlet hazinesine de el koydukları ve erkeklerin gözdağlarına, yalvarmalarına aldırmadıkları için, Atina ve Sparta barış yapmak zorunda kalırlar. Aristophanes'in en iyi kurulmuş, en insanca komedyası sayılan *Kadınlar Savaşı*, gerçekler alanında hiçbir başarı kazanamamıştır. İş işten geçmişti: Kardeş kavgasına dış düşman da karışınca, ilerici demokrasi de gerici demokrasi de can çekişmeye başlamıştı. Atinalı düşünür ve şairler ütopyalar kurmaya girişirler bundan böyle. Gerçekçi politika çağı kapanmıştır. Onunla Yunan uygarlığının da sona erdiğini, tarih bize öğretir.

Azra Erhat

KİŞİLER

DİKAİPOLİS; Atina yurttaşı
DÜZEN GÖREVLİSİ
TANRIGİL (Amphitheos)
ELÇİLER
KOFARTABAS (Pseudartabas); Pers kralının elçisi
THEOROS; Trakya elçisi
AKHARNAİLİ KÖMÜRCÜLER KOROSU
DİKAİOPOLİS'İN KIZI
EURİPİDES'İN KÖLESİ
EURİPİDES
LAMAKHOS; Atinalı general
MEGARALI
MEGARALININ KIZLARI
BİR CURNALCI
THEBAİLİ
NİKARKHOS
LAMAKHOS'UN HİZMETÇİSİ
BİR ÇİFTÇİ
GÜVEYİ YARDIMCISI
HABERCİ

Kömürcüler

Sahne yerine göre, halk kurultayının toplandığı Pnyks'te, Dikaiopolis'in, Euripides'in evleri önünde ya da çarşıda geçer.

DİKAİOPOLİS

Ah, kaç kez yüreğim kan ağladı benim!
Sevinçlerimse ne az, ne az, beşi bulmaz
Ama çektiklerim saymakla bitmez;
Denizde kum bende dert!
Ne duydum sevinç olarak, bir bakalım:
Evet, sevinçli bir günümü hatırlıyorum,
Hani o tiyatroda, Aristophanes'in bir oyununda Kleon'a
Yuttuğu beş kese altını kusturdukları gün.
Yüreğimin yağları erimişti o gün.[1]
Bu güzel başarı için severim Atlıları,
Bütün Hellas için ne şan, ne şerefti o!
Ama bunun ardından başka bir gün duyduğum acı
Tragedyalık bir acı oldu benim için:
Ben Aiskhylos'u dört gözle beklerken sahnede,
Gelsin, korosuyla Theognis![2] demezler mi!
Düşün, nasıl vurulmuşa döndüm beynimden!

Aristophanes'in 426 yılında, yani *Kömürcüler*'den bir yıl önce oynattığı *Babilliler* komedyasında Kleon, birleşik kentlerden çalmış olduğu beş altını Atlıların dayağı altında kusar gösterilmişti.

2 Kötü ve soğuk bir tragedya yazarı sayılan Theognis'e "kar" lakabı takılmıştı.

Ama bir kez daha sevindiğim oldu:
Moskhos'un ardından Deksitheos[3] çıkınca sahneye
Bir Boiotia yiğitlemesi söylemek için.
Derken aynı gün ölüyordum az kalsın:
Gözlerim kararıverdi körünce Khairis'i[4]
Homeros'tan bir parça okumak için sahnede.
Hamama kabul edildiğim günden bu yana
Hiç böylesine kan başıma çıkmamıştı:
Sabahtan bütün yurttaşlar toplantıya çağrıldı,
Oysa toplantı yerinde kimseler yok.
Yurttaşlar agorada gevezelik ediyorlar;
Kırmızı ipler arasına girip
Buraya doğru yürümeleri gerekirken
İpi gören başka bir yana kaçıyor[5]
Senato başkanları bile yok ortada.
Geç kalacaklar hepsi, geç kalınca da,
İyi yerleri kapışmak için birbirine girip
Sel dalgalarına dönecekler sıkışmaktan.
Sen gel de bunlarla
Barışı sağlamanın yollarını ara;
Umurlarında bile değil barış.
Ah yurdum, zavallı yurdum, yazıklar olsun!
Toplantıya ilk gelen benim her zaman,
Gelir otururum böyle tek başıma,
Ahlar uflarım, esnerim, gerinirim,
Yellenirim, sıkılır, bir şeyler çizerim,
Sakalımı yolar, bine kadar sayarım.
Barış özlemiyle tarlalara bakarım uzaktan,
Kente lanet okur, köyüme can atarım.
Köyüm ne kömür satın aldırır bana,
Ne sirke, ne de zeytinyağı.

---

3 Kitara çalgıcıları. Moskhos kötü, Deksitheos iyi bir çalgıcı sayılırdı.
4 Kötü bir kavalcı.
5 Yurttaşları toplantıya sürmek için agoraya kırmızı boyalı bir ip gerilirdi.

Satın almak sözünü bile bilmez,
Kendi kendini besler benim köyüm.
Aldım sattımlarla yormaz kafamı.
Onun için kesin kararlarla geldim bugün:
Bağırıp çağıracağım, kıyameti koparacağım,
Barıştan gayrı söz edene
Verip veriştireceğim, diyordum.
Ama işte başkanlar nihayet,
Öğleyin, öğleyin gelebildiler ancak.
Tam dediğim gibi de oldu:
Baksanıza nasıl itişip kakışıyor herkes
Ön sırayı kapmak için.

DÜZEN GÖREVLİSİ

İlerleyin, ilerleyin ortaya doğru.

TANRIGİL[6]

Söz alan oldu mu?

GÖREVLİ

Kim söz istiyor?

TANRIGİL

Ben.

GÖREVLİ

Adın ne?

TANRIGİL

Tanrıgil.

GÖREVLİ

İnsan değil misin yoksa?

TANRIGİL

Değilim. Bir ölümsüzüm ben.
Atam Tanrıgil Demeter'le Triptolemos'un oğluydu,
Onun oğlu Keleos[7] benim ninem Phainarete ile evlendi,
Benim babam Lykios ondan doğdu.

---

6 Amphitheos Yunanca "yarı tanrı" anlamına gelir; kelime oyunlarına yol açan bu adı "Tanrıgil" diye Türkçeleştirmeyi uygun gördük.

7 Keleos, toprak tanrıçası Demeter'i Eleusis'te kabul eden ve toprak ana kültünü bu şehirde kuran kraldır.

Ölümsüzüm ve tanrılar yolladı beni
Lakedemonyalılarla anlaşmak için tek başıma.
Ölümsüzüm ama, ey insanoğulları,
Yol parası aramayın bende,
Başkanlarınsa para vermeye niyetleri yok.

GÖREVLİ

Okçular, atın bu adamı dışarı!

TANRIGİL

Triptolemos! Keleos!
Göz yumacak mısınız buna?

DİKAİOPOLİS

Başkan baylar, kurultaya saygısızlık edersiniz
Bu adamı dışarı attırmakla.
İstediği sizin yararınıza barışı sağlamak,
Kılıçları kalkanları susturmak.

GÖREVLİ

Otur yerine ve sus!

DİKAİOPOLİS

Hayır, Apollon'a yemin ederim susmayacağım,
Başkanlığınızı barış uğrunda kullanmazsanız.

GÖREVLİ

(Gelenleri bildirerek)
Kralın sarayından gelen elçiler!

DİKAİOPOLİS

Kral mı? Kral da kim oluyormuş?
Bıktık artık bu sizin elçilerden,
Bütün tavus kuyruklu maymunlardan.

GÖREVLİ

Kes sesini!

DİKAİOPOLİS

(Pers kılığındaki elçileri görerek)
Vay babam vay! Şu Pers cafcafına bakın hele!

BAŞ ELÇİ

Bizi Büyük Kral'ın sarayına yollamıştınız

Euthymenes'in başbakan olduğu yıllarda
Günde iki drahmi yollukla.

DİKAİOPOLİS

Yazık drahmilere!

BAŞ ELÇİ

Doğrusu, az çile çekmedik
Küçük Asya'nın yeşil ovalarından geçerken:
Araba tentelerinin altında
Yumuşak döşeklere uzanıp yatmaktan
Ölüyorduk az daha...

DİKAİOPOLİS

Demek biz keyif içinde yaşıyorduk
Savaş yerlerinde çamurlarda yatarken.

ELÇİ

Konuk edildiğimiz her yerde
Zorla tatlı şaraplar içiriyorlardı bize
Altın ve billur kâselerde.

DİKAİOPOLİS

Ey Atina, Kranaos'un şehri! Görüyor musun
Elçilerin nasıl alay ediyor seninle?

ELÇİ

Çünkü bu barbarların gözünde insan
Ancak çok yiyip çok içerse insandır.

DİKAİOPOLİS

Bizde orospu, puşt derler böylesine!

ELÇİ

Yola çıkışımızın dördüncü yılında
Büyük Kral'ın sarayına vardık.
Ama Kral bütün ordusuyla ayakyoluna gitmiş,
Ve Kafdağı'nın tepesinde sekiz ay boyunca
Boşaltıp karnını rahatlamıştı.

DİKAİOPOLİS

Ya, büzüğünü sıkması ne kadar zaman sürdü,
Bir dolunay boyunca mı?

ELÇİ

Bu işten sonra sarayına döndü, bizi konukladı,
Fırında kızarmış tüm öküzler sundu bize.

DİKAİOPOLİS

Fırında kızarmış öküz olur mu hiç?
Palavra bunlar!

ELÇİ

Bir de öyle bir kuş yedirdi ki bize,
İnan olsun, bizim Kleonymos'un[8] üç misli vardı,
Şarlatan kuşmuş adı da onun gibi.

DİKAİOPOLİS

Demek onun için sen de günde iki drahmiye
Şarlatanlık ediyorsun bize.

ELÇİ

Sonunda döndük geldik işte.
Kofartabas'ı[9] getirdik size, Kral'ın Gözü.

DİKAİOPOLİS

Karga oysun o gözü, seninkini de birlikte!

GÖREVLİ

(Geleni bildirerek)
Kral'ın Gözü!

DİKAİOPOLİS

(İki hadımağasının önünde gelen Kral'ın Gözü'nü görerek)
Aman Herakles Tanrı, imdat!
Bu seninki göz değil, ahbap,
Bir savaş gemisinin kürek deliği.
Karaya çekilmiş tekne misin nesin?
Gözünün altındaki kürek kayışı da ne oluyor?

ELÇİ

Haydi, Kofartabas, anlat şimdi
Kral ne haber yolladı seninle Atinalılara!

Kleonymos: Aristophanes'in komedyalarında sık sık alaya alınan bu adam iriyarı, palavracı bir demagog olarak tanıtılır.

9 Pseudartabas "Sahte Artabas" demek; "Kofartabas" diye çevirdik.

KOFARTABAS

İartaman eksarks apianona satra.[10]

ELÇİ

Anladın mı ne diyor?

DİKAİOPOLİS

Apollon canımı alsın bir şey anladıysam.

ELÇİ

Diyor ki Kral altın yolluyor size.
(Göze)
Altın sözünü daha iyi belli etsene sen de.

KOFARTABAS

Zor aldun altun, kova dipli Yunon.

DİKAİOPOLİS

Sen misin belli et diyen!

ELÇİ

Ne diyor?

DİKAİOPOLİS

Ne mi diyor? Diyor ki
Barbarlardan altın koparacaklarını sanıyorlarsa
Akıllarına turp sıkayım Yunanlıların.

ELÇİ

Yok canım, kova dolusu altından söz ediyor.

DİKAİOPOLİS

Ne kovası be! Şarlatan herif sen de!
Çekil ordan, ben konuşturayım onu.
(Kofartabas'a)
Hadi, açıkça söyle bakalım bu tanığın önünde,
Yoksa kızıla boyarım üstünü başını:
Kral altın yolluyor mu bize?

Kofartabas başıyla hayır der.

Hayır! Demek elçilerimiz aldatmış bizi.

---

10 Kofartabas'ın güya Pers dilinde söylediği bu sözler aslında bozuk Yunanca'dır.

Kofartabas ve hadımağaları evet diye başlarını sallarlar.

Bak hele bizim gibi baş sallıyor bunlar!
Buralı olmasınlar? Tamam buralı.
Şu berikini tanıdım bile:
Kleisthenes bu, Sibyrtios'un oğlu.
Seni kıçı tıraşlı azgın puşt seni!
Maymun suratlı herif, bir sakal takıp
Hadımağası olmaya kalkarsın ha!
Öteki kim acaba? Straton[11] olmasın?

GÖREVLİ

Sus, otur!
Senato, Kral'ın Gözü'nü devlet köşküne çağırıyor!

DİKAİOPOLİS

Tamam, olan oldu, çek ipini gayrı!
Burada boşuna kafa patlatmak budalalık.
Demek devlet kapısı hep böylelerine açılacak.
Ama ben bilirim yapacağımı:
Bir yaman, bir büyük işe girişeceğim.
Hey, Tanrıgil, nerdesin?

TANRIGİL

Burdayım.

DİKAİOPOLİS

Al şu sekiz drahmiyi, git benim adıma
Bir barış anlaşması yap Lakedemonyalılarla.
Yalnız benim için, karım ve çocuklarım için.
Sizler de hava almakta devam edin
O yana bu yana elçiler yollayarak.

GÖREVLİ

Yol verin Theoros'a,
Sitalkes'in sarayından gelen elçimize![12]

Kleisthenes ile Straton ahlaksız iki Atinalı'dır; Sibyrtios ise Atina'da beden eğitimi yapan bir öğretmen.

12 Sitalkes: 432 yılında Atina ile antlaşma yapan Trakya kralı.

THEOROS
Hop, işte geldim!

DİKAİOPOLİS
Al sana bir şarlatan daha!

THEOROS
Trakya'da niçin kaldık bu kadar uzun zaman…

DİKAİOPOLİS
Çünkü bol bol para alıyordun da ondan.

THEOROS
Çünkü bütün Trakya'yı karlar kaplamıştı o zaman,
Nehirler donmuştu o sırada...

DİKAİOPOLİS
Tam o sırada Theognis de burada[13]
Tragedya yarışına girmişti…

THEOROS
Biz de o arada Sitalkes'in sarayında
Bol bol Trakya şarabı içiyorduk.
Anlatamam Atina'ya gösterdiği dostluğu,
Görülmedik, gerçek bir sevgiydi bu;
Duvarlara yazıyordu sevgisini
Canım Atinalılara vurgunum diye.
Oğlu, ki Atina yurttaşlığı verdik kendisine,
Deli divane oluyor, yanıp tutuşuyordu
Bizim bayram sucuklarımızı yemek için.
Yalvarıyordu babasına bize yardım etsin diye.
Şarap kâsesini kaldırıp yemin etti babası:
Atina'ya öyle bir orduyla gideceğim ki, dedi,
Bir çekirge bulutu geliyor diyecek görenler.

DİKAİOPOLİS
Arap olayım, inanırsam tek sözüne
Çekirgelerden başka.

THEOROS
Şimdiden göndermiş bulunuyor bize Trakya'nın en savaşçı boyunu.

---

13 Bkz. 2. dipnot.

DİKAİOPOLİS

Ha, şimdi anlaşıldı.

GÖREVLİ

Theoros'un bize getirdiği Trakyalılar!
Buyrun!

DİKAİOPOLİS

Aman, nedir bu başımıza gelen!

THEOROS

Kocamantoslar ordusu![14]

DİKAİOPOLİS

Kocamantoslar mı? Bu da ne demek?
(Takma phallos'larını göstererek)
Ya bu da nesi? Kim yolmuş bu Kocamantosların erkekliğini?

THEOROS

İki drahmi ücretle bu yiğitler
Bütün Boiotia'yı kalkanlarıyla ezerler.

DİKAİOPOLİS

Bu kabuksuz heriflere iki drahmi ücret ha?
Yandı yurdun kurtarıcısı denizciler!
Eyvah! Başıma gelen!
Kocamantoslular sarmısaklarımı talan ediyorlar.
Bırakın sarmısaklarımı!

THEOROS

Yaklaşma, be adam, başın belaya girer:
Sarmısak yiyen horozlara dayanılmaz.

DİKAİOPOLİS

Başkanlar, nasıl göz yumarsınız buna,
Kendi yurdumda bu barbarların beni soymasına?
Peki, öyleyse, ben de yurttaşlık hakkımı kullanıyorum:
Trakyalıların ücreti konusu bugün konuşulamaz.

Adları kelime oyunlarına uysun diye "Kocamantoslar" diye çevirdiğimiz "Odomantoslar" Trakya'nın en vahşi boyu diye bilinirdi.

Tanrılar istemiyor konuşulmasını:
İşte belirtisi, bir yağmur damlası düştü üstüme.

GÖREVLİ

Trakyalılar çekilsin, yerlerine gitsinler,
Yarından sonra çağrılacaklar.
Başkanlar oturuma son verdi.

DİKAİOPOLİS

(Yalnız kalınca)
Vay başıma benim! O güzelim sarmısaklar gitti!
Ama işte Tanrıgil dönüyor Lakedemonya'dan.
Hoş geldin, Tanrıgil.

TANRIGİL

Dur, soluk alayım da sonra konuşalım.
Arkama düşen Akharnaililerden kaçıyorum.

DİKAİOPOLİS

Ne var? Ne oldu?

TANRIGİL

Sana bir barış anlaşması getiriyordum;
Koşa koşa gelirken Akharnaililer çaktı işi,
O yaşlı babayiğitler, meşe odunu yürekliler,
O dik kafalı Marathon savaşçıları.
Başladılar hep bir ağızdan bağırmaya:
"Alçakoğlu alçak, sen barış anlaşması getirirsin ha,
Bağımsız bahçemiz ayaklar altında çiğnenirken!"
Bir yandan da taş dolduruyorlardı yenlerine,
Ben kaçtım, onlar ardıma düştü bağıra çağıra.

DİKAİOPOLİS

Bırak bağırsınlar!
Sen anlaşmayı getirdin mi, onu söyle.

TANRIGİL

Elbette, üç türlü şarapla hem de.
Ayrı ayrı tadına bak üçünün.
Al bak, bu beş yıllık bir barış.

DİKAİOPOLİS

(Şarabı tadarak)
Puah...

TANRIGİL

Ne var?

DİKAİOPOLİS

Hoşuma gitmedi, zift kokuyor:
Donanma hazırlıkları olsa gerek bunun altında.

TANRIGİL

Öyleyse sen on yıllığına bak.

DİKAİOPOLİS

Bu da buram buram elçi kokuyor,
Birleşiklerin geciken yardımlarını andırıyor.

TANRIGİL

Eh, öyleyse al sana otuz yıllık bir barış
Hem karada, hem denizde.

DİKAİOPOLİS

Gelsin Dionysos şenlikleri! İşte bundaki koku
Tanrı balı, tanrı şarabı kokusu!
Ne mutluluk, korkmayız artık
"Al üç günlük kumanyanı gel" diyecekler diye.
"Dilediğin yere git!" diyor bu şarabın tadı.
Aldım, kabul ettim bu barışı,
Döküp içiyorum son damlasına kadar.
Atinalılar gitsin güle güle savaşlara,
Ben kurtuldum artık savaş belasından,
Gidiyorum kırlarda Dionysos'u kutlamaya.[15]

TANRIGİL

Ben de canımı kurtarayım Akharnaililerden.

KOROBAŞI

(Akharnai kömürcülerinin korosunu yöneterek)
Burdan gelin, koşun ardından, bulalım izini,

Kır Dionysia'ları şarap tanrısı Dionysos'un şerefine aralık ayında ve köylerde kutlanan şenliklerdi. Bayramın başlıca özelliği olan "komos" alayı Atina'da komedya türünün doğmasına yol açmış ve bu türe adını vermiştir. Kır Dionysialarının nasıl kutlandığı ve komos alaylarının nasıl düzenlendiği hakkında tek belgemiz Aristophanes'in *Kömürcüler* piyesidir.

Soralım gelen geçen herkese,
Yurdun selameti için yakalanması gerek.
Kim gördüyse söylesin ne yana gitti
O anlaşmayı getiren adam!

KORO

Kaçtı, yok ortada, görünmez oldu.
Kör olasıca ihtiyarlık!
Gençliğimde olsaydı,
Phaüllos'la yarıştığım yıllarda,[16]
Sırtımda bir kömür çuvalıyla hem de,
Zor kaçardı elimden bu barış aracısı,
Kanatlı kuş da olsa yakalardım onu.

KOROBAŞI

Ama yıllar derman bırakmadı bacaklarımda,
Ağırlaştım, ihtiyar Lakratides gibi.
O yüzden kaçtı elimden ama bırakmayalım peşini.
Akharnaililer yaşlı da olsa
Hiç kimse onları yenmekle övünmemeli.

KORO

Ulu Zeus, şu adamın yaptığına bak!
Düşmanlarıyla barış yapmaya kalkıyor,
Ben öfkemden kudururken
Topraklarımı çiğneyenlere karşı.
Ama ben aman vermeyeceğim onlara,
Şişleyeceğim onları durmadan, kıyasıya,
Bir daha bağıma bahçeme sokmayacağım onları.

KOROBAŞI

Durmayalım, arayalım, bulalım onu,
Okluca kırlarına koşalım,
Dört bir yanı tarayıp yakalayalım onu,
Taşlar yağdıralım başına.

Dikaiopolis'in evinin önü. Dikaiopolis'in sesi içerden duyulur.

16 Sicilyalı Phaüllos, İlkçağ'ın en hızlı koşucularından biriydi.

DİKAİOPOLİS

Tören başlıyor, susalım!
Tören başlıyor, susalım!

KOROBAŞI

Durun, durun, duydunuz mu, dostlar?
Biri törene çağırıyor herkesi.
Aradığımız adam olsa gerek bu.
Şu yana çekilelim hep birden
Adam çıkacak besbelli kurban kesmeye.

DİKAİOPOLİS

Karısı, kızı ve iki kölesiyle çıkar.

Tören başlıyor, susalım!
Tören başlıyor, susalım!
Kızım, öne geç sepetinle.
Ksanthos, sen de phallosu dik tut,
Şimdi koy sepetini yere, kızım, başlayalım!

KIZ

Anne, kaşığı ver de, kaymak dökeyim çöreğe.

DİKAİOPOLİS

Oldu, her şey tamam.
Ey Dionysos, yüce sultanım, kabul et
Sana sunduğumuz bu töreni ve kurbanı
Çoluğum çocuğum, ev halkımla birlikte.
Mutlu kıl bize bu köy şenliğimizi,
Sağladığım otuz yıllık barış
Orduları uzaklaştırıp evimizden
Bereket getirsin bize!
Hadi kızım, sepetini güzel güzel taşı,
Hanım hanımcık, utangaç hallerinle.
Ne mutlu gerdeğine girecek olana,
Mini mini kedicikler doğurtacak sana,
Senin gibi sabah sabah yellenecek onlar da.
Yürü yavrum, kalabalıktan da sakın,
Altıncıklarını aşırıvermesinler.
Ksanthias, sen de arkadaşınla dikkat et

Phallos sepetin arkasında dimdik dursun.
Ben ardınızdan geleceğim
Övgüler okuyarak, Phales Tanrı'ya.[17]
Karıcığım sen damda kal, seyret bizi.
Haydi şimdi düşelim yola.
Ey Phales, Bakkhos'un yoldaşı,
Cümbüş seven, gece gezen,
Evli kadınlara, delikanlılara düşkün tanrı;
Selam sana yeniden!
Beş yıllık gurbetten sonra
Kavuştum köyüme nihayet.
Bir başıma sağladığım barışla
Kurtuldum kaygılardan, cenklerden, komutanlardan,
Çok daha tatlı bir şey değil mi, Phales, sevgili Phales,
Kıstırmak hizmetçi kızı, Tratta'yı,
Ormandan odun çalarken
Sarılıp beline kaldırmak onu yerden,
Sonra yatırıp çiçeğini koparmak.
Phales, canım Phales, gel içelim seninle.
Yarın sabah, sarhoşluğumuz geçince,
Kutlarız barışı şarapla
Ve asarız kalkanı ocağın başına.

KOROBAŞI

(Dikaiopolis'i görerek)
İşte o, işte o!
Çal taşı kafasına, vur kafasına, vur!
Vur alçağın kafasına, vur bre vur!

DİKAİOPOLİS

(Çömleğiyle başını savunarak)
Herakles, koru beni, ne oluyor!
Çömleğimi kıracaksınız!

Phales: Kır Dionysialarının komos alaylarında yer alan ve erkek uzvunu temsil eden bir tanrı.

KOROBAŞI

Senin kafanı kıracağız, alçak!

DİKAİOPOLİS

Suçum ne, sayın Akharnai ihtiyarları?

KOROBAŞI

Bir de soruyorsun, yüzsüz, vicdansız!
Ne suratla bakabiliyorsun bana, vatan haini!
Kendi çıkarına barış yapan alçak!

DİKAİOPOLİS

Ama ne şartlar koştum, biliyor musunuz?
Dinleyin beni!

KOROBAŞI

Seni dinlemek ha? Öleceksin sen!
Taşlarla ezeceğim kafanı senin!

DİKAİOPOLİS

Dinleyin önce, sonra vurun. Bir an sabredin.

KORO

Bir an bile sabretmem! Ne söylesen boşuna,
İğreniyorum senden, Kleon'dan daha çok hem de,
O Kleon ki derisini yüzüp
Çizme yapacağım Atlılara.

KOROBAŞI

Lakonyalılarla anlaşan adama
Uzun söylevler çektiremem,
Başınla ödeyeceksin yaptığını.

DİKAİOPOLİS

Bırakın Lakonyalıları bir yana.
Etmeyin, dostlar, dinleyin nasıl anlaştığımı,
Bakın haksız mıyım.

KOROBAŞI

Nasıl haklı olabilirsin barışarak
O imansızlar, o kalleşler, o yemin bozanlarla?

DİKAİOPOLİS

Ben derim ki fazla yükleniyoruz Lakonyalılara
Onların yüzünden değil bütün başımıza gelenler.

KOROBAŞI

Değil mi, alçak herif, bir de utanmadan
Yüzüme karşı söylüyorsun bunu!
Üstelik de insaf bekliyorsun benden.

DİKAİOPOLİS

Değil elbette, ispat edebilirim ki size
Birçok yerde sizsiniz haksız olan.

KOROBAŞI

Bu kadar alçaklık olamaz, kuduracağım:
Düşmanlarımızı savunmaya kalkıyor bize karşı!

DİKAİOPOLİS

Kellemi veririm, doğru değilse söyledikleri,
Halk da benim gibi düşünmüyorsa.

KOROBAŞI

Ey yurttaşlar, ne güne duruyor taşlarımız,
Niçin boyamıyoruz bu alçağı kızıl kanlara?

DİKAİOPOLİS

Nedir sizi böyle birden
Azgın çıralar gibi tutuşturan?
Bir kez daha yalvarırım, ünlü Akharnaililer:
Söz vermeyecek misiniz bana?

KOROBAŞI

Hayır, vermeyeceğiz!

DİKAİOPOLİS

Ne belaya çatacakmışım meğer!

KOROBAŞI

Seni dinlemektense ölmek daha iyi!

DİKAİOPOLİS

Dinleyin beni, Akharnaililer!

KOROBAŞI

Hemen gebereceksin, bil!

DİKAİOPOLİS

Öyleyse ben de bilirim dişlerimi göstermesini:
En sevgili ahbaplarınızı öldürürüm ben de,
Boğazlarım sizden aldığım tutsakları.

KOROBAŞI

Yurttaşlar, ne saklıyor bu sözlerin altında,
Ne pusu kuruyor Akharnaililere?
Birimizin çocuğu mu var elinde?
Neyle korkutmak istiyor bizi?

DİKAİOPOLİS

Bir çuval kömür ve bir bıçakla gelir.

Atın isterseniz taşları şimdi.
Ben de can dostunuza kıyarım sizin.
Anlaşılır şimdi aranızda hangi kömürcünün
Kömürüne bağlı olduğu.

KORO

Eyvah, yandık! Bu çuval bizim hemşeri!
Aman, dur, kıyma ona, sakın, sakın ha!

DİKAİOPOLİS

Öldüreceğim, ne kadar bağırsanız dinlemem!

KORO

Nasıl öldürürsün bu sadık yoldaşı?
Kömürcülerin bu can dostunu!

DİKAİOPOLİS

Siz demin dinlemek istediniz mi beni?

KORO

Haydi, peki, söyle şimdi, dinliyoruz:
Anlat niçin sevdiğini Lakedemonyalıları.
O canım çuvalcığa ihanet edemem.

DİKAİOPOLİS

Önce atın öyleyse taşlarınızı yere.

KORO

İşte attık, sen de bıçağını at.

DİKAİOPOLİS

Peki, bir yerlerinizde taş kalmasın sakın.

KORO

Silkelenip attık hepsini.
Bak gör işte nasıl silkeleniyorum.

Hadi, kaçamak yok, at bıçağını.
Fırıl fırıl dönüyorum baksana!

DİKAİOPOLİS

Neydi o deminki bağırmalarınız öyleyse!
Az kalsın gidiyordu dağlarımızın kömürü
Hemşerilerinin densizliği yüzünden.
Bakın nasıl korkudan toz saldı
Mürekkepbalığı gibi çuval.
Ters huylu olmak ne kötü şey,
Taşlara sarılmak, böyle bağırıp çağırmak,
Kulaklarını tıkamak söylenen söze.
Oysa ben Lakedemonyalıları savunurken
Kellemi kütüğe dayayarak konuşuyorum
Canımı çok sevdiğim halde.

KORO

Git getir öyleyse kütüğü, aşağılık herif!
Söyle bakalım neymiş
Canın kadar önem verdiğin şey.
Pek merak ediyorum düşüncelerini.
Ama senin dediğin gibi olsun,
Getir kütüğü ortaya ve öyle konuş.

DİKAİOPOLİS

(Bir kütükle dönerek)
İşte üstünde başımı keseceğiniz kütük,
Ve işte ben, canı elinizde zavallı sözcü.
Kendimi bir kalkanla savunacak değilim.
Lakedemonya için doğru bildiğimi söyleyeceğim.
Ama korkmuyor da değilim bir yandan:
Bilirim köylülerin ne kadar hoşlandığını
Kendilerini ve Atina'yı bir şarlatanın
Doğru yanlış övmesinden.
Alınan kim, satılan kim farkına bile varmazlar.
Ayrıca ihtiyarların huyunu da bilirim:
Oy kullanıp adam vurmaya can atarlar.

Kendi başıma gelenden bilirim:
Geçen yıl bir komedyam için
Kleon neler çektirmişti bana,
İhtiyar Kurulu önüne götürüp beni
Etmediği iftirayı bırakmamıştı;[18]
Yalan saçan diliyle
Küfür sellerine boğdu beni.
Yok oluyordum az kalsın
Attığı pisliklerin batağında.
Onun için konuşmaya başlamadan önce
İzin verin de dokunaklı sözlerle
Yumuşatayım yaşlı yüreklerinizi.

KORO

Ne demek oluyor bu dolambaçlar,
Bu kaçamaklarla geciktirmek söyleyeceğini?
Peki, haydi sana izin, acındır önce bizi,
Konuş kötü şairler gibi maskeler takınarak,
Cehennem tanrılarına başvurarak,
Sisyphos'un bütün kurnazlıklarını kullanarak[19]
Ama ondan sonra bil ki
Geciktiremezsin artık savunmanı.

DİKAİOPOLİS

Demek şimdi yürek göstermenin sırası:
Euripides'i bulmaktan başka çare yok.

Euripides'in kapısına vurur.

Hey ulan, aç şu kapıyı!

UŞAK

Kim o?

DİKAİOPOLİS

Euripides içerde mi?

---

18 Kleon, Aristophanes'i *Babilliler* komedyasında devlet memurlarına hakaret etmiş olmakla suçlamıştı. Bkz. 1. dipnot.

19 Tanrıları aldatan Korinthos kralı. Hades'te bir kayayı sonsuzluğa dek yuvarlamak cezasına çarptırılmıştır.

UŞAK

Hem içerde hem değil, anlayışına göre.

DİKAİOPOLİS

Ne demek? İçerdeyken içerde yok olur mu?

UŞAK

Bal gibi olur, babalık.
Aklı dışarı çıktı çünkü
Şiirlerine dizecikler toplamaya,
Ama kendisi evde sırtüstü yatmış
Bir tragedya yapıyor.

DİKAİOPOLİS

Ne mutlu sana, Euripides, ne mutlu sana!
Uşağın bile oyun oynuyor konuşurken.
Haydi, oğlum, çağır onu bana.

UŞAK

Olmaz! Olmaz!

DİKAİOPOLİS

Olur olur! Gider miyim burdan?
Gitmem, kapıyı kırarım da gitmem.
Euripides, canım Euripides'çiğim benim
Kulak ver bana, kulağın varsa eğer!
Ben, Aslanlıköy'den Dikaiopolis
Görüşmek istiyorum seninle.

EURİPİDES

Aşağıya inmeye vaktim yok.

DİKAİOPOLİS

Döner sahneni kullanıver.

EURİPİDES

Kullanamam.

DİKAİOPOLİS

Öyle bir kullanırsın ki!

EURİPİDES

Hadi peki, döndüreyim sahneyi,
Çünkü benim vaktim yok gelmeye.

DİKAİOPOLİS

Euripides!..

EURİPİDES

Ne bağırıyorsun be?

DİKAİOPOLİS

Sen tiyatro yazarken ayakların havada,
Oysa tam tersine yere basman gerek.
Topallaması bundan ötürü kişilerinin.
O uydurma tiyatro kılıkları da ne oluyor,
Nedir o yürekler acısı giysiler?
Bütün yaratıkların birer dilenci bu yüzden.
Ama yalvarırım sana, Euripides,
Dizlerine kapanırım: çıkar ver bana
Eski dram partallarından birini:
Koro önünde bir nutuk çekmek zorundayım,
Başaramazsam, öldüğüm gündür.

EURİPİDES

Ne biçim bir kılık istiyorsun?
Mutsuz ihtiyar Oineus'un kılığı olur mu?

DİKAİOPOLİS

Hayır, daha mutsuz birinin kılığı olsun.

EURİPİDES

Kör Phoiniks'in kılığı nasıl?

DİKAİOPOLİS

Hayır, Phoiniks olmaz!
Daha mutsuzları da vardır sende.

EURİPİDES

Ondan daha acıklı partal hangisi olabilir?
Philoktetes olur mu? Daha acıklısı can sağlığı.

DİKAİOPOLİS

Hayır, acıklıdan daha acıklı olsun!

EURİPİDES

Topallayan Bellerophontes belki,
Kirli, çamurlu giysileriyle?

DİKAİOPOLİS

Hayır, Bellerophontes de olmaz.
Hem topal olsun,
Hem dilenci, hem mızmız, hem dırdırcı.

EURİPİDES

Anladım, Mysialı Telephos senin aradığın.[20]

DİKAİOPOLİS

Tamam, Telephos.
Ne olur ver onun kılığını bana.

EURİPİDES

Ver oğlum, Telephos'un kostümünü şuna.
Thyestes'le İno'nun partalları arasında olacak.
Na işte, al götür.

DİKAİOPOLİS

Ey Zeus, ki bakışı deler geçer her şeyi,
İzin ver de bürüneyim
Acıklı kılıkların en acıklısına!
Ey Euripides, bana bu partalları verdin madem,
Bir de külah ver bari kelleme.
"Çünkü daha yoksul olmalıyım bugün dünden
Olduğum gibi olmalıyım öyle görünmeden."
Kılığıma seyirciler kanmasa da olur,
Ama koronun saflığından yararlanıp
Yutturmalıyım ona masallarımı.

EURİPİDES

Külahı da vereyim.

---

20 Oineus, Phoiniks. Philoktetes, Bellerophontes ve Telephos, Euripides'in tragedyalarının adları ve baş kahramanlarıdır. Mysialı Telephos, Troya seferine çıkan Akhalara karşı savaşta Akhilleus'un okuyla yaralanmış, yarası iyileşmeyince, tanrı sözcüsüne başvurmuş ve ancak Akhilleus tarafından iyileştirilebileceğini öğrenip, dilenci kılığına girmiş ve Akha kampına gelmişti. Bu konuyu birçok dramatik sahnelerle işleyen Euripides'in *Telephos* tragedyası yitiktir. Bundan sonraki tırnak arasındaki dizeler bu tragedyadan alınmadır.

Yaman buluşların var:
Güçlü bir kafanın belirtisi bunlar.

DİKAİOPOLİS

Başlığı takar.

Eksik olma!
Telephos da eksilmez olsun!
Bak, bunu güzel söyledim:
Dilim zenginleşiyor yavaş yavaş.
Ama bana bir dilenci değneği de lazım.

EURİPİDES

Al şunu ve uzaklaş bu taş konutlardan.

DİKAİOPOLİS

Zavallı ruhum! Bak nasıl
Kovuyorlar seni bu konutlardan!
Oysa daha nice eksiklerim var,
Daha ağlamaklı olman gerek, ruhum,
Daha cıvık, daha kandırıcı.
Euripides, o küçük sepetini ver bana,
Hani o bir kıvılcımla yanan sepetini.

EURİPİDES

İşine yarar mı sepetim, zavallı dostum?

DİKAİOPOLİS

Yaramaz ama yanımda bulunsun yine de.

EURİPİDES

Ona sepeti verir.

Sıktın artık, uzaklaş çevremden.

DİKAİOPOLİS

Vah vah! Hoşça kal öyleyse, anan gibi.[21]

EURİPİDES

Haydi git.

DİKAİOPOLİS

Hayır, bir şeycik daha ver bana:
Bir kırık tas, dilenmek için.

---

21 Bir söylentiye göre Euripides'in anası sebze satıcısıymış.

EURİPİDES

Haydi, onu da al ve cehennem ol!
Evimin rahatını kaçırdın.

DİKAİOPOLİS

Aman etme, kırma beni böyle.
Haydi, baldan tatlı Euripides'im benim,
Bir şeycik daha isteyeceğim senden:
Sünger kapaklı bir testi.

EURİPİDES

Bütün tragedyamı istiyorsun benden.
Peki, al da git.

DİKAİOPOLİS

Gideyim, gideyim! Ama ne yapsam
Bir şey daha lazım, yoksa yandım,
Gel etme, baldan tatlı Euripides'im benim;
Bir şey daha verirsen, başka şey istemem:
Biraz saman koy sepetime.

EURİPİDES

Saman mı istedin? Al sana saman.
Başka şey kalmadı verecek dramlarımdan.

DİKAİOPOLİS

Kalmadı, doğru, gidiyorum artık.
Bir hayli rahatsız ettim gerçekten,
Ama büyükler yine de nefret etmez benden.
Aman, eyvah, en önemlisini unuttum,
O olmasa boşa gider emeklerim.
Euripides, canım ciğerim, Euripides'im benim,
Bir isteğim daha var;
Canım çıksın, köpekler gibi gebereyim
Başka bir şey daha istersem,
Bir şey, bir şeycik daha var, bir tek:
Senin ana mirasından bir bağ maydanoz.

EURİPİDES

Hakaret ediyor bu adam bana
Kapansın kapılarım suratına!

DİKAİOPOLİS

Ey ruhum, maydanozsuz çıkacaksın yola.
Biliyorsun ne büyük bir davadır
Biraz sonra savunacak olduğun
Spartalılardan yana konuşarak.
Davran artık, ruhum, vaktidir
Ne o? Niçin duraksıyorsun?
Bunca Euripides yuttuktan sonra
Yürüyemez olur musun, yürüyeceksin.
Gel söyle, ruhçağızım,
Koy kelleni ortaya, söyle doğru bildiğini,
Yürekli ol, yürü, atıl, ileri.
Hadi göreyim seni, güveniyorum sana.

KORO

Ne yapacaksın? Ne diyeceksin?
Bil ki yaman bir küstahlık bu seninki;
Kelleni ortaya koyup yurt için.

KOROBAŞI

Başına gelecekten korkmuyor adam.
Haydi konuş, konuşmak istedin madem.

DİKAİOPOLİS

Kızmayın bana, saygıdeğer seyirciler,
Bir komedyada ve bir dilenci olarak
Devlet işlerinden söz etmeye kalkıyorsam
Atina yurttaşlarının önünde.
Doğru olan her şey komedyaya girer:
Size acı ama doğru şeyler söyleyeceğim.
Bu kez Kleon suçlayamaz beni
Yabancıların önünde yurduma çatıyorum diye,
Çünkü bu Lenaion bayramında biz bizeyiz,[22]
Yabancılar gelmiş değil henüz,

---

22 Lenaion, tanrı Dionysos şerefine ocak ayının sonunda kutlanan bayramdır. Lenaion'da komedya ve tragedya temsilleri yapılır, ama onlara yalnız Atina yurttaşları katılırdı.

Vergilerin gelmesine daha var,
Birleşiklerimiz de daha yoldalar.
Biz burada baklanın taneleriyiz,
Azınlıkları kabuk sayacak olursak.
Şunu söyleyeyim ki önce
Lakedemonyalıları sevmem ben de,
Dilerim Poseidon bir deprem yollasın,
Yerle bir olsun bütün evleri,
Çünkü benim de bağımı bahçemi yıktılar.
Orası öyle ama biz bize konuşursak,
Yalnız Lakedemonyalılar yüzünden mi
Bütün bunlar başımıza gelenler?
Aramızda öyle adamlar var ki bizim
–Yurttaşlarımın tümüne diyeceğim yok–
İyi dinleyin, aklınızda tutun bunu:
Bütün yurttaşlarımı suçluyor değilim,
Ama aramızda öyleleri var ki,
Öyle aşağılık, öyle yüzsüz, namussuz,
Öyle alçakları, hainleri var ki,
Onlar yüzünden çıkmaza girdi[23]
Megaralılarla alışverişimiz.
Onlar ki bir hıyar, bir tavşan, bir domuz,
Bir baş sarmısak, bir çimdik tuz gördüler mi,
Megara'dan geldi diye kıyameti koparırlar,
Hemen ertesi gün kaçak mal diye
Açık artırmayla satışa çıkarırlar.
Hadi buna önemsiz diyelim
Aramızda kalıyordu çünkü.
Gel gör ki birtakım delikanlılar
Kumar ve şarap taşkınlığıyla
Megara'ya gidiyorlar bir koşu,

23 Perikles'in çıkarttığı bir emirname, Megara ile Atina arasındaki her türlü ticareti yasaklıyor ve Atina'nın egemenliğinde bulunan limanları Megara mallarına kapatıyordu.

Simaitha orospusunu kaçırıyorlar.
O zaman Megaralılar azgın horozlara dönüp,
Kaçırıyorlar öç almak için
Aspasia'nın konağından iki yosmayı.[24]
Bunun üzerine patlıyor savaş:
Birbirine düşüyor bütün Yunanlılar
Üç yosma yüzünden!
Küplere biniyor sözde Olymposlu Perikles,
Zeus misali çakıyor şimşekleri,
Gümbürdetiyor gökleri,
Altüst ediyor Hellen ülkesini
Ve yasalar çıkarıyor dize dize:
"Megaralılar kovulacak aramızdan,
Tarlalardan, çarşılardan,
Denizlerden, karalardan!"
Megaralılar da ne yapıyor o zaman:
Açlık canlarına tak deyince
Lakedemonyalılara başvuruyorlar
Geri aldırsınlar diye
Üç yosma yüzünden çıkan fermanı.
Ama biz bütün başvurmaları
"Olmaz!" diye geri tepiyoruz hep;
Derken kalkan gümbürtüleri sarıyor her yeri.
Ondan sonra artık vahlan dur:
Şöyle olmalıydı, böyle olmalıydı,
Ya nasıl olmalıydı, peki, söylesenize!
Diyelim ki bir Spartalı bir köpecik aldı gitti
Bizim birleşiğimiz Seriphos adacığından,[25]
Bir cumalcı da yetiştirdi bunu bize,
Ne olacak şimdi? Oturur muydunuz evlerinizde?

---

24 Miletoslu Aspasia, Perikles'in sevgilisiydi, ama Atina yurttaşı olmadığından Perikles'le evlenmesine izin verilmiyordu. Megara emirnamesine sebep olarak gösterilen bu olay Aristophanes'in uydurması olacak.

25 Atina'nın güneydoğusunda ufacık bir ada.

Ne mümkün! Hemen fırlardınız dışarı,
Üç yüz gemi salardınız denize,
Askerden geçilmez olurdu şehir,
Bağırır dururdunuz hepiniz
Amiralimiz kim olacak diye.
Bakarsın bir yerde para dağıtılıyor askere,
Ötede Pallas heykelleri yaldızlanıyor,
Beride kıyamet kopuyor sütunlar altında
Buğdaylar ölçülüp tartılırken;
Dört bir yanda tulumlar, kürek kayışları,
Satın alan alana küpleri,
Torba torba soğan sarmısakları, zeytinleri,
Şölen çelenkleri, sardalye balıkları,
Çalgıcı kızlar, kavgadan gözü şişmişler.
Tersane ayrı bir âlem:
Gürültü patırtı içinde yontulan kürekler,
Çakılan ıskarmozlar, takılan kayışlar,
Boru, düdük müdük sesleri,
Kumanda bağrışmaları…
İşte budur, bilirim, yapacak olduğunuz.
Ya düşman Telephos ne yapar sanıyorsunuz?
Aynı şeyi yapmaz dersek
Aklımızı yitirmişiz demek.

BİRİNCİ YARIM KORO

Ya öylemi, seni alçak, seni rezil,
Bizi böyle anlatıyorsun ha, aşağılık dilenci,
Bir cumalcı yüzünden çamur atıyorsun bize!

İKİNCİ YARIM KORO

Poseidon bilir ya, adam haklı,
Bütün söyledikleri doğru hem de,
Bir tek yalanı yok.

BİRİNCİ YARIM KORO

Ne çıkar yoksa, söylemek mi gerekir
Bütün bunlar doğru da olsa?
Pahalıya ödeyecek bu cüretini!

İKİNCİ YARIM KORO

(Dikaiopolis'in üstüne yürüyen yarım koroyu durdurarak)

Dur bakalım, nereye koşuyorsun?
Bu adama dokunursan bil ki
Biz de seni alaşağı ederiz.

BİRİNCİ YARIM KORO

Ey Lamakhos, yüce komutan,
Gözlerinde şimşek çakan, yardımıma gel!
Göster kendini, Gorgo sorguçlu kahraman![26]
Lamakhos, dostumuz, hemşerimiz bizim.
Varsa aramızda bir bölük, bir alay komutanı,
Varsa duvarlarımızın bir koruyanı,
Hemen gelsin bana yardıma:
Yakalandım belimden, havada kaldım!

LAMAKHOS

Tepeden tırnağa silahlı; sorgucu, Gorgo başlı kalkan ve kılıcıyla evinden çıkar.

Nerden geliyor bu savaş çağrısı?
Kimin yardımına koşmam gerek?
Ne yana salayım savaş gümbürtüsünü?
Kim uyandırıp çıkardı kınından
Dehşet saçan Gorgo'mu benim?

DİKAİOPOLİS

Ey Lamakhos, şanlı alayların sorguçlu kabadayısı!

KOROBAŞI

Gel Lamakhos, bu adam deminden beri
Devletimize çamur atıp duruyor.

LAMAKHOS

Sen mi çamur atıyorsun bize, dilenci parçası?

DİKAİOPOLİS

Lamakhos, ey kahraman, ben dilenciyi affet.
İleri geri laflar kaçtıysa dilimden.

---

26 Gorgolar saçları yılanlarla örülmüş üç tanrısal canavardır. Gorgoları gören korkudan taş kesilirmiş.

LAMAKHOS

Ne dedin bakalım, söyle.

DİKAİOPOLİS

Hatırlamıyorum, sayın komutan!
Silahların başımı döndürdü korkudan.
Aman ne olur, şu korkuluğu uzaklaştır benden!

LAMAKHOS

(Kalkanı göğsünden indirerek)
İşte indirdim, korkma.

DİKAİOPOLİS

(Hâlâ korkar gibi yaparak)
Tersyüz edip koy şöyle yanıma.

LAMAKHOS

Koydum işte.

DİKAİOPOLİS

Başlığından şu tüyleri çıkar ver.

LAMAKHOS

Al sana, bir tüy!

DİKAİOPOLİS

Tüyü boğazına sokup kusmaya çalışır.

Tut başımı da kusayım:
Sorgucun midemi bulandırdı.

LAMAKHOS

Ne o, ne yapıyorsun?
Sorgucumun tüyüyle kusacaksın ha?
Bu tüy...

DİKAİOPOLİS

Hangi kuşun tüyü bu?
Babahindi tüyü olmasın?

LAMAKHOS

Vay utanmaz herif! Gebertirim seni!

DİKAİOPOLİS

Korkutmaları bırak, Lamakhos,
Kaba gücün yeri değil burası.

O kadar zorlu isen çükümü kes bari,
Tam o işe göre kuşanmışsın.

LAMAKHOS

Bir dilencinin başkomutana söylediği söze bakın!

DİKAİOPOLİS

Bir dilenci miyim ben?

LAMAKHOS

Ya nesin? Kimsin sen?

DİKAİOPOLİS

Kim miyim? Namuslu bir yurttaş sadece,
Yüksek rütbe budalası demezler bana,
Savaşın ilk gününden bir savaş eriyim ben,
Oysa savaşın ilk gününden para erisin sen,
Yüksek para eri!

LAMAKHOS

Oyla seçtiler beni.

DİKAİOPOLİS

Seçen kim? Üç beş kuş beyinli.
Beni ilgilendiren, barışa zorlayan şu:
Ak saçlı insanlar cephede çarpışırken,
Senin gibi gençler sıvışıyor o yana bu yana,
Kimi Trakya'ya gider bol bol para alarak,
Kendi dümenlerine bakan sözüm ona kaptanlar,
Kimi güneye, kimi kuzeye elçi gider:
Alavere dalavere, dolsun para keselere!
Çalkent'te parsa, Çırpkent'te parsa,
Atina kimin umurunda!

LAMAKHOS

Ama seçildi de gittiler.

DİKAİOPOLİS

Ama neden paralar hep size de
(Koroyu göstererek)
Bunlar hep havacıva?
Sen söyle, ak saçlı Közoğlu,
Hiç elçi gittin mi bugüne dek?

Bak, hayır diyor!
Oysa aklı başında, çalışkan bir yurttaş.
Ya siz Kömürcügil, Oduncugil, Çuvalcıgil,
Sis hiç İran'lara, Turan'lara gittiniz mi?
Gitmedik diyorlar.
Ama Kosyragiller,[27] Lamakhoslar gider oralara,
Onlar ki bir zamanlar
Ne vergilerini öderlerdi, ne borçlarını,
Onlar ki sokağa atardı dostları bile
Akşamüstü çöp atar gibi evlerinden.

LAMAKHOS

Ey demokrasi, nasıl dayanılır buna?

DİKAİOPOLİS

Dayanılır, dayanılır!
Lamakhos bol para aldı mı her şeye dayanır.

LAMAKHOS

Öyleyse büsbütün uzatacağım savaşı
Bütün Peloponezlilere karşı,
Tir tir titreteceğim onları her yerde
Deniz gücümle, kara gücümle, bütün gücümle!

Gider.

DİKAİOPOLİS

Bense çağırıyorum işte bütün Spartalıları,
Bütün Megaralılar, Boiotialıları,
Gelsin alışveriş etsinler benimle,
Hepsi gelsin, Lamakhos gitsin!

Dikaiopolis gider.

KOROBAŞI

Güzel konuştu bu adam ve kazandı davayı,
Halk barış konusunda ona inandı.
Gelin artık soyunalım, geçelim saldırı yürüyüşüne
Daha uzun daha ağır dizelerle.

---

27 Kosyra soylu ve kibirli bir Atinalı kadının adıdır.

KORO

Seyircilere doğru bir iki adım atar.[28]

Komedya korolarının başına geçeli
Şairimiz hiç övmedi kendini seyircilere.
Ama düşmanları iftiralar yağdırdı ona
Görüşü tez değişen Atinalıların önünde,
Devletimizi oyunlarda alaya almakla,
Halkımızı yermek, küçük düşürmekle suçladılar.
Onun için savunmak istiyor bugün kendisini
Yine o değişken Atinalıların karşısında.
Size birçok iyilikler ettim, diyor şairimiz
Yalancıların lafına kanmanızı önlemekle,
Pohpohları, dolmaları yutmaktan korumuş sizi:
Birleşik devletlerin elçileri gelip ikide bir
"Başı menekşe çelenklere layık halk" diyerekten
Över kandırırlardı sizi diledikleri gibi;
Çelenk sözüyle ağzınız kulaklarınıza varır,
Kıçlarınızı oynatır dururdunuz gururdan.
"Işık saçan Atina" demeyegörsün bir dalkavuk
Her istediğini koparıverirdi sizlerden;
Oysa gümüşbalıkları da ışık saçar denizde.
Bunlara karşı gözlerinizi açtı şairimiz
Ayrıca gösterdi size birleşik devletlerde
Demokrasimizin ne çıkmaz yollara girdiğini.
Onun için bundan sonra Atina'ya gelen elçiler
Görmek isteyecekler Atinalıların önünde
Doğruyu söylemekten kokmayan soylu şairi.
Yiğitliğiyle ün saldı en uzak ülkelerde,
Nitekim Büyük Kral iki şey sormakla yetinmiş
İran'a giden Lakedemonya elçilerine:
Denizde siz mi güçlüsünüz, Atina mı, demiş,

---

28 Anapaistos, yani uzun yürüyüş vezniyle okunan bir parçaya "parabasis" denir. Konuyla bir ilişiği olmayan parabasiste, şair, kendini ve sanatını söz konusu ederek savunmasını yapar.

Bir de şairimizi sormuş, kimlere çatıyor diye,
Çünkü, demiş, onun çattığı kimseler adam olur,
Onun gibi bir yol göstericisi olan halktır
Eninde sonunda zaferi kazanacak olan halk.
Onun için Spartalılar barışmak istiyor sizinle,
Aigina'yı isterken de o küçük adayı değil,[29]
Şairinizi almak istiyorlar elinizden.
Ama dinleyin beni, onu kaçırmamaya bakın,
Çünkü doğruluğu savunuyor komedyalarıyla,
Güzel öğütleriyle mutlu kılmak istiyor sizi
Size dalkavukluk etmeden, çıkarını düşünmeden,
İkiyüzlülüklerle kandırmadan sizi kalleşçe;
Bütün çabası en iyiyi, en güzeli öğretmek size.
Gelsin şimdi Kleon, çıksın karşıma!
Bütün dolaplarını döksün ortaya!
İyilik ve doğruluk benden yana.
Hiçbir zaman yapmayacağım yurduma
Onun yaptıklarını, alçakça, kahpece!

BİRİNCİ YARIM KORO

Gel gel Akharnai perisi,
Alev gibi coşkun ve diri
Duyur gürbüz sesini!
Meşe kömürü körüklenince
Kıvılcımlar saçarsa nasıl,
Gümüşbalıkları kızarırken,
Bir yandan çörek hamuru yoğrulurken,
Öylesine bir köy havası söyle de gel,
Gel sar beni, coştur beni!

BİRİNCİ YARIM KORONUN BAŞI

Biz yaşlılar, eskiler, yakınıyoruz devletten,
Bir zamanın deniz kahramanları bizler

---

29 Aigina, Atina'nın güneyinde bir adadır. Aristophanes'in Atinalı olan ailesi Aigina adasına göç etmişlermiş.

Şanımıza layık bir rahata kavuşacak yerde,
Türlü dertler içinde yaşatıyorsunuz bizi
Bu yaşımızda mahkemelerde süründürerek
Gencecik hatiplerin oyuncağı ediyorsunuz.
Onlara karşı borumuz ötmüyor bizim
Duymaz olan kulaklarımız, çıkmaz olan sesimizle.
Tek dayanağımız şu dayandığımız değnek.
Yargıçlar önünde titrer güçsüz çenelerimiz,
Sönük gözlerimizin bütün görebildiği
Adaletin bir dumanı, bir hayali sadece.
Bizi suçlayan çiçeği burnunda genç,
Çıkarı için devletten yana konuşan savcı
Veryansın eder bize bölük bölük cümlelerle,
Sorguya çeker bizi, her sözüyle birer tuzak kurarak,
Didikler, bunaltır, sersem eder
Kurumuş, iki büklüm olmuş zavallı bizleri.
Ne yapabilir ona karşı dermansız bir ihtiyar:
Gevezeler, kekeler, yer para cezasını çıkar.
Ağlar o zaman biçare ve der ki dostlarına:
"Kefen paramla ödersiniz bu para cezasını."

İKİNCİ YARIM KORO

Yakışır mı bu kutsal çeşmenin yanı başında
Ak saçlı bir yurttaşın canına kıymak?
O ki bunca kahır çekti toplum uğruna,
Bunca ter döktü yiğitçe, alnının akıyla,
Marathon'da canını dişine taktı yurdu için.
Bizken düşmanı kovalayan Marathon'da
Bugün mahkemelerde kötüler kovuşturuyor bizi,
Ağır cezalara da çarptırıyorlar üstelik,
Sorarım savcıların en insafsızına, hak mı bu?

İKİNCİ YARIM KORONUN BAŞI

Olacak şey mi beli bükülmüş bir ihtiyarın
Çölden gelme bir geveze savcının hışmına uğraması?
Gözyaşlarımı tutamadım görünce o ihtiyarın

Hoyrat bir savcının oklarına hedef olmasını,
O ki gençliğinde o savcı gibilerin
On tanesini birden bir yumrukla yere serer,
Yalnız bir tek narasıyla üç bin okçuyu birden
Pişman ederdi dünyaya geldiklerine,
Babası, amcası, bütün soyu sopuyla birlikte.
Madem yaşlılara rahat yok bu memlekette,
Çıkarın bir yasa, ayırın kaderlerimizi:
İhtiyarları dişsiz ihtiyarlar suçlasın,
Gençleri de kendileri gibi geveze
Kleinias'ın oğlu cinsinden puştlar.
Bundan böyle yaşlılar yaşlıları savunsun, gençler gençleri.

DİKAİOPOLİS

Çıkar, evinin önünde bir iple bir dörtgen yapar.

İşte benim çarşımın sınırları,
Burada Spartalılar, Megaralılar ve Boiotialılar
Alışveriş edebilirler, ama bir şartla:
Yalnız bana mal satacaklar,
Lamakhos'a hiçbir şey satmak yok.
Çarşımın bekçisi şu kırbaçlar olacak:
Kayıştan can yakan üç kırbaç.
Curnalcı murnalcı giremez buraya.
Barış antlaşması taşa yazıldı,
Gidip getireyim onu da,
Çarşının görünür bir yerine dikeyim.

İçeri girer, o sırada bir Megaralı sırtında bir çuvalla ve ardında iki küçük kızla soldan girer.

MEGARALI

Selam sana Athena çarşısı,
Megaralıların sevgilisi!
Dostluk tanrısı tanığımdır
Anam gibi özlemiştim seni!
Gelin, mutsuz babanın zavallı yavruları,
Gelin çıkın şuraya da

Ekmeğinizi kazanın kazanabilirseniz.
Dinleyin beni şimdi aç karnınızla:
Satılmak mı istersiniz, açlıktan ölmek mi?

KIZLAR

Satılmak, satılmak!

MEGARALI

Bence de öyle, ama kim alır sizi?
Alan boşuna harcar parasını.
Ama dur, bir Megara kurnazlığı yapalım:
İki domuz yavrusuna çevireyim sizi de
Çarşıda satmaya getirdim diyeyim.
Alın şu domuz tırnağına benzer takunyaları,
Domuz yavruları gibi durun şurda.
Satmadan geri götürürsem sizi,
Neymiş açlıktan ölmek görürsünüz.
Şunları da domuz burnu gibi alın ağzınıza,
Şu çuvalın içine de girin,
Gur gur, kuyik kuyik diye sesler de çıkarın
Bayramlarda kesilen domuzlar gibi.
Ben gideyim bakayım Dikaiopolis nerde.
Hey Dikaiopolis! Domuz yavrusu alır mısın?

DİKAİOPOLİS

Kim o? Bir Megaralı mı?

MEGARALI

Pazara geldik.

DİKAİOPOLİS

Nasılsınız? İyi misiniz?

MEGARALI

Biz ocak başında geviş getiriyoruz.

DİKAİOPOLİS

İyi şeydir sıcakta gevşemek
Hele bir kaval çalan da olursa.
Daha başka ne yapıyorsunuz Megara'da?

MEGARALI

Ne yapabiliriz ki, düşünsene!

Ben yola çıkarken başımızdakiler
Şehrin işlerine çekidüzen veriyorlardı
En kestirme yoldan gebertmek üzere bizi.

DİKAİOPOLİS

Dertten kurtulursunuz böylece, fena mı?

MEGARALI

Öyle ya, doğru.

DİKAİOPOLİS

Başka ne haber? Buğday kaça satılıyor?

MEGARALI

Buğdayın fiyatı göklere çıktı bizde
Tıpkı tanrılar gibi.

DİKAİOPOLİS

Tuz getirmişindir öyleyse.

MEGARALI

Tuz ne gezer bizde! Bıraktınız mı?[30]

DİKAİOPOLİS

Sarmısak mı getirdin yoksa?

MEGARALI

Ara da bul sarmısağı!
Her gelişinizde köklerini söktünüz
Tarlafareleri gibi çalakürek.

DİKAİOPOLİS

Peki ne getirdin?

MEGARALI

Domuz yavruları, kurbanlık.

DİKAİOPOLİS

Aman ne iyi, göster!

MEGARALI

Domuzlarıma diyecek yoktur doğrusu,
Bir baksana şuna, ne yağlı, ne güzel!

---

30 Atinalılar Megara'nın karşısındaki Minoa adasını işgal etmekle Megara'nın tuz ihraç etmesini engellemişlerdi.

DİKAİOPOLİS

Küçük kızı kaldırıp yoklamak ister.

Bu da ne? Nedir bu?

MEGARALI

Domuz dedik ya.

DİKAİOPOLİS

Yok canım? Nerenin domuzu bu?

MEGARALI

Megara'nın. Benzetemedin mi domuza?

DİKAİOPOLİS

Benzetemedim doğrusu.

MEGARALI

Olur şey değil, ne inanmaz adamsın!
Bal gibi domuz işte.
Tuzuna biberine bahse girer misin benimle:
Yunanca domuz dedikleri budur.

DİKAİOPOLİS

Evet doğru, ama bu domuzun biraz insancası.

MEGARALI

Elbette öyle olacak, mal benim.
Seslerini duymak ister misin?

DİKAİOPOLİS

İsterim doğrusu.

MEGARALI

(Küçük domuzların birine)
Bağırıver, domuzcuk.
Bağır diyorum sana, körolası!
(Kulağına)
Dönersin eve bağırmazsan.

KÜÇÜK KIZ

Kuyik... Kuyik...

MEGARALI

Nasıl? Domuz muymuş?

DİKAİOPOLİS

Evet, şimdi benzettim domuza.
Ama bir büyüdü mü malın gözü olacak.

MEGARALI
Beş yıl sonra tam anası gibi olur.
DİKAİOPOLİS
Bu haliyle kurban edilemez pek.
MEGARALI
Bak hele, neden edilemezmiş?
DİKAİOPOLİS
Eti budu yok da ondan.
MEGARALI
Daha yavru, hele bir olgunlaşsın,
Eti budu o zaman seyret onda.
(İkinci kızı göstererek)
Ama sen büyütmek istiyorsan,
Bunu al, ne domuz güzeli, şuna bak bir!
DİKAİOPOLİS
Tıpatıp aynı mal bu da.
MEGARALI
Niye olmasın, anaları babaları bir.
Biraz etlensin tüylensin
Aphrodite'ye kurban edilir bal gibi.
DİKAİOPOLİS
Ama Aphrodite'ye domuz kurban edilmez.
MEGARALI
Nasıl edilmez, böyleleri yalnız ona kurban edilir,
Öyle şişkebap olur ki bunlar, tadına doyulmaz!
DİKAİOPOLİS
Anasız yemek yiyebiliyor mu bunlar?
MEGARALI
Evet, anasız da babasız da.
DİKAİOPOLİS
(Bir tanesini göstererek)
Bu ne yer?
MEGARALI
Ne versen, kendin sor ona.

DİKAİOPOLİS

Gurt... Gurt...

ÇOCUKLAR

Kuyik... Kuyik...

DİKAİOPOLİS

Hıyar yer misiniz?

ÇOCUKLAR

Kuyit... Kuyit...

DİKAİOPOLİS

İncir de yer misiniz?

ÇOCUKLAR

Kuyit... Kuyit...

DİKAİOPOLİS

Amma bağırdılar incir deyince!
İncir getirin ordan bu domuzcuklara.
Dur bakalım yiyecekler mi?
İncir verir, domuzlar şapur şupur yer.
Vay vay, bu ne şapırtı!
Domuz değil, aç kurtlar bunlar.

MEGARALI

Bir incir bıraktılar nasılsa,
Onu da ben yiyeyim bari.

DİKAİOPOLİS

Aman ne sevimli hayvancıklar!
Ne istiyorsun bu yavrulara, söyle.

MEGARALI

Birine bir bağ sarmısak,
Ötekine bir tutam tuz.

DİKAİOPOLİS

Aldım, bekle biraz beni.
İçeri girer.

MEGARALI

Tamam. Ey alışveriş tanrısı Hermes,
Ne olur karımı da anamı da sattır bana!

BİR CURNALCI

Girer.

Hey bana bak! Nerdensin sen?

MEGARALI

Megara'dan, domuz satıyorum.

CURNALCI

Ya! Bu domuzlar düşman demek.
Onları da seni de ele vereyim de gör.

MEGARALI

İşte yine o söz, o belaların başı!

CURNALCI

Seni Megara kaçakçısı seni!
Bırak bakalım o çuvalı.

MEGARALI

Dikaiopolis, Dikaiopolis, curnallıyorlar beni!

DİKAİOPOLİS

Sahneye gelir.

Kimmiş o? Kim curnallıyor seni?
(Masanın üstündeki kırbaçları yakalayarak)
Bekçiler, kovun curnalcıları!
(Curnalcı'ya)
Sen mi curcur ediyorsun el âlemi?

CURNALCI

Ne demek, düşmanlarımızı ele vermek suç mu?

DİKAİOPOLİS

Defol, başka yerde curcur et bakalım,
Daha çabuk, daha çabuk hem de!

Curnalcı kaçar.

MEGARALI

Nedir Atina'nın bu heriflerden çektiği!

DİKAİOPOLİS

Sen hiç korkma, Megaralı!
Al sarmısağını, tuzunu,
Haydi git güle güle.

MEGARALI

Biz güler miyiz hiç? Alay mı ediyorsunuz?

DİKAİOPOLİS

Aman bir pot mu kırdım? Özür dilerim.

MEGARALI

Elveda, domuzcuklarım benim!
Babanız olmasa da, ekmeğinizde tuz olsun bari!
Onu da veren olursa size.

Çıkar, Dikaiopolis, iki domuz yavrusunu evine götürür.

KORO

Ne mutlu bu adama!
Gördünüz mü nasıl gerçekleştirdi barışı.
Şimdi toplar artık rahatça
Barışın meyvelerini pazarda.
Gelsin şimdi Ktesias ya da başka bir curnalcı
Pişman olur geldiğine.
(Dikaiopolis'e)
Şimdi artık pazarlıkta
Kimse kazıklayamaz seni,
Ne Prepis, ne Kleonymos gibi namussuzlar
Tongaya bastırabilir artık seni.
Tertemiz gider gelirsin
Çamura batmadan yurdunda.
Hyperbolos'un[31] şerrine uğrayıp
Mahkemelere düşmekten korkmazsın,
Aşağılık, alçak kişilere rastlamazsın,
Yüzsüzlerin, puştların oyuncağı olmazsın,
Açlıktan ölüp, soğuktan donmazsın.

Bir Thebaili hizmetçisiyle girer, ikisi de bol bol yiyecekler taşımaktadırlar. Arkalarından gürültü koparan bir sürü çalgıcı.

---

31 Hyperbolos, lamba satıcılığı yapan bir demagogdur.

THEBAİLİ

(Sırtındaki küfeyi yere bırakıp, omzunu sıvazlayarak)
Herakles korusun, omzumdan hayır kalmadı.
(Hizmetçisine)
Şu yarpuz küfesini yavaşça yere koy.
Siz de kavalcılar, çalın kavallarınızı.
Thebai'den beri peşimizi bırakmadılar bu kör olasılar.

Çalgıcılar bir curcuna koparırlar.

DİKAİOPOLİS

Karga sürüsü, eşekarıları,
Çekin gidin bu kapıdan!
Nerden çıktı bu Khairis'ten beter çalgıcılar,
Nedir bu kaval curcunası?

Çalgıcılar uzaklaşır.

THEBAİLİ

İolaos[32] tanrı senden razı olsun, yabancı.
Thebai'den beri üfleyip duruyorlar arkamdan,
Yarpuzumda çiçek bırakmadılar.
Keklikler, bıldırcınlar getirdim, alsana.

DİKAİOPOLİS

Günaydın, arpacı Boiotialı!
Başka ne getirdin?

THEBAİLİ

Boiotia'da en güzel ne varsa:
Farekulağı, yarpuz, hasır,
Kandil fitili, ördek, alakarga,
Çil, çulluk, çalıkuşu, karabatak...

DİKAİOPOLİS

Desene, kuş cennetini aldın geldin buraya!

THEBAİLİ

Dahası var: Kazlar, tavşanlar, ördekler,
Tilkiler, köstebekler, kirpiler,

---

32 İolaos: Herakles'in arkadaşı Thebaili bir yarı tanrı.

Kakımlar, sansarlar, susamurları,
Kopais gölünün yılanbalıkları.[33]

DİKAİOPOLİS

Ya, demek balıkların en lezzetlisini getirdin!
Göster de selamlayalım yılanbalıklarını.

THEBAİLİ

Ey Kopais kızlarının ablası,
Göster güzelliğini bu yabancıya!

DİKAİOPOLİS

Ey bunca zaman gözümde tüten sevgili kız,
Gelmenle şad oldu komedya korolarımız,
Sen, ey Morykhos'un[34] yanıp tutuştuğu kız!
Hizmetçiler, getirin mangalı, körüğü,
Bakın çocuklar, yılanbalığı geldi,
Altı yıldır hasret çektiğimiz balık!
Selamlayın çocuklar, kurulsun şölen,
Kömür parası benden!
(Bir köleye)
Al götür içeri bunu.
Ölüm ayırmasın beni bu sevgilimden,
Pazı yaprakları arasında pişerken.

THEBAİLİ

Anladık ama kaç para vereceksin?

DİKAİOPOLİS

Yoo, o benim pazar hakkım olacak.
Ama başka satılacak şeylerin varsa, söyle.

THEBAİLİ

O da ne demek: hepsi satılık.

DİKAİOPOLİS

Peki, kaç para vereceğiz hepsine,
Yoksa buradan mal mı götürmek istersin?

---

33 Boiotia'daki Kopais gölü yılanbalıklarıyla ünlüdür.

34 Morykhos, obur bir adamdı.

THEBAİLİ

Evet, Atina'da olup Boiotia'da olmayan şeyler.

DİKAİOPOLİS

Anladım, ançüez ya da testi istiyorsun.

THEBAİLİ

Ançüez ya da testi mi? Bizde çok onlar.
Öyle bir şey istiyorum ki
Bizde hiç olmasın, burada bol olsun.

DİKAİOPOLİS

Tamam! Curnalcı senin aradığın.
Testi gibi al sırtına götür.

THEBAİLİ

Öyle ya, daha iyisi can sağlığı:
Maymun gibi gezdirir para kazanırım.

DİKAİOPOLİS

Na, işte Nikarkhos geliyor curnallamaya.

THEBAİLİ

Aman ne minnacık adam.

DİKAİOPOLİS

Ama en büyük kötülükler onda.

NİKARKHOS

Kimin bu mallar?

THEBAİLİ

Benim, Thebai'den getirdim.

NİKARKHOS

Düşman demek bunlar, hemen yakalatmalı.

THEBAİLİ

Ne kötülük etti sana bu zavallı kuşlar?
Ne diye savaş açıyorsun onlara?

NİKARKHOS

Seni de ele vereceğim, seni de!

THEBAİLİ

Ne kötülük ettim sana?

NİKARKHOS

Söyleyim, söyleyim de duysun bütün yurttaşlar:
Sen yurduna fitil sokuyorsun düşman ülkesinden.

THEBAİLİ

Bir fitil yüzünden mi yakacaksın beni?

NİKARKHOS

Bu fitil tersaneyi yakabilir.

THEBAİLİ

Tersaneyi, bir fitil?

NİKARKHOS

Elbette, ne sandın!

DİKAİOPOLİS

Nasıl?

NİKARKHOS

Bir Boiotialı onu hasır içine kor,
Sonra yakıp tersaneye sokar
Bir su oluğundan yararlanıp,
Zorlu bir poyraz da esiyorsa o gün
Bütün donanma alır fitili yanar.

DİKAİOPOLİS

Seni asılası alçak,
Senin hasırına da, fitiline de!

Nikarkhos'u döver.

NİKARKHOS

Tanık olun, yurttaşlar!

DİKAİOPOLİS

(Thebailiye)
Kapayın şunun ağzını.

THEBAİLİ

Saman ver de tıkayım ağzından içeri,
Testi gibi götürürsün, kırılmaz yolda.

Curnalcı'nın ağzı bağlanır. Dikaiopolis onu bir hasıra sarar.

KOROBAŞI

Aman iyi sar sarmala, hemşerim,
Adamcağız kırmasın malını götürürken.

DİKAİOPOLİS

Saralım, saralım!

Curnalcı'nın başına vurur, adam boğuk selsek çıkarır.

Kötü kötü sesler de çıkarıyor üstelik,
Tanrıların hoşuna gitmez bu sesler.

KOROBAŞI

Adamın ne işine yarar bu?

DİKAİOPOLİS

Birçok işine yarar:
Çöp kabı olur, zehir çanağı olur,
Mahkemede su havanı olur,
Hırsız feneri, cadı kazanı olur.

KOROBAŞI

Amma da sesler çıkarıyor vurdukça!
Ev işlerinde güvenilir mi buna?

DİKAİOPOLİS

Yoo, sağlam mal bu, dostum, kırılmaz,
Hele tepesi aşağı konursa şöyle.

KOROBAŞI

(Thebailiye)
Hadi, senin işlerin yolunda.

THEBAİLİ

Toplayalım yükümüzü!

KOROBAŞI

Evet, yabancı dost,
Topla yükünü,
Curnalcı'yı da yüklen,
Güle güle kullan!

DİKAİOPOLİS

Amma zor sarıldı senin testi,
Haydi, al götür, Boiotialı!

THEBAİLİ

Gel, İsmenias, eğil bakayım şöyle.

Curnalcı'yı kölenin sırtına yükler.

DİKAİOPOLİS

Aman, kırmadan götür bunu!
Götürülecek mal değil ya, neyse.

Para kazanırsan bu maldan ne mutlu sana:
Kolay iş değil curnalcıdan kâr sağlamak.
Giderler. Lamakhos'un evinden bir hizmetçi çıkar.

HİZMETÇİ
Bağırır.
Dikaiopolis!

DİKAİOPOLİS
Ne var? Ne bağırıyorsun?

HİZMETÇİ
Bağırırım elbet, Lamakhos'un emri.
Kazan bayramı[35] için kuş istiyor senden,
Bir drahmi yolladı kuşlar için,
Üç drahmilik de yılanbalığı istiyor.

DİKAİOPOLİS
Kim bu yılanbalığı isteyen Lamakhos?

HİZMETÇİ
Korkunç, yenilmez Lamakhos ki,
Kaldırıp Gorgo'sunu sallar başında
Üç sorgucunu şanlı tolgasının.

DİKAİOPOLİS
Zeus'a yemin, bir şey alamaz benden,
Kalkanını da verse hava alır,
Sorguçları iki hamsi etmez.
Bağırıp çağırırsa bekçileri çağırırım.
Kırbaçları yakalar. Hizmetçi gider.
Bu mallar benim, toplayalım!
Yiyecekleri, kuşları yüklenir.
Ve götürelim eve!
(Türkü söyler gibi)
Kuşlarım var sarı sarı
Hışır hışır kanatları.

---

35 Tanrı Dionysos şerefine mart ayında kutlanan bir bayram. Bu bayramda yemek yeme ve içki içme yarışları yapılırdı.

BİRİNCİ YARIM KORO

Gördün, ey bütün yurdumun halkı!
Gördün bu akıllı, bu üstün akıllı adam
Yaptığı barışla ne alışverişler sağladı,
Evinin mutfağını donatır oldu,
Kendiliğinden her şey gelir oldu ona.
Hayır, Savaş Tanrısı'nı sokmam gayrı evime,
Gelmesin artık evime, soframa
Kahramanlık destanları okumaya.
Sarhoşun biri bu savaşçı Polemos:
Düğün dernek havasıyla gelip
Dertlere boğuyor dertsiz evleri,
Altüst ediyor her şeyi,
Kır kırana, vur vurana!
Gel otur içelim, dostluk edelim.
Hayır, ille de azıtacak,
Dikili ne varsa yıkacak yakacak,
Kökünü kurutacak bağımızın bahçemizin.

İKİNCİ YARIM KORO

Aldığı kuşlarla kanatlanıp adam
Sofra donatmaya gitti evine.
Baksana tüyler salıyor mutfağından.

Bir kadın elinde barış alametleriyle gelir.

Ey Barış, Kıbrıslı Aphrodite'nin
Ve bütün güzelliklerin can yoldaşı!
Ne şirinmişsin meğer, bilmez olmuştum.
Ah ne olur, Eros o güzelim çelenkleriyle
Bağlasa, sarmaş dolaş etse bizi.
Beni pek yaşlı bulursun herhalde
Ama ev kurup yaşasam seninle
Üç işi birden gerçekleştirebilirdim:
Önce asmalar dikerdim sıra sıra,
Sonra incir fidanları yanı başına,
Bir de çepeçevre zeytin ağaçları,
Her bayram zeytinyağı sürünürdük seninle.

BİR HABERCİ

Duyduk duymadık demeyin, millet!
Atalardan kalma geleneğimize uyarak
Şarabı devireceksiniz boru çalar çalmaz.
Kim önce bitirirse şarap tasını
Bir fıçı kazanacak, şişko bir fıçı.

DİKAİOPOLİS

(Kapıdan adamlarına seslenerek)
Çocuklar, kadınlar, duymadınız mı?
Ne yapıyorsunuz, bakın ne diyor haberci:
Kaynatın, kızartın, çevirin tavşanı, çabuk,
Çelenkleri hazırlayıp, şişleri de getirin de,
Geçireyim bu bizim ardıçkuşlarını.

BİRİNCİ YARIM KORO

Ne akıllı adammışın, hayranım sana!
Hele bu verdiğin güzelim şölene.

DİKAİOPOLİS

Dur, ardıçkuşlarının kızarmasını bekle.

BİRİNCİ YARIM KORO

Doğru, doğru, ne dersen doğru.

DİKAİOPOLİS

(Bir köleye)
Ateşi körükle altından.

BİRİNCİ YARIM KORO

(Öteki yarım koroya)
Görüyor musun nasıl anlıyor mutfak işlerinden,
Ne özenle hazırlıyor her şeyi!

Yırtık pırtık giyimli bir çiftçi girer.

ÇİFTÇİ

Ah başıma gelen!

DİKAİOPOLİS

Aman tanrılar, bu da kim?

ÇİFTÇİ

Bir bahtı kara.

DİKAİOPOLİS

Bahtına küs öyleyse.

ÇİFTÇİ

Aman hemşerim, barışı kendine sağlamışın madem,
Birazcık da bana ver, beş yıllık yeter.

DİKAİOPOLİS

Ne geldi başına?

ÇİFTÇİ

Mahvoldum, öküzlerimi yitirdim.

DİKAİOPOLİS

Nasıl?

ÇİFTÇİ

Boiotialılar aldı Phyle'de.

DİKAİOPOLİS

Vah zavallı, karalar giyseydin bari.

ÇİFTÇİ

Zeus inandırsın seni, öküzlerim
Gül gibi yaşatıyordu beni... Tezekleriyle.

DİKAİOPOLİS

Peki, nedir istediğin?

ÇİFTÇİ

Öküzlerime ağlamaktan gözlerim görmez oldu,
Ben Phyleli Derketes'e acırsan eğer,
Senin barıştan şu gözlerime sür biraz.

DİKAİOPOLİS

Bak serseriye, ben belediye hekimi miyim?

ÇİFTÇİ

Sen yine de sür, ne olur,
Belki barış öküzlerimi buldurur bana.

DİKAİOPOLİS

Olmaz, git Pittalos'a anlat derdini.

ÇİFTÇİ

Bir damla barış, ne olur, bir damlacık!
Şu çöple damlatıver gözlerime.

DİKAİOPOLİS

Damlasının damlasını da vermem,
Git başka yerde ağla.

ÇİFTÇİ

Aha belalı başım, zavallı öküzlerim!

Gider.

İKİNCİ YARIM KORO

Barış pek tatlı geldi bu adama,
Rahatını kimseyle paylaşacağa benzemiyor.

DİKAİOPOLİS

(Bir köleye)
Sen sucuğa bal dök, mürekkepbalıklarını kızart.

İKİNCİ YARIM KORO

Duydun mu neler buyuruyor?

DİKAİOPOLİS

(İçerdeki kölelere)
Yılanbalıklarını tavaya koyun!

İKİNCİ YARIM KORO

Açlıktan öldüreceksin bizi ve komşularını
Bu dumanlar, bu bağırıp çağırmalarla
İştahımızı büsbütün artıracak.

DİKAİOPOLİS

Kızartmalar altın sarısı olmalı.

Bir güveyi yardımcısı, elinde bir paketle girer.

GÜVEYİ YARDIMCISI

Dikaiopolis... Dikaiopolis...

DİKAİOPOLİS

Bu da kim?

GÜVEYİ YARDIMCISI

Bir güveyi yolladı beni:
Düğün yemeğinden et getirdim sana.

DİKAİOPOLİS

İyi etmiş kimse bu güveyi.

GÜVEYİ YARDIMCISI

Etlere karşılık bir kâse barış istiyor senden:
Savaşa gitmeyip sevişebilmek için.

DİKAİOPOLİS

Geri götür etleri, istemiyorum,
Bin drahmi de verse barış koklatmam.

Bir kadın, güveyi yardımcısının ardından gelir.

DİKAİOPOLİS

Bu kadın da kim oluyor?

GÜVEYİ YARDIMCISI

Bu da gelinin yardımcısı,
Gelinin gizli bir diyeceği varmış sana.

DİKAİOPOLİS

(Kadına)
Söyle bakalım ne söyleyeceksen.

Kadın kulağına söyler.

Gel de gülme bu gelinin istediğine:
Kocası yatağından çıkmamalıymış!
Hadi getirin barışımı, vereyim ona, yalnız ona,
Kadın nasıl olsa, savaşta parmağı yok.

Bir köle barış kabını getirir.

Yaklaş, kızım, şişeyi tut altına şöyle.

Biraz döker.

Kullanmasını biliyor musun, geline anlat,
De ki, asker toplamaya gelecekleri zaman,
Kocasının orasını gece bu yağla ovsun.

Kadın çıkar.

(Köleye)
Götür barışı. Şarap kepçesini ver de
Doldurayım şu bakraçları.

Köle gider, bir haberci gelir.

KORO

Biri geliyor...
Kaşlarını çatmış bu yerlere geliyor biri
Belalı bir haber getirir gibi.

HABERCİ

Ey belalar, ey savaşlar ve ey bütün Lamakhoslar!

Lamakhos'un kapısına vurur.

LAMAKHOS

(Evinden çıkarak)
Nedir kulaklarıma gelen bu gümbürtü
Tunç kakmalı kapılardan?

HABERCİ

Kurmaylar hemen yola çıkmanı istiyorlar
Alayların, sorguçlarınla;
Sınırı koruyacakmışsın, kar altında.
Haber almışlar, Kazan bayramı sırasında
Sınırlarımızı aşmaya hazırlandığını
Boiotia'lı talancıların.

Haberci gider.

LAMAKHOS

Ah bu kurmaylar, sayıları bol, değerleri kıt!
Gitti bizim bayram gürültüye.

DİKAİOPOLİS

Asıl gürültüye giden ordu,
Lamakhos kafasıyla savaşa giden ordu!

LAMAKHOS

Hay kafası kopasıca, şakanın sırası mı şimdi?

DİKAİOPOLİS

Kızmayın, efendimiz, demek gidiyorsunuz
Yedi başlı ejderhayı alaşağı etmeye?

LAMAKHOS

Ah! Ah! Canımı sıktı bu haberci!

Bir haberci bağırarak girer.

HABERCİ

Dikaiopolis!

DİKAİOPOLİS

Ne var?

HABERCİ

Şölene! Hemen çık yola sepetin bakracınla!
Dionysos rahibi çağırıyor seni!
Çabuk ol, yemek gecikiyor senin yüzünden.
Her şey hazır çoktan, masalar, yastıklar,

Kilimler, çelenkler, türlü çerezler, kadınlar,
Aman ne çörekler, ne börekler, susamlı simitler,
Danslar, türküler de var, Harmodios'a türküler!
Ama çabuk ol, çabuk!

LAMAKHOS

Oldu bana olanlar!

DİKAİOPOLİS

Sen de sorguçlarınla, kalkanlarınla bayram et.
(Bir köleye)
Kapıyı kapa; yemek sepetim hazırlansın.

LAMAKHOS

Oğlum, git savaş çantamı getir.

DİKAİOPOLİS

Oğlum, git bayram sepetimi getir.

LAMAKHOS

Tuz, kekik ve bol soğan al.

DİKAİOPOLİS

Bana bol balık, soğana paydos!

LAMAKHOS

İncir yaprağı içinde domuz yağı,
Acılaşmış olsun.

DİKAİOPOLİS

İncir yaprağı içinde tereyağı,
Tazecik olsun.

LAMAKHOS

Tolgamın devekuşu kanatları gelsin.

DİKAİOPOLİS

Güvercinlerim, ardıçkuşlarım gelsin.

LAMAKHOS

Ne güzel, ne beyazdır devekuşu kanadı!

DİKAİOPOLİS

Ne güzel, ne altın sarısıdır güvercin eti.

LAMAKHOS

(Dikaiopolis'e)
Hey bana bak, savaş kılığımla alay etme!

DİKAİOPOLİS

(Lamakhos'a)

Hey bana bak, ardıçkuşlarıma yan bakma!

LAMAKHOS

(Kölesine)

Üç tüylü sorgucumu da alalım.

DİKAİOPOLİS

(Kölesine)

Biraz tavşan yahnisi de alalım.

LAMAKHOS

Aman sorgucumu güveler yemiş olmasın sakın?

DİKAİOPOLİS

Aman, ciğer ezmeleri unutulmasın sakın!

LAMAKHOS

(Dikaiopolis'e)

Hey, sen bana laf atmasana ordan!

DİKAİOPOLİS

(Lamakhos'a)

Seninle konuştuğum yok,
Uşağımla konuşuyorum deminden beri.

(Kölesine)

Bahse girer misin benimle, Lamakhos'un hakemliğinde
Çekirge mi daha lezzetlidir, ardıçkuşu mu!

LAMAKHOS

Saygısızlığa bakın!

DİKAİOPOLİS

(Kölesine)

Bak Lamakhos çekirgelerden yana.

LAMAKHOS

Oğlum, oğlum, git kargımı getir!

DİKAİOPOLİS

Oğlum, oğlum, git sucuğumu getir!

LAMAKHOS

Çıkaralım kargıyı kınından.

Kölesine kargının bir ucunu tutturur.

Sıkı tut, oğlum, çek şöyle.

DİKAİOPOLİS

(Kocaman bir sucuğun ucunu kölesine tutturarak)

Sıkı tut oğlum, çek şöyle.

LAMAKHOS

Git oğlum, kalkanımın tutamaklarını getir.

DİKAİOPOLİS

Git oğlum, yufka sepetimin tutamaklarını getir.

LAMAKHOS

Yuvarlak Gorgo'lu kalkanımı getir.

DİKAİOPOLİS

Yuvarlak peynirli böreğimi getir.

LAMAKHOS

Saçma şakalar değil mi bunlar?

DİKAİOPOLİS

Nefis yemekler değil mi bunlar?

LAMAKHOS

(Kölesine)

Kalkanıma yağ sür de parlasın;
Savaştan kaçan bir moruk görüyorum içinde,
Korkaklığının cezasını görecek biri.

DİKAİOPOLİS

Savaşa giden bir moruk görüyorum içinde,
Başının belasını bulacak biri.

LAMAKHOS

Oğlum, savaş zırhımı getir.

DİKAİOPOLİS

Oğlum, şarap bakracımı getir.

LAMAKHOS

Zırhını giyer.

Bu zırhın üstüne zırh yoktur.

DİKAİOPOLİS

Bu şarabın üstüne şarap yoktur.

LAMAKHOS

Oğlum, kalkanımı iyi bağla.

DİKAİOPOLİS

Oğlum, sepetimi iyi bağla.

LAMAKHOS

Savaş çantamı ben taşırım.

DİKAİOPOLİS

Ben hırkamı alır çıkarım.

LAMAKHOS

Oğlum, sen yüklen kalkanımı gidelim.
Eyvah, kar yağıyor, dayanalım soğuğa.

DİKAİOPOLİS

(Kölesine)
Yüklen yiyecekleri, dayanalım şaraba.

KOROBAŞI

Haydi, uğurlar olsun ikinize de!
Yollarınız amma da değişik:
Biri içmeye gidiyor çelenkler takınarak,
Öteki sınır bekçiliğine soğuktan donarak.
Birinin yanında güzel bir kız,
Öteki de...

KORO

Dilerim Zeus Tanrı'dan versin belasını
Şair Sakatoğlu Antimakhos'un!
Lenaia bayramında aç bıraktı korosunu.
Dilerim aç kaldığı bir gün
Kızarmış bir mürekkepbalığı getirsinler de ona,
Tam yalayıp yiyeceği sırada
Bir köpek alsın kaçsın elinden!
Dilediğim ilk bela budur ona,
Bir bela da gece gelsin başına:
Yorgun argın evine dönerken
Sarhoşun biri binsin tepesine,
Yerden bir taş alayım derken
Karanlıkta bir tezek geçsin eline,

Sarhoşa atayım derken
Yapıştırsın Kratinos'un suratına.

Bir haberci koşarak gelir, Lamakhos'un kapısını çalar.

HABERCİ

Ey Lamakhos'un evinde tutsak yaşayanlar!
Su, su, su kaynatın bir kazanda,
Sargılar, merhemler, bezler hazırlayın:
Yüce kahraman yaralandı,
Bir çukuru atlarken kazığa çarptı,
Topuğu burkulup inciniverdi.
Düşerken de başını çarpıverdi taşa,
Gorgo'su da uyanıp fırladı kalkandan,
Sorgucunu paramparça görünce kayalıklarda
Ah vah etti ve şöyle yakındı:
"Ey şanlı Gorgo'cuğum benim,
Gözlerim son kez görüyor seni!
Sen yoksun madem, ben de yokum artık dünyada."
Bunları dedi ve yuvarlandı bir hendeğe,
Kalkıp ayağa kovalarken yağmacıları
Bir kargı saplanıverdi bir yerlerine.
Ama geliyor işte, açın, açın kapıyı!

Lamakhos iki askerin arasında topallayarak girer.

LAMAKHOS

Uy uy uy, aman aman aman!
Nedir bu çektiğim acılar,
Nedir başıma gelen!
Bir düşman kargısına kurban gittim,
Bu acıların daha da acısı:
Şimdi Dikaiopolis'in görüp de beni
Alay etmesi olacak başıma gelenlerle.

Dikaiopolis iki kolunda iki yosmayla girer.

DİKAİOPOLİS

Uy uy uy, aman aman aman!
Aman ne memeler, ne sıkı memeler!

Elma mı desem, ayva mı desem, ne desem?
Öpün beni, kumrularım, öpün beni:
İlk bitiren ben oldum bir bakraç şarabı.

LAMAKHOS

Bela üstüne bela, gel de dayan buna!
Vay vay vay, dayanılır acı değil bunlar.

DİKAİOPOLİS

Vay vay, selam sana, yiğit Lamakhos'çuğum!

LAMAKHOS

Aman ne acı, ne acı!

DİKAİOPOLİS

(Yosmalardan birine)
Aman ne tatlı, ne tatlı!

LAMAKHOS

Bu acıya dayanılmaz.

DİKAİOPOLİS

(Öteki yosmaya)
Bu öpücüğe dayanılmaz.

LAMAKHOS

Ne mutsuzluk! Pahalıya mal oldu bana bu gün.

DİKAİOPOLİS

Ne pahalısı! Bugün bayram, her şey bedava.

LAMAKHOS

Ah yandım, yandım!

DİKAİOPOLİS

Ne yanması? Bugün ateş bayramı değil.

LAMAKHOS

(Kendisini taşıyanlara)
Bacağımdan tutun, ay ay ay!

DİKAİOPOLİS

(Yosmalara)
Aman şuramdan tutun, sarılın bana!

LAMAKHOS

Ah başım dönüyor, gözlerim kararıyor: Düştüm düşeceğim.

DİKAİOPOLİS

Yandım tutuştum, doğru yatağa: Sızdım sızacağım.

LAMAKHOS

Pittalos Hekim'e götürün beni,
O kurtarırsa kurtarır beni.

DİKAİOPOLİS

Hakemlere götürün beni, görsünler nasıl içtim:
Versinler ödülümü.

LAMAKHOS

(Götürülürken)
Bir kargı deldi kemiklerimi, şu yarama bakın.

DİKAİOPOLİS

(Boş bakracını seyircilere göstererek)
Şu bakracıma bakın: Bomboş.
(Koroya)
Yaşasın deyin şarap kahramanına!

KORO

Yaşasın diyelim, yaşasın!
Yaşasın bakracını ilk bitiren kahraman!

DİKAİOPOLİS

Su katılmamış şarap doluydu bakracım,
Diktim başıma, bir içişle bitirdim.

KORO

Bin yaşa, şanlı kahraman!
Al ödülünü, güle güle kullan.

DİKAİOPOLİS

Gelin hepiniz ardımdan bağıra bağıra.
Yaşa, çok yaşa, şa şa şa!

KORO

Seve seve geliyoruz ardından:
Ya ya ya şa şa şa
Tulumunla bin yaşa!

Hepsi bağırarak çıkar.

KİŞİLER

Trygaios'un iki kölesi
Trygaios
Trygaios'un çocukları
Hermes
Polemos, savaş
Gümbürtü
Koro
Hierokles
Orakçı
Silah satıcısı
İki çocuk

Barış

Orkestranın dibinde solda Zeus'un evi. Ortada, iri taşlarla örtülü bir mağara. Sağda Trygaios'un evi ve bir ağıl kapısı. İkinci kölenin yoğurduğu tezek çöreklerini birinci köle ağıla götürür.

BİRİNCİ KÖLE

Uzat, çabuk bir çörek uzat osurgan[1] için.

İKİNCİ KÖLE

Bir tezek çöreği uzatır.

Na, al! Al da ver geberesiceye!
Bundan tatlısını yemez olsun bir daha.

BİRİNCİ KÖLE

Bir tane daha ver! Eşek tezeğinden olsun.

İKİNCİ KÖLE

Al bakalım! Demin götürdüğün ne oldu,
Yemedi mi?

BİRİNCİ KÖLE

Nasıl... Elimden kaptı!
Ayakları ile yuvarladı, yuvarladı da yuttu.
Hadi çabuk, bol bol, kalın kalın yoğur!

Kantharos tezekle beslenen bir böcektir, "tezek böceği" ya da "domuzları böceği" diye çevirmektense, "osurgan" adını ilerde bazı kelime oyunlarına imkân verecek diye seçtik.

İKİNCİ KÖLE

(Seyircilere tiksintiyle)
Hey çöpçü baylar, yardım edin tanrılar aşkına!
Yoksa boğulacağım göz göre göre...

BİRİNCİ KÖLE

Hadi, bir çörek daha ver, bir oğlanınki olsun:
İyi yoğrulmuşa bayılırmış seninki...

İKİNCİ KÖLE

Al bakalım! Bir şu işi başardık baylar:
Kimse çıkıp da, çörekleri kendiniz yediniz diyemez.

BİRİNCİ KÖLE

Öf, öf! Daha, daha istiyor! Durma yoğur!

İKİNCİ KÖLE

Durduğum yok, Apollon için,
Ama dayanamıyorum artık bu kokuya.

BİRİNCİ KÖLE

Ver şu pisliği, olduğu gibi götüreyim.
Dediğini yapar.

İKİNCİ KÖLE

Cehennemin dibine götür, kendini de beraber!
(Seyircilere)
Behey sizler! Var mı aranızda bilen
Deliksiz bir burun nerde satılır?
Yok çünkü osurgana çörek yoğurup
Sunmak kadar yürekler acısı bir iş.
Domuz da, köpek de yutar bu cenabeti
Nasıl çıkarsa, olduğu gibi,
Buysa bir kadın gibi nazlanır
Yemez çöreği yusyuvarlak yoğrulmuş değilse.
Ama gidip bakayım yedi bitirdi mi,
Şuracıktan, kapı aralığından ki, görmesin beni.
Ağıl kapısından içeri bakar.
Hadi durma ye, tıkın tıkınabildiğin kadar,
Atıştır patlayıncaya dek.

Amma da yiyor lanet, pehlivan gibi abanıp,
Pençelerini o yana bu yana atıp
Kafasını kolunu evire çevire,
Yük gemilerinin halatlarını istif edenler gibi.
Pis kokulu, iğrenç hayvan! Obur da üstelik.
Hangi tanrıça sardı bu belayı başımıza?
Aphrodite ile güzellik perileri olmasa gerek.

BİRİNCİ KÖLE
Ya kim öyleyse?

İKİNCİ KÖLE
Tezek savuran[2] Zeus olmasın?

BİRİNCİ KÖLE
Peki ama ya seyircilerden biri çıkar da,
Kendini beğenmiş bir delikanlı, seslenirse bize:
"Bu ne biçim oyun, bu osurgan da ne?" diye sorarsa,
Yanında oturan bir İonyalı da karşılık verir,
Derse ki: "Osurgan Kleon'un ta kendisi,
Pisliği afiyetle yediğine bakılırsa..."
Hadi şimdi gideyim de sulusundan vereyim osurgana.

İKİNCİ KÖLE
Ben de meseleyi anlatayım yumurcaklara,
Erkek bozuntularına, yetişkin erkeklere,
Kendilerini üstün erkek sananlara, hele onlara!
Benim efendim garip bir illete tutuldu,
Hayır, sizinki gibi değil, başka,[3]
Bambaşka, yepyeni bir illet bu:
Bütün gün avaz avaz bağırıyor
Gözleri göklere dikili, sesleniyor Zeus'a:
"Ey Zeus, nedir niyetin? Bırak şu süpürgeyi!
Süpüreyim derken, boşaltacaksın Hellas'ı!"

---

2 Tanrı Zeus'un vasıflarından olan "şimşek savuran" yerine kullanılmıştır.

3 Atinalıların illeti mahkeme ve davalara düşkünlükleridir. Aristophanes, Atinalıların bu huyuyla, *Eşekarıları*'nda alay eder.

İçerden bir gürültü duyulur.

Ssss, sss, bir ses duyuyorum...

TRYGAİOS

Sesi duyulur.

Ey Zeus! Nedir zorun bizim milletle?
Şehirlerimizin kökünü mü kurutacaksın?

İKİNCİ KÖLE

İşte, işte söylediğim illet.
Dinleyin böylesine saçmalar işte.
Safrası kabardı mı, daha neler yumurtlar:
"Ne yapsam da, dosdoğru Zeus'a gitsem?" der;
Ve tutar incecik merdivenler kurar,
Bunlarla göklere tırmanmaya kalkar,
Yere düşüp de kafasını yarıncaya dek
Dün de bilmem hangi cehenneme gidip
Koca bir Etna osurganı getirdi,
Sonra da bana tımar ettirdi onu,
Bir tay gibi okşuyordu osurganı:
"Ey kanatlı hayvan, soylu uçargan,
Al beni sırtına, uçur dosdoğru Zeus'a."

Ağıl kapısından içeri bakar.

Vay başıma gelenler! Koşun, koşun, dostlar!
Efendim osurgana binmiş,
Havalanıyor göklere doğru!

Trygaios açık kanatlı bir osurganın üstünde sahneye çıkar.

TRYGAİOS

Ağır ol, yavrum, ağır ol!
Hemen tırısa kalkma,
Gücüne güvenip havalanma birden!
Önce çırp kanatlarını, terle biraz ki,
Yumuşasın kasların.
Kötü yelini de salma üstüme, ne olur!

İKİNCİ KÖLE

Saygıdeğer efendimiz, amma da saçmalıyorsun!

TRYGAİOS

Sus, sus!

İKİNCİ KÖLE

Niçin kanat çırpıyorsun boşuna?

TRYGAİOS

Uçuş yapıyorum. Hellenleri kurtarmak için
Atıldım yeni, büyük bir işe!

İKİNCİ KÖLE

Ne uçuşu? Delilik bu yaptığın.

TRYGAİOS

Sus, yersizce konuşma!
Ve dindarca bir coşku içinde
Toparlayalım kendimizi!
Söyle, tıkasın ağzını herkes.
Tuğla kapaklarla örtsünler lağımları, kenefleri
Ve tutsunlar... Kıçlarını.

İKİNCİ KÖLE

Susmam da susmam.
Nereye uçmak istediğini söylemezsen.

TRYGAİOS

Nereye olacak? Gökyüzüne, Zeus'a.

İKİNCİ KÖLE

Ne için?

TRYGAİOS

Tanrıya sormak için: Hellenlerle zoru ne?
Ne yapmak istiyor tümüne birden?

İKİNCİ KÖLE

Ya söylemek istemezse?

TRYGAİOS

Mahkemeye veririm onu,
Yunanistan'ı Perslere satıyor diye!

İKİNCİ KÖLE

Dionysos korusun, ben yaşadıkça bırakmam.

TRYGAİOS

Başka çare kalmadı.

İKİNCİ KÖLE

Eve dönüp Trygaios'un çocuklarını çağırır.

Vah, vah, vah!
Vah yavrucaklar, babanız sizi öksüz bırakıyor,
Göklere çıkacakmış gizlice.
Gelin, ey bahtı karalar, yalvarın da gitmesin!

Trygaios'un kız çocukları girer.

ÇOCUKLAR

Ah baba, vah baba!
Doğru mu bu kulaklarıma çalınan sözler?
Yeller gibi havalanıp, kuş gibi kanatlanıp
Kargalara mı karışacaksın?
Doğru mu, söyle baba, söyle, gözünü seveyim!

TRYGAİOS

Doğru, kızlarım, doğru,
Ama şu da doğru ki, içerliyorum size.
Evde metelik yok, siz ise baba baba diye
Ekmek istersiniz benden.
Bu işi başarıp dönersem,
Büyük bir pasta veririm size
Bir de tokat üstüne üstlük.

ÇOCUKLAR

Ne yoldan çıkıyorsun bu yolculuğa?
Seni bir gemi mi götürecek?

TRYGAİOS

Gemiye binmem, kanatlı bir atım var.

ÇOCUKLAR

Hiç olur mu, a baba, koşum takılır mı osurgana
Tanrılara gitmek için?

TRYGAİOS

Neden takılmasın? Ezop diyor ki kanatlılardan
Yalnız osurgan ulaşmış tanrılara.

ÇOCUKLAR

Masal o, inanmam,
Pis kokulu bir böcek nasıl ulaşır tanrılara?

TRYGAİOS

Ulaşmış işte, kartala inat, ulaşmış vaktiyle,
Kuşa meydan okuyup yumurtalarını da atmış aşağıya.

ÇOCUKLAR

Bir kanatlı at koşmalıydın
Tanrılara daha trajik görünmek için.

TRYGAİOS

İyi ama, çift yemek isterdi o zaman,
Oysa şimdi kendi yediğim
Bu hayvanı da doyuruyor.

ÇOCUKLAR

Ya denizin ıslak uçurumlarına düşerse,
Uçurgan olduğuna göre, nasıl çıkar oradan?

TRYGAİOS

Dümenim var şuramda kullanırım.
Gemi olurum, osurgan gemi...

ÇOCUKLAR

Hangi limana varır bu gemi?

TRYGAİOS

Pire'nin... Urgan limanına.[4]

ÇOCUKLAR

Sakın düşüp ayağını kırma
Sonra Euripides'e konu olursun topal diye.[5]

TRYGAİOS

Merak etme! Haydi hoşça kal.
(Seyircilere)
Bütün bu sıkıntıları sizin için çekiyorum,
Bari üç gün, üç gece tutun kendinizi.
Yoksa şu hayvan kokusunu alırsa,
Tepetakla atar beni yere,

---

4 Kantharos limanı Pire'nin üç limanından biriydi. Biz burada Osurgan-Urgan ile kelime oyunu yaptık.

5 Euripides'in *Telephos* adlı tragedyasının kahramanı Mysialı Telephos topal bir dilenci olarak sahneye çıkar.

Ziyafete konmak için.
(Osurgan'a)
Uç, Pegasos,[6] doludizgin uç!
Sallansın altın geminin ışıl ışıl dizginleri!
Sevinçle dik kulaklarını...
Ama dur, ne yapıyorsun?
Ne diye eğilip kokluyorsun lağımları?
Sal kendini yeryüzünden yukarı!
Hızlı kanatlarını gere gere
Varırsın dosdoğru Zeus'un avlusuna,
Burnunu uzak tutarsan pislikten
Ve her türlü günlük besilerden...
Uzaklarda birine seslenir.
Hey, ne yapıyorsun orada?
Pire genelevlerinin önünü pislemek olur mu?
Öldüreceksin, öldüreceksin beni!
Çabuk, sakla şunu,
Bir yığın toprak örtüver üstüne,
Kekik otu dik, güzel kokular dök.
Çünkü burdan düşüp ölürsem
Beş akçe ceza ödetirler
Senin yüzünden
Korkuyorum, inan bana, ödüm kopuyor!
Osurgan taslağını boşlukta sarkıtan işçiye seslenir.
Aman dikkat, makinist efendi!
Göbeğimin etrafında yeller dönüyor,
Dikkat, yoksa şuracıkta ziyafet çekeceğim osurgana,
Galiba yaklaştık tanrılara, geldik işte.
Zeus'un evi önünde durur. İner ve kapıyı vurur.
İşte Zeus'un sarayı!
Heey! Burada kapıcı kim? Açsana kapıyı!

---

6 Pegasos: Perseus ve Bellerophontes efsanelerinde rol oynayan kanatlı bir at. Perseus onun sırtında Gorgonları, Bellerophontes de ağzından ateş saçan Khimeira'yı öldürürler. Khimeira, Antalya körfezinde Çıralı'da yanan ateştir. Homeros bu efsaneyi *İlyada*'nın 6. bölümünde anlatır.

HERMES

(İçerden)

Burnuma gelen bu insan kokusu ne?

Kapıyı açar.

Ulu Herakles! Bu ne biçim şey?

TRYGAİOS

Bir osurgan... At!

HERMES

Arsız, yüzsüz, küstah! Rezil, rezil oğlu!
Nasıl tırmandın buraya kadar? Rezillerin rezili!
İsmin ne? Söylesene.

TRYGAİOS

İkinci rezil.

HERMES

Doğum yerin neresi?

TRYGAİOS

Rezilistan.

HERMES

Kimin nesisin? Babanın adı ne?

TRYGAİOS

Birinci Rezil.

HERMES

Aa çok oldun artık! Dünya tanığım olsun ki
Adını söylemezsen, şuracıkta öldürürüm seni.

TRYGAİOS

Adım Trygaios, Athmoneia ilçesinin usta bir bağcısıyım.
Ne gammazlıktan hoşlanırım, ne curnalcılıktan.

HERMES

Öyleyse ne diye geldin?

TRYGAİOS

Sana şu etleri getirmeye.

HERMES

Biraz yumuşar.

Yaa, öyle mi? Nasıl geldin buraya kadar?

TRYGAİOS

Anlaşıldı! Boğazına düşkünmüş...
Madem rezilin rezili değilim,
Git çağır bana Zeus'u.

HERMES

Ha ha ha ha! Tanrıları zor bulursun;
Evde yoklar: göç edip gittiler.

TRYGAİOS

Nereye? Yeryüzüne mi?

HERMES

Yeryüzü de laf mı?

TRYGAİOS

Peki, nereye gittiler?

HERMES

Çok uzaklara, gök torbasının dibine.

TRYGAİOS

Seni burada ne diye bıraktılar?

HERMES

Burada kalan çanak çömleğe, tencere mencereye göz kulak olayım diye.

TRYGAİOS

Ya neden göçtüler?

HERMES

Hellenlere kızdılar da ondan,
Kendi evlerine de Polemos'u yerleştirdiler,
Sizleri de onun eline verdiler ki,
Ne isterse yapsın diye.
Kendileri çok uzaklara göçtüler,
Tükenmeyen savaşlarınızı artık görmemek,
Yakarmalarınızı duymamak için.

TRYGAİOS

Bize bunu niçin yaptılar, söylesene.

HERMES

Çünkü barışmak için size bunca fırsat verdiler,
Yine de vazgeçmediniz savaştan.

Lakonyalılar biraz üstün geldiler mi:
"Ha şimdi gününü görür bay Attikalı!
Burnundan fitil fitil getireceğiz"
Demeye başlarlar.
Attikalılar ufak bir başarı kazanıp da
Lakonyalılar barış için elçi gönderdiler mi,
Hemen şöyle dersiniz sizler de:
"Athena hakkı için, aldatıyorlar bizi!"
"Zeus hakkı için, inanmayın onlara!"
"Pylos'u elden bırakmazsak, gene gelirler!"

TRYGAİOS

Evet, bizim illerin ağzı bu.

HERMES

Bu yüzden, bilmiyorum barışı bir daha görür müsünüz.

TRYGAİOS

Neden? Nereye gitti?

HERMES

Savaş onu dipsiz bir mağaraya kapattı.

TRYGAİOS

Hangi mağaraya?

HERMES

Şurada, dipte gördüğünüz mağaraya.
Üstüne de koca taşlar yığdı ki
Bir daha çıkaramayasınız oradan barışı.

TRYGAİOS

Bize ne yapmaya hazırlanıyor şimdi?

HERMES

Bilmiyorum, ama büyük bir dibek aldı dün gece.

TRYGAİOS

Dibeği ne yapacak?

HERMES

Şehirlerinizi dövecek. Ben gidiyorum,
Savaş çıkar birazdan, içerde gürültü var.

Gider.

TRYGAİOS

Vah başıma gelenler! Ben de savuşayım bari.
Kulağıma bir savaş havanının sesi geliyor.
Savaş, elinde koca bir dibekle girer.

SAVAŞ

Hey ölümlüler, ölümlüler, çok çekmiş ölümlüler!
Çenelerinizden hayır kalmayacak birazdan!

TRYGAİOS

Tanrım Apollon, bu ne dibek!
Ne büyük, ne korkunç şey!
Savaş bu mu? Yüzüne bakmakla bile
Korkudan kaçası geliyor insanın!
Korkunç, aman ne korkunç!
Bir şeyler akıyor bacaklarımdan aşağı...

SAVAŞ

Hey Prasia kenti![7] Bahtsızın bahtsızı
Prasia kenti!
Yerle bir olacaksın bugün...
Dibeğe pırasa atar.

TRYGAİOS

(Seyircilere)
Bu yıkım bize ait değil, baylar,
Lakonya düşünsün!

SAVAŞ

Hey Megara,[8] Megara!
Ezilecek, kıyım kıyım kıyılacaksın bugün...

TRYGAİOS

(Kendi kendine)
Dayan gözlerim, dayan!
Ne yaşlar döktürecek size
Bu kocaman, bu keskin sarmısak başları!

Prasia, Lakonya'da bir limandır. Pırasa ile kelime oyunu Yunanca'da da vardır.

8 Sparta'nın savaş ortağı olan Megara şehri, çok sarmısak yetiştirirdi.

SAVAŞ

Dibeğe peynir atar.

Sicilya! Şimdi sıra sende…

TRYGAİOS

Eyvah, bir kent daha
Gidiyor gürültüye galiba!

SAVAŞ

Dibeğe bal döker.

Haydi bakalım, şu Attika balından da dökelim içine.

TRYGAİOS

Aman etme, başka bir bal kullan!
Kıyma Attika balına,
Okkası dört liradır.

SAVAŞ

Oğlum, oğlum, Gümbürtü!

GÜMBÜRTÜ

Çıkagelir.

Buyurun efendimiz!

SAVAŞ

Nerdesin? Kazık gibi durma orada!
Al sana bir tokat!

TRYGAİOS

Tokat dediğin böyle olur!

GÜMBÜRTÜ

Amanin! Başıma gelen…

Ağlar.

TRYGAİOS

Eli sarmısaklıydı herhalde.

SAVAŞ

Koş bana bir tokmak getir.

GÜMBÜRTÜ

Tokmak yok ki, daha dün taşındık buraya.

SAVAŞ

Atinalılardan al getir. Çabuk ol!

GÜMBÜRTÜ

Peki, baş üstüne! Gitmezsem, tepeleyecek beni.

Yalancıktan çıkar.

TRYGAİOS

(Kendi kendine)

Biz zavallı insancıklar ne yapacağız şimdi?
Görüyor musunuz başımıza gelecek belayı?
Tokmağı alıp gelirse,
Oturup dövecek kentlerimizi bir bir,
Ah, ölse de geri dönmese bari!

SAVAŞ

Haydi be! Nerdesin?

GÜMBÜRTÜ

Geri gelir.

Ne var?

SAVAŞ

Getirdin mi tokmağı?

GÜMBÜRTÜ

Yok... Hayır... Atinalıların tokmağı elden gitmiş...
Hani o deri tüccarı vardı ya, Yunanistan'ı altüst eden,
O ölmüş...

TRYGAİOS

Athena, ulu tanrıçamız, ne iyi etti de öldü herif.
Ölmekle kurtardı şehrimizi,
Yoksa dökecekti başımıza taratoru!

SAVAŞ

Öyleyse git, Sparta'dan bir tokmak al.

GÜMBÜRTÜ

Peki efendimiz.

SAVAŞ

Git, çabuk dön.

Gümbürtü koşa koşa çıkar.

TRYGAİOS

(Seyircilere)

Daha neler gelecek başımıza, baylar?

Aranızda bir ermiş varsa, dua etsin bari de
Dönerken şu Gümbürtü'nün iki ayağı kırılsın!

GÜMBÜRTÜ

Geri döner.

Aman, amanin, amaan...

SAVAŞ

Ne var? Gene mi getirmedin tokmağı?

GÜMBÜRTÜ

Lakedemonya'nın da tokmağı yok olmuş.

SAVAŞ

Ne diyorsun, sersem?

GÜMBÜRTÜ

Trakya'ya ödünç vermişler, orada kaybolmuş.

TRYGAİOS

İyi olmuş, iyi olmuş, ey ikiz tanrılar!
Belki her şey yoluna girer. Toplayalım kendimizi!

SAVAŞ

Al şu takım taklavatı da gel,
İçerde bir tokmak yapacağım kendime.

Savaş'la Gümbürtü çıkarlar.

TRYGAİOS

Tam sırasıdır şimdi, söyleyelim hep birden
Datis'in[9] güpegündüz tutturduğu türküyü:
"Ah ne zevktir o zevk, ne keyiftir o keyif!"
Fırsat ayağına geldi, ey Hellenler!
Bırakın kavgayı dövüşü, gelin hep birden
Çekelim dışarıya sevgili Barış'ı!
Başımıza başka bir tokmak inmeden!
Çiftçiler, tüccarlar, sanatçılar, işçiler,
Haydi yerliler, yabancılar, adalılar,
Gelin buraya bütün milletler!
Çarçabuk kürekler, halatlar, kaldıraçlarla

Lydialı ahlaksız bir köle tipi.

Kaçıralım Barış'ı! Haydi, haydi barışa!

Koro, Attika çiftçilerinden, Lakonya, Boiotia, Argos ve Megaralılardan yavaş yavaş meydana gelir. Ellerinde kürek ve halatlar vardır.

KOROBAŞI

Gelin, Hellenler, kurtuluş uğruna
Hepimiz birleşip el ele verelim!
Paydos diyelim savaşa, kavgaya,
Bu fırsatı artık son fırsat bilelim.
Geçsin bu adam başımıza komutan
Dizsin sıraları, versin emirleri,
Sarılalım her birden gönülden bu işe!
Halatlar kaldıraçlarla çıkaralım gün ışığına
Tanrıçaların yücesi, bağcıların gözbebeği, kutlu Barış'ı!

TRYGAİOS

Susun, sevinç çığlıklarınızla kışkırtmayın
İçerdeki Savaş'ın öfkesini!

KOROBAŞI

Böyle bir çağrıya sevindik doğrusu:
Üç günlük kumanyanı al da gel demiyor bize.

TRYGAİOS

Yeraltına göçmüş o köpekten sakının!
Bakarsınız hortlar da köpürüp bağırmasıyla
Engel olur tanrıçayı dışarı çekmemize.

KOROBAŞI

Onu benden kimse alamaz artık,
Kollarımın arasına bir aldım mı onu!
Ho ho ho, ho ho hoy!

TRYGAİOS

Öldüreceksiniz beni, a dostlar, kesin sesinizi!
Dışarıya bir fırlarsa, allak bullak eder burasını.

KOROBAŞI

İstediği kadar dövünsün, tepinsin, kudursun,
Hiçbir şey durduramaz sevincimi bugün!

TRYGAİOS

Ne yapıyorsunuz, dostlar, ne oluyor size?
Tanrılar aşkına, coşmayın böyle,
Hoplaya zıplaya bozacaksınız bu hayırlı işi.

KOROBAŞI

Hoplamak zıplamak istemesem de,
Sevinçten bacaklarım oynuyor.

TRYGAİOS

Yeter artık! Bırak oyunu!

KOROBAŞI

Peki, peki, durdum.

TRYGAİOS

Durdum diyorsun ama durmuyorsun.

KOROBAŞI

Bırak bir daha sıçrayayım, o kadar.

TRYGAİOS

Öyle olsun, ama bu son.

KOROBAŞI

Peki hatırın için oynamayayım artık.

TRYGAİOS

Oynamayacağım diyorsun, gene de oynuyorsun.

KOROBAŞI

Sağ ayağımı şöyle bir atayım durmadan.

TRYGAİOS

Haydi at da bitir: sıktın artık.

KOROBAŞI

Bir de sol ayağımı, şöyle. Elimde değil:
Seviniyor, coşuyor, gülüyor, yelleniyorum…
İhtiyarlık bir şey değil, kalkandan kurtuldum!

TRYGAİOS

Durun, sevinilecek bir şey yok daha!
Hele barışı bir ele geçirelim,
Sonra güler oynar, bayram ederiz.
İster denize açılır, ister evde kalırız,

Yatar uyur, karılarımızla sevişiriz.
Bayram alaylarına katılır,
Yer içer, cümbüş ederiz,
Tadını çıkarırız yaşamanın!
Bağırırız doyasıya,
Çalar oynarız!
Tirinininay nay…

KORO

Ah o günü bir görsem!
Bitse bu sıkıntılar, tükense bu dertler,
Kurtulsam kışlaların rahatsız döşeklerinden!
Ah o günü bir görsem,
Kuzu olur, surat asmam bir daha.

TRYGAİOS

Neler çektim cart curttan, azardan!

KORO

Yumuşacık, gencecik bir adam göreceksin
Savaş derdinden kurtulunca beni
Yıprandım çöktüm bunca zaman
Elde mızrak, sırtta kalkan
Talimlere gide gele.
Buyur, söyle ne yapacağımı,
Gönlünü hoş etmek bütün amacım
Madem yüzüme güldü talih
Seni bana komutan seçmekle.

TRYGAİOS

Haydi bakalım. Kaldıralım şu taşları.

Hermes çıkagelir.

HERMES

Seni gidi küstah, ne yapıyorsun orada?

TRYGAİOS

İyi işler, yararlı işler!

HERMES

Bana bak, hayatınla ödeyeceksin bu işleri!

TRYGAİOS

Öyle mi? Pekâlâ!
Sen de bana kılavuz olursun cehennem yolunda.

HERMES

Öldün geberdin!

TRYGAİOS

Ne zaman?

HERMES

Şimdi, şu anda.

TRYGAİOS

Aman, dur! Kumanyayı düzeyim de
Öyle gideyim... Ölüme.

HERMES

Kazığı yedin!

TRYGAİOS

Nasıl oldu da bir şey duymadım?

HERMES

Bil ki Zeus idam cezası yazdı
Barışı çıkarırken suçüstü yakalanana.

TRYGAİOS

Demek kurtuluş yok, öleceğim?

HERMES

Öleceksin tabii.

TRYGAİOS

Ne olur, bana üç drahmi ödünç ver de
Bir domuz satın alayım kurbanlık:
Kazanayım bari cennetimi.

HERMES

Ey gökleri gürül gürül gürleten Zeus...

TRYGAİOS

Gürültü etme, bizi ele vereceksin.

HERMES

Olan oldu, susmam artık.

TRYGAİOS

Bak, ne yağlı etler getirdim sana!

HERMES

Güzel, iki gözüm, ama Zeus ne der bana
Bağıra çağıra bildirmezsem ona olup biteni?

TRYGAİOS

Yapma etme, iki gözüm Hermes'çiğim!
(Koroya)
Ya siz ne duruyorsunuz öyle çarpılmış gibi?
Basın yaygarayı ki, tıkansın bunun sesi!

KORO

Yapma etme bize kıyma, tanrımız efendimiz!
Afiyetle yedinse bir gün
Sana adadığım bir domuz yavrusunu
Karşılığını ver armağanımın
Bu karışık durumunda.

TRYGAİOS

Bak nasıl candan seviyorlar seni, tanrımız efendimiz.

KORO

Kızma bize, hoş karşıla yakarmamızı,
Bırak alalım bu güzeli,
Ey tanrıların en cömerdi, en insanseveri!
Savaşın çatık kaşlarından
Tolgasının dehşet saçan tuğlarından
Sen de hoşlanmazsın.
Bize verirsen bu güzeli,
Kutsal sunularla, sonu gelmez alaylarla
Tapınırız sana bugün, yarın ve her zaman.

TRYGAİOS

Kulak ver seslerine, acı yalvarmalarına,
Bil ki her zamandan fazla sayıyorlar seni bugün,
Hırsızlık ediyorlar her zamandan fazla.
Hem sana bir sır vereceğim, büyük, korkunç bir sır.

HERMES

Söyle bakalım: neymiş bu sır?
Bileyim de belki kanarım.

TRYGAİOS

Selene ile o açıkgöz Helios
Çoktan kuruyorlar sizleri devirip
Hellas'ı barbarlara satmayı.

HERMES

Niçin yapacaklarmış bunu?

TRYGAİOS

Zeus tanığım ki sebep şu:
Biz kurbanlarımızı hep sizlere keseriz,
Barbarlarsa hep Helios'la Selene'ye;
Eh, bu iki tanrı elbet isterler
Sizle biz yok olalım da,
Bütün kurbanlar kendilerine kalsın.

HERMES

Kurban paylarımıza konmak için mi
Boyuna kırpıyorlar günlerimizi!

TRYGAİOS

Evet, Zeus hakkı için bu böyle,
Onun için yardım et Barış'ı çıkarmamıza.
Senin şerefine kutlayalım
Bundan böyle bütün bayramlarımızı:
Panathenaiaları, Demeter ile Zeus yortularını,
Adonis şenlikleri, hepsi hepsi Hermes'e olsun.
Öbür şehirler de kurtulunca dertlerinden
Dert savan Hermes'e tapınacaklar hep birden
Daha bir sürü kazanç elde edeceksin:
Al işte sana bir altın kupa
İçki sunmak için tanrılara!

HERMES

Altın kupalara dayanamam doğrusu!

TRYGAİOS

Hadi iş başına, arkadaşlar!
Küreklere sarılıp kaldırın şu taşları!

KOROBAŞI

Kaldıralım! Ey tanrıların en akıllısı,

Sen başımıza geçer, ustaca yönetirsen bizi,
Başaramayacağımız iş yoktur.
Koro taşları kaldırmaya başlar.

TRYGAİOS
(Hermes'e)
Kupayı bana ver ki, işe başlamadan,
Şarap sunalım, yakaralım tanrılara!

HERMES
Kutlu olsun sunularımız!
Bugün Hellenlere uğurlu bir çığır açılsın:
Elleri bir daha değmesin kalkana!

TRYGAİOS
Değmesin, Zeus hakkı için!
Ömrümüz barış içinde geçsin,
Bir sevgiliyle ocak başında köz karıştırarak...

HERMES
Savaş isterim diyense ömrü boyunca, ey Dionysos...

TRYGAİOS
Dirseklerinden ok uçları çıkarsın!

HERMES
Komutan olurum diye
Barışın yeryüzüne çıkmasını önleyen...

TRYGAİOS
Kleonymos gibi tabanları yağlasın savaşta!

HERMES
Kargı kalkan satıcısı çıkarı uğruna savaş isterse...

TRYGAİOS
Haydutlar eline düşüp arpa ile beslensin!

HERMES
Biri başkomutan olmak hevesiyle
Bize yardım etmez de kaçarsa köle gibi...

TRYGAİOS
Köle gibi tekerleğe bağlanıp kırbaç yesin!

HERMES
İşimiz rast gelsin! Yaşasın Zafer!

TRYGAİOS

Zafer'i bırak da Barış'a dön!

HERMES

Peki, yaşasın Barış!

TRYGAİOS

Yaşasın Hermes, yaşasın Aşk
Hazları, cilveleri, tutkularıyla!

HERMES

Kavgası da yaşasın mı?

TRYGAİOS

Yok, gebersin kavga!

HERMES

Ya savaş?

TRYGAİOS

Yerin dibine batsın!

Koro taşları kaldırmış ve halatlarını salmıştır. Barış'ı dışarıya çekmeye koyulur.

HERMES

Çekin hepiniz, asılın halatlara!

KOROBAŞI

Heya mola!

HERMES

Dayanın! Çekin!

KOROBAŞI

Heya mola!

HERMES

Ha gayret!

KOROBAŞI

Heya... Mola! Heya... Mola!

TRYGAİOS

Arkadaşlar, olmadı! Hep birden çeksenize!
Nazlanmayın, Boiotialılar, yoksa pişman olursunuz.

HERMES

Heya... Mola.

TRYGAİOS

Heya…

KORO

(Hermes'le Trygaios'a)
Siz de çeksenize var gücünüzle!

TRYGAİOS

Çekiyorum ya işte:
Bak nasıl asılıyor, kasılıyorum.

KORO

Peki öyleyse neden ilerlemiyor işimiz?

TRYGAİOS

(İsteksiz duran birine)
Hey Lamakhos, doğru değil böyle gevşemen;
Korkuluk gibi dikilip duruyorsun.
Şu Argoslular çekmez oldular çoktan;
Bizimle alay edip hazıra konmak mı niyetiniz?

HERMES

Bak şu Lakonyalılara, erkekçe asılıyorlar.

TRYGAİOS

Baksana, asıl oduncular canla başla çalışıyor.
Demirciler hiç oralı değil.

HERMES

Megaralıların da elinden bir şey gelmiyor,
Oysa köpek yavruları gibi saldırıyorlar.

TRYGAİOS

Saldıracaklar elbet: açlıktan geberiyorlar.

HERMES

İş çıkmıyor be arkadaşlar!
Hadi hep birden asılalım şu halata.

KORO

Heya… Mola!

HERMES

Heya… Zeus… Heya!

KORO

Kıpırdar gibi oldu.

TRYGAİOS

Tuhaf şey! Kiminiz o yana, kiminiz bu yana çekiyorsunuz.
Argoslular, dayak yiyeceksiniz,

HERMES

Haydi, hey...

TRYGAİOS

Heya... Mola!

KORO

Amma da gevşek adamlar var aramızda.

TRYGAİOS

(Atina çiftçilerine)
Bari siz erkekçe asılın, siz istiyorsunuz barışı.

KORO

Atinalılara engel olanlar var.

HERMES

Cehennemin dibine gidin, Megaralılar!
İlkin Barış'ı ağlatan sizsiniz, sarmısağınızla,
Tanrıça hiç unutur mu antlaşmaya katılmadığınızı?
Siz de Atinalılar, dikilmiş duruyorsunuz meydanlarda:
Dava, kavga çıkarmak bütün işiniz gücünüz...
Çıkarmak istiyorsunuz Barış'ı,
Çekilin şöyle biraz denize doğru.

KORO

Haydi arkadaşlar, yalnız biz girişelim, biz köylüler!

Korodan birkaç kişi ayrılır.

HERMES

Ha şöyle, çok daha iyi gidiyor şimdi.

KORO

Doğru söylüyor, arkadaşlar! Hadi herkes canla başla!

TRYGAİOS

Yamanmış bu köylüler! Ötekilerde iş yok.

KORO

Haydi şimdi, haydi hep birden!

HERMES

Oldu, oldu, oluyor!

KORO

Sıkı tutun, asılın, ha gayret!

HERMES

Oldu bu sefer!

KORO

Heya mola, hey! Heya mola hep birden
Heya mola, hey! Heya mola, helessa!

Barış heykeli, mağaradan yavaşça çıkar. Bir yanında meyveler ve ekinler tanrıçası Opora, öbür yanında şenlikler tanrıçası Theoria vardır.

TRYGAİOS

Ey bağlarıma üzüm bağışlayan ulu tanrıça!
Ne adla sesleneyim sana, seni selamlamak için
Nerde bulayım bereket saçan bir isim?
Ambarlarımız tamtakır, unuttuk biz bereketi.
Selam sana Opora, selam Theoria!
Ne şirin, ne güzelsin tanrıçam!
Soluğun tatlı, misk kokulu,
"Askerlik yok artık!" diye fısıldıyor yüreğime.

HERMES

Nasıl asker çantasının kokusuna benziyor mu?

TRYGAİOS

Gözüm görmesin kör olası düşmanın uğursuz torbasını!
Demiş ya Telephos, soğan, sarmısak kokar o çanta,
Buysa bahar kokuları saçar, Dionysos şenliklerini müjdeler.
Kaval sesleriyle hora tepmeleri, oyunları, cümbüşleri,
Sophokles'in ezgilerini, Euripides'in kuş gibi ötüşlerini...

HERMES

Çam deviriyorsun: tanrıça sevmez o ukala şairi.

TRYGAİOS

... Sarmaşıklar, meleyen kuzular, şarap süzgeci,

Tarlalarda koşan kadınların göğüsleri,
Sarhoş olmuş hizmetçi kızlar, devrilmiş ölçek,
Neler neler...

HERMES

Bak şehirler nasıl cıvıldaşıyor şimdiden,
Hepsi barışmış, gülüşüp şakalaşıyorlar.

TRYGAİOS

Ama yüzleri yara bere içinde, bedenleri şiş şiş.

HERMES

Ya şu seyirciler? Yüzlerine bakarsan,
Anlarsın ne mal olduklarını...

TRYGAİOS

Öyle, öyle.

HERMES

Baksana şu kargıcıya saçlarını nasıl yoluyor!

TRYGAİOS

Çapacı da bileyiciye nanik yapıyor!

HERMES

Orakçı sevincinden uçacak nerdeyse.

TRYGAİOS

Mızrakçıysa dişlerini gıcırdatıyor.

HERMES

Söyle çiftçilere çekilsinler artık.

TRYGAİOS

Dinleyin millet! Çiftçiler çekilsin diyor.
Takım taklavatla dökülsünler tarlaya
İşi bitti artık kargı ile kılıncın!
Kırk yıllık barışımız yine aramızda.
Hadi, herkes iş başına türkü söyleyerek.

KORO

Ey doğruların, köylülerin özlediği gün!
Ne mutlu bana, kavuşacağım bağlarıma,
Gençliğimde diktiğim incir ağaçlarına,
Neden sonra elleyeceğim, okşayacağım onları!

TRYGAİOS

Önce selamlayın Barış'ı
Bizi savaş umacılarından kurtaran tanrıçayı!
Sonra dönelim evlerimize
Soluğu çiftliklerimizde alalım
Güzel salamuralar alıp çarşıdan.

HERMES

Göze hoş bu topluluk!
Bir çörek kadar şişkin,
Dopdolu bir yemek masası gibi şirin!

TRYGAİOS

Ne güzel şeydir iyi bilenmiş bir çapa,
Güneşte parlayan yabalar ne güzel!
Özledi bunları bağlarımız,
Dönelim artık tarlalarımıza.
Belleyelim toprağımızı bir karış da olsa,
Analım arkadaşlar
Eski günleri
Tanrıçanın bir zamanlar
Bize bağışladığı nimetleri!
Kuru incir ezmelerini,
Süt gibi taze incirleri,
Mersin dallarını,
Bal gibi tatlı şarabı,
Kuyu başındaki menekşeleri,
O çok özlediğimiz zeytinleri!
Bu bağışlarına karşılık
Selamlayalım tanrıçayı!

KORO

Selam, selam! Hoş geldin, sevgilim!
Çok özlemiştim seni,
Can atıyordum çoktan
Toprağıma dönmeye.
Senden gelir en büyük fayda
Biz köy halkına,

Bir sen desteksin bize
Ey gözünü sevdiğim!
Ne güzel günler geçirmiştik
Bir zamanlar seninle
Sevinç, kazanç getiren günler.
Sağlığı, ekmeğiydin köylünün.
Asma kütükleri,
İncir fideleri,
Ne varsa topraktan biten
Sevinçle karşılar seni.
Söyle nerde kaldın bunca zaman bizden uzak
Ey tanrıçaların en iyi niyetlisi?

HERMES

Uslu akıllı çiftçiler, dinleyin söyleyeceğimi
Anlamak istiyorsanız nasıl yitirdik barışı,
Yıkım Pheidias'ın[10] işlediği suçun
Meydana çıkmasıyla başlar:
Perikles başına aynı şey gelir diye korktu,
Biliyordu sizin ne kadar hırçın,
Isırıcı insanlar olduğunuzu.
Kendi yıkımını önlemek için tutuşturdu devleti:
Bir kıvılcım gibi attı ortaya Megara fermanını,[11]
Öyle bir kasırga estirdi ki, dumandan
Dost düşman bütün Hellenlerin gözleri karardı.
Köyler dayandı, direndi uzun zaman,
Ama bağ kütükleri tutuşup testiler kırılınca,
Kimse söndüremez oldu yangını. Barış da uçtu gitti.

TRYGAİOS

Ben de bilmiyordum, desene onun için Barış

---

10 Bir söylentiye göre, ünlü heykelci Pheidias, Athena Parthenos tanrıçasının fildişi ve altından heykelini yaparken bir miktar fildişi çalmış ve bu yüzden sürgün edilmişti. Heykeli ona ısmarlayan dostu Perikles de, Atinalılara bu konuda hesap vermemek için Peloponez savaşına girmişti.
432 yılında Perikles, Megara ile alışverişi yasak etmişti.

Bir heykelcinin elinden çıkmış kadar güzel!
Neler saklıyorlarmış bizden!

HERMES

Vergi veren şehirler de sizi böyle kızgın,
Birbirinize diş biler görünce, fırsat bu fırsat diye,
Ellerinden geleni yaptılar vergi ödememek için.
Sparta kodamanlarını rüşvetle elde ettiler
Onlar da kazanç düşkünü ve ikiyüzlü olduklarından,
Barış'ı alçakça kovdular, sarıldılar Savaş'a.
Zenginlere kazanç, köylülere yıkım getirdi bu işler:
Filomuz öç almak için yedi bitirdi incirlerini
Bir sürü suçsuz, habersiz köylünün.

TRYGAİOS

Oh olsun! Hak ettiler, onlar da kesmişlerdi
Benim bin zorla yetiştirdiğim incir ağacını.

KOROBAŞI

Evet iyi oldu! Buğday dolu koca bir küpüm vardı,
Onu yere çarpıp, tuzla buz etmişlerdi.

HERMES

Tarlalarını bırakıp burada toplanınca işçi milleti
Anlamadı bir kez daha satılmış olduğunu.
Cibreleri yok, çok sevdikleri kuru incirleri yok diye
Gözlerinin içine bakıyorlardı nutuk çekenlerin.
Onlarsa biliyordu açlıktan kıvrandığınızı
Bitkin düşüp çıkar yol bulamayacağınızı;
Bu yüzden, ellerinde birir yaba, eşekler gibi anırıp
Kovuyorlardı durmadan ayağınıza gelen barışı.
Ortaklarınızdan semizini, zenginini
Brasidas'tan[12] yana olmakla suçluyorlardı.
Halk da aç, bitkin, miskin köpekler gibi
Saldırıyordu her önüne atılan iftira lokmasına.

Atina'nın ortağı olan Amphiopolis'e baskını başarı ile bitiren Sparta komutanı.

Yabancılar tehlikeyi görüyor,
Altınla tıkıyorlardı bazı gammazların ağzını.
Onları zengin edip, sizin haberiniz olmadan,
Çöle çeviriyorlardı Yunanistan'ı.
Bunlar hep o deri tüccarının marifetleri!

TRYGAİOS

Yeter, yeter Hermes, anma onun adını!
Bırak o adamı olduğu yerde, yeraltında,
O bizden değil artık, senin malın nasıl olsa.
Ne desen: alçak, geveze, gammaz,
Entrikacı, dalaveracı, cırnalcı,
Senin ölülerinden birine sövmüş olursun.

Barış'a döner.

Ya sen tanrıça, niçin susuyorsun böyle?

HERMES

Bu seyircilere seslenmek istemiyor:
Unutamıyor ona yaptıklarını.

TRYGAİOS

Ne olur; birazcık benimle konuşsun.

HERMES

Bunlar için ne düşünüyorsan, bana söyle, sevgilim,
Hadi söyle, kalkandan en çok tiksinen kadın!

Kulağını uzatır.

İşittim, anladım neden yakındığını.
(Seyircilere)
Diyor ki, Pylos olayından sonra,
Kendiliğinden kalkmış gelmiş
İçi antlaşmalar dolu bir sepetle,
Oysa siz kovulması için
Üç kez el kaldırmışsınız kurultayda...

TRYGAİOS

Halt ettik, ama bağışlasın bizi
Deriler çelmişti o gün aklımızı.

HERMES

Dinle, bir soru daha soruyor:

Atina'da en büyük düşmanım kimdi, diyor,
Savaşa karşı olan dostlarım var mıydı?

TRYGAİOS

En büyük dostu Kleonymos'tu şüphesiz.

HERMES

Savaş işlerinde nasıldı Kleonymos?

TRYGAİOS

Atılgandı, ama babasının oğlu değildi işte,
Sefere çıkar çıkmaz silahlarını atıp kaçıyordu.

HERMES

Bir de soruyor: Pnyks[13] kürsüsünde
Bugün en çok sözü geçen kimmiş diye.

TRYGAİOS

Hyperbolos.[14] *(Barış'a)* Ne diye çeviriyorsun başını?

HERMES

İçerliyor size, yine kötü bir önder seçtiniz diye.

TRYGAİOS

Tutmayız artık onu. Ne yapsın halk
Çıplak kaldığı için onu beline doladı.

HERMES

Peki, nasıl çıkacaksınız bu işin içinden?

TRYGAİOS

Daha aydın kararlar veririz, olur.

HERMES

Nasıl?

TRYGAİOS

Fenerci ya Hyperbolos, fenerlerini satın alır
Karanlığa boğulmuş kurultayı aydınlatırız.

HERMES

(Barış'a)
Amma da çok soru sorduruyorsun bana!

---

13 Pnyks: Akropolis'in batı eteğinde Atinalıların toplantı yeri.

14 Lamba satıcısı Hyperbolos, Kleon'un ölümünden sonra sözü en çok geçen halk önderi olmuştu.

TRYGAİOS

Ne soruyor?

HERMES

Bir sürü adamı, eski tanıdıklarını:
En başta Sophokles'i.

TRYGAİOS

Sophekles iyi, ama tuhaf bir şey geldi başına.

HERMES

Nasıl şey?

TRYGAİOS

Sophokles'ken Simonides[15] oluverdi.

HERMES

Simonides mi? Nasıl olur?

TRYGAİOS

İhtiyarladı da
"Para uğruna, hasır üstünde denize açılıyor."

TRYGAİOS

Ya o bilgiç Kratinos[16] ne oldu?

TRYGAİOS

Spartalılar bize saldırırken öldü.

HERMES

Öldü mü? Neden?

TRYGAİOS

İnmeden. Bir şarap küpünün
Kırıldığını görünce, dayanamadı.
Daha neler, ne dertler geldi başımıza!
Onun için bırakmayız artık seni, tanrıça.

HERMES

Öyle olsun! Şu Opora'yı da karı olarak al:
Köyde oturur... Üzüm yaparsınız.

Simonides, Onikiadalar'dan biri olan Amorgos'ta doğmuş, ünlü bir şairdir. Paraya düşkün olarak bilinir. Sophokles ihtiyarlığında ona benzemiş.

16 Kratinos, Aristophanes'ten önceki kuşağın en büyük komedya şairidir. Aristophanes birçok piyesinde onun sarhoşluğu ile alay eder.

TRYGAİOS

Gel sevgilim, öpeyim seni! Ne dersin, Hermes usta,
Bunca zaman sonra Opora'ya yaklaşırsam
Bir şey olur mu bana?

HERMES

Olmaz olmaz, üstüne bir nane içersin,
Şu Theoria'yı da al çabuk götür:
Eski kocası Kurultay'a teslim et.

TRYGAİOS

Ne mutlu Kurultay ki bir Theoria'sı var!
Bayram eder, üç gün üç gece yersin
Söğüşleri, işkembeleri, kebapları!
Hadi gideyim! Sağ ol, iki gözüm Hermes, hoşça kal.

HERMES

Sen de güle güle git, insanoğlu, unutma beni.

TRYGAİOS

Gel Osurganım, eve dönelim.

HERMES

Seninki burada yok.

TRYGAİOS

Nereye gitti?

HERMES

Zeus'un arabasıyla şimşekler taşıyor!

TRYGAİOS

Zavallıcık, ne yiyecek ne içecek gökte?

HERMES

Ganymedes ona bir şeyler sunar.

TRYGAİOS

Ya ben nasıl inerim şimdi yeryüzüne?

HERMES

Korkma, çaresi bulunur: tanrıçanın kanadına sığın.

TRYGAİOS

Gel güzelim, gel gidelim! Kaçalım buradan!
Baksana şu heriflere, gözleri dönmüş,

Aç kurt gibi saldıracaklar kızlara!

Opora ve Theoria ile çıkar.

KORO

Yolun açık olsun! Biz de şu alet edevatı
Verelim adamlarımıza götürsünler,
Yankesiciler fırsat kollar tiyatrolarda.
Uyanık olun hepiniz! Biz de seslenelim seyircilere
Açalım düşüncemizi, anlatalım ne istediğimizi.
Bir komedya şairi uzun adımlarla karşınıza çıkar da,[17]
Başlarsa kendini övmeye, hak eder elbet bekçi sopalarıyla dövülmeyi.
Ama doğruysa, ey Zeus kızı, en usta, en ünlü oyun yöneticisini övmek:
Şairimiz büyük bir övgüye hak kazandığını söyler sizin aranızda.
İlkin o vazgeçerdi çünkü bu yurdun komedya yazarlarını
Pılı pırtıyı alaya almaktan, bit pire ile uğraşmaktan.
Neydi o yoğurdukları ekmekleri habire yutan Herakles'ler?
Neydi o yalancı, hırsız, dayak yiyen, fink fink ağlayan köleler?
Ya dövüldükten sonra birbirlerine söyledikleri saçma sapan sözler:
"Vah vah, neler gelmiş... Sırtına! At meydanına dönmüşsün,
Demir uçlu kamçılar mı yağdı yoksa senin böğrüne?"
Şairimiz son vermiş bu safsatalara, bu kaba saba komikliklere,

---

17 Burada, komedya şairlerinin kişiliklerini ve sanatlarını övdükleri, savundukları "parabasis" denilen parça başlıyor. Koro çoğu zaman aktörlerin sahneden ayrıldıkları bir anda, sırtlarındaki mantoları atarak ve orkestrada seyircilere doğru yürüyüş adımlarıyla ilerleyerek parabasisi söylemeye başlar. Parabasis "anapaistos" denilen yürüyüş vezni ve uzun mısralar şeklinde okunur.

Koskoca, sapasağlam bir yapı olarak oturtmuş sanatını,
Güzel sözler, derin düşünceler, ince nüktelerle donatmış onu.
Sıradan insanlar, aşağılık kadınlar değilmiş saldırdıkları,
En büyüklere çatmış bir Herakles'in gücü kuvvetiyle,
Aldırmamış yüzüne fırlatılan leş kokulu çamurlara:
Keskin dişli, kancık bakışlı canavarın ta kendisine saldırmış,
Korkmamış çevresini sarıp yüzünü yalayan iğrenç dalkavuklardan.
Sesi azgın seller gibi, kokusu fok balığından betermiş ama,
Yine de saldırmış şairimiz bu eşek kafalı, deve kıçlı canavara.
Sizi ve adalıları korumak için savaşmış durmuş ona karşı.
Şimdi de unutmayın bu hizmetlerimi, zaferi bana verin, diyor,
Kazansam da, bilirsiniz, meydanlara koşup sataşmam delikanlılara.
Sizi az sıkıp çok eğlendirdikten, görevimi de iyice başardıktan sonra,
Pılımı pırtımı toplar, çekilir giderim evime!
Bu yüzden beni tutmalı
Gençleriniz de, yaşlılarınız da!
Kel kafalılara da salık veririz
Bizden yana olsunlar
Çünkü kazanırsak zaferi,
Hepiniz yiyip içip
Kadeh tokuşturacaksınız
Dazlak kafalı şairin,
En ünlü, en soylu şairin şerefine!
Ey ilham perisi, sırt çevir sen de,
Savaşların topuna birden,
Gel hora tep dostunla,

Kutla tanrı düğünlerini
İnsan şölenlerini
Katıl mutlu cümbüşlerimize!
Şair Karkinos[18] çıkagelip
Benim oğullarımla oyna derse sana,
Kulak asma, yüz verme onlara,
Oyuncu değil, keklik, cambaz, cüce,
Keçi boku artıklarıdır onlar.
Hele babaları, hatırlarsın ya,
Hiç ummadığı halde,
Oynama izni verilince bir oyununa,
Gece sansar boğdu diye
Koyamadı oyunu sahneye.
Usta bir şair
Böylesi türkülerle övmeli
Güzel belikli tanrıçaları,
Kırlangıç ilk yaz cıvıltılarına başladığı
Morsimos'la Melanthios'a[19] koro verilmediği zaman!
Çatlak seslerini duyar gibiyim
Bu kötü şairlerin,
Obur Gorgonlar, kedibalığına vurgun Harpyalar gibi,[20]
Saldırdıkları zaman tragedya korolarına
Teke kokulu, kocakarı düşkünü bu iki zampara!
Suratlarına okkalı bir balgam fırlat, tanrıça
Ve gel benimle kutla bayramlarını!

Trygaios, iki tanrıçayla, gökten düşmüş gibi çıkagelir.

TRYGAİOS

Amma da zor işmiş tanrı katına çıkmak!
Bacaklarım kopacak nerdeyse.

---

18 Karkinos'un üç oğlu dansördü.

19 Aiskhylos'un yeğenleri Morsimos ile Melanthios, kötü tragedya şairleri diye bilinir ve piyesleri çoğu zaman hakem heyeti tarafından geri çevrilirdi.

20 Gorgonlar, saçları yılanlarla örülmüş, dehşet saçan kadın canavarlardı. Harpyalar ise kadın başlı, yırtıcı pençeli kuşlardı.

Yukardan küçücük gördüm sizleri:
Gökten bakınca kötü kişilere benziyorsunuz,
Oysa göründüğünüzden de daha kötüymüşsünüz!

KÖLE

Aa efendim, geldin mi?

TRYGAİOS

Gelmiş olacağım.

KÖLE

Neler oldu?

TRYGAİOS

Ne olacak: tabanlarım şişti.
Sonu gelmeyen bir yolmuş.

KÖLE

Anlat bakalım.

TRYGAİOS

Ne anlatayım?

KÖLE

Havalarda uçan adam var mı, senden başka?

TRYGAİOS

Bir iki şairin ruhu uçuyor, o kadar.

KÖLE

Ne yapıyorlar orada?

TRYGAİOS

Tek tük mısralar yakalıyorlar
"Havada yüzenlerden..."

KÖLE

Hani derler ki öldükten sonra
Gökte yıldız olurmuşuz, doğru mu?

TRYGAİOS

Doğru.

KÖLE

Peki Sakızlı İon[21] nasıl bir yıldız olmuş?

Khioslu (Sakızlı) İon, Atina'da yaşamış ve ölmüş ünlü bir lirik şair ve tragedya yazarı. "Sabah yıldızı" sözleri ile başlayan bir şiiri varmış.

TRYGAİOS

"Sabah yıldızı" diye bir şiir yazdı ya,
Yukarıya gelir gelmez herkes ona
"Sabah yıldızı" demiş.

KÖLE

Ya göklerde süzülüp kayan
Ve yanıp sönen yıldızlar neymiş?

TRYGAİOS

Onlar şölenden sarhoş dönen asilzadeler,
Ellerindeki fenerin ateşi yanıp sönüyor.

Opora'yı gösterir.

Al şunu içeri götür,
Su ısıt, tekneyi doldur,
Bir yatak da ser zifaf gecesi için.
Sen şu hazırlıkları yap da gel,
Ben de meclise bırakayım Theoria'yı.

KÖLE

Nerde buldun bu güzelleri?

TRYGAİOS

Nerde olacak! Gökte.

KÖLE

Metelik vermem artık tanrılara:
Aracılık yapıyorlar demek
Tıpkı ölümlü insanlar gibi.

TRYGAİOS

Hepsi öyle değil, ama bazıları var
Bu işle geçinen. Hadi gidelim!

KÖLE

Opora'yı gösterir.

Buna yiyecek bir şey vereyim mi?

TRYGAİOS

Hayır, istemez ekmek yemez o:
Tanrıların yanında alıştı... Amber yalamaya.

KÖLE

Desene burada da yalayacak bir şey vermeli.

Opora'yı götürür.

KORO

Besbelli, apaçık:
İşi rast geliyor bugün
Bizim moruğun!

TRYGAİOS

Moruk değil, yakışıklı bir güveyi göreceksiniz.

KORO

İhtiyarken genç olacakmış,
Misk ü amber sürecekmiş bedenine,
Kıskandıracakmış hepimizi!

TRYGAİOS

Ya ya, hele yatakta memelerini okşarken görün beni!

KORO

Karkinos'un topaçlarından da daha mutlusun.[22]

TRYGAİOS

Hak etmedim mi mutluluğu?
Ben ki osurganın sırtına binip
Kurtardım bütün Hellenleri!
Dönebilirsiniz artık tarlalarınıza,
Hepiniz rahat rahat evinizde
Yatar uyur sevişebilirsiniz.

KÖLE

Geri gelir.

Kızcağız yıkandı, yukardan aşağı,
Her şeyi yerli yerinde.
Çöreğin hamuru yoğruldu
Bir fırına verilmesi kaldı.

TRYGAİOS

Öyleyse, götürelim bırakalım bunu kurultaya.

KÖLE

Bu dediğin kim? Kimin nesi?

TRYGAİOS

Theoria işte, dört yılda bir

---

22 Karkinos'un oğulları, oyunlarında topaç gibi dönerlermiş.

Kafayı çekerek, davul dümbelekle
Brauron'a[23] götürdüğünüz tanrıça!
Bilsen ne zor ele geçirdim onu.

KÖLE

Ah ne davullar vurulur,
Ne şenlikler yapılır bu kalçalarda!

TRYGAİOS

(Seyircilere)
Hey! Aranızda namuslu bir adam var mı
Bunu toplantıya dek alıkoyacak?
(Parmağıyla işaretler yapan köleye)
Ne yapıyorsun öyle?

KÖLE

Benimkine yer ayırıyorum Körfez oyunlarında.[24]

TRYGAİOS

Belli, belli, adam yok aranızda.
Kızım, çaresiz, kendim götürüp oturtacağım seni kurultaya.

Theoria ile seyircilere doğru yürür.

KÖLE

Bak bak, orda biri el kaldırıyor!

TRYGAİOS

Kim o?

KÖLE

Ariphrades,[25] ben yaparım bu işi diyor.

TRYGAİOS

Anlaşıldı, suyunu çıkaracak!
Gel kızım, at şu giysileri üstünden!

---

23 Atina'lıların dört yılda bir "theoria" yani dinî alay gönderdikleri Attika kasabası.

24 İsthmos yani Körfez oyunlarında, önceden yer ayırmak gerekirdi. İsthmos kelimesi kadın uzvu anlamına da gelir. Burada müstehcen kelime oyunu var.

25 Aristophanes'in başka piyeslerinde de adı geçen sapık ve ahlaksız bir adam.

Theoria'yı ilk sıralarda oturan kurultay üyelerine götürür.

Ey kurultay üyeleri, bakın şu bedene,
Görün size sunduğum armağanı!
Baksanıza şu ocağa!

KÖLE

Yaman doğrusu! Dumandan kapkara olmuş.
Savaştan önce meclisin tencereleri
Orda dururdu da ondan.

TRYGAİOS

İşte madem elinize geçti gene bu güzel,
Sırasıdır büyük bir yarışma tertiplemenin:
Minder güreşleri, dört ayak koşuları,
Yana doğru köprü atmalar, diz büküp gövdeyi kırmalar,
El ayak, kol bacak, hepsi birden!
Üçüncü günü de bir at yarışı tertiplersiniz:
Yan yana koşar biniciler,
Dörtnala, soluk soluğa!
Arabalar devrilir birbiri üstüne,
Kim düşerse dönemeçte
O yatakalır sırtüstü.
Haydi, üyeler, alın Theoria'yı aranıza!
(Seyircilere)
Gördünüz mü ne candan benimsediler onu?
Başka bir iş için başvursaydık,
Tatil matil der, sallarlardı.

KÖLE

Senin gibi adam ne bulunmaz bir yurttaş!

TRYGAİOS

Asıl değerimi bağbozumunda görürsünüz.

KÖLE

Şimdiden gördük: kurtarıcı oldun hepimize!

TRYGAİOS

Hele yeni şarabımı iç de, sonra översin.

KÖLE

Tanrılardan sonra en başta gelen sensin!

TRYGAİOS

Peki, öyle olsun, hak ettim bu şerefi!
Ben, Athmoneialı Trygaios,
Kurtardım korkunç dertlerden
Bu halk topluluğunu,
Bu köylü milletini!
Hyperbolos'u da yok ettim.

KÖLE

Yapılacak iş kalmadı demek.

TRYGAİOS

Kaldı: tanrıçayı Kazanlar bayramıyla kutlamalı.[26]

KÖLE

O beğenmediğimiz Hermes'e yaptığımız gibi mi?

TRYGAİOS

Evet, yoksa semiz bir öküz mü keselim şerefine?

KÖLE

Yok canım mezbahaya döner burası.

TRYGAİOS

İri, yağlı bir domuz mu kessek?

KÖLE

Olmaz, olmaz.

TRYGAİOS

Neden olmasın?

KÖLE

Theogenes[27] bir domuzluk yapar da ondan.

TRYGAİOS

Sence hangi kurbanlık uygundur?

KÖLE

Kuzu.

---

26 Khytrai yani Kazan bayramları, Dionysos şerefine kutlanan Anthesteria bayramının beşinci gününe rastlar. O gün her evde kazan kaynar, çeşitli tohumlar pişirilir ve Dionysos ile yeraltı Hermes'ine sunulurdu.

27 Theogenes, çok pot kıran budala herifin biridir.

TRYGAİOS

Ne kuzu mu?

KÖLE

Evet kuzu.

TRYGAİOS

Hiç kuzudan kurban olur mu?

KÖLE

Neden olmasın, kuzum?
Toplantıda biri kalkıp da savaşalım derse,
"Yapma, etme kuzum!" diye yalvarmıyor musun?

TRYGAİOS

Eh sonra?

KÖLE

Sonra kuzu gibi yumuşak oluruz,
Dost düşman kuzu gibi geçiniriz.

TRYGAİOS

Peki, öyle olsun. Sen kuzuyu al getir,
Ben de kurban için bir sunak bulayım.

Köle çıkar.

KORO

Tanrı ister de talih yaver olursa,
Her derde deva bulunur.
Her şey yolunda tıkırında gider.

TRYGAİOS

Baksana, şurda bir sunak da varmış.

KORO

Hadi çabuk olun, tanrılardan estikçe
Bu sert, bu savaş dağıtan rüzgâr!
Besbelli ki iyiye gidiyor işlerimiz.

TRYGAİOS

İşte arpa sepeti, şeritler ve kurban bıçağı,
Ateşimiz de var, kuzudan başka her şey tamam.

KORO

Aman çabuk tutun elinizi!

Yoksa kötü bir kavalcı çıkagelir,
İlle de kaval çalayım der tören için,
Siz de karşılıksız bırakmazsınız çabasını.

TRYGAİOS
(Kuzu ve kurban suyu ile gelen köleye)
Şu sepeti ve kutsal suyu al,
Sunağın sağından dönüver, çabuk!

KÖLE
İşte, döndüm. Başka bir diyeceğin var mı?

TRYGAİOS
Getir şu eksiyi suya batırayım!
Kurbanın üstüne su serper.
Kıpırdasana, kurbanlık!
(Köleye)
Sen de arpayı uzatıver!
Ellerini kutsal suda yıka,
Sonra da arpa tohumlarını at seyircilere.

KÖLE
Attım işte.

TRYGAİOS
Oldu mu?

KÖLE
Elbette, bak şu seyircilere ne kadar çoklar,
Ama tohumsuz kalmış biri yok aralarında.

TRYGAİOS
Kadınlar tohumsuzmuş.

KÖLE
Onlara da kocaları versin bu gece.

TRYGAİOS
Haydi, dua edelim, kimler var burada?
Nasıl bilirsin bunları?

KÖLE
Hepsini iyi bilirim.
Seyircilere su serper.

TRYGAİOS

Bunları mı iyi bilirsin?

KÖLE

Evet, yoksa yerlerinde kalmazdılar
Böyle sırılsıklam olunca.

TRYGAİOS

Haydi oyalanma, yalvaralım yakaralım.

KÖLE

Yalvaralım, yakaralım!

TRYGAİOS

Ey kraliçem, tanrıçam, ecem,
Şenliklerin, düğünlerin yöneticisi,
Yüce Barış, kutsal Barış,
Al şu kurbanları!

KÖLE

Al, Zeus aşkına, al saygıdeğer tanrıça!
Kadınsın ama cilveli kadınlar da var:
Kapıyı aralayıp başlarını uzatırlar,
Gören olursa, hemen geri çekilirler,
Sırt çevirdin mi gene açıp bakarlar,
Benzeme o kadınlara, cilve yapma bize!

TRYGAİOS

Bizi aldatma, Zeus aşkına,
Namuslu bir kadın gibi
Ver kendini bize
Biz ki on üç yıldır
Yanıp tutuşuyoruz sana!
Bitsin artık bu kavga dövüş,
Sonu gelsin bu uğursuz savaşın.
Kuşkular kuruntular
Düşürmesin artık bizi birbirimize!
Biz Hellenleri yoğur yeni baştan
Sevgi hamurunda anlayış ve hoşgörüyle.
Karışalım, kaynaşalım, barışalım!

Çarşı pazarımız dolup taşsın:
Gelsin Megara'dan
Sarmısaklar, ayvalar, narlar,
Turfanda hıyarlar,
Köleler için mintanlar.
Gelsin Megara'dan
Kaz, ördek, keklik, güvercin.
Gelsin Kopais gölünden[28]
Sepet sepet balıklar,
İtişip kakışsın pazarlıkta
Morikhoslar, Teleaslar, Glauketesler,
Boğazına kim ki düşkünse aramızda.
Sonra da yetişsin Melanthios,
Baksın ki pazar kalkmış, bir şey kalmamış,
Dövünsün, yırtınsın, bağırsın Medeia[29] gibi:
"Yok oldum, bittim, yoksun bıraktılar beni
... Bir demet pazıdan!"
Millet de kırılsın gülmekten.
Ey ulu tanrıça, yerine getir bu dileklerimi!
(Köleye)
Sen de al şu bıçağı, boğazla kuzuyu.

KÖLE

Olmaz, yapamam.

TRYGAİOS

Neden olmazmış?

KÖLE

Barış hoşlanmazmış bıçaktan,
Sunağı kanla lekeleme.

TRYGAİOS

Doğru ya, al kuzuyu götür içeriye.
Kes, doğra, ne yaparsan yap,

---

28 Boiotia'da balıklarıyla ün salmış bir göl. Megara kararnamesi bu gölden balık satın almayı da yasak etmişti.

29 Morsimos'un *Medeia* adlı tragedyasından bir mısraın parodisi.

Kurban korobaşına kalsın.

Köle kuzuyu içeri sürükler.

KORO

Sen de şurda, kapının önünde dur da,
Sırala çalı çırpıyı, tören öteberilerini.

TRYGAİOS

Bu işi bir kâhinden iyi beceriyorum galiba!

KORO

Elbette becerirsin!
Aklı başında bir adam değil misin?
Uslu akıllı, atılgan ve yürekli oldun mu
Beceremeyeceğin bir iş yoktur.

TRYGAİOS

Bak şu dumana! Kâhin Stilbides'i[30] boğabilir,
Hadi kendim getireyim masayı, uşak da istemez.

Eve girer.

KORO

Ne adam, ne övülesi adam bu!
Nelere katlanmıyor bizleri kurtarmak için!
(Bir sunu masası ile geri dönen Trygaios'a)
Her zaman ve her yerde örnek olacaksın herkese!

TRYGAİOS

Bu da oldu.
(Köleye)
Al şu butları, ko ateşin üstüne.
Ben de işkembeleri, çörekleri getireyim.

KÖLE

Bırak, ben getiririm.

TRYGAİOS

Çabuk ol.

Köle gider gelir.

---

30 Stilbides bir kâhindi. Stilbides şölene çağrılmadığı için öfkesinden boğulabilir.

KÖLE

Geldim işte. Geç mi kaldım?

TRYGAİOS

Şimdi kızart güzelce şunları.
Baksana defne çelenkli biri geldi bile.

KÖLE

Kimmiş o?

TRYGAİOS

Bir palavracı olsa gerek.

KÖLE

Bir sözcü mü yoksa?

TRYGAİOS

Oreoslu Hierokles,[31] tanrı sözcüsü geçinir,
Ama boş laftan başka bir şey söylemez.

KÖLE

Ne diyecek bakalım?
Antlaşmamızı yermeye gelmiş olacak.

KÖLE

Yok canım, et kokusuna gelmiştir.

TRYGAİOS

Biz de görmezlikten gelelim.

KÖLE

Öyle yapalım.

HİEROKLES

Kime adanıyor bu kurban, hangi tanrıya?

TRYGAİOS

(Köleye)
Ses çıkarma, kızartmana bak.
Şiş böbreğe değmesin.
Söylesenize, kime bu kurban?

TRYGAİOS

(Köleye)
Ne güzel kuyruk!

---

31 Oreos, Euboia yarımadasının bir şehridir.

KÖLE

Sana sunuyorum bu kuyruğu, ey ulu Barış!

HİEROKLES

Olmaz olmaz, ilk parçaları bana ver.

TRYGAİOS

Bekle kızarsın.

HİEROKLES

Kızarmış bile bunlar.

TRYGAİOS

Ee çok oluyorsun sen!
(Köleye)
Kes bakalım.

HİEROKLES

Kurban sofrası nerde?

TRYGAİOS

(Köleye)
Şarap sunularını getir.

HİEROKLES

Bana bak, dil ayrı kesilmelidir.

TRYGAİOS

Peki, baş üstüne! Sana bir şey söyleyeyim mi?

HİEROKLES

Söyle.

TRYGAİOS

Dilini tut: Barış'a kurban kesiyoruz.

HİEROKLES

Ey akılsız, bilgisiz ölümlü...

TRYGAİOS

Sensin o.

HİEROKLES

Tanrı buyruklarından habersiz
Bir antlaşma yapmışsınız
Gökyüzlü maymunlarla...

TRYGAİOS

Ha ha ha ha!

HİEROKLES

Ne gülüyorsun?

TRYGAİOS

Gökyüzlü maymunlar, ha ha ha...

HİEROKLES

Tilkiye güvenen kuş beyinliler,
Ciğeri beş para etmez düzenbaz keratalar!

TRYGAİOS

Şu etler gibi kızardığını görsem ciğerinin!

HİEROKLES

Ne superileri aldatsın Bakis'i
Ne Bakis aldatsın insanları
Ne superileri Bakis'in kendisini...

TRYGAİOS

Canın cehenneme Bakis'le birlikte!

HİEROKLES

Kader tanrıçaları çözmedi daha
Barış'ın zincirlerini!
Bekleyedur o günü!

TRYGAİOS

(Köle'ye)
Sen tuz ekedur etlere!

HİEROKLES

Savaşın sesini duymak ister tanrılar
Kurtla kuzu gerdeğe girmedikçe...

TRYGAİOS

Kurt kuzuyla evlenir mi, ey ahmak?

HİEROKLES

Karaböcek kurusıkı yellendikçe,
Tiz sesli sakakuşu kör yavrular doğurdukça,
Barış yapmanın sırası gelmedi demektir.

TRYGAİOS

Peki ne olacak, hiç mi bitmeyecek bu savaş?
Anlaşıp Hellas'ı birlikte yönetmek varken

Hangimiz daha çok gözyaşı dökecek diye
Kura mı çekelim aramızda?

HİEROKLES

Ne yapsan düz yürümez yengeç.

TRYGAİOS

Ne yapsan çağrılmazsın artık şölene,
Oldu bitti, paydos senin palavralarına!

HİEROKLES

Yumuşamaz asla kirpinin dikenleri!

TRYGAİOS

Dolandıramazsın asla Atina halkını!

HİEROKLES

Hangi kâhin size tanrılara but kesin dedi?

TRYGAİOS

Homeros'tan iyi kâhin olur mu, bak ne diyor:
"Dağılınca savaşın kara bulutları
Barış Tanrı'ya bir kurban kestiler,
Butlarını yakıp işkembelerini paylaştılar,
Şarap sundular taslar dolusu,
Böyle yapmalarını ben söyledim."
Kâhine kimse bir şey sunmamış görüyorsun.

HİEROKLES

Yalan yalan, Sibylla'nın[32] sözleri değil bunlar.

TRYGAİOS

Nasıl değil, bilge Homeros şöyle demez mi:
"Soysuz, yasasız, ocaksızdır
Kim ki tüyler ürpertici kardeş kavgasını sever."

HİEROKLES

Sakın düzen kurup seni aldatarak
Bir çaylak kapmasın...

32 Sibylla, tanrı Apollon'un kehanetlerini açığa vuran kadın rahibedir. Hierokles bundan sonra kâhin ağzıyla konuşur. Kehanetler altılı vezinle söylenirdi. Hierokles de bu vezni kullanır.

TRYGAİOS

Doğru ya, dikkat edelim bu tanrı sözü
Bir iş açmasın bizim etlerin başına.
Dök şarabı ve işkembeleri buraya getir.

HİEROKLES

İzin ver de ben döküneyim.

TRYGAİOS

Tanrıya, tanrıya!

HİEROKLES

Bana da şarap, bana da işkembe...

TRYGAİOS

Hoş görmez bunu mutlu tanrılar,
İlkin biz içelim, sen bakadur.
Barış, ulu tanrıça, ayrılma artık aramızdan.

HİEROKLES

Şu dili yiyeyim bari.

TRYGAİOS

Sen kendi dilini ye.

KÖLE

Tanrıya sunuyorum!

TRYGAİOS

Etleri uzatır.

Bir de şunları sun!

HİEROKLES

Bana kimse işkembe vermeyecek mi?

TRYGAİOS

Veremeyiz kurtla kuzu gerdeğe girmedikçe.

HİEROKLES

Ver, kurban olayım.

TRYGAİOS

Ne kadar yalvarsan boşuna, arkadaş,
Yumuşamaz asla kirpinin dikenleri.
(Seyircilere)
Haydi gelin, paylaşalım şunları.

HİEROKLES

Ya ben?

TRYGAİOS

Sen Sibylla'yı yersin.

HİEROKLES

Hayır toprak hakkı için, hepsi sizin olamaz,
Elinizden kaparım, hepimizindir bu etler.

TRYGAİOS

(Köleye)
Yapıştır bir tane şu Bakis'e!

HİEROKLES

Tanığım olun!

TRYGAİOS

Bana da tanıksınız ki, pisboğaz bir dolandırıcı bu adam.
(Köleye)
Sopayla bir temiz döv şu dolandırıcıyı!

KÖLE

Sen döv, ben geri almaya bakayım.
El çabukluğuyla aşırdığı koyun postlarını.

HİEROKLES

Hadi çıkar şu postları, kurbancı başı!
Hey duymuyor musun?
Hierokles kaçar.
Oreos'tan gelen şu kargaya bakın!
Yuvana dön yuvana dön!
Trygaios'la köle eve girerler.

KORO

Ne sevinç, ne sevinç
Miğferden kurtulmak
Ve asker torbasındaki
Soğanla peynirden!
Ben hoşlanmam savaştan,
Benim keyfim ocak başında
Eş dostla kafayı çekmektir yarışırcasına,

Yazın kestiğim ağaç kütüklerini
En kuru odunlarımı yakarak
Bir yandan nohut kızartmak
Bir yandan da karım hamamdayken
Beslemeyi becermektir!

KOROBAŞI

Ne hoştur tohumlar ekilince,
Tanrının yağmur yağdırdığını görmek,
Komşunun ağzından şu lafları duymak:
"Söyle, Komarkhides, ne yapalım şimdi?
Canım kafayı çekmek istiyor, tanrı rahmeti yağarken.
Haydi, karı, üç şinik fasulye kızart,
Buğday taneleri kat içine,
İncir de çıkart bakalım.
Kızım, Manes'i çağırsın tarladan,
Bağın fazla tomurcuklarını alamaz bugün,
Toprak yaş, çalışamaz çamur içinde.
Evden bir ardıçkuşu iki ispinoz da getirsinler.
Ayranla dört tavşan da olacak bizde,
Dün gece gelincik kapmadıysa onları:
Kümeste hayli patırtı gürültü oldu da ondan.
Üçünü bize getir, çocuğum, biri babaya kalsın.
Aiskhinades'ten de mersin yapraklarıyla yemişli dallar iste,
Geçerken de Kharinades'e seslen
Sor bizimle içmek ister mi.
Tanrı artık bizden yana, koruyor ekinlerimizi."

KORO

Ağustosböceği ötünce tatlı tatlı
Bağlarımı gezmekten hoşlanırım
Üzümler kızardı mı diye bakarım,
Erkencidir bizim kütükler,
Hoşlanırım incirlerin irileştiğini görmekten.
Koparır yerim, olgun inciri,

"Güzelim mevsim geldi" türküsünü söyleyerek.
Kekik otu kaynatır içerim,
Yaz geldi mi şişmanlarım...

KOROBAŞI

(Devamla)
Aman gözüm görmesin komutanı,
Miğferindeki üç tüyü, kıpkırmızı kaputuyla,
Sardes erguvanıyla boyanırmış bu kaput,
Oysa savaş başladı mı, sapsarı kesilir herifin rengi.
Herkesten evvel kaçar bu horoz,
Bense dikili kalırım nöbet yerinde
Yurda döndük mü daha neler gelir başımıza:
Sıra mıra dinlemezler, bir daha alırlar askere,
Altını üstüne getirirler kayıtların.
Yallah gene sefere çıkarırlar bizi.
Yurttaşın biri pazara indi mi yiyecek almaya,
Gözü ilişir tanrı heykelinin altındaki levhaya,
Bir de ne görsün: adı var listede,
Şaşkına döner, gözleri yaşlarla dolar.
Biz köylülerin hali budur işte.
Şehirlilere başka türlü davranırlar.
Onlara karşı daha yumuşaktır baştakiler,
O göz göre kalkanı atıp da kaçanlar!
Bir gün elbette verecekler bunun hesabını,
Çünkü etmedikleri kalmadı bize,
Evde aslan, savaşta tilki kesilenlerin!

TRYGAİOS

Vay vay, ne kalabalık gelmişler düğüne!
(Köleye)
Al şu asker gömleğiyle sil sofrayı,
Bundan sonra yaramaz artık işimize,
Sonra da getir sütlü börekleri,
Ardıçkuşlarını, tavşanları, çörekleri!

Orakçı ile küpçü girerler, biri bir orak, öteki bir küp taşır.

ORAKÇI

Nerde, Trygaios nerde?

TRYGAİOS

Burdayım, ardıçkuşlarını kızartıyorum.

ORAKÇI

İki gözüm Trygaios, ne büyük iyilik ettin bize
Barışı yeryüzüne getirmekle!
Kimse bugüne dek orak almaz,
Metelik vermezdi oraklarıma,
Şimdiyse beş drahmiye satıyorum her birini.
Bu arkadaş da üç drahmiye satıyor küplerini.
Haydi beğen beğendiğini al şu oraklardan, küplerden,
Düğün hediyesi getirdik sana bunları.

TRYGAİOS

Eh güzel, bırakın bunları eve de
Gelin yemeğe oturalım artık.
Ama bir silah satıcısı geliyor.
Ne ister, niye suratını ekşitmiş böyle?

Bir silah satıcısı girer, arkasından çeşitli savaş zanaatlarını temsil edenler: tuğ, zırh, borazan, miğfer ve mızrak ustaları. Her birinin elinde yaptığı alet vardır. Silah satıcısı sıra ile her birinin sözcülüğünü yapar.

SATICI

Ah Trygaios! Beni yıktın, yok ettin!

TRYGAİOS

Ne oldu sana arkadaş? Yoksa tüykırana mı tutuldun?

SATICI

Yok ettin mesleğimi de hayatımı da.

Miğferciyi gösterir.

Bunu da yıktın, yok ettin geçimini!

TRYGAİOS

Kaç para istersin şu tuğlara?

SATICI

Kaç para verirsin?

TRYGAİOS

Ne diyeyim? Sapında iş var...
Üç şinik kuru incir vereyim,
Soframı süpürmeye yarar.

SATICI

Peki, git incirleri getir.
(Miğfer ustasına)
Hiç pahasına vermektense, incir daha iyi.

TRYGAİOS

Tuğun tüylerini tutam tutam koparır.

Vermem, vermem, beş para etmez bunlar.
Kılları dökülüyor! Bir tek incir bile vermem.

SATICI

Ya şu güzelim zırhı? Kime satayım bunu?

TRYGAİOS

İstersen maliyet fiyatına alayım,
Oturak olarak kullanırım.

SATICI

Malıma hakaret ediyorsun.

TRYGAİOS

Zırhın üstüne çömelir.

Na şöyle, altına da üç taş koyarım olur.

SATICI

Ya altını nasıl silersin?

TRYGAİOS

İskeleden ve sancaktan.

SATICI

İki elle birden demek.

TRYGAİOS

Öyle ya iki kürekle yürür sandal!..

SATICI

Bin drahmilik bir zırhın içine mi edeceksin?

TRYGAİOS

Elbette, bin drahmi etmez mi kıçım?

SATICI

Peki öyleyse, çıkar paraları.

TRYGAİOS

Olmadı, kıçımı acıtıyor; al götür senin olsun.

SATICI

Ya şu borazanı ne yapalım?
Altmış drahmiye mal oldu bana.

TRYGAİOS

Dibine kurşun dök,
Tepesine de uzunca bir sopa yerleştir,
Fal kupası olarak kullanabilirsin.

SATICI

Benimle alay ediyorsun.

TRYGAİOS

Peki, sana başka bir öğüt vereyim:
Dediğim gibi kurşunu dök, bir tartı bağlayıver ucuna,
Köyde incir tartmak için bir terazin olur.

SATICI

Zalim kader, mahvettin beni!
Ne paralar döktüm şu iki miğfere,
Ne olacak bunlar, kim alacak?

TRYGAİOS

Git Mısırlılara sat, müshil otu tartmaya yarar.

SATICI

Ah, miğfer ustası gördün mü başımıza gelenleri?

TRYGAİOS

Onun bu işte zarar gördüğü yok ki!

SATICI

Görmez olur mu? Bir işe yaramaz artık miğferleri!

TRYGAİOS

Satıcının yelken kulaklarını gösterir.

Şöyle kulplar taksın miğferlerine
Daha büyük kazançla satar onları.

SATICI

Mızrakçı, haydi gidelim.

TRYGAİOS

Yoo, gitmesin, ondan mızrak alacağım.

SATICI

Kaç para veriyorsun?

TRYGAİOS

Yüz tanesini bir drahmiye alır,
İkiye böler, sırık diye kullanırım bağımda.

SATICI

Anlaşıldı. Haydi gidelim arkadaşlar.

Silah satıcıları çıkar.

TRYGAİOS

Haydi güle güle! Bak düğün çocukları çıkmış dışarıya
Söyleyecekleri türküleri prova edecekler besbelli.
(Çocukların birine)
Ne söyleyeceksiniz bakalım, önce prova edin şuracıkta.

BİRİNCİ ÇOCUK

"Gelsin bölük bölük yiğitler..."

TRYGAİOS

Bırak yiğitleri, bölükleri, ahmak kerata!
Barış zamanında lafı mı olur bunların?

BİRİNCİ ÇOCUK

"Karşı karşıya gelip çarpıştılar
Deriden kalkanları, demirden zırhlarıyla..."

TRYGAİOS

Dur be, bırak şu kalkan lafını!

BİRİNCİ ÇOCUK

"İniltiler karıştı zafer çığlıklarına..."

TRYGAİOS

Kafanı patlatır,
İnim inim inletirim seni...

BİRİNCİ ÇOCUK

Peki ne istiyorsun, ne söyleyeyim?

TRYGAİOS

"Sığır etlerini güzel güzel kızarttılar
Nefis yemekler serildi önlerine..."

BİRİNCİ ÇOCUK

"Terleyen atlarını kolanlarını çözdüler,

Oturup yediler sığır etlerini
Bıkkınlık gelmişti çünkü savaştan..."

TRYGAİOS
Güzel, savaştan bıkkınlık gelmesi güzel.
Haydi söyle bakalım şimdi, neler yediler?

BİRİNCİ ÇOCUK
"Onlar yiyip içerken doyasıya..."

TRYGAİOS
Oh ne güzel!

BİRİNCİ ÇOCUK
"Düşman savaş naralarıyla saldırdı kuleden..."

TRYGAİOS
Vay geberesi piç kurusu!
Savaştan başka laf bilmiyor musun?
Kimin oğlusun sen?

BİRİNCİ ÇOCUK
Ben mi?

TRYGAİOS
Evet sen, kim olacak?

BİRİNCİ ÇOCUK
Komutan Savaşgil'in oğluyum.

TRYGAİOS
Barışgillerden olmadığın besbelli.
Haydi çek arabanı! Git kargısevenlere oku türkünü!
Sıvışırgillerin çocuğu yok mu burada?

İkinci çocuk yaklaşır.

Gel bakalım, sen bir türkü söyle:
Sen savaştan dem vurmazsın herhalde,
Aklı başında bir babanın oğlusun.

İKİNCİ ÇOCUK
"Çalının dibinde bıraktım istemeyerek
Güzelim kalkanımı,
Onunla övünür şimdi düşmanlardan biri."[33]

---

33 Paroslu Arkhilokhos'un ünlü bir şiiri.

TRYGAİOS

Tosunum, baban için mi söylüyorsun bu türküyü?

İKİNCİ ÇOCUK

"Sağ salim kurtuldum ama bu savaştan."

TRYGAİOS

"Anan baban utansın." Ama yeter artık,
Girelim içeriye, sen de hiç utanma;
Bırak kaç kalkanı baban gibi.

Çocuk eve girer. Köleler et ve çörek dolu sepetler getirirler.

TRYGAİOS

(Koroya)
Yemek, yutmak, atıştırmaktır şimdi göreviniz!
Akıntıya kürek çekmeyin, geçin erkekçe iş başına,
Çiğneyin çiğneyebildiğiniz kadar, oynatın çenenizi,
Yoksa neye yarar iki sıra dişleriniz, sorarım size.

KOROBAŞI

Davranalım, dinleyelim bu tatlı haberi,
Ağızları açlık kokanlar saldırsın tavşanlara!
Ele geçmez her gün bu kadar pasta çörek,
Dişleyelim şu etleri dişleyebildiğimiz kadar!

TRYGAİOS

Gelin gelsin, gelin gelsin!
Saygıyla eğilelim önünde,
Çıralar yansın, sevinç çığlıklarıyla
Katılsın bütün millet düğünümüze,
Güle oynaya kovalım Hyperbolos'u kentimizden.
Bereket dileyelim bütün Hellenler için tanrılardan!
Gülelim, oynayalım, sonra da dönelim tarlalarımıza,
Yakaralım tanrılara,
Bol buğday, bol şarap, bol incir versinler bize.
Bereket saçsın topraklarımız,
Bol çocuk doğursun karılarımız,
Kavuşalım yeni baştan bütün nimetlere,
Tek kaybımız demir silahlar olsun!

Opora, çırağılar taşıyan köleler arasında evden çıkar ve Trygaios'a yaklaşır.

TRYGAİOS

Gel gelinim, gel kadınım,
Kırlarda güzel güzel yatalım!
Düğün, düğün tanrı, hey!

KORO

Mutlu adam, mutlu erkek,
Kavuştun muradına!
Düğün ola, gerdek ola!

TRYGAİOS

Kıza neler edelim?

KORO

Kıza neler edelim?

TRYGAİOS

Bağlarını bozalım!

KORO

Bağlarını bozalım!
Güveyi omuzlayıp götürelim!
Düğün, düğün tanrı, hey!

TRYGAİOS

Dertsiz, sıkıntısız,
İncir toplayıp mutlu yaşayalım,
Düğün ola, gerdek ola.

KORO

Güveyimiz yaman,
Gelinimiz tatlı!
Düğün ola, gerdek ola!

TRYGAİOS

Yiyin, için doyasıya,
Düğün, düğün ola hey!
Düğün ola, gerdek ola!
(Seyircilere)
Uğurlar olsun, baylar.
Benimle gelen çöreğe konar.

Aristophanes'in Gülen Özgürlüğü

Aristophanes'i Türk sahnesine getirmekte pek çekingen davranmış ve bir hayli geç kalmışız nedense. Zaman zaman girişilen ürkek denemeler ertelenmiş, yarıda kalmış ya da yeteneksiz ellere düşmüş. Oysa, Aristophanes komedyasının kaynak olarak büyük önemi, ölümsüzlüğü, vazgeçilmezliği bir yana halkımızın komedya gelenekleriyle içten bir yakınlığı vardır. Köy oyunlarında, Karagöz'de, hele cinsel aşırılıkları ölçü dinlemeyen eski Karagöz'de, meddahlarda Aristophanes'in sözünü sakınmayan gürbüz, ısırgan soluğunu, kaba gerçekle sarmaş dolaş fantazyalarını, tuzlu biberli politika eleştirilerini, taşlamalarını, sağduyu adına sivri akıllılara saldırılarını bulabilirsiniz. Türk demokrasisinin bugünkü çatışmalı döneminde Aristophanes verimli yankılar uyandırabilir.

O Aristophanes ki sanatta demokrasinin ilk büyük sözcüsü olmuş, tiyatrosunun bütün ışığını yurt sorunlarına çevirmiş, gülmeyi demokrasinin en etkili eğitim aracı kılmasını bilmiş. O kadar ki, Atina'nın yasalarını hangi kitaptan öğrenebileceğini soran bir yabancı krala Platon, Aristophanes'in komedyalarını salık vermiş. Oysa hiç de öğretir gibi konuşmaz, hiçbir öğretinin de sözcülüğünü etmez Aristophanes. Sanat politikanın buyruğuna değil, politika sanatın buyruğuna girer onda. Öyle olmasa *Kadınlar Savaşı*, Ati-

na'nın politika sorunlarıyla birlikte insanlığın belleğinden silinir giderdi. Demokrasiyle birlikte Atina'yı sarmış olan komedya yaşamazdı; çıkarcılara, savaş tutkunlarına, halk düşmanlarına karşı olmak zorundaydı; ama politikayla ilişkilerinde sanat niteliğini yitirmesi, bayağılıklarla uğraşırken bayağılığa düşmemesi gerekiyordu. Aristophanes, tam anlamıyla sanatçı kalarak politikaya karışmanın, sanat gücüyle halkı kendi seçtiği yöneticilere güldürmenin yolunu, ölçüsünü buldu. Halka yaranmadan halkçı, ders vermeden eğitici, kandırmadan uyarıcı oldu. Politikacılar, zorbalar, yargıçlar, askerler, tüccarlar, filozoflar, bilginler yedikleri taşların acısını unutacak kadar güzel buluyorlardı bu sahne tanrısının oyunlarını. Saldırılarının en ağırında sanat daha ağır basıyordu. Aristophanes, gülen düşüncesinin sınırsız özgürlüğünü yalnız demokrasiye borçlu değildi; dokunulmazlığını sanat çabasıyla kazanmıştı daha çok. Üstüne çektiği yıldırımları geri teptiren gülüşünün aydın güzelliği oldu.

Kadınlar Savaşı Aristophanes'in barış uğruna açtığı sanat savaşlarından biridir. Savaş yolunu seçmiş, emperyalist eğilimlere kapılmış bir demokraside, barışı savunmak ateşle oynamaktı; zırhlara, kalkanlara bürünmüş çatık kaşlı savaş tanrısına çelme takmak, cenk borularına karşı ıslık çalmaktı. Sanatın büyüsü korudu Aristophanes'i ve Atina, savaşlarla sürdüremediği yaşama gücünü *Kadınlar Savaşı*'nın barış özlemiyle günümüze ulaştırdı.

Sabahattin Eyüboğlu

KİŞİLER

Lysistrata
Kleonike
Myrrhine
Lampito
İhtiyarlar korosu
Kadınlar korosu
Probulos
Birkaç kadın
Kinesias
Kinesias'ın çocuğu
Kinesias'ın uşağı
Spartalı sözcü
Atina şehir meclisi üyesi
Bir Atinalı
Bir Spartalı

Kadınlar Savaşı

Ön planda iki ev, biri Lysistrata'nın, öbürü Kleonike'nin evi. Arkada uzakta Propylelerle Atina akropolü görülür. Akropole orkestradan yükselen bir patika ile çıkılır. İkinci planda kayalar arasında Pan mağarası. Gün doğmaktadır. Lysistrata evinin önünde bir aşağı bir yukarı dolaşır.

LYSİSTRATA

Ah şu kadınlar! Bakkhos bayramına, Pan tapınağına, Kolias burnundan Aphrodite'ye çağrılsalardı, ortalık davul dümbelekten geçilmez olurdu. Bak şimdi bir tanesi gelmiş mi?

Kleonike'nin geldiğini görür.

Ama dur, bizim komşulardan biri çıkıyor. Günaydın, Kleonike.

KLEONİKE

Günaydın, Lysistrata. Bu ne hal, ne var? Polis gibi bakma öyle iki gözüm, kaşlarını çatmak yakışmıyor sana.

LYSİSTRATA

Kuduracağım öfkemden, olur şey değil! Bir de erkekler bizi kurnaz, becerikli bilirler.

KLEONİKE

Öyleyizdir ya.

LYSİSTRATA

Öyleyizdir ama bir iş için toplanalım, konuşalım dedik, hem şöyle böyle bir iş de değil; uykularına kıyıp gelemiyorlar.

KLEONİKE

Sabret, şekerim, gelirler. Kadın kısmının evden çıkması kolay mı? Kimi kocasına bakacak, kimi çocuğunu yatıracak, yıkayacak, yedirecek.

LYSİSTRATA

Ama başka işler de var, çok daha önemli işler.

KLEONİKE

Neymiş mesele, Lysistrata'cığım? Ne diye topluyorsun kadınları? Görülecek bir şey mi var?

LYSİSTRATA

Büyük bir şey.

KLEONİKE

Kocaman mı yani?

LYSİSTRATA

Hem de nasıl!

KLEONİKE

Peki niçin gelmiyorlar öyleyse?

LYSİSTRATA

Öylesi değil, o dediğin olsa, çoktan toplanmıştık. Başka bir şey, nice zamandır evirip çevirdiğim bir mesele, bana uykularımı kaçırtan bir mesele.

KLEONİKE

Pek nazik bir şey olsa gerek bu evirip çevirdiğin mesele.

LYSİSTRATA

Nazik, hem de nasıl! Yunanistan'ın kurtulması kadınların elinde.

KLEONİKE

Yandı öyleyse Yunanistan!

LYSİSTRATA

Devletin işlerini ele almalıyız. Yoksa ne Peloponez kalır ortada...

KLEONİKE

Aman ne iyi olur kalmazsa!

LYSİSTRATA

Ne Boiotia kalır...

KLEONİKE

Sakın, sakın, o canım balıklar...

LYSİSTRATA

Ne de Atina demeye dilim varmıyor. Orasını artık sen düşün. Ama dinle, şimdi bütün kadınlar burada toplanırsak, Boiotialılar, Peloponezliler, bizler hep bir araya gelirsek, Yunanistan kurtuldu demektir.

KLEONİKE

Böyle parlak işleri kadınlardan nasıl beklersin? Akıllı kişilerin işleri bunlar. Bizim işimiz gücümüz boya sürünmek, takıp takıştırmak, sarı fistan, süslü pabuç edinmek...

LYSİSTRATA

İşte bunlar bizi kurtaracak; o sarı fistancıklar, o kokular, o süslü sandallar, o incecik gömlekler...

KLEONİKE

Nasıl?

LYSİSTRATA

Nasılı yok, onlar girdi mi araya, erkekler o zaman zor mızrak atarlar birbirlerine.

KLEONİKE

Ah nerde o günler! Neler yaparım, neler kendime!

LYSİSTRATA

Zor kuşanırlar kalkanı...

KLEONİKE

Ne güzel kumaşlar giyerim!..

LYSİSTRATA

Kılıç, kargı taşıyamaz olurlar...

KLEONİKE

Ne sandallar alırım!

LYSİSTRATA

Peki, böyle bir iş için gelmeleri gerekmez miydi kadınların?

KLEONİKE

Gelmek de laf mı, uçmaları gerekirdi.

LYSİSTRATA

Ama nerde... Göreceksin, bütün Attikalılar gibi akılları sonradan gelecek başlarına. Kıyı kadınlarından bir teki bile yok, Salamis'ten de kimse gelmemiş.

KLEONİKE

Oysa gün doğmadan gemilerine biner onlar.

LYSİSTRATA

İlk gelir dediğim Akharnaililer bile yok meydanda.

KLEONİKE

Theogenes'in karısı gelmeden çekmiştir kafayı. Ama dur, bak, bir gelen var şuradan.

LYSİSTRATA

Evet, evet, buradan da var.

KLEONİKE

Burnunu tıkar.

Öf, öf, nerden geliyor bunlar?

LYSİSTRATA

Anafor çukurundan.

KLEONİKE

Ha, Anafor çukuru altüst olmuşa benziyor.

MYRRHİNE

Geç mi kaldık, Lysistrata? Ne var? Neden susuyorsun?

LYSİSTRATA

Böyle bir iş için şimdiye kadar bekledik, bir de sana aferin mi diyeyim?

MYRRHİNE

Karanlıkta kemerimi bulmak için akla karayı seçtim. Ama önemli bir şeyse, geldik işte söyle.

KLEONİKE

Hayır, biraz daha bekleyelim: Boiotia'dan, Peloponez'den de gelecekler gelsin de öyle.

LYSİSTRATA

Evet haklısın, bak, işte Lampito da geliyor.

Spartalı Lampito, yanında biri Boiotialı, öteki Korinthoslu iki genç kadınla girer.

Hoş geldin, Lampito! Bu ne güzel ten, bu ne gürbüz beden! Bir boğayı yere serebilirsin.

LAMPİTO

Eh, sererim de hani, idmanım yerinde; atlamasına da atlarım.

KLEONİKE

Ah, meme dediğin de böyle olmalı.

LAMPİTO

Ne elliyorsun öyle, kurbanlık koyun seçer gibi?

LYSİSTRATA

Şu yanındaki genç kadın nereli?

LAMPİTO

Kibar bir kız, Boiotialı.

LYSİSTRATA

Doğrusu, tam da Boiotialı; ovası movası yerinde.

KLEONİKE

Evet, yaban otları da iyice yolunmuş!

LYSİSTRATA

Öbür kızcağız kim?

LAMPİTO

Oturaklı bir aileden, Korinthoslu.

KLEONİKE

Sahi, oturaklı be, enine boyuna!

LAMPİTO

Kim çağırdı kadınları böyle sürü sürü?

LYSİSTRATA

Ben çağırdım.

LAMPİTO

Söyle bakalım, bizden ne istiyorsun?

KLEONİKE

Evet, haydi artık canım, söyle, neymiş bu önemli mesele?

LYSİSTRATA

Şimdi söylerim ama söylemeden önce, bir şey soracağım size, ufacık bir şey.

KLEONİKE

Sor ne soracaksan.

LYSİSTRATA

Çocuklarınızın babalarını aradığınız yok mu? Askere gidip kalmış kocalarınızı özlemiyor musunuz? Hepinizin erkeği uzakta biliyorum.

KLEONİKE

Ah, sorma, benimki beş yıldır Trakyalarda Eukrates'in yanında gözcü.

MYRRHİNE

Benimki Pylos'a gideli tam yedi ay oldu.

LAMPİTO

Benimki ara sıra geliyor, ama kalkanını çıkarmasıyla tekrar kuşanıp pır diye gitmesi bir oluyor.

LYSİSTRATA

Erkek diye bir şey kalmadı ortalıkta, ne dost, ne bir koca. Miletosluların ihanetinden sonra erkek kıtlığına ne çare bulacağımızı bilmez olduk. Bir yolunu bulursam, benimle birleşip, savaşa son vermeye var mısınız?

KLEONİKE

Ben varım, tanrılar tanık! Sırtımdakini rehine verip, parasıyla hemencecik şarap içmek de gerekse, varım bu işte.

MYRRHİNE

Ben de varım, hem de nasıl! Dilbalığı gibi derim de yüzülse, varım.

LAMPİTO

Ben barış olacağını bilsem, Taygetos Dağı'nın tepesine bile çıkardım.

LYSİSTRATA

Dinleyin öyleyse, kendime saklayacak değilim ya bu işi. Ey kadınlar, biz eğer kocalarımızı barışa zorlamak istiyorsak, göze alacağımız bir şey var...

KLEONİKE

Nedir o? Söyle.

LYSİSTRATA

Göze alacak mısınız ama?

KLEONİKE

Alacağız, ölsek de alacağız!

LYSİSTRATA

Peki öyleyse, göze alacağınız şey... Erkeklerle o bildiğiniz işi yapmamaktır... Ne oldu, ne var? Ne kaçıyorsunuz? Nereye? Hey! Ne oluyorsunuz? Ne diye asıldı suratlarınız? Ne oldu size birdenbire? Nedir bu ağlamalar, sızlamalar? Yapacak mısınız, yapmayacak mısınız dediğimi? Nedir sizi böyle ürküten?

KLEONİKE

Ben yapmam bu dediğini, ne yalan söyleyeyim? Savaşın süreceği varsa sürsün.

MYRRHİNE

Doğrusu, ben de yokum, uzasın uzadığı kadar.

LYSİSTRATA

Sen mi söylüyorsun bunu, dilbalığı? Hani demin ikiye böldürüyordun kendini?

KLEONİKE

Başka bir iş iste bizden, ne istersen iste. Ateşlerin içinden geç de, geçerim. Tek o işi bırak; onsuz olmaz Lysistrata'cığım.

LYSİSTRATA

(Myrrhine'ye)

Ya sen?

MYRRHİNE

Ben de ateşlerden geçmeye razıyım.

LYSİSTRATA

Ah siz kadınlar! Tepeden tırnağa dişiliksiniz siz! Tevekkeli değil, bütün tragedyalar bizi konu alır, aklınız fikriniz hep onda, hep onda.

Lampito'ya döner.

Ya sen, sevgili Spartalı, bir sen kal bari benimle, gene de kurtarabiliriz durumu. Sen benden yana ol!

LAMPİTO

Zor şey doğrusu, zor şey kadınlar için yalnız yatmak, tek başına. Ama yine de peki, çünkü barışı da çok özledik doğrusu.

LYSİSTRATA

Yaşa, sevgili Lampito! Tek kadın senmişsin bunların arasında.

KLEONİKE

Peki, diyelim ki elimizden geleni yaptık, vazgeçtik bu işten –Tanrılar korusun!– bununla barış sağlanır mı dersin?

LYSİSTRATA

Olur, bütün tanrılara yemin ederim ki olur. Düşünün bir kere, evimizde oturuyoruz, süslenip püslenmişiz, soyunup üstümüze sade bir örtü atmışız, yıkanıp tertemiz olmuşuz, erkeklerimiz gelmiş, yanıp tutuşuyorlar, tam yanımıza sokulurlarken, olmaz diyoruz. Bakın o zaman barıştan yana olurlar mı, olmazlar mı!

LAMPİTO

Evet, Menelaos da Helena'nın çıplak memelerini görür görmez, kılıcını kaldırıp atmamış mıydı yere?

KLEONİKE

Ya kocalarımız bizi o halde bırakıp giderlerse, o zaman ne olur, iki gözüm?

LYSİSTRATA

O zaman Pherekrates'in dediği gibi bize de avucumuzu yalamak kalır.

KLEONİKE

Laf bütün bu yapmacıklar! Ya sizi yakaladıkları gibi zorla yatağa sürüklerlerse?

LYSİSTRATA

Kapılara tutunursun.

KLEONİKE

Ya döverlerse?

LYSİSTRATA

İstemeye istemeye yaparsın. Zorla olunca bu işin tadı çıkmaz. Hem sadece üzmek yeter, merak etme, çabuk pes derler. Çünkü erkek kadınla uyuşmadıkça yürümez o iş.

KLEONİKE

Madem ikinizin de fikri bu, peki diyelim biz de.

LAMPİTO

Peki, haydi biz erkeklerimizi dürüst, hilesiz bir barışa razı ettik diyelim, ama siz kaypak Atinalıları eğri büğrü laflarla her şeyi bozmaktan nasıl alıkoyarsınız?

LYSİSTRATA

Sen merak etme, biz yolunu buluruz.

LAMPİTO

Gemiler bu limanda, paralar da bu tapınakta kaldıkça, Atina rahat durmaz.

LYSİSTRATA

Orasını düşündük: Akropolis'i basacağız bugün. Yaşlı kadınları bu işe koştum. Biz burada anlaşırken, onlar kurban kesmek bahanesiyle Akropolis'e girip yerleşecekler.

LAMPİTO

Öyleyse olur bu iş! Bunu iyi düşünmüşsün.

LYSİSTRATA

Peki, Lampito, hemen bir yemin etsek, bozulmayacak bir yemin.

LAMPİTO

Nasıl yemin edeceğimizi söyle, edelim.

LYSİSTRATA

Haklısın. Çavuşumuz nerde?

Polis kıyafetinde bir kadın girer.

Ne bakınıp duruyorsun? Yatır önümüze kalkanı. Biriniz de bana bir kurbanlık getirin.

KLEONİKE

Lysistrata, bize nasıl bir yemin ettireceksin?

LYSİSTRATA

Nasıl mı? Kalkan üzerine, Aiskhylos da böyle yapmıştı hani bir koyun keserek.

KLEONİKE

Sakın ha, Lysistrata, barış için kalkan üzerine yemin etme.

LYSİSTRATA

Ne üzerine edelim, öyleyse? Bir beyaz at bulup onu mu kurban etsek?

KLEONİKE

Beyaz at mı? Nereden bulacağız beyaz atı?

LYSİSTRATA

Haydi, karar verin, nasıl yemin edeceksek edelim.

KLEONİKE

Bak, istersen, ben sana söyleyeyim: Kalkan yerine ortaya kocaman bir sağrak koyalım, bir testi Thasos şarabını koyun niyetine boğazlayalım, sonra da ant içelim... Şaraba su katmayacağımıza.

LAMPİTO

Yeminin böylesine can kurban.

LYSİSTRATA

Birisi içerden bir sağrak ile bir testi getirsin.

Getirirler.

KLEONİKE

Amanın dostlar! Bu ne sağrak! Dokunur dokunmaz sarhoş oluyor insan!

LYSİSTRATA

(Sağrağı getiren kadına)

Bırak onu da testiyi al eline.

Yemine başlar.

Ey inanç tanrıçası ve sen ey sevgi sağrağı! Bu kurbanı kabul et ve biz kadınların dilediğini yerine getir!

KLEONİKE

İşte kan dediğin de böyle olur! Ne akıyor mübarek!

LAMPİTO

Misk gibi de kokuyor!

KLEONİKE

Kadınlar, bırakın da şu andı ilkin ben içeyim.

LYSİSTRATA

Yoo, sıra senin değilse, içemezsin. Hepiniz tutun sağrağı. Haydi, Lampito, biriniz tekrarlayacak benim söyleyeceklerimi. Sonra da hepiniz ant içeceksiniz.

Yemine başlar.

İster koca, ister dost, dünyada hiçbir erkeğe...

KLEONİKE

Tekrar eder.

İster koca ister dost, dünyada hiçbir erkeğe...

LYSİSTRATA

Kendimi vermeyeceğim... Haydi tekrarla.

KLEONİKE

Kendimi vermeyeceğim... Ah, Lysistrata, dizlerimin bağı çözülüyor.

LYSİSTRATA

Koynuma erkek girmeyecek...

KLEONİKE

Koynuma erkek girmeyecek...

LYSİSTRATA

Açılıp saçılacağım, süsleneceğim...

KLEONİKE

Açılıp saçılacağım, süsleneceğim...

LYSİSTRATA

Erkeğim benim için yanıp tutuşacak...

KLEONİKE

Erkeğim benim için yanıp tutuşacak...

LYSİSTRATA

Yine de kendi isteğimle teslim olmayacağım...

KLEONİKE

Yine de kendi isteğimle teslim olmayacağım...

LYSİSTRATA

Zor kullanacak olursa...

KLEONİKE

Zor kullanacak olursa...

LYSİSTRATA

Zorluk çıkaracağım ve taş gibi katı olacağım...

KLEONİKE

Zorluk çıkaracağım ve taş gibi katı olacağım...

LYSİSTRATA

Bacaklarımı kaldırmayacağım...

KLEONİKE

Bacaklarımı kaldırmayacağım...

LYSİSTRATA

Mart kedisine dönmeyeceğim...

KLEONİKE

Mart kedisine dönmeyeceğim...

LYSİSTRATA

Yeminimi tutmazsam, bu şaraptan içmek nasip olmasın...

KLEONİKE

Yeminimi tutmazsam, bu şaraptan içmek nasip olmasın...

LYSİSTRATA

Yeminimi bozarsam, bu kâsedeki şarap su olsun...

KLEONİKE

Yeminimi bozarsam, bu kâsedeki şarap su olsun...

LYSİSTRATA

Hepiniz yemin ediyor musunuz?

HEPSİ

Zeus adına yemin ediyoruz!

LYSİSTRATA

Getir, ilk önce ben içeyim.

Kâseden içer.

KLEONİKE

Payın kadar iç, biz de içelim, dost olalım.

Kâseyi birbirlerine geçirirler.

Uzaktan sesler duyulur.

LAMPİTO

Nedir bu bağrışmalar?

LYSİSTRATA

Dediğim oldu: Kadınlar Akropolis'i ele geçirdiler. Haydi, Lampito, sen git de, kendi memleketinde işleri yoluna koy. Bunları da bize rehine bırak.

Boiotialı ve Korinthoslu kadınları alıkoyar.

Lampito çıkar.

Biz de Akropolis'e girip, oradakilere kapıları tutmak için yardım edelim.

KLEONİKE

Erkekler ne yapacak dersin? Hemen hücuma geçecekler mi?

LYSİSTRATA

Onlardan korktuğum yok. Şartlarımız yerine gelmedikçe, ateş alev olsalar boşuna! Vermeyeceğiz kendimizi.

KLEONİKE

Hayır, vermeyeceğiz! Görürler onlar! Bize boşuna ele avuca sığmaz yaratıklar dememişler.

Çıkarlar.

Dekor değişir: Akropolis'in önü. Sağdan İhtiyarlar Korosu girer. Omuzlarında birer ağaç kütüğü ve ellerinde ateş dolu bir kazan vardır.

KOROBAŞI

Yürü, Drakes!
Bu yabani zeytin kütüğü
Omuz bırakmıyor insanda.
Ama, ha gayret,
Ağır ağır da olsa, yürü gidelim.

KORONUN BİRİNCİ YARISI

Yaşadıkça neler görmüyor insan!

Hey gidi dünya,
Kim derdi ki kadınlar,
Evimizde oturan, ekmeğimizi yiyen bu cadılar
Koca Akropolis'i alacaklar, tanrıçayı ele geçirecekler,
Kapılarını sürgüleyip, kapayacaklar suratımıza.

KOROBAŞI

Haydi, çabuk, Akropolis'e çıkalım, Philurgos!
Ağaç kütüklerini dizelim çepeçevre,
Yakalım başımıza bu işi açan kadınları!
Yakalım topunu birden kendi ellerimizle,
En başta da Lykon'un karısı olacak o kahpeyi!

KORONUN İKİNCİ YARISI

Olacak şey mi, Demeter hakkı için?
Ben yaşadıkça, sakalı vermem ele.
Akropolis'i ilk alan Sparta Kralı Kleomenes bile
Zor kurtardı yakasını elimden,
Burnundan kıl aldırmayan o herife bile,
Bıraktırdım zırhını, silahlarını,
Tek bir mintanla, altı yıllık kiri pasıyla,
Saçı sakalı birbirine karışmış,
Defoldu gitti buradan.

KOROBAŞI

Nasıl kıskıvrak sarmıştın herifi,
Gece gündüz kapıların önünde,
On yedi sıra kalkanla yatarak.
Karılarla mı başa çıkamayacaksın,
Tanrıların, Euripides'in bile tutmadığı karılarla?
Yuh olsun Tretapolis'e diktiğim zafer anıtına!

KORONUN BİRİNCİ YARISI

Bir şey kalmadı Akropolis'e,
Eşeğe, katıra muhtaç olmadan,
Tepeye kadar çıkarmaya bak kütükleri.
Omuzlarım bitti bitmesine,
Ama durmaya gelmez.
Bir yandan da ateşi üfle,
Yukarıya varmadan sönerse, yandık.

Öf, öf, ne duman, ne duman!
Şu bayırı çıktık mı, tamam.

KORONUN İKİNCİ YARISI

Aleve bak, nasıl ısırıyor gözlerimi,
Kuduz bir köpek gibi kazandan saldıra saldıra.
Bu ateş Lemnos'un ateşi besbelli,
Yoksa böyle dişlerini geçirmezdi çipil gözlerime.
Haydi, ileri, kaleye tanrıçayı kurtarmaya!
Ona bugün yardım etmezsek, ne gün edeceğiz?
Haydi, dumana bak hele, dumana!

KOROBAŞI

Tanrılara şükür, bak nasıl harladı ateşim.
Şu odunları yere bırakalım önce,
Asma kütüğünden meşaleyi kazana daldırıp,
Tutuşturalım topunu birden,
Sonra da koçlar gibi, toslayalım kapıya.
Kadınlar söz dinlemez, kapıları açmazlarsa,
Kapıları da tutuşturur, dumana boğarız ortalığı.
Haydi, indirelim yükleri!
Öf, öf, ne duman, ne duman!
Şu odunları yere indirmek için yardım eden yok mu?
Nerede Samos'u kurtaran yiğitler, gelsinler!

Odunları yere indirirler.

Oh, dünya varmış, sırtım rahatladı.
Haydi, şimdi kaynasın artık kazanlar!
Kaynasın da beslesin meşalelerimi.
Ey Nike, Zafer Tanrıça, bizden yana ol!
Şu kadınların hakkından gelip,
Bir anıt dikelim sana.

İhtiyarlar meşaleleriyle kütükleri tutuştururlar. O sırada Kadınlar Korosu sağdan su dolu testilerle girer.

KADIN KOROBAŞI

Ey kadınlar, nedir bu duman? Yangın mı var?
Koşun dostlar, daha çabuk, daha çabuk!

KADINLARIN BİRİNCİ KOROSU

Aman koş, Nikodike, koş, durma!
Yoksa ne Kalyke kalır, ne Kritylla.
Bir yandan rüzgâr körüklüyor ateşi,
Bir yandan şu kör olası ihtiyarlar.
Geç kaldık mı, ateş sarar bacayı.
Su geldi işte, su…
Ama su getirmek kolay mı?
Sabah sabah çeşmenin başı tıklım tıklım,
Kölesi, damgalısı birbirine girmiş,
Zorbela doldurabildim testimi,
Bir koşu kurtarmaya geldim yanan dostları!

KADINLARIN İKİNCİ YARIM KOROSU

Duydum ki bunak ihtiyarlar geliyormuş Akropolis'e,
Sırtlarında kocaman kütükler, hamam yakacaklarmış gibi,
"Kızartmalı bu şirretleri!" diye bağıra bağıra.
Ulu Athena, sen koru kadınları yanmaktan,
Koru ki Yunanistan'ı ve Yunanlıları
Savaş çılgınlıklarından kurtarsınlar.
Kadınlar bu maksatla girdiler tapınağına.
Ey şehrimizi koruyan altın tuğla tanrıça!
Yardıma çağırıyorum seni, ey Tritogeneia!
Bir erkek gelir de ateşe verirse bizi,
Gel su taşı sen de bizimle!

KADIN KOROBAŞI

(Kadınların birine)
Dur hele, bu da nesi?..
Erkekler Korosu'nu görür.
Hay kör olası herifler, pis alçaklar,
Erkek dediğin yapar mı bu yaptığınızı?

ERKEK KOROBAŞI

Görün, görün, inanılır şey mi bu?
Bir sürü kadın da yardıma geliyor dışardan.

KADIN KOROBAŞI

Ne şaşırdınız bizi görünce?

O kadar kalabalık sanmıyordunuz bizi demek.
Daha bu gördüğünüz bizim on binde birimiz.

ERKEK KOROBAŞI

Ayol Phaidros, ağız açtırmak doğru mu bu kadınlara?
Kıralım sopaları kafalarında, ne bekliyoruz?

KADIN KOROBAŞI

Gelin, biz de testileri yere koyalım:
Ellerimiz boş olsun, saldırırlarsa.

ERKEK KOROBAŞI

Bu kadınların çenelerini dağıtmazsak, ağızları durmayacak.

KADIN KOROBAŞI

Haydi, vursana, geldim işte!
Yumruğu yerim, ama ısıracağım yerinden de
Hayır kalır mı, görürsün.

ERKEK KOROBAŞI

Kes sesini, yoksa pestilini çıkarırım!

KADIN KOROBAŞI

Hele bir dokundur bakalım parmağının ucunu Stratyllis'e.

ERKEK KOROBAŞI

Seni döve döve gebertemez miyim?
Ne yapabilirsin bana?

KADIN KOROBAŞI

Dişlerimle ciğerlerini, bağırsaklarını sökerim senin.

ERKEK KOROBAŞI

Euripides en akıllısıymış şairlerin:
Sahiden kadınlardan aşağılık yaratık yokmuş!

KADIN KOROBAŞI

Dayanın testilere, Rhodippe!

ERKEK KOROBAŞI

Vay tanrı düşmanı, testiler de ne oluyor?

KADIN KOROBAŞI

Ya ateş ne oluyor, söylesene mezar taşı?
Kendi kendini yakmak için mi?

ERKEK KOROBAŞI
Benim ateşim senin gibileri yakmak için.

KADIN KOROBAŞI
Benim suyum da senin ateşini söndürmek için.

ERKEK KOROBAŞI
Ateşimi söndüreceksin ha?

KADIN KOROBAŞI
Yak da görürsün!

ERKEK KOROBAŞI
Seni hemen kızartsam diyorum şuracıkta.

KADIN KOROBAŞI
Çamaşırlarını kirlettiysen,
Gel bir hamam yakayım sana!

ERKEK KOROBAŞI
Bana mı hamam, leş karı?

KADIN KOROBAŞI
Hem de güvey hamamı, pis herif!

ERKEK KOROBAŞI
Duydun mu? Şu hayâsızlığa bak!

KADIN KOROBAŞI
Ağzımı tutamazsın ya.

ERKEK KOROBAŞI
Öyle bir tıkarım ki ağzını!

KADIN KOROBAŞI
Burası mahkeme değil ki ağzımı tıkayasın.

ERKEK KOROBAŞI
(Çırasına)
Tutuştur şunun saçlarını!

KADIN KOROBAŞI
Haydi, dökül suyum, dökül!

Erkekleri ıslatırlar.

ERKEK KOROBAŞI
Vay başıma gelen!

KADIN KOROBAŞI
(Erkeklerin üstüne su dökerek)
Nasıl, sıcak mı?

ERKEK KOROBAŞI

Sıcak mı diye soruyor utanmadan!
Dur be, yeter! Ne yapıyorsun?

KADIN KOROBAŞI

Suluyorum seni, yeşillenesin diye.

ERKEK KOROBAŞI

Zor yeşillendirirsin sen bu kuru kütüğü.
Dondum soğuktan.

KADIN KOROBAŞI

Hani ateşin vardı ya, ısıtsana kendini.

Probulos ok taşıyan İskit askerleriyle girer.
(Sparta ile savaşta Atina'nın demokratik düzeni gitgide zayıflayınca, Bule, yani şehir meclisinin de yönetici rolü azalır: 413 yılında devletin idaresi "Probulos" yani Bule temsilcisi denilen 10 yöneticiye verilir. Bunlar şehir işlerini emirlerindeki askerlerle düzenlemeye memurdur. Atina'da şehir güvenliğini sağlayan, polis ödevini gören askerler ücretli ve barbar kılıklı İskit okçularıdır.)

PROBULOS

Kadınlar gene mi taşkınlık ediyorlar?

ERKEK KOROBAŞI

Bunların yaptıklarını bir bilsen! Hepsi yetmiyormuş gibi, bir temiz ıslattılar da bizi. Donlarımıza kaçırmışa döndük.

PROBULOS

Biz baştan çıkarttık bu kadınları! Olacak iş mi bu? Biz gidelim, uğraşalım, kürek yapılacak diye ağaçlar bulalım, tam para verecekken, kadınlar gelsin, hazinenin kapılarını suratımıza kapatsınlar! Ama durun, dövünmek neye yarar?
(Askerlere)
Haydi, getirin demirleri, hadlerini bildirelim şunlara!

(Yine askerlere)
Ne bakıyorsun alık alık?
Ya sen ne duruyorsun orada, meyhane kaçkını?
Haydi, sokun demirleri kapıların altına, siz oradan zorlayın ben buradan.

LYSİSTRATA

Kapıları açıp dışarıya çıkar.

Bırakın zorlamayı!
Kendiliğimden çıktım işte. Demir de ne oluyor?
Demir işi değil bu, kafa işi.

PROBULOS

Öyle mi? Seni gidi hayâsız seni! Asker buraya!
Yakala şunu, ellerini arkasına bağla!

LYSİSTRATA

Artemis hakkı için, elini dokundurursan bana, asker masker dinlemem, pişman ederim.

Asker geriler.

PROBULOS

(Askere)
Ne o? Korkuttu mu seni? Haydi, sarıl şuna.
(Başka bir askere)
Sen de yardım et, bağlayalım şu kadını.

KLEONİKE

(Kaleden çıkar, askere)
Pandrosos'a yemin, Lysistrata'ya elini kaldıranı ayaklarımın altına alır, bağırsaklarını deşerim.

Myrrhine de yardıma koşar. İki kadının karşısında askerler korku ile kaçar.

PROBULOS

Bak hele, bağırsaklarını deşecekmiş! Başka asker yok mu burada?
(Kleonike'yi göstererek)
Önce bunu bağlamalı kıskıvrak; en ağzı kalabalık olanı bu.

MYRRHİNE

(Üçüncü askere)
Işıkların tanrıçasına yemin,

Kleonike'ye el süreni paramparça ederim.

Üçüncü asker de kaçar.

Ne oluyor? Gelsin bir asker daha!

(Dördüncü askere)

Yakala şunu! Zor çıkarırım sizi böyle teker teker dışarı.

LYSİSTRATA

(Dördüncü askere)

Tauris tanrıçasına yemin,

Myrrhine'ye yaklaşırsan, yolarım

Ne saç kaldıysa kafanda!

Dördüncü asker de geriler, kaçar.

PROBULOS

Eyvahlar olsun! Bu askerden de hayır yok. Ama kadınlara pabuç bırakacak değiliz. Hep beraber yürüyelim şunların üstüne, askerler, savaş düzeni!

LYSİSTRATA

Tanrılar hakkı için, hele bir yürüyün, dört tabur kadın asker bulacaksınız karşınızda, hem de silahlı.

PROBULOS

Bağlayın ellerini arkalarına, askerler!

Askerler davranacak olurlar.

LYSİSTRATA

Ey barış uğruna savaşan kadınlar! Koşun dışarı!

Buğday muğday, soğan sarmısak, lahana kabak satanlar, han hamam tutanlar, ekmek çörek yapanlar, ileri! Sövün sayın, çekin koparın, bakmayın gözyaşlarına!

Kadınlar sürü halinde çıkarlar, askerlerin hepsi kaçar.

Geriye kadınlar, yeter bu kadarı, el sürmeyin artık!

Kadınların hepsi içeri girer. Yalnız Lysistrata, Kleonike ve Myrrhine kalır sahnede.

PROBULOS

Eyvah olan oldu bizim askerlere!

LYSİSTRATA

Ya ne olacaktı. Sen karşındakileri köle mi belledin?

Kadınların gözü kararmaz mı sandın?

PROBULOS

Nasıl kararmaz, hele civarda bir meyhane varsa!

ERKEK KOROBAŞI

Ey bu memleketin yöneticisi olacak adam,
Ne boş sözler bu söylediklerin!
Bu hayvanlarla tartışmaya girişilir mi hiç?
Sen farkında değil misin:
Bunlar demin bizi kirli çamaşır gibi suya boğdular.

KADIN KOROBAŞI

Ya dostum, insan insana durup dururken el kaldırmamalı,
Kaldırırsan, belanı bulursun er geç.
Bak çünkü, benim bir şey yaptığım yoktu,
Şurada hanım hanımcık oturuyordum,
Kimseye zarar vermeden, etliye sütlüye karışmadan.
Ama benim kovanıma girip,
Balımı çalmaya kalkışırsan,
Tepem atar.

ERKEKLER KOROSU

(Probulos'a dönerek)
Ey Zeus, ne yapacağız bu azgın hayvanları?
Bu hallere göz yumulmaz artık.
Gelin, baş başa verip meseleyi düşünelim.
Bu kadınlar ne maksatla aldılar Kranaos'un kalesini?
Ne diye çıktılar bu çıkılmaz kutsal kayaların tepesine?

ERKEK KOROBAŞI

(Probulos'a)
Haydi, sorguya çek bunları. Ama sıkı dur, kafanı işlet, bütün söyleyeceklerin karşılığını bul. Böyle bir meseleyi oluruna bırakmak, açıkça ortaya sermemek ayıptır, bilmiş ol.

PROBULOS

(Lysistrata, Kleonike ve Myrrhine'ye)
Soruyorum size, Zeus hakkı için, doğruyu sizin ağzınızdan duymak istiyorum: Ne maksatla zapt ettiniz kalemizi?

LYSİSTRATA

Parayı emniyete almak ve sizin para için savaşmanızı önlemek için.

PROBULOS

Demek biz para için savaşıyoruz, öyle mi?

LYSİSTRATA

Evet, para için, para için bunca gürültü patırtı.

Peisandros'un ve daha başka devlet adamlarının kavga çıkarmaları hep para çalmak fırsatını bulmak için değil mi? Ama şimdi yapsınlar bakalım ne yapabilirlerse.

(Kaleyi göstererek)

Para nah işte şurada, gelsin alsınlar bakalım şimdi.

PROBULOS

Ne yapacaksın parayı?

LYSİSTRATA

Sorduğu soruya bak! Para işlerini biz yöneteceğiz.

PROBULOS

Siz mi yöneteceksiniz?

LYSİSTRATA

Şaşılacak ne var ki bunda? Evin para işlerini biz yönetmiyor muyuz sizin adınıza?

PROBULOS

Ama bu aynı şey değil.

LYSİSTRATA

Neden aynı şey değil?

PROBULOS

Bu para savaş için lazım.

LYSİSTRATA

Evet ama savaşa lüzum yok.

PROBULOS

Peki, başka türlü kendimizi nasıl koruyabiliriz?

LYSİSTRATA

Sizi biz koruyacağız.

PROBULOS

Siz mi?

LYSİSTRATA

Evet biz.

PROBULOS

Bak yediği naneye!

LYSİSTRATA

Evet, biz koruyacağız sizi, hem de size rağmen.

PROBULOS

Gel de çileden çıkma.

LYSİSTRATA

İstediğin kadar çileden çık, biz bunu yapmak zorundayız.

PROBULOS

Hakkınız yok böyle işlere kalkmaya.

LYSİSTRATA

Seni kurtarmak ödev bize, dostum.

PROBULOS

Ya ben istemezsem?

LYSİSTRATA

O zaman daha büyük ödev.

PROBULOS

Peki, ama savaş-barış işlerine karışmak sizin nereden aklınıza geldi?

LYSİSTRATA

Anlatırız.

PROBULOS

Haydi, çabuk anlat.

(Üstüne yürüyerek)

Yoksa döverim seni!

LYSİSTRATA

Dinle öyleyse, elini kolunu da oynatma.

PROBULOS

İmkânı yok, öfkeden duramıyorum yerimde.

KLEONİKE

Ha, kızdın mı, büsbütün yandın.

PROBULOS

Sen yanasın, cadaloz!

(Lysistrata'ya)

Haydi, söyle ne söyleyeceksen.

LYSİSTRATA

Söyleyeceğim elbet. Biz kadınlar savaşın ilk günlerinde haddimizi bildik, her yaptığınıza boyun eğdik. Ağız açtırmadınız bize, sustuk. Ama yaptıklarınızı beğeniyor muyduk? Hayır. Olanın bitenin pekâlâ farkındaydık. Çok defa köşemizden öğreniyorduk önemli işler üstüne verdiğiniz kötü kararları. İçimiz kan ağlarken, yine de gülümseyerek sorardık: "Bugünkü halk toplantısında barış üstüne ne karara vardınız?" Kocamız: "Sana ne? Sen karışma!.." der, biz de susardık.

KLEONİKE

Bak ben susmazdım.

PROBULOS

Susmayınca da, ağzının payını alırdın tabii.

LYSİSTRATA

Ben ağzımın payını almamak için susardım. Ama ara sıra da ne kötü kararlara varıldığını öğrenir ve sorardık: "Aman kocacığım, nasıl olur, bu kadar çılgınca bir işe nasıl girersiniz?" Ama kocamız bize yukardan bakarak: "Sen elinin hamuruyla erkeklerin işine karışma. Cenk işi erkek işi!" derdi.

PROBULOS

Doğru söylermiş, Zeus hakkı için.

LYSİSTRATA

Doğru mu söylemiş, uğursuz herif? Başımızı derde sokuyordunuz, yine de bizim size öğüt vermeye hakkımız yoktu. Ama sonunda siz kendiniz başladınız bağırmaya uluorta: "Erkek yok mu bu memlekette?" diye; erkekler cevap verdi size: "Yok, erkek yok bu memlekette!" İşte o zaman biz kadınlar toplandık ve Yunanistan'ı kurtarmaya karar verdik. Daha bekleyebilir miydik? Söz bizim artık, susmak sırası sizde. Aklınızı başınıza toplar, öğütlerimizi dinlerseniz, işlerinizi biz yoluna koruz.

PROBULOS

Siz mi bizim işlerimizi? Bu kadarı fazla, dinleyemem artık!

LYSİSTRATA

Sus öyleyse.

PROBULOS

Susayım ha, senin önünde, cadı karı? Başı örtülü bir kadının önünde susmak ha? Ölürüm de susmam.

KLEONİKE

Al şu iği, al şu sepeti, topla eteklerini ve başla yün eğirmeye, sakız çiğneyerek. Cenk işi kadın işi!

KADIN KOROBAŞI

Haydi kadınlar, bırakın şu testileri de dostların yardımına koşalım.

KADINLAR YARIM KOROSU

Hoplarım, zıplarım, yorulmak bilmem,
Kırılır dizlerim yere yıkılmam.
Biz kahraman kadınlar her şeye varız.
Yürek bizde, incelik, güzellik, akıl bizde,
Biz biliriz yurdu sevmesini, korumasını.

KADIN KOROBAŞI

Haydi kadınlar, öfkeniz arttıkça artsın,
Yaşlandıkça daha fazla yakan ısırganlar gibi,
Coşun, taşın, rüzgârlar bizden yana!

LYSİSTRATA

Eros'ların, Aphrodite'lerin tatlı nefesi sararsa göğsümüzü, bacaklarımızı,
Yanıp tutuşturursa erkeklerin kanını,
Yunanlılar bize de gaziler diyecek bir gün.

PROBULOS

Ne gazisi? Ne yapacaksınız ki?

LYSİSTRATA

İlk yapacağımız iş; erkeklerin silah omuzda,
çarşıda pazarda caka satmalarını önleyeceğiz.

KLEONİKE

Ah Aphrodite, göster bize o günleri!

LYSİSTRATA

Yeter artık erkeklerin çarşıda pazarda, zırhlar içinde azgın boğalar gibi dolaşmaları!

PROBULOS

Elbette dolaşacaklar, erkeklerin işi bu.

LYSİSTRATA

Evet, ama gene de gülünç, kılıçlı kalkanlı bir erkeğin minnacık balıklar satın alması.

KLEONİKE

Hem de nasıl. Bir süvari komutanı gördüm, uzun saçlı bir adam, atına binmiş, bir kocakarıdan aldığı bakla ezmesini tunç miğferine doldurmasın mı? Bir başkası tepeden tırnağa silahlar içinde, bir elinde mızrak, bir elinde kargı, incir satan kadının peşine düşmüş, bir yandan da ha babam zeytinleri atıştırıyordu.

PROBULOS

Peki, siz ne yapacaksınız da bu memleketteki bunca kargaşalığın önüne geçeceksiniz?

LYSİSTRATA

O kadar kolay ki!

PROBULOS

Ama nasıl? Söyle bakalım.

LYSİSTRATA

Yünü nasıl işlersek öyle. Yumak karıştı mı, ne yaparız, bir o yana çekeriz, bir bu yana çekeriz, hemen düzelir. Savaşın da hakkından geliriz. Bırakırsanız, bir oraya elçi, bir buraya elçi, düğümü çözeriz.

PROBULOS

Ya, demek bulduğunuz çare bu! Sizin yününüz yumağınızla her şey düzelecek ha? Ne akıl ne akıl!

LYSİSTRATA

Elbette, sizde de biraz akıl olsaydı, her işinizi düzeltirken, bizim yünümüzden yumağımızdan örnek alırdınız.

PROBULOS

Ya? Nasıl bakalım?

LYSİSTRATA

Şöyle: Önce ham yün ne yapılır, bir güzel yıkanır, sonra yalağın üstüne serilir, tokmaklarla dövülüp kabası ayıklanır. Atina'nın da tıpkı onun gibi kirini pasını, kötüsünü kabasını def etmeli, mevki sahibi olacağız diye birbirine girip, kördüğüm olanları tarakla ayırmalı, birer birer kafalarını koparmalı, geriye kalan iyileri toptan bir sepete doldurmalı, azınlık çoğunluk, yerli yabancı demeden, hepsini bir araya koymalı. Bu memleketten göçmüş, başka şehirlere yerleşmiş insanları da öteye beriye saçılmış yün parçaları gibi toplamalı, onların ipliğini de bizimkilere katıp kocaman bir yumak hazırlamalı, sonra da bu yumakla halkın hırkasını örmeli.

PROBULOS

Bu kadarına pes! Kadınlar yünleri, yumakları, tokmakları ile her işi düzeltecekler! O kadınlar ki savaş nedir rüyalarında bile görmemişlerdir.

LYSİSTRATA

Evet ama, geberesi herif, derdini biz çekiyoruz asıl savaşın. Biz değil miyiz doğurup doğurup oğullarımızı gurbetlere yollayan?

PROBULOS

Haydi sus, eski dertleri depreştirme.

LYSİSTRATA

Biz değil miyiz gençliğimizin tadını çıkarmak varken, sizin savaşlarınız yüzünden yataklarımızda yapayalnız yatanlar? Haydi bize olan oldu diyelim, ya evlerinde yaşları geçen kızlar, onlara ne demeli?

PROBULOS

Erkeklerin de yaşları geçmiyor mu?

LYSİSTRATA

Aynı şey değil; erkek savaştan döndü mü, yaşı geçmiş de

olsa, tazecik bir kızla evlenebilir, ama kadının kısacık bir mevsimi var, o geçti mi, kimse onunla evlenmek istemez, oturup falına bakmaktan başka bir işi kalmaz.

PROBULOS

Ama dünyada erkekler yaşadıkça, erkeklik kaldıkça...

LYSİSTRATA

Sen yaşayacaksın da ne olacak sanki? Gebersene! Toprakta yer bol, git bir tabut al kendine, mezarına çörek koymak da benden. Na!

Elindekileri Probulos'a atar.

Al şunları da çelenk yap kendine!

KLEONİKE

Bu bezler de benim hediyem olsun!

Başına bir şeyler atar.

MYRRHİNE

Al bu çelengi de benden!

Kafasına bir avuç toprak atar.

LYSİSTRATA

Daha ne lazım? Başka bir isteğin var mı? Canın cehenneme! Kharon'un sandalı seni bekliyor, yola çıkamıyormuş sensiz.

Kadınlar uzaklaşırlar. Probulos üstünü başını silkeler.

PROBULOS

Vay canına! Gördünüz mü bana ettiklerini? Gideyim de arkadaşlar görsünler bu halimi.

Çıkar.

LYSİSTRATA

Yoksa seni iyi süslemedik diye şikâyet mi edeceksin? Merak etme, ölümünün üçüncü günü mezarına bir şeyler getiririm.

Lysistrata, Kleonike ve Myrrhine çıkarlar.

ERKEK KOROBAŞI

Özgürlüğü seven uyuyamaz artık!
Haydin, yurttaşlar, hazır olun!

ERKEKLER KOROSU

İşin içinde iş var gibi geliyor bana!
Gene Hippias'ın zorbalık devri mi gelecek yoksa?
Sakın Spartalılar Kleisthenes'in evine sığınıp,
Bu tanrı düşmanı kadınları coşturarak,
Ekmeğimizi elimizden almasınlar!

ERKEK KOROBAŞI

Olacak şey mi kadınların yurttaşları azarlamaları,
Kalkandan kılıçtan dem vurmaları,
Üstelik de bizi düşmanlarımızla
Barıştırmaya kalkışmaları
Olacak şey mi?
Spartalılara güven olur mu?
Ağzını açmış duran aç bir kurt gibidir Sparta.
Bütün bunlar zorbalığa dönmek için
Kurulmuş bir kumpastır, dostlarım.
Ama beni aldatamazlar, gözlerim açık benim
Ve "elimde kılıcım mersin dallarına sarılı".
Dimdik duracağım meydanda Aristogeiton gibi!

Vaktiyle zorbayı öldüren kahraman
Aristogeiton'un heykeli pozunda kollarını
kaldırarak dururlar.

Sonra da bir yumrukta ezeceğim
Bu tanrı düşmanı cadalozları!

KADINLAR KOROBAŞI

Vur ki, biz de benzetelim seni!
Anan bile tanıyamaz olsun.

KADINLAR KOROSU

Dinleyin beni, yurttaşlar!
Devletimizin hayatı ile ilgili bir mesele karşısındayız.
Bu memleketin bütün şanına şerefine karıştık,
Tanrılarına hizmet ettik,
Törenlerde, bayramlarında yer aldık,
Gereğince giyindik kuşandık...

KADIN KOROBAŞI

Neden bizim de şehre verecek öğütlerimiz olmasın?
Kadın doğmuş olmak bir suç mu?
Üstelik de karmakarışık olan işlerimizi
Düzeltecek bir çare getiriyoruz.
Erkeklerini kim doğuruyor bu devletin?
Biz.
Ya siz, zavallı ihtiyarlar, ne yapıyorsunuz devlete?
Atalarınızdan kalan hazineyi harcayıp duruyor,
Yerine bir şey koymuyorsunuz,
Sizin yüzünüzden iflasa doğru gidiyoruz.
Var mı buna karşı bir diyeceğiniz?
Hem sen kafamı kızdırırsan,
Takunyayı çenene yersin!

ERKEKLER KOROSU

Hoppala! Bütün bunlar hayâsızlık, soysuzluk değil de nedir?
Kötüye varacak bu işin sonu.
Ama erkek, sahici erkek kaldıysa ortalıkta,
Önlemeliyiz bu belayı.
Soyunalım, çıksın erkekliğimiz meydana!
Sarınıp sarmalanmak yakışmaz erkeklere!
Haydi, yürüyelim yalınayak,
Bir zamanlar hürriyeti savunmaya gittiğimiz gibi.
Bugün de ihtiyarlıktan silkinip,
Kanımızın kaynaması, elimizin kolumuzun kanatlanması gerekiyor.

ERKEK KOROBAŞI

Evet, evet, bu kadın kısmı bir fırsat bulmayagörsün.
Yemeyecekleri halt yoktur.
Bakarsın gemiler yaptırıp,
Denizlerde bile üstümüze saldırırlar.
Hele bir biniciliğe de kalktılar mı,
Bizi artık süvari olarak bir kalem sil,

Çünkü kadın ata bindi mi, yerinden oynamaz,
Dört nalda bile sapasağlam durur yerinde.
Ressam Mikon'un yaptığı Amazon resimlerini görmedin mi,
Nasıl dövüşüyorlar erkeklere karşı?

KADINLAR KOROSU

Tanrılara yemin! Saframı kabartırsan,
Dökerim içimdeki zehiri,
Seni de, seninkileri de öylesine pataklarım ki.
Anandan emdiğin süt burnundan gelir.
Haydi, biz de soyunalım
Dişlerimiz ısırmaya hazır olsun,
Öfkemizin kokusu sarsın ortalığı.
Hele bir erkek çıksın karşımıza,
Bakalım ağzından burnundan hayır kalır mı?
Daha da üstüme varacak olursan,
Seni Ezop'un kartalı gibi yutar,
Yeniden doğururum.

KADIN KOROBAŞI

Sevgili Lampito'm, Boiotialı İsmenia'm yanımda oldukça, vız gelirsin bana! Üstüme yedi ferman da çıkarsan, nafile. Bir şey gelmez elinden, sen ki yedi düvelin nefretini kazandın. Daha dün bir şenlik için Boiotia'dan çocuklarımın arkadaşı şipşirin bir kızcağızı çağırdım, gelemez dediler. Neden? Senin çıkardığın fermanlar yüzünden. İşin gücün böyle saçma fermanlar çıkarmak, kafanı koparmadıkça da, çıkarmakta devam edeceksin.

(Kaleden inen Lysistrata'ya)

"Ey yoluna başımı koyduğum ulu kraliçe,
Neden kaşların çatık çıkıyorsun saraydan?"

LYSİSTRATA

Şirret karılar! Kahredecekler beni! Bir türlü bırakmıyorlar dişliliklerini.

KADIN KOROBAŞI

Ne? Ne diyorsun?

LYSİSTRATA

Doğruyu söylüyorum, doğruyu.

KADIN KOROBAŞI

Ne oluyor? Söyle, dostlarına söyle.

LYSİSTRATA

"Ah söylesem yüz karası, söylemeden de olmaz" kör olası!

KADIN KOROBAŞI

Başımıza geleni saklama bizden.

LYSİSTRATA

Azmış, kudurmuş haldeyiz kısacası.

KADIN KOROBAŞI

Eyvah!

LYSİSTRATA

Eyvah demekten ne çıkar? Halimiz bu. Benim elimde değil artık onları kocalarından ayırmak. Kaçan kaçana. Şimdi birisini yakaladım; Pan mağarasından çıkacak bir delik açmaya çalışıyordu, bir başkası iple aşağı kayıyor, birisi de düpedüz düşman tarafına geçiyordu. Hele biri saçlarından yakalamasam, uça uça Orsilokhos zamparasının evine gidecekti. Neler uyduruyorlar, neler, evlerine dönmek için! Na, işte bir tane daha. Hey! Nereye koşuyorsun böyle?

1. KADIN

Eve gidiyorum, Miletos'tan yün gelmişti de, kurtlanır diye korkuyorum.

LYSİSTRATA

Kurtlanır diye mi? Haydi, gir içeri bakayım!

1. KADIN

Kör olayım hemencecik dönerim, yünleri yatağın üstüne şöyle bir serer sermez.

LYSİSTRATA

Bırak yünleri yerinde, işin yok evde.

1. KADIN

Ama yünlerim gürültüye mi gitsin?

LYSİSTRATA

Gitsin gidecekse.

1. KADIN

Ah başıma gelen! Nasıl yüzüstü bıraktım yünlerimi evde!

LYSİSTRATA

Bak, biri daha gidiyor yünlerini sermeye. Gel buraya!

2. KADIN

Tanrılar belamı versin, şöyle bir kılıfından çıkarıp döneceğim.

LYSİSTRATA

Hayır çıkarma, sen başladın mı, hepsi ister.

2. KADIN

Ey doğum tanrıçası! Yatağıma varmadan buralarda doğurtma beni!

LYSİSTRATA

Ne saçmalıyorsun orada?

3. KADIN

Bırakın beni, doğurdum doğuracağım.

LYSİSTRATA

Ama dün gebe değildin.

3. KADIN

Ama bugün gebeyim işte. Ne olur, Lysistrata, bırak beni, evime gideyim, ebeyi bulayım.

LYSİSTRATA

Kime yutturuyorsun?

Kadının karnını yoklar.

Nedir bu karnındaki?

3. KADIN

Bir oğlancık.

LYSİSTRATA

Ne oğlancığı be! Tencereye benzer bir şey. Dur bakayım hele.

Elbiselerini arar.

Başıma gelen! Tanrıçanın miğferi! Bir de gebeyim diyorsun ha?

3. KADIN

Gebeyim diyorum sana, Zeus'a yemin ederim ki gebeyim.

LYSİSTRATA

Peki bu miğfer ne oluyor?

3. KADIN

Akropolis'te doğurursam, miğferin içine doğurayım diye. Güvercinler de öyle yapmıyor mu?

LYSİSTRATA

Lafa bak! Kuyruklu yalan. Hele ver şu miğferi de el âleme gösterelim ne doğurduğunu...

3. KADIN

Ne yapayım, ben Akropolis'te uyuyamıyorum artık. Athena'nın yılanı uyutmuyor beni.

4. KADIN

Ah, ben de uyuyamıyorum; o yarasalar yok mu, o yarasalar, öldürecekler beni!

LYSİSTRATA

Haydi oradan, sersemler! Aklınız fikriniz kocalarınızda.
(Kadınların birine dönerek)
Ya biz, bizim erkeklerimiz istemiyor mu bizi? Bunların da uyku girmiyor gözlerine bütün gece. Ama ne olur? Biraz sabır! Tanrılar bize zaferi müjdeliyor; aramıza ikilik girmezse, kazanacağız. İşte bakın ne diyor tanrılar.

1. KADIN

Aman söyle, ne diyor tanrılar?

LYSİSTRATA

Susun ve dinleyin öyleyse:

Okur.

Gün ola, tavuklar birlik ola, bir yere toplana,
Horoz işe karışmaya, bir tavuktan yüz görmeye.

O zaman işler düzele,
Alttakiler üste gele,
Üsttekiler alta gele,
Zeus Tanrı gümbürdüye.

KADINLAR KOROSU

Kadınlar üstte, erkekler altta ha?

LYSİSTRATA

Ama tavuklar arasına ikilik girmeye,
Hiçbir tavuk tapınaktan tüymeye,
Yoksa her şey bozula,
Tavuklar çil yavrusundan beter ola!

KADINLAR KOROSU

Kitap açıkça söylemiş. Hey ulu Zeus, hey yüce tanrılar!

LYSİSTRATA

Öyleyse gevşeme yok! Haydi, herkes içeri! Tanrıların dediğini yerine getirmezsek, yuh olsun bize!

Hepsi içeri girerler.

ERKEKLER KOROSU

Bir masal vardır, çocukken duyduğum bir masal:
Bir delikanlı varmış, Melanion derlermiş adına.
Zorla evlendirmek istemişler delikanlıyı;
O da kaçmış dağlara gitmiş.
Issız bayırlarda tek başına yaşamış,
Kendi ördüğü ağlarla tavşan avlamış,
Bir daha da evine dönmemiş:
Öylesine iğrenirmiş kadınlardan.
Biz aklı başına gelmişler,
Biz de Melanion gibiyiz.

KADINLAR KOROSU

Benim de bir masalım var Melanion'a karşı:
Timon diye biri varmış evsiz barksız,
Herkeslerden uzak, dikenlikler arasında yaşarmış.
Niçin çekilmiş dünyadan bu Timon?
Erkek dostlarından olmayacak kötülükler, nankörlükler görmüş de,

Hepsine lanet edip gitmiş.
İşte bu Timon kadınları severmiş.

Lysistrata Akropolis'ten çıkar.

LYSİSTRATA

Hey kadınlar. Buraya gelin, çabuk, buraya gelin!

1. KADIN

Ne var, nedir bu çığlık?

LYSİSTRATA

Bir erkek, bir erkek geliyor; azmış, kudurmuş bir halde. Aphrodite gözlerini karartmış olmalı. Ey mutlu ülkelerin tanrıçası, göster kudretini, yap erkeklere yapacağını!

1. KADIN

Nerede? Nerede bu herif?

LYSİSTRATA

Demeter tapınağının önünden geçiyor, işte.

1. KADIN

Amanın Zeus yardımcımız olsun, bir erkek sahiden. Kim olabilir? Gördünüz mü? Tanıyan var mı aranızda?

MYRRHİNE

Var, var, eyvahlar olsun, benimki, Kinesias.

LYSİSTRATA

Haydi, göster kendini. Onu parmaklıkta karşıla, oyala, ağzından gir, burnundan çık, sırıt, kırıt, hem sokul, hem sokulma. Ne dilerse ver, bir şeyi verme yalnız: Hani şu üstüne yemin ettiğimiz kupanın bildiğini.

MYRRHİNE

Merak etme, biliyorum ne yapacağımı.

LYSİSTRATA

Ben de kalıyorum, yardım ederim sana, yangını körüklerim. Haydi, sizler çekilin şimdi.

Öteki kadınlar gider. Kinesias girer.
Kollarında bir çocuk taşıyan kölesi de
peşinden gelir.

KİNESİAS

Vay başıma gelen! Ne gerilmedir bu, kazık kesildim. Tekerlek işkencesine uğramış gibiyim.

LYSİSTRATA

Kim o? Kim o nöbetçileri geçen?

KİNESİAS

Ben.

LYSİSTRATA

Bir erkek mi?

KİNESİAS

Erkek ya, elbet.

LYSİSTRATA

Defol oradan!

KİNESİAS

Kim oluyorsun sen beni kovacak?

LYSİSTRATA

Gündüz nöbetçisi.

KİNESİAS

Tanrılar aşkına, bana Myrrhine'yi çağır.

LYSİSTRATA

Myrrhine'yi çağırayım? Sen kimsin?

KİNESİAS

Kocası, Paion'lu Kinesias.

LYSİSTRATA

A merhaba dostum! Adını sanını duymamış değiliz; karının ağzından düşmez. Eline bir yumurta, bir ayva geçti mi, "Ah Kinesias olsa da yese!" der durur.

KİNESİAS

Ah canım karıcığım!

LYSİSTRATA

Evet, Aphrodite tanığımdır, söz kocalardan açıldıkça, senin karın: "Bütün erkekler hiç kalır Kinesias'ın yanında" der.

KİNESİAS

Git çağır onu bana.

LYSİSTRATA

Ya? Ne verirsin bana çağırırsam?

KİNESİAS

Bunu veririm, Zeus hakkı için, istersen al.

Kaba bir jest yapar.

Olanı veririz alırsan.

LYSİSTRATA

Peki, gidip çağırayım.

KİNESİAS

Çabuk ol, çabuk! Evden gitti gideli, tadı tuzu kalmadı yaşamanın. Ayak atmak istemiyorum içeri. Bomboş geliyor bana her taraf, kasvet çöküyor içime. Ağzımın bile tadı kalmadı. Rahat durmuyor ki cenabet!

MYRRHİNE

İçerde Lysistrata'ya söyler.

Seviyorum, seviyorum, ama sevgime aldırdığı yok ki! Ne diye gideyim yanına?

KİNESİAS

Myrrhine'ciğim, tatlım benim, nedir bu bana ettiklerin? İn aşağı ne olur!

MYRRHİNE

Zeus canımı alsın, inmeyeceğim, hayır!

KİNESİAS

Yahu ben çağırıyorum, nasıl inmezsin?

MYRRHİNE

Ne diye çağırıyorsun? İhtiyacın yok ki bana.

KİNESİAS

İhtiyacım yok ne kelime! Öleceğim yahu!

MYRRHİNE

Ben gidiyorum.

KİNESİAS

Dur, aman gitme, bari yavrucuğunu dinle.

(Çocuğa)

Anneni çağırsana sen!

ÇOCUK

Anne, anne, anne!

KİNESİAS

Ne oluyor sana, çocuğuna da mı acımıyorsun? Altı gündür ne yıkandı, ne de meme emdi.

MYRRHİNE

Acımaz olur muyum hiç? Ama çocuğun hali babasına vız geliyor.

KİNESİAS

İn, yalvarırım, çocuğunun başı için gel.

MYRRHİNE

İniyorum, çaresiz. Ah bu analık! Ne yapayım?

KİNESİAS

(Kendi kendine)

Vay canına! Amma da gençleşmiş, gözleri de sanki bir başka türlü güzel. Öfkesi, bana boş vermesi büsbütün çıldırtıyor beni.

MYRRHİNE

Çocuğu kucağına alır.

Gel kötü babanın cici çocuğu! Gel anasının bir tanesi!

KİNESİAS

Elin karısına uyup niye bu hallere korsun beni?
Hem bana eziyet ediyorsun, hem kendine.

Öpmek ister.

MYRRHİNE

Dokunma bana, çekil!

KİNESİAS

Ya evdeki öteberimiz ne olacak? Seninkiler, benimkiler? Ne olacak hepsi yüzüstü?

MYRRHİNE

Bana ne!

KİNESİAS

Örgünü tavuklar didikliyor, öteye beriye sürüklüyor, bundan da mı sana ne?

MYRRHİNE

O da umurumda değil.

KİNESİAS

Ya Aphrodite törenleri? Bunca zamandır kutlamadığın? Onlar için de mi gelmezsin?

MYRRHİNE

Siz anlaşıp savaşa son vermedikçe, dönmem, Zeus tanığım olsun!

KİNESİAS

Peki, isterlerse onu da yaparız.

MYRRHİNE

Peki, isterlerse ben de eve dönerim. Ama şimdilik yeminliyim.

KİNESİAS

Hiç olmazsa bu arada gel bir kez sevişelim.

MYRRHİNE

Hayır, olmaz; ama bu seni sevmiyorum demek değil.

KİNESİAS

Seviyor musun? Öyleyse sevişelim, Myrrhine.

MYRRHİNE

Tuhafsın! Çocuğun önünde mi?

KİNESİAS

Yok canım. Çocuğu eve götür Manes. İşte, çocuk gitti. Uzatma artık, haydi gel.

MYRRHİNE

İyi, ama nerede?

KİNESİAS

Nerede mi? Pan mağarası tam yeridir.

MYRRHİNE

Ama Akropolis'e nasıl temiz dönerim sonra?

KİNESİAS

Kolayı var, Klepsydra çeşmesinde yıkanırsın.

MYRRHİNE

Peki ama yeminim? Bozayım mı, delirdin mi sen?

KİNESİAS

Boş ver yemini, günahı benim boynuma.

MYRRHİNE

Peki, gideyim bir döşek getireyim öyleyse.

KİNESİAS

İstemez, yere yatarız, olur biter.

MYRRHİNE

Hayır, dargın da olsak, seni yerlerde yatıramam.

Çıkar.

KİNESİAS

(Seyircilere)

Görüyorsunuz ya, bu kadın beni seviyor, belli artık.

MYRRHİNE

Bir kerevetle döner.

İşte, çabuk uzan, ben de soyunayım. Aaa olmadı, gidip bir hasır getirmeliyim.

KİNESİAS

Bırak şimdi hasırı, istemez.

MYRRHİNE

Çıplak kerevet üstünde yatılır mı, ayıp.

KİNESİAS

Dur seni bir öpeyim bari.

MYRRHİNE

Öp.

Gene gider.

KİNESİAS

Vay, vay, vay, vay, çabuk dön, çabuk!

MYRRHİNE

Bir hasır getirir.

İşte hasır. Uzan, ben de soyunayım. Eyvah! Yastığın yok.

KİNESİAS

Yastık mastık istemem ben.

MYRRHİNE

Ama ben isterim.

Gene gider.

KİNESİAS

Vay başıma gelen! Sofra başında Herakles'e döndük!

MYRRHİNE

Yastıkla gelir.

Haydi, kalk ayağa kalk!

Yastığı arkasına dayar.

Şimdi her şey tamam.

KİNESİAS

Evet, her şey tamam. Haydi gel canım.

MYRRHİNE

Dur göğsümü çözeyim. Ha, ama bak, barışı yapacaksınız. Sakın beni aldatmış olmayasın?

KİNESİAS

Yemin ederim ki hayır. Başım için!

MYRRHİNE

İyi ama örtünecek bir şeyin yok.

KİNESİAS

İstemem örtü mörtü, seni istiyorum.

MYRRHİNE

Acele etme, geleceğim, dur biraz.

Çıkar.

KİNESİAS

Öldürecek örtüsü mörtüsüyle.

MYRRHİNE

Döner.

Kalk ayağa.

KİNESİAS

Zaten kalkmışım.

MYRRHİNE

Koku süreyim mi sana?

KİNESİAS

Yetti yahu, istemem!

MYRRHİNE

Yoo, Aphrodite hakkı için, istesen de istemesen de süreceğim.

KİNESİAS

Ey ulu Zeus! Yerin dibine geçir şu kokuları.

MYRRHİNE

Bir şişe ile döner.

Uzat elini, al, sürün.

KİNESİAS

(Koklayarak)

Bir şeye benzemiyor bu koku, sade işi uzatıyor.

MYRRHİNE

Tüh, gördün mü başıma geleni, yanlışlıkla Rhodos yağı getirmişim!

KİNESİAS

İyi, iyi, kurbanın olayım, kalsın.

MYRRHİNE

Çocuk musun, hiç olur mu?

Gider.

KİNESİAS

Yerin dibine batsın bu kokuları icat eden!

MYRRHİNE

Döner.

Al şunu.

KİNESİAS

Görmüyor musun, elim meşgul. Gel yat artık, getirme bir şey.

MYRRHİNE

Peki, baş üstüne, dur sandallarımı çözeyim.
Ama, sevgilim, barış için oy vereceksin, değil mi?

Kaçar gider.

KİNESİAS

Düşünürüz.

Etrafına bakınır, Myrrhine'yi göremez.

Öldürdü, tüketti bu kadın beni, canımı çıkardı, üstelik de sıvıştı gitti. Ah, nedir bu başıma gelen! Güzeller güzeli karım beni istemedikten sonra, kime balta olayım? Kim besleyecek bu yavruyu? Atina Katina nerdesiniz? Bir sütnine bulun benim yavruma.

ERKEK KOROBAŞI

Vah zavallı delikanlı, nedir bu başına gelen!
Yanar tutuşursun elbet.
Fena, çok fena, ben de acıyorum sana.
Hangi can dayanabilir buna?
Hangi kan, hangi direk, hangi yürek, hangi bel hangi…

KİNESİAS

Zeus, nedir bu çektiğim? Nedir bu işkence?

ERKEK KOROBAŞI

Ya, gördün mü ne hale soktu seni pis karı, hain karı!

KİNESİAS

Haydi be sen de! Sevgili karım, şeker karım benim!

ERKEK KOROBAŞI

Ne? Şeker mi dedin?
Şirret, bir şirret o be.
Dilerim Zeus'tan aparlanıp toparlansın,
Harman olup havalansın,
Kargılar burgular,
Direkler mertekler
Üstüne yağsın!

Sparta'dan bir sözcü gelir. Mantosunun önü kabarıktır. Bir Atinalı onu karşılar.

SÖZCÜ

Atina'nın senatosu nerede? Şehir meclisi üyelerini de görsem olur. Bir haber getiriyorum.

ÜYE

Kimsin sen? İn misin, cin misin?

SÖZCÜ

Ben Spartalıların sözcüsüyüm delikanlı, barış üstüne söz getiriyorum.

ÜYE

Bir de kazık getiriyorsun galiba.

SÖZCÜ

Ne, ne kazığı?

ÜYE

Peki, ne kaldırıyorsun mantoyu öyleyse? Yolda karnın mı şişti nedir?

SÖZCÜ

Bu adam deli.

ÜYE

(Sözcünün mantosunu açarak)
İşte bu kazık değil de nedir?

SÖZCÜ

Değil, canım, zırvalama.

ÜYE

Peki, nedir bu öyleyse?

SÖZCÜ

Bir ferman, bir Sparta fermanı.

ÜYE

Fermana bak da süngüye davran. Peki, söyle ne var ne yok Sparta'da.

SÖZCÜ

Bütün Sparta gece gündüz ayakta. Ne yapacağımızı şaşırdık.

ÜYE

Peki, nedir derdiniz? Pan'ın bir oyunu mu?

SÖZCÜ

Hayır, galiba Lampito'nun bir oyunu. Bütün Sparta kadınları onunla birlik olup, kocalarına isyan ettiler.

ÜYE

Peki, ne durumdasınız?

SÖZCÜ

Kötü durumdayız! İki büklüm dolaşıyoruz yollarda fener taşı gibi. Barış yapılmadıkça, kadınlar parmaklarının ucunu bile koklatmayacaklarmış erkeklere.

ÜYE

Anlaşıldı, bu, kadınların toptan bir ayaklanması. Haydi, git söyle, bize tam yetkili elçiler yollasınlar, konuşalım. Ben de meclise haber vereyim, sözcülerini seçsinler.

SÖZCÜ

Tamam, koşa koşa gidiyorum.

Çıkarlar: Sözcü soldan, üye sağdan...

ERKEK KOROBAŞI

Kadından azgın hayvan, kadından azgın ateş yoktur.
Hiçbir pars ondan daha belalı değildir.

KADIN KOROBAŞI

Bunu bildiğin halde, yine benimle aşık atmaya kalkıyorsun.
Oysaki istesen, en sağlam dostluğu bende bulursun.

ERKEK KOROBAŞI

Şunu bilmiş ol ki kadınlardan nefret ettim,
Nefret ediyorum, nefret edeceğim!

KADIN KOROBAŞI

Peki bu yolda devam et.
Ama ben yine de seni bu perişan halde bırakmayacağım.
Pek gülünçsün böyle çırılçıplak.
Haydi, gel al şu mantonu üstüne.

Öbür kadınlarla birlikte erkekleri giydirirler.

ERKEK KOROBAŞI

Zeus razı olsun sizden! Bu iyiliğinize diyecek yok.
Demin kötü bir öfkeye kapılıp soyunmuştum.

KADIN KOROBAŞI

Bak şimdi daha fazla erkeğe benzedin,
Daha da az gülünçsün.
Kafamı kızdırmasaydın,
Şu gözlerindeki sineği de çıkarırdım.

ERKEK KOROBAŞI

Ha, demek bu sinekti canımı yakan deminden beri.
Al şu yüzüğü de sineği çıkar gözümden,
Sonra da bana göster.

KADIN KOROBAŞI

Haydi gel çıkarayım, kötülük sende kalsın.
Ey Zeus, amma da koca sinekmiş bu be!

Çıkarır.

Bak, bak, hangi bataklıklar beslemiş bu canavarı?

ERKEK KOROBAŞI

Eline sağlık! Kuyu açar gibi deliyordu gözümü yezit! Öyle olmuş ki, çıkar çıkmaz, sel gibi yaşlar akıyor gözümden.

KADIN KOROBAŞI

Peki, peki, gel yaşlarını sileyim,
Sonra da seni bir öpeyim.

ERKEK KOROBAŞI

Öpme!

KADIN KOROBAŞI

İstesen de öpeceğim, istemesen de.

ERKEK KOROBAŞI

Haydi, öyle olsun, ne yapalım.
Ah, sizler insanın ağzından girer, burnundan çıkarsınız!
Yanlış söylememiş şu mısrayı söyleyen:
"Bir bela ki, ne onsuz yaşanır, ne onunla."
Haydi barışalım.
Ben size çatmayacağım artık,
Siz de bana çatmayın.
Haydi birleşelim ve hep bir ağızdan
Türkü söyleyelim!

BİRLEŞMİŞ İKİ KORO

İnsanlar, insanlar, kötü söz beklemeyin gayrı bizden,
İyi şeyler söyleyeceğiz, iyi şeyler, yalnız iyi şeyler!
Yetti gayrı gördüğümüz kötülükler.
Haydi, kadın erkek herkes dilesin ne dilerse.
Altın mı istiyorsunuz? İşte şurda altın,
Kucak kucak, alın alabildiğiniz kadar
Barış içinde yaşadıkça, bu altınlar hep sizin,
Kimse sizden geri alamaz, barış oldukça.
Haydi alalım misafirlerimizi, gidelim evimize,
Güzel yemeklerimiz var, kurbanlar da kestik.
Erken gelin, hamamdan çıkar çıkmaz hepiniz,
Çoluk çocuk, sorgusuz sualsiz, kendi evinize girer çıkar gibi.
Hayır çıkmayın, çünkü... kapı kapalı!

ERKEK KOROBAŞI

İşte Sparta elçileri, acayip kılıklarıyla.
Selam size Spartalılar! Söyleyin bakalım,
Ne durumdasınız?

BİR SPARTALI

Ne söyleyeyim? Görüyorsunuz berbat halimizi. İki büklüm olduk, neredeyse.

ERKEK KOROBAŞI

Vah zavallılar! Size de olan oldu demek.

SPARTALI

O kadar ki, yandık bittik. Pes dedik, pes! Barış istiyorlar, barışalım. Bütün şartlar kabul.

Şehir meclisi üyesi girer.

ÜYE

Lysistrata'yı arıyorum. Lysistrata nerede? Biz erkekler pes diyoruz gayrı. Nerede Lysistrata?

SPARTALI

Al bizden de o kadar. Haydi, barış istiyorlar madem, barışalım.

ÜYE

Selam Spartalılar, nedir bu başımıza gelenler? Yazıklar olsun bize!

SPARTALI

Doğru, yazıklar olsun bize! Biz erkekler bu hale düşmeli miydik?

ÜYE

Peki ama, Spartalılar, siz ne diye geldiniz buraya? Ne istiyorsunuz?

SPARTALI

Barış istemeye geldik, barış.

ÜYE

Aman, Zeus razı olsun sizden. Biz de barış istiyoruz. Haydi, bulalım Lysistrata'yı öyleyse. Ne bekliyoruz? Nah, işte Lysistrata, geliyor Lysistrata.

Lysistrata Akropolis'ten çıkar.

ERKEK KOROBAŞI

Selam sana, kadınların en kabadayısı!
Bugün senin günün:
İster iyi ol, ister kötü,
İster sert ister yumuşak,
İster deli ister akıllı.
Biz Yunanlılar pes diyoruz sana.
Sen ne dersen o olacak.

LYSİSTRATA

İnsanların yüreği bu kıvama geldi mi, işleri düzeltmek kolay. Siz bana bırakın gayrı. Nerede barış perisi?

Yarı çıplak güzel bir genç kız havadan iniverir.

Haydi, Spartalıları ellerinden tut getir; ama erkekler gibi öyle hoyratça değil, bir kadına yaraşan incelikle, tatlılıkla.

Barış perisi Spartalıları birer birer getirir.

Haydi şimdi Atinalıları getir.

Barış perisi, Atinalıları getirir.

Spartalılar, siz şöyle yanıma, siz de şuraya, Atinalılar! Şimdi dinleyin beni: Euripides'in bir kadını şöyle der: "Her ne kadar kadınsam da akıl var kafamda." Ben de pek akılsız değilim. Babamdan ve yaşlı kimselerden çok şeyler öğrendim. Madem bu fırsat elime geçmiş, bir çift sözüm var size söyleyecek: Ey Yunanlılar, sizler ki bir ailenin çocukları gibisiniz, aynı tanrılara kurban keser, Olympia'da, Thermopylai'de, Pytho'da, daha nice kutsal yerlerde birleşirsiniz, böyleyken, nasıl olur da, siz Yunanlılar, düşmanlarınız barbarlar size karşı bıçak bilerken, birbirlerinizi öldürür, kendi şehirlerinizin altını üstüne getirirsiniz? "İşte sözlerimin başı burada biter."

ÜYE

Barış perisine yiyecek gibi bakar.

Biten bir şey varsa, o da benim, ben...

LYSİSTRATA

Şimdi size söylüyorum, Spartalılar. Bir zamanlar sizin öz

oğlunuz Spartalı Perikleidas gelip şu mermerler üstüne diz çökmedi mi? Kızıl urbalar içinde sapsarı kesilmiş Atinalılardan bir ordu istemedi mi? O zaman zordaydınız. Tanrılar da kızmıştı size. Kimon dört bin Atinalı ile gitti, kurtardı Sparta'yı. Bunu yaptı mı, yapmadı mı, Atinalılar? Buna karşı siz şimdi bizim şehirlerimizi yıkıyorsunuz.

ÜYE

Doğrudur, Lysistrata, olmaz bu yaptıkları.

SPARTALI

Olmaz bu yaptığımız, doğrudur.

(Kendi kendine, Barış perisini göstererek)

Ama bu kadar güzel bacak da olmaz ki!

LYSİSTRATA

Ya siz Atinalılar, size hatır mı edeceğim sanıyorsunuz? Hippias'ın boyunduruğu altında inlerken, Spartalılar gelip tek başlarına silah arkadaşlığı etmediler mi sizinle? Onlar olmadı mı özgürlüğünüzü kurtarıp, sizi alnı açık gezdiren?

SPARTALI

(Lysistrata'yı göstererek)

Böyle kadına can kurban!

ÜYE

(Barış perisini göstererek)

Böylesine de ben kurban!

LYSİSTRATA

Birbirinize böyle yardımlar etmişken, ne diye dövüşürsünüz? Söyleyin, nedir bu öfke, bu kin? Anlaşmak, barışmak için elinizi kolunuzu bağlayan nedir?

SPARTALI

(Perinin bacaklarını göstererek)

Bizim istediğimiz şu mahut bölge. Verin bize, barışalım.

LYSİSTRATA

Hangi bölge, dostum?

SPARTALI

Bunca zamandır sizden istediğimiz bölge: Pylos bölgesi.

ÜYE

Hayır, o bölgeyi alamazsınız.

LYSİSTRATA

Verin gitsin, canım, o bölgeyi.

ÜYE

Nasıl olur, ne kalır bize?

LYSİSTRATA

Siz de karşılık başka şey isteyin onlardan.

ÜYE

Ha, bu olabilir. Siz önce bize Ekhinos boğazını, Melia ağzını, Megara koyunu verin.

SPARTALI

Olur mu? Nasıl veririz bu kadar yeri?

LYSİSTRATA

Verin canım. Değer mi ağız, burun, kol, bacak için bunca gürültü patırtıya?

ÜYE

Ben artık soyunuyorum. Asıl işe girişelim.

SPARTALI

Al benden de o kadar.

LYSİSTRATA

Hele bir barış olsun, sonra soyunursunuz. Şimdi gidin, birleşiklerinizle konuşun, bir sonuca varın.

ÜYE

Sen ne söylüyorsun, ne sonucu? Biz sonucumuza varmışız. Birleşik mirleşik, hepimizin bir tek dileği var artık.

SPARTALI

Bizim de öyle, hem de nasıl!

ÜYE

Karystos'un ipini satmış erkekler bile aynı sonuca varmış.

LYSİSTRATA

Peki öyleyse. Şimdi kendinize çekidüzen verin, temiz temiz gelip Akropolis'te kadınların misafiri olun. Sepetlerimizde ne varsa yiyip içelim. Orada karşılıklı yeminlerimizi eder, sonra karılarınızı alıp gidersiniz.

ÜYE

Haydi ne yapacaksak, çabuk yapalım.

SPARTALI

Gidelim nereye gideceksek.

Akropolis'e girerler.

KADINLAR YARIM KOROSU

Halılar, işlemeler, yün yataklar, ince kumaşlar,
Altın bilezikler, küpeler, nem varsa,
Alın, size feda olsun!
Gelsin alsın herkes,
Çocuklarına, gelinlik kızlarına götürsün!
Hepinizi çağırıyorum:
Gelin, her şeyimi alın götürün!
Kapılar, sandıklar kapalıysa zorla açarsınız
Açar bakarsınız ki... Bir şeyler yok!
Bakar bakar zırnık bile görmezsiniz.
Aman sizin gözleriniz,
Benim gözlerimden daha keskinse, başka.
Yiyeceğiniz yok mu?
Çoluğunuz çocuğunuz aç mı?
Gelin bize, girin kilere.
Misk gibi buğdaylar sizin olsun.
Fakir fukara gelsin,
Çuval çuval taşısın.
Ama kimse kapıma yaklaşayım demesin:
Köpek saldırdı mı, vay haline!

ÜYE

(Akropolis'in kapısına vurarak, Kadın Korobaşı'na)
Aç kapıyı çekil önümden!

(Kapının önüne yığılan kadınlara)

Ne duruyorsunuz burada? Çekilin, yoksa yakarım sizi bu meşaleyle. Hayır, bu kadar kalabalık fazla. Haydi neyse yakmıyorum sizi. Ama ille de istiyorsanız, sizi memnun etmek için bu zahmete katlanırım.

BİR ATİNALI

Yak ki biz de yakalım.

ÜYE

Haydi çekilin! Çekilmiyor musunuz?

Yoksa saçlarınızın yerinde yeller eseceği gündür.

(Meşaleyi yaklaştırır, kadınlar gider İhtiyarlar Korosu'na)

Siz de gidin. Spartalılar ziyafetten sonra güle güle dönsünler.

İhtiyarlar Korosu da çıkar.

BİR ATİNALI

Görülmedik bir ziyafet! Doğrusu Spartalılar bile hoştu bugün. Bizi şarap uslandırmış olacak. Misafirlerimize ne kadar iyi davrandık.

ÜYE

Tabii canım, içmedik mi zıvanadan çıkıyoruz biz. Atinalılar beni dinlerse, devletlerarası işleri hep sarhoşken görmeliyiz. Sparta'ya gittiğimiz zaman, hiç içmiyoruz, bu yüzden de her şeyi büsbütün karıştırıp dönüyoruz. Adamlar iyi bir şeyler söylediler mi, dinlemiyoruz. Söylemedikleri ne varsa, onu bulup söylediniz diye tutturuyoruz ve tabii bir türlü anlaşamıyoruz. Bugün tersine ne iyi anlaştık, birbirimizden ne kadar hoşlandık! O kadar ki, her kafadan bir ses de çıksa, uyuşuyorduk. Biri bir türkü tuttursa, aman ne güzel diyorduk.

Kovulanlar geri gelir.

Bak geliyorlar gene. Defolun buradan, dayak düşkünleri!

Gene giderler.

BİR ATİNALI

Hah, işte çıkıyorlar.

Spartalıların ve Atinalıların korosu bir zurnacı ile girerler. Arkalarından kadınlar, başta Lysistrata Akropolis'ten çıkarlar.

BİR SPARTALI

(Zurnacıya)
Çal, dostum, çal! Bir güzel türkü de söyle bize,
Atinalılar ve Spartalılar için bir türkü.

LYSİSTRATA

(Zurnacıya)
Çıkar çifte naranı, tanrılar aşkına!
Bir horon çevrilsin, bir horon!

BİR SPARTALI

Ey türkülerin tanrısı!
Bu delikanlıya ilham perisi yolla.
Anlatsın bize şanlı günleri,
Anlatsın nasıl dövüştük,
Atinalılarla yan yana Artemision'da,
Nasıl saldırdık yabandomuzları gibi gemilere,
Nasıl yendik Persleri!
Neydi o kükreyişimiz Leonidas'ın ardından!
Köpükler saçıyordu yüzümüz gözümüz.
Karşımızda kum gibi kaynaşıyordu Persler.
Ey Artemis, Avcı Tanrıça,
Aramıza gel, barışımızı kutla,
Birliğimizin uzun ömürlü olmasını sağla.
Anlaşmamız hayırlı, dostluğumuz bereketli olsun!
Aramıza kurnaz tilkiler girmesin gayrı.
Gel yanımıza, Avcı Bakire, gel yanımıza!

LYSİSTRATA

Haydi şimdi Spartalılar, madem artık her şey gönlünüzce oldu bitti,
(Lampito'nun arkasındaki kadınları göstererek)
Alın götürün bu kadınları.
(Atinalılara)
Siz de bunları. Kocalar karılarına, karılar kocalarına so-

kulsun. Tanrılar aşkına hora tepelim! Düğün bayram edelim, bir daha da aramız açılmasın!

ATİNALILAR KOROSU

Gelsin koro, Üç Güzeller'i, Artemis'i çağıralım,
İkiz kardeşi Apollon'u, koroların başı
Dertlere deva tanrıyı çağıralım!
Mainadlar arasında
Gözleri parıl parıl yanan Bakkhos'u çağıralım!
Zeus'u çağıralım, ateşi gökleri saran Zeus'u,
Heybetli karısı Hera ile birlikte.
Ardından bütün tanrılar gelsin,
Görsünler bizi bu güzel barış gününde.
Alalai, alala, io, io, paian...
Sıçrayın havalara, hora tepin
Bir zafer şenliği yapar gibi.
İhai, evhoi, evhoi, evhai, evhai!..

ÜYE

Spartalılar, bir daha duymak istiyoruz sesinizi!

BİR SPARTALI

Ey Sparta'nın perisi,
Sevgili dağını bırak da,
Gel yine yanımıza,
Kutla bizimle Amyklai tanrısını,
Tunç tapınaklı Athena'yı,
Kahraman Tyndaros oğullarını.
Haydi yiğitler, bir adım daha,
Haydi hoplayın bir daha,
Uçun kuşlar gibi,
Horonları seven Sparta'nın gönlü hoş olsun!
Sıçrayalım dere boyunca,
Zıplayan kızlar gibi,
Tozu dumana katan taylar gibi.
Dağılsın rüzgârda saçlarımız,
Bakkhaların saçları gibi!

Hepsi, şarkılar, danslarla çıkar.

Aristophanes (M.Ö. 450 ?-M.Ö. 388 ?): Yaşamı hakkında hemen hiçbir şey bilinmeyen, yazdığı kırk kadar oyundan günümüze ulaşan on bir tanesiyle kenti Atina'dan yola çıkarak, çağının tanıklığıyla komedya sanatının tüm inceliklerini buluşturabilmiş gerçek bir tiyatro ustasıdır. Eşekarıları, Kuşlar *ve* "Barış Oyunları" *olarak da adlandırılan* Barış, Kömürcüler *ve* Kadınlar Savaşı *da yazarın, kendinden sonraki tüm çağların seyirci ve oyun yazarlarını neden etkilemeyi sürdürdüğünün en iyi kanıtlarıdır.*

Sabahattin Eyüboğlu (1909-1973): Hasan Âli Yücel'in kurduğu Tercüme Bürosu'nun başkan yardımcısı ve Cumhuriyet döneminin en önemli kültür insanlarından biridir. Tek başına ya da ortaklaşa yaptığı çeviriler, Hayyam'dan Montaigne'e, Platon'dan Shakespeare'e kadar dünya kültürünün doruk adlarındandı.

Azra Erhat (1915-1982): Tercüme Bürosu'nun en önemli çevirmenlerinden ve kültür hayatımızda Mavi Uygarlık hareketinin en etkin üyelerinden biridir. Ortaklaşa yaptığı Homeros ve Hesiodos çevirilerinin yanı sıra, dilimize telif bir Mitoloji Sözlüğü *kazandıran Erhat, ustası saydığı Halikarnas Balıkçısı ve Sabahattin Eyüboğlu'nun kimi yapıtlarını da yayıma hazırlamıştır.*

KDV dahil fiyatı
18 TL